

CORNELIUS
CHRISTUS

**CORNELIVS
CELSVS**

Venetis 1497

Talimenta sanis corporibus agricultura: sic sanitatem agris
 medicina promittit. Hæc nusquã quidem non est. Si quidem
 etiã imperitissimæ gentes herbas: aliaq; prompta in auxilium
 vulnerum: morborumq; nouerunt. Verũtamẽ apud græcos
 aliquãto magis quam in cæteris nationibus exulta est. ac ne
 apud hos quidẽ a prima origine: sed paucis ante nos sæculis:
 vtpote cũ vetustissimus auctor Aesculapius celebretur. Qui
 qm̄ adhuc rudem & vulgarem hanc scientiam paulo subtilius
 excoluit: in deorũ numerũ receptus ẽ. Huius deinde duo filij Podalirius & Macha-
 on bello troiano ducem Agamennonem secuti non mediocrem opem cõmilitonibus
 suis attulerunt. Quos tñ Homerus non in pestilẽtia: neq; in varijs generibus morbo-
 rum aliquid attulisse auxiliij: sed vulneribus tantũmodo ferro & medicamentis mede-
 ri solitos esse proposuit. Ex quo apparet has partes medicinæ solas ab his esse rētatas:
 easq; esse vetustissimas. Eodemq; auctore disci potest morbos tum ad iram deorũ im-
 mortalium relatos esse: & ab iisdem opem posci solitam. Veriq; simile est inter nõnul-
 la auxilia aduersã valetudinis plerumq; tamen eam bonam contigisse ob bonos mo-
 res: quos neq; defidia: neq; luxuria vitiant. Si quidem hæc duo corpora prius in græ-
 cia: deinde apud nos affluerunt. Ideoque multiplex ista medicina: neq; olim: neque
 apud alias gentes necessaria: vix aliquos ex bonis ad senectutis principia perducit. Er-
 go ẽt post eos: de quibus rettuli nonnulli clari viri medicinam exercuerunt donec ma-
 iore studio litterarũ disciplina agitari cœpit. quæ vt animo præcipue omnium necessa-
 ria: sic corpori inimica ẽ. Primoq; medendi scientia: sapientiæ pars habebat: vt & mor-
 borũ curatio & rerũ naturæ contemplatio sub iisdem auctoribus nata sit. Scilicet his
 hanc maxime requirentibus: qui corporũ suorũ robora inquietâ cogitatione nocturna
 q; vigilia minuerant. Ideoq; multos ex sapientiæ professoribus peritos eius fuisse acce-
 pimus. Clarissimos vero ex his Pythagoram & Empedoclem & Democritũ. Huius
 aut: vt quidam crediderunt: discipulus Hippocrates eous primus quidẽ ex omnibus
 memoria dignus ab studio sapientiæ disciplinã hanc separauit: vir & arte & faciãdia in-
 signis. Post quem Diocles caristius: deinde Praxagoras & Chrysippus: tũ Herophi-
 lus & Erasistratus sic artẽ hanc exercuerunt: vt ẽt in diuersas curãdi vias processerint.
 Iisdemq; temporibus in tres partis medicina diducta est: vt vna esset quæ victu: alte-
 ra quæ medicamentis: tertia quæ manu mederetur. Primam ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΗΝ idest diet-
 eticam: secundam ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗΝ idest pharmaceuticam: tertiam ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗΝ
 idest chirurgicã græci nominauerunt. Eius autem quæ victu morbos curat longe cla-
 rissimi auctores ẽt altius quædam agitare conati rerũ quoq; naturã sibi cognitionem
 vindicauerunt: tanquã sine ea trunca & debilis medicina esset. Post quos Serapiõ pri-
 mus omnium nihil hãc rōnalem disciplinam pertinere ad medicinam professus in usu
 & experimentis eam posuit. Quem Apollonius & Glaucias & aliquanto post Hera-
 clides tarentinus & alij non mediocres viri secuti ex ipsa professione se empiricos ap-
 pellauerũt. Sic in duas partis ea quoq; quæ victu curat medicina diuisa est: alijs ratio-
 nalem artem: alijs vsum tñ sibi vindicantibus: nullo vero quicquam post eos qui su-
 pra comprehensi sunt agitante nisi quod acceperat: donec Asclepiades mededi ratio-
 nem ex magna parte mutauit. Ex cuius successoribus Themisõ nuper ipse quoq; quæ

*Defidia et luxuria
sanitate vitare*

*Defidia autem necessaria
corpore inimica
Eosdem fuisse au-
tores medicine et
naturæ philosophie*

Medicine partitio

*Serapias Empiricus
Apollonius
Glaucias
Heraclides*

dam in senectute deflexit. Et per hos quidem maxime viros salutaris ista nobis professio
increuit. Quoniam autem ex tribus medicinarum partibus ut difficillima sic et clarissima est
ea: quae morbis medetur: ante omnia de hac dicendum est. Et quia prima in ea dissensio est:
quod alij sibi experimentorum tantummodo notitiam necessariam esse contendunt: alij nisi
corporum rerumque ratione coperta non satis potentem usum esse proponunt indicandum est
quae maxime ex utraque parte dicantur: quo facilius nostra quoque opinio interponi possit. Igitur
hi qui rationalem medicinam profitentur: haec necessaria esse proponunt: abditas & morbos
continentium causarum notitiam: deinde euidetium: post haec et naturalium actionum: no
uissime partium interiorum. Abditas causas vocant in quibus requiritur ex quibus princi
pijs nostra corpora sunt: quid secundam: quid aduersam valetudinem faciat. Neque enim cre
dunt posse cum scire quomodo morbos curare conueniat: qui unde hi sunt ignoret. Ne
que esse dubium: quin alia curatione opus sit: si ex quattuor principijs vel superans ali
quid vel deficiens aduersam valetudinem creat: ut quidam ex sapientiarum professoribus dixe
runt. alia si in humidis omne vitium est: ut Herophilo visum est. alia si in spiritu: ut Hippo
crati: alia si sanguis in eas uenas: quae spiritui accommodatae sunt: transfunditur & inflam
mationem quam graeci φλεγμαονην id est phlegmonem nominant excitat: eaque inflammati
o talis motum efficit: qualis in febre est: ut Erasistrato placuit. alia si manantia corpuscula
per inuisibilia foramina subsistendo iter claudunt: ut Asclepiades contendit. Eum vero re
cte curaturus: quem prima origo causae non fecerit. Neque vero efficiantur experimenta quoque
esse necessaria. Sed ne ad haec quidem aditum fieri potuisse: nisi ab aliqua ratione contem
dunt. Non enim quidlibet antiquiores viros aegris iculcasse: sed cogitasse quid maxime
conueniret: & id usum explorasse: quod ante coniectura aliqua duxisset. Neque interesse an nuc
iam pluraque explorata sint: si a consilio tamen coeperunt. Et id quidem in multis ita se habere.
Sepe vero est noua incidere genera morborum in quibus nihil adhuc usus ostenderit. Et ideo
necessarium sit animaduertere unde ea coeperint: sine quo nemo mortalium reperire possit
cur hoc quam illo potius utatur. Et ob haec quidem in obscuro positas causas persequuntur. Euidetes
vero has appellant: in quibus quaerunt iniciu morbi calor attulerit an frigus: fames an sa
cietas: & quae similia sunt. Occursusque enim uitio dicunt eum qui originem non ignorauit. Natu
rales uero corporis actiones appellant per quas spiritum trahimus & emittimus: cibum po
tionemque assumimus & concoquimus: Itemque per quas eadem haec in omnes membrorum partes
digerunt. Tum requirunt et quare uenae nostrae modo submittant se: modo attollant. quae ratio
somnia: quae uigiliae sit. Sine quorum notitia neminem putant vel occurrere: vel mederi mor
bis iter haec nascetibus posse. Ex quibus quam maxime pertinere ad rem concoctio uis. Huic
potissimum insistent & duce alij Erasistrato atteri cibum in ventre contendunt. alij Plistonico
Praxagorae discipulo putrescere. alij credunt Hippocrati per calorem cibos concoqui. Ac
cedunt quae Asclepiadis amuli: qui omnia ista uana & superuacua esse proponunt. Nihil enim
concoqui: sed crudam materiam sicut assumpta est in corpus omne deduci. Et haec quidem iter eos
pariter constant. Illud uero conuenit: alium dandum cibum laborantibus: si hoc: aliud: si illud
uere est. Nam si territur intus: eum quaerendum esse: qui facillime teri possit. Si putrescit: eum in quo
hoc expeditissimum est. Si calor concoquit: eum qui maxime calorem moueat. At nihil ex his
esse quaerendum: si nihil concoquit. Ea uero sumenda quae maxime manent quae assumpta sunt.
Eademque ratione cum spiritus grauis est: cum somnus aut uigilia urget: eum mederi posse arbitra
tur: qui prius illa ipsa qualiter eueniant perceperit. Praeter haec cum in interioribus partibus &
dolores & morborum uaria genera nascantur: neminem putant his adhibere posse remedia:
quae ipse ignoret. Necessarium ergo esse incidere corpora mortuorum: eorumque uiscera atque ite

causae rationis
causa
Membra
Aetate

Morbi
Excessus
Exspiratio
Sanguis
Aetate

arte rat quae non

Novos optare morbos
Ex origo quae non

Naturae actio respiratio

ibi atteri
putrescere
concoqui
ut aliter

Ad hoc uirtus

stina scrutari. longeque optime fecisse Herophilum & Erasistratum qui nocentes homines a regibus ex carcere acceptos: uiuos iciderint: Considerarintque et spiritu remanente: ea que natura ante clausisset eorumque posituram: colorem: figuram: magnitudinem: ordinem: duritiam: molliorem: suorem: contactum. processus deinde singulorum & recessus: & siue quid inserit alteri: siue quid partem alterius in se recipit. Neque enim cum dolor intus icidit scire quod doleat cum: qui que parte quodque viscus intestinumue sit: non cognouerit. Neque curari id quod aegrum est posse ab eo qui quid sit: ignoret. Et cum per uulnus alicuius uiscera patefacta sunt: cum qui sane cuiusquam colorem partis ignoret: nescire quid integrum: quid corruptum sit. Ita ne succurere quidem posse corruptis. Aptiusque extrinsecus imponi remedia coperitis interiorum & sedibus & figuris: cognitaque eorum magnitudine. Similesque omnia que posita sunt rationes habere. Neque esse crudele sicut plerique proponunt: hominum nocentium & horum quoque paucorum supplicij remedia populis innocentibus seculorum omnium queri. Contra hi: qui se empiricos ab experientia nominant euidentes quidem causas ut necessarias amplectuntur. Obscurarum uero causarum & naturalium actionum questionem ideo superuacua esse contendunt: quoniam incomprehensibilis natura sit. Non posse uero comprehendere: patere ex eorum: qui de his disputarunt: discordia: Cum de ista re: neque inter sapientiarum professores: neque inter ipsos medicos conueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati credat: quam Herophilo. Cur huic potius. quam Asclepiadi? Si rationes sequi uelit: omnium posse uideri non improbabiles. Si curationes: ab omnibus his aegros productos esse ad sanitatem. Ita neque disputationi: neque auctoritati cuiusquam fidem derogari oportuisse. Etiam sapientiarum studiosos maximos medicos esse: si ratiocinatio hoc faceret. nunc illis uerba superesse: deesse medendi sciam. Differre quoque pro natura locorum: genera medicinarum: & aliud opus esse romae: aliud in aegypto: aliud in gallia. Quod si morbos eorum causarum facerent: que ubique eadem essent: remedia quoque ubique eadem esse debuissent. Sed peccat casus apparere. ut puta lippitudinis: vulneris: neque ex his patere medicinam. Quod si sciam hanc non subijciat euidens causa: multo minus eam posse subicere: que in dubio est. Cum igitur illa incerta incomprehensibilis sit: a certis potius & exploratis petendum esse presidium: id est his: que experientia in ipsis curationibus docuerit: sicut in ceteris omnibus artibus. Nam ne agricolam quidem: aut gubernatorem disputatione: sed usu fieri. Ac nihil istas cogitationes ad medicinam pertinere: eo quoque disci: quod qui diuersa de his senserint: ad eandem tamen sanitatem homines perduxerint. Id enim fecisse: quia non ab obscuris causis: neque a naturalibus actionibus: que apud eos diuersae erant: sed ab experientis pro ut cuique responderat: medendi uias traxerint. Ne inter initia quidem ab istis quonibus deductam esse medicinam: sed ab experientis. Aegrorum enim quos sine medicis erant: alios propter auaritatem primis diebus proterius cibum assumpsisse: alios propter fastidium abstinuisse: leuatiumque magis eorum morbum esse: qui abstinerant. Itemque alios in ipsa febre aliquid edisse. alios paulo ante eam: alios post remissionem eius. optime deinde his cessasse qui post finem febris id fecerint. Eademque ratione: alios inter principia proterius usus esse cibo pleniore: alios exiguo grauioreque eos factos: qui se impleverunt. Haec similiaque cum quotidie iciderent: diligentes homines notasse que plerumque melius responderent: deinde aegrotantibus ea praecipere coepisse. Sic medicinam ortam: subinde aliorum salute: aliorum interitu perniciosa discernentem a salutaribus. Reptis deinde medicinae remedij homines de rationibus eorum differere coepisse: nec post rationem medicinam esse iuentam sed post iuentam medicinam: rationem esse quaesitam. Requiritur et si ratio idem doceat quod experientia: an aliud. Si idem: superuacua esse. Si aliud: et contraria. Primo tamen remedia exploranda summa cura fuisse. nunc uero iam explorata esse: neque ulla: aut noua genera morborum recipiri: aut noua desiderari medicinam. Quod si iam icidat mali genus aliquod ignotum: non ideo tamen fore medi-

Empiricos ab experientia nominant euidentes quidem causas ut necessarias amplectuntur. Obscurarum uero causarum & naturalium actionum questionem ideo superuacua esse contendunt: quoniam incomprehensibilis natura sit.

Euidentes casus apparere. ut puta lippitudinis: vulneris: neque ex his patere medicinam. Quod si sciam hanc non subijciat euidens causa: multo minus eam posse subicere: que in dubio est.

Inductione ratiocinationis ratio post experientiam argumentatur

Similis transference

dico de reb⁹ cogitandū obscuris: sed eū p̄tinus visur⁹. cui morbo id p̄ximū sit: tētatu
rumq; remedia similia illis: quæ vicino malo sæpe succurrerint: & p̄ eius similitudinē
opē reperitur. Neq; n. se dicere cōsilio medicū nō egere: & irratiōabile aīal hāc artē pos
se p̄stare: sed has latentīū rez cōiecturas ad rē nō pertinere: q̄a nō interfit: qd morbū fa
ciat: sed qd tollat. Neq; ad rē pertineat quomō: sed qd optimē digerat: Siue hac de cā
cōcoctio icidat: siue de illa. & siue cōcoctio sit illa: siue tantū digestio. Neq; quærendū
eē quomō spirem⁹: sed qd grauē tardumq; spiritū expediat. Neq; qd venas moueat:
sed qd quæq; motus genera significant. Hæc aut cognosci experimētis: & in oibus eius
modi cogitatiōibus in vtrāq; partē differi posse. Itaq; ingeniū & faciūdiā vincere: mor
bos aut nō eloquētia sed remedijs curari. Quæ si quis elinguis: vsu discreta bñ norit:
hūc aliquāto maiorē medicū futur⁹: q̄ si sine vsu linguā suā excoluerit. Atq; ea quidē:
de qbus ē dictū: superuacua eē tantūmō. Id vero qd restat ē crudele: viuor⁹ hoīum
aluū atq; p̄cordia icidi & salutis humanæ p̄fidē artē nō solū pestē alicui: sed hāc ē atro
cissimā iferre: cū p̄sertī ex his: q̄ tāta violētia q̄rant: alia n̄ possint oīo cognosci: alia pos
sint ēt sine scelerē. Nā colorē: liuorē: mollitiē: duritiē: siliāq; oīa nō eē talia iciso corpe q̄
lia itegro fuerint. q̄a cū corpib⁹ iuiolatis: hæc tñ metu: dolore: iedia: cruditate: la
dine mille alijs mediocrib⁹ affectibus sæpe mutant: multo magis verisimile ē iteriora:
qbus maior mollities: lux ipsa noua sit: sub grauissimis uulneribus & ipsa trucidatōe
mutari: Neq; quicq; eē stulti⁹: quā q̄le qdq; uiuo hoīe ē tale existimare eē moriēte: imo
iā mortuo. Nā uter⁹ quidē q̄ minus ad rē pertineat spirāte hoīe posse diduci: Simulat
q; vero fer⁹ ad p̄cordia accessit: & discissum trāsuersum septū ē: qd mēbrana quadā
superiores partes ab iferioribus diducit (diaphragma græci vocāt) hoīem p̄tinus ani
mā amittere. Ita demū mortui p̄cordia & viscus oē incōspectū latrocinātis medici
dari: qd necesse sit tale eē: quale mortui sit: nō q̄le uiui fuit. Itaq; cōsequi medicum: vt
hoīem crudeliter iugulet. nō vt sciat q̄lia uiui viscera habeamus. Si qd tñ sit: qd adhuc
spirāte hoīe cōspectui subiciat: id sæpe casum offerre curātibus. Interdū. n. gladiatorē
in harena: vel militē i acie: vel viatorē a latronibus exceptū sic vulnerari: vt eius iterior
aliqua pars aperiat: & in alio alia: ita sedē: positū: ordinē: figurā: similiaq; cognoscere
prudentē medicū nō cādē: sed sanitatē molientē: idq; per misericordiā discere: qd alijs
dira crudelitate cognouerint. Ob hoc ne mortuor⁹ qdē laceratōem necessarā eē. Quæ
& si nō crudelis: tñ fœda sit: cū aliter plæraq; in mortuis se habeāt. Quantū vero in vi
uis cognosci pōt ipsa curatio ostēdat. Cū hæc p̄ multa uolumina: perq; magnæ cōten
tionis disputatiōes a medicis sæpe tractata sint atq; tractētur subijciēdū ē q̄ p̄xima ue
ro uideri possint. Ea neq; addicta alterutri opiniōi sunt: neq; ab utraq; nimīū abhorre
tia: media quodāmodo iter diuersas sentētias. Quod in plurimis cōtentiōibus depre
hēdere licet sine ambitioē uerū scriptātibus: vt in hac ipsa re. Namq; demū causæ uel
secūdam ualetudinē præstēt: uel morbos excitēt: quomō spiritus: aut cibus uel detra
hat uel digerat: nē sapiētia quidē p̄fessores sciētia cōprehēdunt: sed cōiectura p̄sequū
tur. Cuius aut rei nō ē certa noticiā: ei⁹ opinio certū reperire remediū nō pōt. Verūq;
ē ad ipsam curādī rationē nihil plus cōferre: q̄ experiētiā. Quāq; igit multa sint ad
ipsas artes p̄prie nō pertinētia: tñ eas adiuuat excitādo artificis ingeniū. Itaq; ista quo
q; naturæ rez cōtemplatio quīs nō faciat medicū aptiorem: tñ medicinæ reddit profe
ctum. Veriq; simile ē & Hippocratē & Erasistratū: & quicūq; alijs nō cōtenti febres &
vlcera agitaræ: rez quoq; naturā ex aliqua parte scrutati sunt: nō ideo quidē medicos
fuisse ver⁹ ideo quoq; maiores medicos extitisse. Ratione uero opus est ipsi medicinæ

Media inter duos
sententias opinio

& si non inter obscuras causas: neq; iter naturales actiones: tamen saepe. Est. n. hac ars coniecturalis: neq; respondet ei plerunq; non solum coniecturas: sed et experientia. Et interdum non febris: non cibus: non somnus subsequitur sicut assuevit. Rarius: sed aliquando morbus quoq; ipse nouus est: quem non incidere: manifeste falsum est: cum aetate nostra quaedam ex naturalibus partibus carne prolapsa & arente: intra paucas horas exspirauerit: Sic ut nobilissimi medici: neq; genus mali: neq; remedium iuenerit: Quos ego nihil tentasse iudico: quia nemo in splendida persona periclitari coniectura sua voluerit: ne occidisset: nisi seruasset: videretur. Veri tamen simile est: potuisse aliquid cogitare de tracta tali verecundia: & fortasse responsurum fuisse id quod aliquis esset expertus. Ad quod medicinae genus neq; semper similitudo aliquid confert & si quando confert: tamen id ipsum rationale est inter multa similia genera & morborum & remediorum cogitare: quo potissimum medicamento sit utendum. Cum igitur talis res incidit: medicus aliquid oportet inueniat: quod non utique fortasse: sed sapientius tamen etiam respondeat. Petet autem nouum quoque consilium non ab rebus latentibus (istae. n. dubiae & incertae sunt:) sed ab his quae explorari possunt: id est euidentibus causis. Interest. n. fatigatio morbum: an sitis: an frigus: an calor: an vigilia: an fames fecerit: an cibi: viniq; abundantia: an intemperantia libidinis: Neq; ignorare huc oportet: quae sit aegri natura: humidum magis: an magis sic cum corpus eius sit: validi nervi: an infirmi: frequens aduersa valetudo an rara: ea quae cum est: vahe mens esse soleat: an leuis: breuis: an longa. Quod is vitae genus sit secutus: laboriosum: an quietum: cum luxu: an cum frugalitate. Ex his. n. similibusq; saepe curandi noua ratione ducenda est. Quauis ne hac quidem sic praeteriri debet: quasi nullam controuersiam recipiant. Nam & Erasistratus non ex his fieri morbos dixit: quoniam & alij & iisdem alias: post ista non febricitarent: & quidam medici saeculi nostri sub auctore: ut ipsi videri voluerunt: Themisone contendent nullius causae noticiam quicquam ad curationes pertinere: satisq; esse quaedam communi morborum intueri. Si quidem horum tria genera esse: vnum adstrictum: alterum fluens tertium mixtum. Nam modo parum excernere aegros: modo nimium: modo alia parte parum: alia nimium. Hac autem genera morborum: modo acuta esse: modo longa: & modo incrementum: modo consistere: modo minui consueverunt. Cognito igitur eo quod ex his est: si corpus adstrictum est: digerendum esse si profluuio laborat: continendum: si mixtum vitium habet: occurrendum subinde vahe mentiori malo: & aliter acutis morbis medendum aliter vetustis: aliter incrementibus: aliter substitutibus: aliter iam ad sanitatem inclinantibus. Horum observationem medicinam esse: quam ita finiunt: ut quasi viam quandam: quam methodon graeci nominant. eorumq; quae in morbis communi sunt: contemplatricem esse contendunt: ac neq; rationibus se neq; experimenta tantum spectantibus annumerari voluerunt: cum ab illis eo nomine dissentiant quod in coniectura reuelatum voluerunt esse medicinam: ab his eo quod parum artis esse in observatione experimento non credunt. Quod ad Erasistratum pertinet: primum ipsa euidentia eius opinionem repugnat: quia raro nisi post horum aliquid morbus venit. Deinde non sequitur: ut quod alium non afficit: aut eundem alias: id ne alteri quidem: aut eodem tempore alio noceat. Possunt enim quaedam subesse corpori: vel ex infirmitate eius: vel ex aliquo affectu. quae vel in alio non sunt: vel in hoc alias non fuerunt: eaque per se non tanta vi concitant morbum: tamen obnoxium magis alijs iniurijs corpus efficiunt. Quod si contemplationem rege naturam: quam temere medici sibi vendicant: satis comprehendisset et illud scisset: nihil omnino ob unam causam fieri sed id pro causa apprehendi: quod contulisse plurimum viri. Potest autem id dum solum est non mouere: quod iunctum alijs maxime mouet. Accedit ad haec: quod ne ipse quidem Erasistratus qui transfuso in arterias sanguine febre fieri dicit: idque nimis repleto corpore incidere repperit: cur ex

Appropinquatus

Genus morbi mixti

... nisi liberasset

medici rationem

*Ex natura
nervorum ius
morborum a raris
vitijs cum lenitas
breuitas & longitudo
vitijs genus
luxus & frugalitas*

Methodici

*Tria morborum
genera
Adstrictum | Fluens
Mixtum*

duobus æq; repletis alter in morbum inciderit: alter omni periculo vacarit: qd' quotti die fieri apparet: nō discreuerit. Ex quo disci pōt: vt vera sit illa transfusio: tñ illam non per se cum plenū corpus est fieri sed cum hor; aliquid accesserit. Themisonis vero emuli si perpetua quæ pmittunt habent: magis et q̄ vlli rationales sunt. Neq; n. si quis nō oīa tenet quæ rōalis alius probat: p̄tinus alio nouo nomine artis idiget. Si mō: quod primum est. nō memoria soli: sed rōni quoq; insistit. Si vero: quod p̄pius est: vix vlla perpetua p̄cepta medicinalis ars recipit: idem sunt qd' hi: quos experimenta sola sustinent. Eo magis qm̄ si compresserit aliquem morbus an fuderit: quilibet et imperitissimus videt. Quid autē cōpressum corpus resoluat: quid solutum teneat: si a ratione tractum ē: rationalis est medicus. Si vt ei q̄ se rationale negat: cōfiteri necesse est: ab experientia empiricus ē. Ita apud eum morbi cognitio extra artem: medicina intra vsum est. Neq; adiectum quicq; empiricor; professioni: sed demptum est: qm̄ illi multa circūspiciunt: hi tantum facillima & non plus q̄ vulgaria. Nam & hi qui pecoribus ac iumentis medentur: cum p̄pria cuiusq; ex multis animalibus nosse non possint: communibus tantum modo insistent. Et exteræ gentes cum subtilem medicinæ rationem nō nouerint: coīa tantum vidēt. Et qui ample valetudinarios nutriunt: quia singulis summa cura consulere non sustinent: ad coīa ista confugiunt. Neq; hercules istud & anti qui medici nescierunt: sed his contenti non fuerunt. Ergo et vetustissimus auctor Hippocrates dixit mederi oportere & coīa & propria intuentem. Ac ne isti quidem ipsi intra suam professionem consistere vllō modo possūt. Si quidem & compressorum & fluentium morbor; genera diuersa sunt: faciliusq; id in his quæ fluunt: inspicere potest. Aliud est. n. sanguinē: aliud bilē: aliud cibū mouere: aliud deiectionibus: aliud torminibus laborare: aliud sudore digerere: aliud tabe consumi. Atq; in partes quoq; humor erūpit vt in oculos auresq;. Quo periculo nullum humanū membrum vacat: Nihil autē horum sic: vt aliud curatur: Ita protinus in his a communi fluentis morbi cōtemplatione ad propriam medicina descendit. Atq; in hac quoq; rursus alia p̄prietatis noticia sæpe necessaria est. quia nō eadem oibus et in similibus casibus opitulantur. Si quidē certæ quædā res sunt: quæ in pluribus ventrē aut astringunt aut resoluunt: Inueniunt tñ in qbus aliter atq; in cæteris idē eueniat. In his ergo cōmuniū inspectio contraria ē: proprior; tantū salutaris. Et causę quoq; æstimatio sæpe morbum soluit. Ergo et ingeniosissimus sæculi nostri medicus: quē nuper vidimus. Cassius febricitanti cuidā & magna siti affecto: cū post ebrietatem eū p̄remi cœpisse cognosceret: aquā frigidā ingessit. Qua ille epota: cū vini vim miscēdo fregisset: p̄tinus febrem somno & sudore discussit. Quod auxilium medicus oportune p̄uidit: nō ex eo: qd' aut strictū corpus erat: aut fluebat: sed ex cā: quæ ante p̄cesserat. Estq; et p̄prium aliquid & loci & tēporis istis quoq; auctoribus: qui cum disputāt quemadmodū sanis hominibus agendū sit: p̄cipiūt vt grauib; aut locis aut tēporibus magis vite frigus: æstus: facietas: labor: libido: magisq; vt cōquiescat hisdem aut locis aut tēporibus si quis grauitatem corporis sentit: ac neq; vomitu stomachū: neq; purgatiōe aluum sollicitet. Quæ vera quidē sunt: a cōmunibus tñ ad quædam p̄pria descendūt. nisi persuadere nobis volunt: sanis quidem considerandum esse. qd' cælum: qd' tempus anni sit: agris vero non esse. Quibus tanto magis oīs obseruatio necessaria est: quanto magis obnoxia offensus infirmitas ē. Quin et morbor; in hisdē hominibus aliæ atq; aliæ. p̄prietates sunt: & qui secūdis aliqñ frustra curatus ē: cōtrarijs sæpe restituit. Plurimaq; i blādo cibo discrimina reperiunt. Ex qbus cōtētus vno ero. Nā famē facilius fert adolescēs quā puer: facilius in

denso cælo: quam in tenui: facilius in hyeme quam æstate: facilius vno cibo: quã prandio quoq; assuetus: facilius in exercitatus: quam exercitatus homo sustinet. Sape autem in eo magis necessaria cibi festinatio est: qui minus in ediam tolerat. Ob quã competit eum qui propria non nouit cõmunia tantum intueri debere: eumq; qui nosse propria potest: illa quidem nõ oportere negligere: sed his quoq; insistere. Ideoq; cum par scientia sit vtiliorem tñ medicum esse amicum: q̃ extraneum. Igitur vt ad propositũ meum redeam: rationalem quidẽ puto medicinam esse debere: instrui vero ab euidẽtibus causis: obscuris oibus non a cogitatione artificis: sed ab ipsa arte reiectis. Incidere autem viuorũ corpora & crudele & superuacuum est: mortuorũ corpora discentib; necessarium. Nam positum & ordinem nosse debent. Quã cadauera melius quam viuus & vulneratus homo representat: Sed & cetera quã modo in viuis cognosci possunt: in ipsis curationibus vulneratorũ paulo tardius. sed aliquando mitius vsus ipse monstrauit. His propositis primum dicam quemadmodũ sanos agere cõueniat: tum ad ea transibo: quã ad morbos curationesq; eorũ pertinebunt.

Caput primum quemadmodum sanos agere conueniat.

Sanus homo qui & bene valet & suę spontis est: nullis obligare se legibus debet: ac neq; medico: neq; alijs egeret. Hunc oportet variũ habere vitæ genũ modo ruri esse: modo in vrbe: sæpiusque in agro: nauigare: venari: quiescere interdum: sed frequẽtius se exercere. Siquidem ignauia corp; hebetat: labor firmat illa maturam senectutẽ: hic longam adolefcẽtiam reddit. Prodest etiam interdũ balneo: interdum aquis frigidis vti: modo vngi: modo id ipsum negligere. nullũ cibi genus fugere: quo populus vtatur interdum in conuiuio esse: interdũ ab eo se retrahere modo plus iusto: modo non amplius assumere. bis die potius: quam scmel cibum capere & semper quamplurimum: dũ modo hunc conoquat. Sed vt huius generis exercitiões: cibiq; necessarij sunt: sic athletici: superuacui: Nam & intermissus ppter ciuiles aliquas necessitates ordo exercitationis: corpus affligit: & ea corpora quã more eorũ repleta sunt: celerrime & senescunt & agrotant. Concubitus vero neq; nimis cõcupiscendus neq; nimis pertimescendus est. Rarus corpus excitat. frequẽs soluit. Cũ autem frequens non numero sit: sed natura: ratione ætatis & corporis scire licet cum non inutilem esse: quem corporis neq; languor: neq; dolor sequitur. Idem interdum peior est: noctu tutior. ita tamen si neq; illum cibus: neq; hunc cum vigilia labor statim sequitur. Hæc firmis seruanda sunt: cauendumq; ne in secũda valetudine: aduersa præsidia consumantur.

Quæ stomacho imbecillis seruanda sunt.

Caput. ij.

Et imbecillis stomacho: quo in numero magna pars urbanorũ omnesq; pene cupidi litterarũ sunt: obseruatio maior: necessaria ẽ. vt quod vel corporis vel loci: vel studij ratio detrahit: cura restituat. Ex his igitur qui bene concoxit: mane tuto surget. qui par; quiescere debet. & si mane surgendi necessitas fuerit: redormire. Qui nõ concoxit: ex toto conquiescere: ac neq; labori se: neq; exercitiõ: neq; negotio credere. Qui crudũ sine præcordiorũ dolore ructat: is ex interuallo aquam frigidam bibere: & se nihilo minus continere. Habitare vero ædificio lucido per flatũ æstiuum hibernum solem habẽte. cauere meridianum solẽ: matutinũ & vespertinũ frigus: itemq; auras fluminum atq; stagnorũ: minimeq; nubilo cælo soli aperiẽti se cõmittere: ne modo frigus: mō calor moueat. Quã res maxime grauedines destillationesq; cõcitat. Magis vero grauib; locis ista seruanda sunt: in quibus ẽt pestilentia faciũt.

proprietate

*liberi hõis libera vita
liberalis pta. p. medicina
magis tertia*

frequẽs exercitiũ

omni cibo utendu

Concubitus medicus

Tnorte

Scire autem licet integrum corpus esse: cum quotidie mane vrina alba: dein ruffa ē. Illud concoquere: hoc concoxisse significat. Vbi experrectus est aliquis: paulum intermittere: deinde nisi hyems est: fouere os multa aqua frigida debet: longis diebus meridiari potius ante cibum: sin minus: post eum. per hyemem potissimum totis noctibus conquiescere. Sin lucubrandum est: non post cibum id facere: sed post concoctionem. Quē interdiu vel domestica: vel ciuilia officia tenuerūt: huic tēpus aliquod seruādum curationi corporis sui est. Prima autē eius curatio exercitatio est: quæ semp antecedere cibum debet: in eo qui minus laborauit & bene cōcoxit amplior: in eo qui fatigatus est & minus concoxit remissior. Cōmode vero exercent: clara lectio: arma: pila: cursus: ambulatio. Atq; hæc non utiq; plana cōmodior ē. Si quidem melius ascēsus quoq; & descensus cum quadam varietate corpus moueat: nisi tñ id per quam imbecillum est. Melior autē est sub diuo: quam in porticu. melior si caput patitur in sole: quam in vmbra. melior in vmbra quā parietes aut viridaria efficiūt: quam quæ tecto subest melior recta: quam flexuosa. Exercitatiois autē plærunq; finis esse debet sudor: aut certe lassitudo: quæ citra fatigationem sit. idq; ipsum: modo minus modo magis faciendum ē. Ac ne his quidem athletarum exemplo: vel certa cē lex: vel imodicus eē labor debet. Exercitationem recte sequitur: mō vnctio vel in sole vel ad ignem: modo balneum: sed conclauī quā maxime & alto & lucido & spaciofo. Ex his vero neutrum sæpe fieri oportet: sed sæpius alterutrū pro corporis natura. Post hæc paulum cōquiescere opus est. Vbi ad cibū ventum est: nūquam utilis ē nimia facietas. Sæpe inutilis nimia abstinentia. sæpe si qua intemperantia subest durior ē in potioē quam in esca. Cibus a salsamētis: oleribus: similibusq; rebus melius incipit. Tum caro assumenda est quæ assa optima aut elixa est. Condita omnia. duabus de causis inutilia sunt. quoniā & plus propter dulcedinem assumitur: & quod mō par est: tñ ægrius concoquit. Secunda mensa bono stomacho nihil nocet: in imbecillo coacescit. Si quis itaq; hoc pagē videlicet palmulas pomaq; & similia melius primo cibo assumit. Post multas potiones quæ aliquātum sitim excesserunt: nihil edendum est. post facietatem: nihil agendum. Vbi expletus est aliquis: facilius concoquit: sic quicquid assumpsit potione aq; frigidaē includit: tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit. Si quis interdiu se implebit: post cibum neq; frigori. neq; æstui: neq; labori se debet committere. Neq; enim tam facile hæc inani corpore quā repleto nocent. Si quibus de causis futura inedia est: labor omnis uitandus est.

Observationes quædam prout res nouæ accidūt & corporū genera & sexus & ætates & tempora anni sunt. ¶ Caput. iij.

Atq; hæc quidem pene perpetua sunt. Quasdam autē observationes desiderat & nouæ res & corporū genera & sexus & ætates & tempora anni. Nā neq; ex salubri loco in grauē. neq; ex graui in salubrem trāsitus satis tutus est. Ex salubri in grauē prima hyeme: ex graui in eū qui salubris ē prima æstate transire melius ē. Neq; vero ex multa fame. nimia facietas: neq; ex nimia facietate fames idonea ē. Periclitaturq; & qui semel & qui bis die cibū incontinēter contra consuetudinē assumit. Itē neq; ex nimio labore subitum ociū neq; ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa ē. Ergo cū quis mutare aliquid uolet: paulatim debet assuescere. Omnē etiam laborē facilius vel puer vel senex: quam insuetus homo sustinet. Atq; ideo quoq; minus ociofa vita utilis non est: quia potest incidere laboris necessitas. Si quando tñ insuetus aliquis laborauit: aut multo plus quā solet. et si qui assueuit: huic ieiuno dormiendū ē:

Exercitatio

inæqualis tabula quatuor

Cibitatio

que sit ultima portio

salubri loco replem corpus

eris

Cibus

Exercitatio

Consuetudo

LIBER PRIMVS

multo magis si etiam os amarum est: vel oculi caligant: aut venter perturbatur. **T**um enim non dormiendum tantummodo ieiuno est: sed etiam in postero diem permanendum: nisi cito id quies sustulit. Quod si factum est, surgere oportet: & lete paululum ambulare. At si somni necessitas non fuit quia modice magis aliquis laborauit: tamen ingredi aliquid eodem modo debet. **C**ontra deinde omnibus sunt post fatigationem cibum sumpturis: vbi paulum ambulauerunt. si balneum non est: calido loco vel in sole: vel ad ignem vngi atque sudare si est ante omnia in tepidario residere: deinde vbi paulum conuicauerunt intrare & descendere in solium: tum multo oleo vngi leniterque perfricari: iterum in solium descendere. Post haec os aqua calida fouere: deinde frigida. Balneum his feruens idoneum non est. Ergo si nimium alicui fatigato pene febris est: huic abunde est loco tepido demittere se in uinibus tenuis in aquam calidam: cui paulum olei adiectum: deinde totum quidem corpus maxime tamen eas partes: quae in aqua fuerunt leniter perfricare ex oleo: cui uinum & paulum contriti salis sit adiectum. Post haec omnibus fatigatis aptum est cibum sumere: coque humido uti: aqua vel certe diluta potione esse contentos maximeque ea quae moueat urinam. **I**llud quoque nosse oportet: quod ex labore sudanti frigida potio perniciosissima est. atque etiam cum sudor se remisit itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque uenientibus Aesclepiades inutilem eam iudicauit. Quod in his uere est: quibus aluus facile nec toto resoluitur: quique facile inhorrescunt: perpetuum in omnibus non est: cum potius naturale sit potione aestuantem stomachum refrigerari: frigidum calefieri. Quod ita praecipio: ut tamen fatear ne ex hac quidem causa sudanti adhuc frigidum bibendum esse. Solet et prodesse post uarium cibum: frequentesque dilutas potiones: vomitus & postero die longa quies: deinde modica exercitatio. Si assidua fatigatio uerget: inuicem modo aqua: modo uinum bibendum est: raroque balneo utendum. Leuatque lassitudinem etiam laboris mutatio: cumque: quem nouum genus eiusdem laboris preffit: id quod in consuetudine est: reficit. Fatigato quotidianum cubile tutissimum est: in solitum contra lassat. Quod enim contra consuetudinem est: nocet: seu molle: seu durum est. Proprie quaedam ad eum pertinent: qui ambulando fatigatur. Hunc reficit in ipso quoque itinere frequens frictio. post iter: primum sedile: deinde unctio: tum calida aqua in balneo magis superiores partes: quam inferiores foueat. Si quis uero exustus in sole est: huic in balneum protinus eundem est: perfundendumque oleo corpus & caput: & deinde in solium bene calidum descendendum est: tum multa aqua per caput infundenda prius calida: deinde frigida. At ei qui perfrigit: opus est in balneo primum inuoluto sedere donec insudet: tum vngi: deinde lauari: cibum modicum: potiones meracas assumere. Is uero qui nauigauit & nausea pressus est: si multam bilem euomuit: vel abstinere cibo debet: vel paulum aliquid assumere. Si pituitam acidam effudit utique: sumere cibum sed assuetum leuiorem. si sine vomitu nausea fuit: vel abstinere: vel post cibum vomere. Qui uero toto die: uel in uehiculo uel in spectaculis sedet: huic nihil currendum: sed lente ambulandum est. Lenta quoque in balneo mora: deinde coena exigua prodesse consueuerunt. Si quis in balneo aestuat: reficit hunc ore exceptum & in eo retentum acetum. Si id non est: eodem modo frigida aqua assumpta. Ante omnia autem norit quisque naturam sui corporis. quoniam alij graciles alij obesi sunt: alij calidi: alij frigidiores: alij humidi: alij sicci: alios astricta: alios resoluta aluus exercet. **R**aro quisquam non aliquam partem corporis imbecillam habet. Tenuis uero homo implere se debet: plenus extenuare: calidus refrigerare frigidus calefacere: madens siccare: siccus madefacere. itaque aluum firmare is cui fusa: soluere is cui astricta est. **S**uccurrendumque spiritus partem maxime laborati est. **I**mplet autem corpus modica exercitatio frequenter

ior quies: unctio: & si post prandium ē balneum: contracta aluus: modicum frigus
hyeme: somnus & plenus & nō nimis lōgus: molle cubile: animi securitas: assumpta
p cibos & potiōes maxime dulcia & pinguia: cibus & frequētor & quātus plenissim⁹
pōt concoqui. Extenuat corpus aqua calida si quis in eā descēdit: magisq; si salsa ē: i ie-
iunio balneū: inurens sol: & oīs calor: cura: uigilia: sōnus nimiū uel breuis: uel lōgus:
lectus per astatem terra: hyeme dur⁹ cubile: cursus: multa ambulatio: omni q; uathe-
mēs exercitatio: uomitus: deiectio: acidæ res & austeræ & semel die assumptæ epulæ
& uini nō perfrigidī ieiuno potio in cōsuetudinem adducta. Cū uero inter extenuan-
tia posuerim uomitū & deiectionem: de his quoq; pprie quedam dicēda sunt. Eiectū
esse ab Asclepiade uomitū in eo uolumine: quod de tuēda sanitate composuit: uideo.
neq; reprahēdo: si offensus eor⁹ ē cōsuetudine: qui quottidie eijciendo uorādi facul-
tatem moliunt. Paulo etiā longius processit: idem purgatiōes quoq; eodem uolumi-
ne expulit. Et sunt hæ perniciosæ: si nimis ualentibus medicamētis fiunt. Sed hæ ta-
men submouēda esse non ē perpetuum: quia corpor⁹ temporumq; ratio potest ea fa-
cere necessaria: dū & modo: & non nisi cum opus ē: adhibeantur. Ergo ille quoq; ipse
si quid iam corruptum esset: expelli debere confessus est. Ita non ex toto res condem-
nanda ē. Sed esse eius etiam plures causæ possunt. estq; in ea quædam paulo subtilior
obseruatio adhibenda. Vomitus utilior est hyeme: quam astate. Nam tum & pitui-
tæ plus: & capitis grauitas maior subest. Inutilis ē gracilibus: & imbecillū stomachū
habentibus. Vtilis ē plenis & biliosis omnibus: si uel nimium se replerūt: uel parū cō-
coxerunt. Nam siue plus ē: quam quod concoqui possit: periclitari ne corrumpatur:
nō oportet. Si uero corruptum ē: nihil cōmodius est: quam id: qua uia primū expelli
potest: eijcere. Itaq; ubi amari ructus cum dolore & grauitate præcordiorum sūt: ad
hunc protinus cōfugiendum est. Item prodest ei: cui pectus æstuat: & frequēs saliuæ:
uel nausea ē: aut cui sonant aures: aut madent oculi: aut os amarum ē. Similiterq; ei:
qui uel cælū: uel locum mutat: hisq; quibus: si per plures dies nō vomuerūt. dolor præ-
cordia infestat. Neq; ignoro inter hæc præcipi quietē. quæ non semper contingere pōt
agendi necessitatē habentibus: nec in omnibus idem facit. Itaq; istud luxuriæ causa fie-
ri nō oportere confiteor. Interdum valetudinis causa recte fieri experimētis credo. Cō-
moneo tamen ne quis: qui ualere & senescere uolet: hoc quottidianū habeat. Qui vo-
mere post cibū uolet: si ex facili facit: aquā tm̄ tepidā ante debet assumere. si difficili⁹:
aquæ: uel salis: uel mellis paulū adijcere. At qui mane uomiturus est: ante bibere mul-
sum: uel isopū: aut esse radiculā debet. deinde aquā tepidā ut supra scriptum ē: bibere.
Cætera q̄ antiqui medici p̄ceperunt: stomachū oīa infestat. Post uomitū: si stomach⁹
ifirmus ē: paulū cibi: sed huius idonei: gustandū: & aq̄ frigidæ cyathi tres bibēdi sūt.
Si at uomit⁹ fauces exaspauit: qui uomuit: si mane id fecit ābulare debet: tū ungi: dei-
de cœnare. Si post cœnā: postero die lauari. & i balneo sudare. hinc pximus cib⁹: me-
diocris utilior ē: isq; eē debet cū p̄æ hesterni: uino austero meraco: & carne assa cibisq;
oib⁹ q̄ siccissimis. Qui vomere bis i mēse uult: meli⁹ cōsulet: si biduo cōtinuarit: q̄ si
post q̄ntū decimū diē vomuerit: nisi hæc mora grauitatē pectori faciet. Deiectio autē
medicamēto quoq; petēda ē: ubi ueter suppressus par⁹ reddit: ex eoq; inflāmatōes: ca-
ligines: capitis dolores. aliaq; superioris partis mala icrescūt: quid. n. inter hæc adiuua-
re possūt quies & inedia q̄ p̄ illas maxime eueniūt: Qui eijcere uolet: primū cibus uinif-
q; utet his: q̄ hoc præstāt: Dehinc si par⁹ illa pficiēt: aloen sumat. Sed purgatiōes quo-
q; ut interdū necessariæ sūt: sic ubi frequētes sunt. piculū afferūt. Assuescit. n. nō ali cor

Extenuantia

Asclepiades ab omni uo-
mitu & purgatione

De Vomitu

De Vomitu

De purgatione

LIBER PRIMVS.

pus: & ob hoc infirmū erit: cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit. *Calofacta*
Iefacit aut vinctior: aqua salsa: magisq; si calida est. oīa salsa: amara: carnosā: si post ci-
bum est balneū: vinū austerū. Refrigerat in ieiunio & balneū & somnus nisi nimis lon- *A refrigerat*
gus est & oīa acida: aqua q̄ frigidissima: oleū si aquæ miscetur. Humidū aut corpus *Humidum*
efficit labor maior q̄ ex cōsuetudine: frequēs balneū: cibus plenior: multa potio: post
hac ambulatio & vigilia. Per se quoq; ambulatio multa & vehemēs & matutina exer-
citatio & nō protinus cibus adiectus: ea genera esca quę veniūt ex locis frigidis & plu-
uijs & irriguis: Cōtra siccit modica exercitatio: fames: vinctio sine aqua: calor: sol mo- *Desiccantia*
dicus. frigida aqua cibus exercitatiōi statim subiectus: & is ipse ex siccis & æstuosis lo-
cis veniēs. Aluum astringit labor: sedile: creta figularis corpori illita: cibus iminut⁹: *Astringentia et soluentia alium*
& is ipse semel die assumptus ab eo qui bis solet: exigua potio neq; adhibita nisi cū ci-
bi quis quantū assumpturus ē cepit: post cibū quies. Cōtra soluit aucta ambulatio at-
q; esca: post motus qui post cibū ē: subide potiōes cibo imixta. Illud quoq; scire oport-
ret: qd̄ vētrē vomitus solutū cōprimit: cōpressum soluit. Idēq; cōprimit is vomitus: q̄
statim post cibū est: soluit is qui tarde supuenit. Quod ad ætates vero pertinet: inedia *De cibus*
facillime sustinent mediæ ætates: minus iuuenes: minime pueri & senectute confecti.
Quo minus fert facile quisq;: eo sapius debet cibū assumere. maximeq; eo eget qui in
crescit. Calida lauatio & pueris & senibus apta ē. Vinū dilutius pueris: senibus mera-
cius. neutri ætati q̄ inflatiōes mouent. Iuuenū minus quæ assumāt & quō curentur: in-
terest. Quibus iuuenibus fluxit aluus plerūq; i senectute cōtrahit. quibus in adolescē-
tia fuit astricta: sepe in senectute soluit. Melior est aut in iuvene ferior: in sene astricti-
or. Tēpus quoq; anni cōsiderare oportet. Hyeme plus esse cōuenit: minus: sed mera- *De anni temporibus*
cius bibere: multo pane uti: carne potius elixa: modice oleribus: semel die cibū capere:
nisi si nimis venter astrictus ē. Si prandet aliquis: vtilius ē exiguum aliquid & ipsū sic
cum sine carne: sine potiōe sumere. Eo tpe anni calidis oibus potius vtēdum est: vel ca-
lorē mouētibus. Venus tū non æque perniciofa ē. At vere paulū cibo demēdum: adij-
ciendūq; potiōi: sed dilutius tñ bibēdum est: magis carne vtēdum. magis olerib⁹: trā-
sēdum paulatim ad assā ab elixis: Venus eo tpe anni tutissima ē. Aestate vero & po-
tione & cibo corpus sapius eget. Ideo prādere quoq; cōmodum est. Eo tpe aptissima
sunt & caro & olus: potio quā dilutissima: vt & sitim tollat: nec corpus incendat: fri-
gida lauatio: caro assa: frigidi cibi: vel qui refrigerēt Vt sepius aut cibo vtēdum: sic exi-
guo ē. Per autūnum propter cæli varietatem periculū maximum ē. Itaq; neq; sine ve-
ste: neq; sine calciamentis prodire oportet: præcipueq; diebus frigidioribus: neq; sub di-
uo nocte dormire: aut certe bene operiri. Cibo vero iā paulo pleniore uti licet: min⁹:
sed meracius bibere. Poma nocere quidā putant: quæ imodice toto die plerūq; sic as-
sumūtur ne quid ex densiore cibo remittatur. Ita nō hæc sed consumatio omnium no-
cet. Ex quibus in nullo tñ minusq; in his noxæ ē. Sed his uti non sepius quam alio cibo
conuenit. Deniq; aliquid densiori cibo cum hic accedit: necessarium ē demī. Neq; esta-
te vero neq; autumnno utilis uenus est. Tolerabilior tamen per autumnum: æstate in-
totum si fieri potest abstinentum.

De his: qui aliq̄ pte corporis laborāt: & primū de his qb⁹ caput infirmū ē. Caput. iiii.

Roximū ē ut de his dicam: qui partes aliquas corporis imbecillas habent.

D Cui caput infirmum ē: is si bene cōcoxerit: leniter perfricat id mane manib⁹

suis debet. nūquam id: si fieri potest: ueste velare: aut ad cutē tōderi: Vtileq;

lunam vitare: maximeq; ante ipsum lunæ: solisq; cōcursum, sed nusquā post cibum p

gredi. Si cui capilli sunt: eos quottidie peccere multū ambulare. sed si licet neq; sub te-
cto neq; in sole. Vbiq; autem vitare solis ardorem: maximeq; post cibum & vinū poti-
us ungi: q̄ lauari: nunq̄ ad flāmam ungi: interdū ad prunam. Si in balneum venit: sub
ueste primum paulum in tepidario insudare: ibi ungi: tum transire in calidarium. vbi
sudabit: in solium non descendere: sed multa calida aqua per caput se totū perfunde-
re: tum tepida: dein frigida: diutiusq; ea caput: quam ceteras partes perfundere: dein
de id aliquandiu perfricare: nouissime detergere & ungi. Capiti nihil aque prodest
atq; aqua frigida. Itaq; is cui hoc infirmū est: per æstatem id bene largo canali quotti-
die debet aliquādiu subijcere. Semper aut̄ etiam si sine balneo vnctus est: neq; totum
corpus refrigerare sustinet: caput tñ aqua frigida perfundere. Sed cum ceteras partes
attingi nolit: demittere id ne ad ceruices aqua descendat: eamq; ne quid oculis: alijsue
partibus noceat defluētē subinde manibus ad os regere. Huic modicus cibus neces-
sarius est: quem facile cōcoquat. isq; si ieiunio caput læditur: asumēdus etiam medio
die est. Si nō læditur semel potius. Bibere huic assidue vinum dilutū: leue: quam aquā
magis expedit: vt cum caput grauius esse cōperit: sit quo confugiat. eiq; ex toto neq;
vinum neq; aqua semper vtilia sunt. medicamētum vtrumq; est: cum inuicē assumit
Scribere: legere: voce cōtendere huic opus nō est vtiq; post cōnā: postq̄ nec cogitatio
quidem ei satis tuta est: maxime tñ vomitus alienus est.

De his qui lippitudine: grauedine destillatiōe: tonsillisq; laborāt.

Caput v.

Neq; vero his solis quos capitis imbecillitas torquet vsus aquæ frigidae pdest
sed his ē: quos assidue lippitudines: grauedines: destillatiōes: tonsillisq; ma-
le habēt: His autem non caput tñ quottidie perfundendū est: sed os quoq;
multa frigida aqua fouendū est. Præcipueq; oibus quibus hoc vtile auxiliū est: co vtē-
dū est vbi grauius cælū austri reddiderūt. Cumq; oibus inutilis sit post cibū aut con-
tētio: aut cogitatio animi: tñ his præcipue: q̄ vel capitis vel arteriæ dolores habere cō-
suerūt vel quoslibet alios oris affectus. Vitari ēt grauedines: destillatiōesq; possunt:
si quā minime cū: qui his oportunus est: aerē: uel loca aquasq; mutet. si caput i sole p-
tegit ne incendat: ne ue subitū ex repētino nubilo frigus id moueat. Si post cōcoctio-
nem ieiunus caput radit. Si post cibum neq; legit: neq; scribit.

Ad solutam aluum remedia.

Caput vj.

Quem uero frequēter cita aluus exercet: huic opus ē pila similibusq; superiores
ptes exercere: dū ieiunus ē ambulare: vitare solis nimiū ardorē: cōtinua bal-
nea: ungi citra sudorē: nō uti cibus uarijs: minimeq; uirulentis aut legumini-
bus: oleribusue his quæ celeriter descēdūt: oīa deniq; fugere q̄ tarde cōcoquūt. Vena-
tio: duriq; pisces: & ex domesticis aīalibus assā caro maxime iuuāt. Nunquā uinū sal-
sū bibere expedit: ne tenue quidē aut dulce: sed austere & plenius: neq; id ipsū puctus.
Si mulso uti uolet: id ex decocto melle faciēdū ē. Si frigide potiōes uentrē eius nō tur-
bāt: his utēdum potissimū est. Si quid offensæ i cōna scnsit: uomere debet: idq; poste-
ro quoq; die facere. tertio modici ponderis panē ex uino esse: adiecta uua. uel olea: uel
ex defruto: similibusq; alijs. deinde ad cōsuetudinem redire. Sēper aut̄ post cibum cō-
quiescere: ac neq; intēdere animum: neq; ambulatione quāuis leui dimoueri.

Remedia ad coli dolorem.

Caput vij.

Et si laxius intestinum dolere consueuit: quod colum nominant: cū id nihil
nisi genus iflationis sit: id agēdum est: ut cōcoquat aliquis: ut lectione & ali-
js generibus exerceat: utat̄ balneo calido: cibus quoq; & potiōibus calidis: de

LIBER PRIMVS.

niq; omnimō frigus euitet. itē dulcia oīa: leguminaq; & quicquid inflare cōsueuit.

Quæ agenda sint stomacho laborantibus.

Caput. viij.

Siquis vero stomacho laborat: legere clare debet post lectionē ambulare: tū pila: vel armis: aliove quo genere: quo superior pars mouet: exerceri. Non aquā: sed vinum calidū bibere ieiun⁹: Tum cibum bis die assumere: sic tñ vt facile concoquat: Vt vino tenui & austero: & post cibū frigidis potiōibus poti⁹. Stomachum aut̄ infirmū indicant: pallor: macies: præcordiorū dolor: nausea & nolentium vomitus: in ieiuno dolor capitis. Quē quo nō sunt: is firmi stomachi ē. Neq; credendum vtiq; nostris ē: qui cū in aduersa valetudine vinū aut frigidā aquam concupierunt: deliciaꝝ patrociniū in accusationem nō merētis stomachi habēt. At qui tarde cōcoquant: & quorū ideo præcordia inflant̄ quia ppter ardorem aliquē noctu sitire cōsuerunt: antequam cōquiescant: duos tresue cyathos per tenuem fistulā bibāt. Prodest et̄ aduersus tardam concoctionē clare legere: deinde ambulare tū vel vngi: vel lauari assidue: vinū frigidum bibere: & post cibū magnā potionē: sed vt supra dixi per fistulā. deinde oēs portiones aqua frigida includere: Cui vero cibus acescit: is ante eum bibere aquam egelidam debet & vomere. At is cui ex hoc frequēs deiectio incidit: quo tiens aluus ei cōstiterit: frigida portione potissimum vtatur.

per tenuē fistulā de fistulā

magna portio

Quid obseruandum sit dolore neruorū laborantibus.

Caput. ix.

Si cui vero dolere nerui solent: quod in podagra. chiragraue esse cōsueuit: huic quantum fieri potest: exercendum id est. quod affectum est: obijciendumq; labori & frigori: nisi cū dolor increuit. Sub diuo quies optima ē. Venus semper inimica est Concoctio: sicuti in oibus corporis affectibus necessaria est. Cruditas. n. id maxime lædit. & quotiēs offēsum corpus est: viciosa pars maxime sentit. Vt cōcoctio autē oibus vitijs occurrit: sic rursus alijs frigus: alijs calor. Quæ sequi quisq; p habitu corporis sui debet. Frigus inimicū est seni: tenui: vulneri: p̄cordijs: intestinis: velle: auribus: coxis: scapulis: naturalibus: ossibus: dētib⁹: neruis: vulue: cerebro. Idem summā cutē facit pallidā: aridam: durā: nigrā. Ex hoc horrores. tremoresq; nascunt̄. At pdest iuuenibus & oibus plenis. erectiorq; mens est & melius cōcoquit vbi frigus quidē est: sed cauet̄. Aqua vero frigida infusa præterquam capiti et̄ stomacho pdest. Item articulis doloribus: qui sunt sine vlceribus. itē rubicūdus nimis hominibus: si dolore vacant. Calor autē adiuuat oīa: quæ frigus infestat. itē lippientes: si nec dolor: nec lacrimæ sunt. Neruos quoq;: qui contrahunt̄ p̄cipueq; ea vlcera: quæ ex frigore sunt. Idē corporis colorem bonū facit: vrinam mouet. Si nimius ē: corpus effœminat: neruos emolit: stomachū soluit. Minime vero aut frigus: aut calor tuta sunt: vbi subita insuetis sūt. Nā frig⁹ lateris dolores: aliaq; vitia: frigida aq̄ strumas excitat. Calor cōcoctionē phibet: somnū aufert: sudorē digerit obnoxiiū morbis pestilētib⁹ corp⁹ efficit.

mihi affectu obijciendum labori et frigori

inimoda frigiditas

usus aquæ frige

inimoda et non malis

Observatio in pestilentia.

Caput. x.

Est et̄ observatio necessaria: qua quis in pestilētia vtatur adhuc integer: cum tñ securus esse non possit: Tum igitur oportet peregrinari: nauigare. Vbi id nō licet: gestari ambulare sub diuo ante æstum leniter: eodemq; mō vngi: & vt supra comprahensum est: vitare fatigationem: cruditatem: frigus: calorem: libidinem: multoq; magis se continere si qua grauitas in corpore est. tum neq; mane surgēdum: neq; pedibus nudis ambulandum est: minimeq; post cibum aut balneum. neq; ieiuno neq; cœnato vomendum est. Neq; mouenda aluus. atq; etiam si per se mota est: comprimenda est. Abstinedum potius si plenius corpus est: Itemq; vitādum bal

Nulla somnitas

in surgendū mane

per nō in aluus mouenda

neum: sudor: meridianus somnus utiq; si cibus quoq; antecessit: qui tñ semel die tunc commodius assumit: insuper et modicus: ne cruditatem moueat. Alternis diebus inuicem modo aqua: modo vinū bibendum est. Quibus seruatis ex reliqua victus consuetudine quam minimum mutari debet. Cum vero hæc i oī pestilentia facienda sunt: tum in ea maxime: quam austri excitarint: Atq; etiam peregrinantibus eadem necessaria sunt: vbi graui tempore anni discesserunt ex sui sedibus: vel vbi in graues regiōes venerunt. Ac si cætera res aliqua prohibebit: utiq; abstinere debebit. Atq; ita ab vino ad aquam ab hac ad vinum eo qui supra positus est modo transitus esse.

CORNELII CELSI DE MEDECINA LIBER SECVNDVS.

Nstantis autem aduersæ valetudinis signa complura sunt. In quibus explicandis non dubitabo auctoritate antiquorū virorum uti maximeq; Hippocratis: cum recentiores quoq; medici: quamuis quædam in curationibus mutarint: tñ hæc illum optime præfagisse fateantur. Sed antequam dico quibus præcedentibus morborū timor subit: non alienum videtur exponere. quæ tempora anni: quæ tempestatū genera: quæ ptes ætatis: qualia corpora maxime tuta: vel periculis oportuna sint. quod genus aduersæ valetudinis in quoq; timeri maxime possit. Nō quo nō omni tpe in omni tempestatum genere oīs ætatis: omnis habitus hominum per omnia genera morborū & ægrotent & moriantur: sed quod frequentius tñ quædam eueniant. Ideoq; vtile est scire vnumquenq; quid & quando maxime caueat.

Quæ anni tēpora: quæ tempestatū genera: quæ partes ætatis qualia corpora vel tuta vel morbis oportuna sunt: & quæ valetudinis gen⁹ in quoq; timeri possit. Caput. I.

Signatur saluberrimum ver est: proxima deinde ab hoc hyems: periculiosior æstas. Autumnus lōge periculosissimus. Ex tempestatibus vero optimæ æquales sunt: siue frigidæ: siue calidæ: pessimæ: quæ variāt maxime. Quo fit vt autūnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis tpebus calor: nocturnis atq; matutinis: simulq; etiam vespertinis frigus est. Corpus ergo & æstate & subinde meridianis caloribus relaxatum: subito frigore excipitur. Sed vt eo tpe id maxime fit: sic quæcunq; euenit noxium est. Vbi æqualitas autem est: tñ saluberrimi sunt sereni dies: meliores pluuij: quam tñ nebulosi aut nubili: optimiq; hyeme: qui omni vento vacant: estate quibus fauonij perflāt. Si genus aliud ventorū est: salubriores septentrionales q̄ subsolani vel austri sunt. Sic tñ vt in hæc interdum regionum forte mutantur. Nam fere ventus vbiq; a mediterraneis regiōibus veniens: salubris: a mari grauis est. Neq; solum in bono tempestatum habitu certior valetudo ē: sed priores morbi quoq; si qui inciderunt: leuiores sunt & promptius finiuntur. Pessimum ergo celū est: q̄ agrum fecit: adeo vt in id quoq; genus: quod natura peius est in hoc statu: salubris mutatio sit. At ætas media tutissima est: quæ neq; iuuentæ calore: neq; senectutis frigore infestatur. Longis morbis senectus: acutis adolescentia magis patet. Corpus aut̄ habilissimū quadratum est: neq; gracile: neq; obesum. Nam longa statura vt in iuuenta decora est: sic matura senectute cōficitur. Gracile corpus: infirmum: obesum: hebes est. Vere tñ maxime quæcunq; humoris motu nouant̄ in metu esse consuerūt. Ergo tum lippitudines: pustulæ: profusio sanguinis: abscessus corporis: quæ apostemata græci nominant: bilis atra: quam melancholiam appellant: insania, morbus co

note a terra fregit
mabel furem riar
eo rillugm

initialis: angina: grauedines: destillationes oriri solent: Hi quoq; morbi: qui in articu-
 lis: neruisque modo vrgent: modo quiescunt: tum maxime & incohantur & repetunt.
 At aestas non quidē vacat plerisq; ab his morbis: sed adijcit febres: vel continuas: vel
 ardētes: vel tertianas: vomitus: alui: deiectiones: auricularū dolores: vlcera oris: cācros
 & in cæteris quidē partibus: sed maxime obscenis: & quicquid sudore hominem resol-
 uit. Nix quicquā ex his in autumnū non incidit: sed oriuntur eo quoq; tempore febres
 incertæ: lienis dolor: aqua inter cutē. tabes: quam græci ptihisin nominant: urinæ diffi-
 cultas: quam stranguriam appellant: tenuioris intestini morbus: quē ileon nomināt.
 Fit item lenitas intestinorum: quæ lenteria vocatur. coxæ dolores: morbi comitiales.
 Idemq; tempus & diutinis malis fatigatos & ab aestate tm̄ proxima pressos interimit
 & alijs nouis morbis conficit: & quosdam longissimis implicat: maximeq; quartanis:
 quæ per hyemem quoq; exercent. Neq; aliud magis tempus pestilentia patet: cuius-
 cunq; ea generis ē quanuis varijs rationibus nocet. Hyems at̄ capitis dolores: tussim
 & quicquid in faucibus: in lateribus in visceribus mali cōtrahitur: irritat. Ex tempesta-
 tibus aquilo tussim mouet: fauces exasperat: ventrem astringit: urinā supprimit: hor-
 rores excitat: item dolores lateris & pectoris. Sanum tamen corpus spissat & mobi-
 lius atq; expeditius reddit. Auster aures hebetat sensus tardat: capitis dolores mouet
 aluum soluit: totum corpus efficit hebes humidum: lāquidum. Cæteri venti quo vel
 huic vel illi propriores sunt: eo magis vicinos his illisue affectus faciunt. Deniq; om-
 nis calor: & iecur & lienem inflammat: mentem hebetat: vt anima deficiat: vt sanguis
 prorumpat efficit. Frigus modo neruorum distentionem modo rigorem infert illud
 σπασμὸς idest spasmus: hoc τὸ τετανωσ. i. tasmus græce nominatur: nigritiem in vlceri-
 bus: horrorem in febribus excitat. In siccitatibus acutæ febres: lippitudines: tormina:
 urinæ: difficultas: articulorū dolores oriuntur. Per ibres longæ febres: alui deiectiones
 angina: cancri: morbi comitiales: resolutio neruorū: q̄ paraly sin græci nominant. Ne-
 q; solū interest q̄les dies sint: sed et̄ q̄les ante precesserint. Si hyems sicca septentriōales
 ventos habuit ver autem austros & pluuias exhibet: fere subeunt lippitudines: tormi-
 na: febres: maximeq; in mollioribus corporibus: iēq; p̄cipue in mulieribus. Si vero
 austri: pluuiæq; hyemē occuparunt: ver autem frigidum & siccū est: grauidæ quidē fœ-
 minæ quibus tum adest ptus abortu periclitantur. Hæ vero quæ gignunt: imbecillos
 vixq; vitales edunt. Cæteros lippitudo arida: & si seniores sunt: grauedines atq; destil-
 lationes male habent. At si a prima hyeme austri ad vltimum ver continuarūt: laterū
 dolores & insania febricitantiū: quā phrenesin appellant: quā celerrime rapiunt. Vbi
 primo calor a primo vere orsus astatem quoq; similem exhibet necesse est multum su-
 dorem in febribus subsequi. At si sicca aestas aquilones habuit: autūno vero ibres: au-
 striq; sunt: tota hyeme: quæ proxima est: tussis: destillatio: raucitas: in quibusdam et̄
 tabes oriuntur. Sin autem autumnus quoq; æq; siccus hisdem aquilonibus perflatur:
 oibus quidem mollioribus corporibus: inter quæ muliebria esse p̄posui: secunda va-
 letudo contingit. Durioribus vero instare possunt & aridæ lippitudines: & febres par-
 tim acutæ: partim longæ: & hi morbi: qui ex atrabile nascuntur. Quod ad atates ve-
 ro pertinet. pueri: proximeq; his: vere optime valent & aestate prima tutissimi sunt. Se-
 nes aestate & autūni prima parte. Iuuenes hyeme. quicq; inter iuuentā senctutēq; sunt.
 inimicior senibus hyems: aestas adolescentibus est. Tū si qua ibecillitas orit̄ proximū
 est vt infantes: tenerosq; adhuc pueros serpentia vlcera oris: quæ aphthas græci nomi-
 nāt: vomitus: nocturnæ vigilia: auriū humor: circa vmblicū inflammationes exercent.

Vnde difficultas siccitatis

te tetanus

Aphthe

Proprie et detentiu gingiuaru exulcerationes: distentiones neruor: febriculae: alui deiectiones: maximeq; caninis detibus oriētibus male habet. Quae pericula plenissimi cuiusq; sunt: & cui maxie veter astrictus e. At ubi aetas paulu pcessit: glandule & vertebrae q in spina sunt: aliqua inclinationes: strumae: verrucae: quaedam genera dolentia: (acrochordas graeci appellat) & plura alia tubercula oriunt. Incipiente vero ia pube ex hisde multa & longe febres: sanguinis ex narib9 cursus. Maxieq; ois puericia primu circa qdragesimu die: deinde septimo mese: tu septimo ano: postea circa pubertate piclita. Si qua et genera morbor: i infate inciderunt: ac neq; pubertate: neq; primis coitib9: neq; i foemia primis mēstruis finita sunt: fere longa sunt. Sepius tm morbi pueriles: q diutius manserunt: terminant. Adolescentia morbis acutis: ite comitialibus: tabiq; maxie obiecta est: fereq; iuuenes sunt. q sanguine expuunt. Post hac aetate later: & pulmōis dolores: lethargus: colera: ifania: sanguinis p qda et velut ora venar: (haemorrhoidas graeci appellant) profusio. In senectute spiritus & vrinae difficultas: grauedo articulor: & renu dolores neruor: & esultioes. malus corporis habitus cachexia graeci appellat) nocturnae vigilia: vitia longiora aurium: oculor: et narium: praecipueq; soluta aluus. q secut hac tormia: vel leuitas intestinor: ceteraq; fusi ventris mala. Praeter hac graciles: tabes: deiectiones: destillationes: ite visceru & lateru dolores fatigat. Obesi plerumq; acutis morbi & difficultate sporandi stragulat. subitoq; saepe moriunt. Quod i corpore tenuiore vix euēit.

De signis aduersae valetudinis futurae. Caput secundum.

ANte aduersa at valetudine: vt supra dixi: qda nota oriunt: quaru oium comue ē. aliter se corpus habere atq; consuevit: neq; in peius tm: sed et in melius: Ergo si plenior aliquis & speciosior & coloratior factus est: suspecta habere boa sua debet. Quae quia neq; in eode habitu subsistere: neq; ultra pgrede possunt: fere retro quasi ruina quadam reuoluunt. Peius tm signu est vbi aliqs contra consuetudine emacruit & calore decorēq; amisit. qm in his quae superant. est qd morbus demat. in his quae de sunt: no ē quod ipsu morbū ferat. Praeter hac ptinus timeri debet. si grauiora membra sunt. si crebra vlcera oriunt. si corpus supra consuetudine incaluit (si grauior somnus pfit. si tumultuosa somnia fuerunt. si saepius expgiscit aliqs q assuevit. deinde itere soporatur si corpus dormientis circa ptes aliqs contra consuetudine insudat: maximeq; circa pectus aut ceruices aut crura vel genua vel coxas. Item si marcet aius. si loqui & moueri piget. si corpus torquet. si dolor praecordior: est. aut totius pectoris: aut in plurimis uenis capitis. si saliuae plenu est os. si oculi cu dolore uertunt. si tepora astricta sunt. si membra inhorrescut. si spiritus grauior est. si circa fronte intentae uenae mouetur. si frequentes oscitationes: si geua quasi fatigata sunt: totumue corpus lassitudinē serit. Ex quibus saepe plura nunquam non aliqua febre antecedunt. In primis tm illud considerandum est. Nunquid saepius hor: aliqd eueniat: ac ideo neq; corporis ulla difficultas subsequat. Sunt enim quaedam proprietates hominu: sine quar: notitia non facile quicq; in futuro praesagiri potest: Facile itaq; securus est i his aliquis: quae saepe sine periculo eua sit. Ille sollicitari debet: cui haec noua sunt: aut q ista nuq sine custodia sui tuta habuit.

Quae bona in aegrotantibus signa sint. Caput tertium.

Ubi uero febris aliquē occupat: scire licet no piclitari si in latus aut dextru: aut sinistrū: ut ipsi uisu ē cubat: cruribus paulu reductis. q fere sani quoq; iacētis habitus ē: si facile couertit: si noctu dormit. Si interdiu uigilat. si ex facili spirat. si no cōflictat. si circa umbiculū & pubē cutis plana ē. si pcordia eius sine ullo sensu doloris aequaliter mollia i utraq; pte sunt. Quod si paulo tumidiora sunt: sed tm digitis ce

dunt & nō dolent: hæc valetudo: vt spaciū aliquod habebit: sic tuta erit. Corpus quoq; quod æqualiter molle & calidum est: quodq; æqualiter totū isudat: & cuius febricula co sudore finit: securitatē pollicet: qñ iam ad sanitatē venit corpus. Sternutamētū ē inter bona iditia est. Et cupiditas cibi vel a primo seruata: vel ē post fastidium orta. Neq; terrere debet ea febris: quæ eodē die finita est. ac ne ea quidē: quæ quīs longiore tēpore euauit: tñ ante alterā accessiōē ex toto quieuit sicut corpus integrū: quod ili crines græci vocant: fieret. Si quis at incidit vomitus: mixtus esse & bile & pituita debet: & in vrina subsidere albū. leue. æquale: sic vt ē si quæ quasi nubecula innatarint: in vnū deferant. At venter ei qui a periculo tutus est: reddit modo mollia figurat eodē fere tēpore: quo secunda valetudine assuevit: modo cōuenientia his quæ assumunt peior cita aluus est. sed ne hæc quidē terrere protinus debet: si matutinis tēporib⁹ coacta magis est: aut si pcedēte tēpore paulatim cōtrahitur & ruffa ē: neq; fœditate odoris similē aluū sã hoīs excedit. Ac lūbricos quoq; aliquos sub fine morbi descēdisse nihil nocet. Si inflāmatio ī superioribus ptib⁹ dolorē: tumorēq; fecit bonū signū ē. Sonus vētris ide ad inferiores ptes euolutus: magisq; ē si sine difficultate cū stercore excessit.

¶ Mala signa agrotantium.

¶ Caput quartum.

Qontra grauis morbi piculū est: vbi supinus æger iacet porrectis māibus & cruribus. Vbi residere vult in ipso acuti morbi ipetu: præcipueq; pulmōibus laborātibus. Vbi nocturna vigilia pmit: et si iterdiu somnus accedit. Ex quo tñ peior ē qui iter quartā horā & noctē: q̄ qui matutino tēpore ad quartā. Pessimū tñ est si somnus: neq; noctu neq; iterdiu accedit. Id enī fere sine cōtinuo dolore esse nō pōt. Aequē vero signū malū ē ēt somno vltra debitū vrgeri: peiusq; quo magis se sopor interdiu: noctuq; cōtinuat. Mali etiam morbi testimoniū est vehemēter & crebro spirare: a sexto die cœpisse inhorrescere: pus expuere: vix excreare: dolorē habere cōtinuum difficulter ferre morbū: iactare brachia & crura: sine volūtate lacrimare: habere hūorē glutinosū dentibus inhaerentē: cutē circa vmbilicū & pubē macrā. præcordia inflāmata: dolētia. dura. tumida. intētia: magisq; si hæc: dextra parte: q̄ sinistra sūt piculōsissimū tñ est: si venæ quoq; ibi vehementer agitātur. Mali ēt morbi signū ē: nimis celeriter emacrescere: caput & pedes manusq; calidas habere ventre & lateribus frigentibus aut frigidis extremas partes acuto morbo urgente: aut post sudorem inhorrescere. aut post uomitū singultū eē. uel rubere oculos. aut post cupiditatē cibi: postuelōgas febres hūc fastidire: aut multū sudare: maxieq; frigido sudore. aut habere sudores non p totū corpus æquales: quiq; febrē non finiant: & eas febres: quæ quotidie tēpore eodē reuertant: quæue sēper pares accessiōes habeant: neq; tertio quoq; die leuentur quæue cōtinuent: uel per accessiones increcant: p discessiones tñ molliantur. nec unq; integrum corpus dimittant. Pessimū est si ne leuatur quidē febris: sed æque concitata continuat. Periculosū est ēt post arquatū morbū febrē oriri utiq; si præcordia dextra parte dura manserunt ac dolentibus his leua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet. Neq; unq; in acuta febre: ut a somno non est terribilis neruorū distentio. Timere ēt ex somno mali morbi est. Itemq; in prima febre protinus mentē esse turbatā: membrūue aliquod esse resolutū. Ex quo casu quāuis uita reddit: tñ id fere membrū debilitat. Vomitus ēt periculosus est sinceræ pituitæ uel bilis: peiorq; si uiridis aut niger est. At mala urina ē in qua subsidūt subrubra aut liuida deterior ī quasi fila qdam tenuia atq; alba. pessima ex his si tanq̄ ex fuffuribus factas nubeculas representat. Diluta quoq; atq; alba uitiosa est: sed in phreneticis maxime. Aluus at mala est ex toto

suppressa. Periculosa est quae inter febres fluens coquiescere hominem in cubili non patitur: utique si quod descendit est per liquidum aut albidum: aut pallidum: aut sputans. Praeter haec periculum ostendit id quod excernitur si est exiguum: glutinosum: leue: album: idemque subpallidum: vel si est aut liuidum aut biliosum aut cruentum aut peioris odoris: quam ex consuetudine. Malum est etiam: quod post longas febres sincerum est.

¶ De signis longae valetudinis.

¶ Caput quartum

Ost haec iudicia notum est longum morbum fieri. Sic enim necesse est: nisi occidit. Neque vitae alia spes in malis magnis est: quam ut impetum morbi trahendo aliquis effugiat: porrigatque in id tempus quod curatio locum praestet. Protinus tamen signa quaedam sunt: ex quibus colligere possumus morbum & si non iteremerit: longius tamen tempus habiturum. Vbi frigidus sudor inter febres non acutas circa caput tamen & ceruices oritur. aut vbi febre non quiescente corpus insudat. Aut vbi corpus modo frigidum: modo calidum est: & color alius ex alio fit. Aut vbi quod inter febres aliqua parte abcessit: ad sanitatem non peruenit. Aut vbi aeger pro spacio parum emarescit: Item si vrina modo liquida & pura est: modo habet quaedam subsidetia leuia: atque alba rubrae sunt. quae in ea subsidunt aut si quaedam quasi maculas representat aut si bullulas excitat.

¶ De iudicijs mortis.

¶ Caput quintum.

Sed inter haec quidem propositio metu spes tamen superest. Ad vltima vero iam vetum esse testatur: nares acutae: collapsa tempora: oculi concavi: frigidae laeguidaeque aures & in his partibus leuiter versae: cutis circa frontem dura & iterta: color aut niger: aut pallidus. multoque magis si ita haec sunt: ut neque vigilia praecesserit: neque ventris resolutio: neque inedia. Ex quibus causis inrerdu haec species oritur: sed vno die finitur. Itaque diutius duras mortis index est. Si vero in morbo vetere iam triduo talis est: in prope vicino mors est: magisque si propter haec oculi quoque lumina refugiunt & illacrimant: quaeque in his alba esse debent: rubescunt atque in hisdem venulae pallent: pituitaque in his inatans nouissime aegulis inhaerescit: alterque ex his minor est: huiusque aut vehementer subsederunt aut facti tumidiores sunt: perque somnum palpebrae non committunt: sed inter has ex albo oculorum aliquid apparet: neque id fluens aluus expressit: eademque palpebrae pallent: & idem pallor labra & nares decolorat. Eademque labra & nares oculique & palpebrae & supercilia: aliquaue ex his peruertunt: isque prope imbecillitate iam non audit: aut non videt eadem: mors denuntiat. Vbi aegri supini cubant: huiusque genae contractae sunt. Vbi deorsum ad pedes subinde delabuntur. Vbi brachia & crura nudat & inaequabiliter dispergit: neque his calor subest. Vbi hiat. vbi assidue dormit. vbi is qui mentis suae non est: neque id facere sanus solet: dentibus stridet. Vbi vlcus quod aut ante: aut in ipso morbo natum est: aridum & aut pallidum aut liuidum factum est. Illa quoque mortis iudicia sunt: vngues digitorum pallidi: frigidus spiritus: aut si manibus quis in febre & acuto morbo vel infania: pulmone siue dolore vel capitis: in veste floccos legit: fimbrias siue ducit: uel in adiuncto pariete si qua minuta eminent: carpit. Dolores et circa coxas & inferiores partes orti si ad viscera transierunt subitoque desierunt: mortem subesse testatur: magisque si alia quoque signa accesserunt. Neque is seruari potest: qui sine vlllo timore fabricitatis subito stragulatur: aut deuorare saliuam suam non potest. Cuius in eodem febris corporisque habitu ceruix conuertitur. sic ut deuorare aequae nihil possit. Aut cui simul & continua febris & vltima corporis infirmitas est. Aut cui febre non quiescente exterius pars friget: interius sic calet: ut et sitim faciat. Aut qui febre aequae non quiescet: simul & delirio & spirandi difficultate vexatur. Aut qui epoto veratro exceptus distentione nervorum est. Aut qui ebrius obmutuit. Is enim febre adiecta nervorum distentione consumitur: nisi aut febris accessit aut eo tempore quo ebrietas solui debet: loqui cepit. Mulier quoque grauida acuto morbo facile consumitur: & is

cui somnus dolorē auget: & cui p̄tinus in recenti morbo bilis atra vel infra vel supra se ostēdit: cuiue alterutrū mō se prompsit: cū iā lōgo morbo corpus eius eēt extēuatū & affectū. sputū ēt biliosū & purulētū. siue seperatim ista siue mixta pueniunt iterit⁹ piculū ostēdūt. Ac si circa septimū diē tale esse ccepit: p̄ximū est vt is circa quartūdecimū diē decedat: nisi alia signa meliora: peioraue accesserint. Quæ quo leuiora grauioraue subsecuta sūt: eo vel seriorē mortē: vel maturiorē denūciant. Sudor quoq; frigidus in acuta febre pestiferus ē. atq; in oī morbo vomitus: qui varius & multorū colorū ē: p̄cipueq; si malus i hoc odor est. Ac sanguinē quoq; in febre vomuisse pestiferū ē. Vrīna vero rubra & tēuis in magna cruditate eē cōsueuit: & sepe anteq; spacio maturi rescat hoīem rapit. Itaq; si talis diuti⁹ p̄manet: piculū mortis ostēdit. Pessima tñ ē p̄cipueq; mortifera: nigra. crassa. mali odoris. Atq; in viris qdē & mulieribus talis deterima ē. In pueris vero q̄ tenuis & diluta ē. Alius quoq; varia pestifera est q̄ strigmētū: sanguinē: bilē viridē: aliquid mō diuersis tēporibus: mō simul: & in mixtura quadam discreta tñ rēp̄sentat. Sed hæc quidē pōt paulo diutius trahere. In p̄cipiti vero iā eē denūciat quæ liqda: eademq; vel nigra vel palida vel pinguis ē: vtiq; si magna fœditas odoris accessit. Illud interrogari me posse ab aliquo scio. Si certa futura mortis iudicia sūt: quo mō interdū deserti a medicis cōualescāt: quosdāq; p̄didit in ipsis fune

Tfama

ribus reuixisse. Quin et vir magni nominis Democritus ne finita quidē vitæ satis certitas notas esse p̄posuit. quibus medici credidissent adeo illud nō reliquit vt certa aliqua signa futura mortis essent. Aduersus quos ne dicā illud qdē qd̄ in vicino saepe quadā notæ posita nō bonos sed iperitos medicos decipiūt quod Asclepiades funeri obuius intellexit eū viuere qui efferebat: ne p̄tinus crimē artis esset si qd̄ p̄fessoris sit: illa tamē moderatius subiiciā. Coniecturalē artē eē medicinā: rōnēq; cōiecturæ talē eē: ut cum sapius aliquādo respōderit: interdū tñ fallat nos. Si quid itaq; uix i millesimo corpore aliquñ decipit: id notā nō habet: cū p̄r innumerabiles hoīes respōdeat. Idq; nō in his tñ: quæ pestifera sūt: dico: sed in his quoq; q̄ salutaria. Si quidē et spes interdū frustratur & morit̄ aliquis: de quo medic⁹ securus primo fuit. Quæq; medēdi causa reperta sūt nō nunq; i peius aliquid cōuertūt. Neq; id euitare humana ibecillitas i tanta uarietate corporū pōt. Sed ē tñ medicinæ fides: q̄ multo sapius p̄ q̄ multo plures ægros p̄dest. Neq; tñ ignorare oportet i acutis morbis fallaces magis notas eē & salutis & mortis.

De notis quas aliquis in singulis morborū generibus habere possit. Caput sextum.

Sed cū p̄posuerim signa q̄ in oī aduersa ualetudine cōia esse cōsueuerūt: ea quoq; trāsibo: ut q̄s aliquis i singulis morborū generibus habere possit notas iudicē qdā at sūt q̄ ante febres: qdā quæ iter eas qd̄ aut intus sit: aut uēturū sit ostēdūt. Antē febres: si caput graue est: aut ex somno oculi caligāt: aut frequētia sternuta mēta sūt: circa caput aliquis pituitæ ipetus timeri pōt. Si sanguis aut calor abūdat: p̄ximū est ut aliqua pte p̄fluuiū sāguinis fiat. Si sine causa quis emacrescit: ne in malū habitū corpus eius recidat: metus ē. Si p̄cordia dolēt: aut inflāmatio grauis ē: aut non toto die cōcocta fert̄ urina: cruditatē eē māifestū ē. Quibus diu color sine morbo regio malus est. hi uel capitis doloribus cōflictāt: uel terrā edūt. Qui diu habēt faciem pallidā & tumidā: aut capite aut uisceribus: aut aluo laborāt. Si i cōtinua febre puero ueter nihil reddit: mutat̄ q; ei color: nec somnus accedit: ploratq; is assidue: metuēda neruorū distētio ē. Frequēs at destillatio in corpore tenui: longoq; tabē timēdā esse testat̄. Vbi plurib⁹ diebus nō descēdit aluus: docet aut subitā deiectionē: aut febriculā instare. Vbi pedes turgēt: lōgæ deiectiones sunt. Vbi dolor in imo uentre & coxis est: aqua inter cutem i stat. Sed hoc morbi gēus ab ilibus oriri solet. Idē p̄positū piculū ē

Hystoria

his: quibus voluntas desidēdi est: venter nihil reddit: nisi & aegre & durū: tumor in pe-
 dibus est idēq; mō dextra: mō sinistra pte ventris inuicē oritur atq; finitur. sed a iccino
 re id malū pficisci videt. Eiusdē morbi nota est: Vbi circa vmbilicū intestina torquen-
 tur (Strophon græci nominant) coxęq; dolores manent: caq; neq; tēpore neq; reme-
 dijs soluntur. Dolor at articuloꝝ put in pedibus manibus aut alia qualibet parte
 sic ē: vt eo loco nerui cōtrahantur: aut si id mēbrę ex leui causa fatigatū æque frigido ca-
 lidoq; offēditur: podagrā chiragramue: vel eius articuli inde id sentit morbū futurū
 cē denūtiat. Quibus i pueritia sāguis ex naribus fluxit: dein fluere desijt: hi vel capitis
 doloribus cōflicentē necesse ē: vel i articulis aliquas exulceratiōes graues habeāt: vel
 aliquo morbo ēt debilitentur. Quibus fœminis menstrua nō pueniūt: necesse ē capi-
 tis acerbissimi dolores sint: vel q̄libet alia pars morbo ifestetur. Eadēq; his picula sūt
 quibꝰ articuloꝝ vitia dolores tumoresq; sine podagra similibusq; morbis oriūt & de-
 sinūt: Vtiq; si sæpe tēpora hisdē dolēt: noctuq; corpora isudāt: si frōs prurit lipptudi-
 nis metus ē. Si mulier a ptu vehemētes dolores habet: neq; p̄ter ea signa mala sūt: cir-
 ca vigesimū diē aut sāguis p nares erūpet: aut in inferioribus ptibus aliquid abscedet.
 Quicūq; ēt dolorē i gentē circa tēpora & frōtē habebit: is alterutra rōne eū finiet ma-
 gisq; si iuuenis erit: p sāguinis p̄fusionē: si seior: p suppurationē. Febris at quæ subito
 sine rōne sine bōis signis finita ē: fere reuertit. Cui fauces sāguine & interdū & noctu
 replēt sic vt neq; capitis dolores: neq; p̄cordioꝝ: neq; tussis: neq; vomitꝰ: neq; febrī-
 cula p̄cesserit: huius aut i naribꝰ aut in faucibꝰ vlcus repiet. Si mulieri ex īguine febrī-
 cula orta ē: neq; causa apparet: vlcus in vulua est: Vrīna autē crassa ex qua q̄d defidet
 albū est: significat circa articulos: aut circa viscera dolorē metumq; morbi esse. Eadē
 viridis aut viscerę dolorē tumorēq; cū aliquo piculo subesse: aut certe corpus itegrū n̄
 esse testat. At si sāguis aut pus in vrīna est: vel visica vel renes exulcerati sunt. Si hæc
 crassa carūculas quasdā exiguas quasi capillos habet: aut si bullat & male olet & iter-
 dū quasi harenā interdū q̄si sāguinē trahit: dolent at coxę: quæq; inter has super que
 pubē sūt: & accedūt frequētes ructus: interdū vomitus biliosus: extremaq; ptes frigel
 cūt: vrīnæ crebra cupiditas sed magna difficultas ē: & q̄d ide excretū ē aque simile vel
 ruffū vel palidū est: paulū tñ in eo lauamētū ē: aluus vero cū multo spiritu reddit: vti-
 q; i renibus vitiū ē. Aut si paulatī destillat: vel si sāguis p hęc edit: & in eo quædā crue-
 ta cōcreta sūt: idq; ipsū cū difficultate reddit: & circa pubē inferiores ptes dolēt: i eadē
 vesica vitiū ē. Calculosi vero his inditijs cognoscūt. Difficiliter vrīna reddit: paulatī-
 q; interdū ēt sine volūtate destillat. Eadē harenosa ē: nōnūq; aut sāguis: aut cruentum
 aut purulētū aliquid cū ea excernit. Eāq; quidā p̄optius recti: quidā resupinati. ma-
 ximeq; hi qui grādes calculos habēt: quidā ēt iclinati reddūt: colēq; extēdēdo: dolorē
 leuāt. Grauitatis quoq; cuiusdā in ea pte sensus est: atq; ea cursu omniq; motu augētur.
 Quidā ēt cū torquēt pedes iter se subinde mutatis vicibus iplicāt: Fœminæ vero oras
 naturalijū suorū māibus admotis scabere crebro cogunt. Nōnūq; si digitorū admoue-
 rūt vbi vesicæ ecruicē is urget calculū sētūt. Atq; spumātē sāguinē excreant: his i pul-
 mone vitiū ē: Mulieri grauida sine mō fusa aluus elidere ptum pōt. Eidē si lac ex mā-
 mis p̄fluit: ibecillū est q̄d intus gerit: Duræ māmæ sanū illud eē testat. Frequens sin-
 gultus & p̄ter cōsuetudinē cōtinuus: iecur inflāmatū eē significat. Si tumores sup ul-
 cera subito eē defierunt. idq; a tergo incidit. uel distentio neruoꝝ uel rigor timeri pōt.
 At si a priore pte id euenit: uel lateris acutus dolor: uel ifania expectāda ē. Interdū ēt
 huiusmodi casū: quæ tutissima inter hæc ē: p̄fusio alui sequit. Si ora uenarū sāguinē
 solita sūdere subito supressa sūt: aut aqua inter cutē: aut tabes sequit. Eadē tabes subit

si in lateris dolore orta suppuratio: intra quadraginta dies purgari nō potuit. At si lō
 ga tristitia cū lōgo timore & vigilia est: atra bilis morbus subest. Quibus saepe ex na-
 ribus fluit sanguis: his aut lienis tumor: aut capitis dolores sunt: quos sequitur vt que-
 dam ante oculos tanq̄ imagines obuersent. At quibus magni lienes sunt: his gingiuae
 male sunt: & os olet: aut sāguis aliqua pte prorumpit. Quorū si nihil euēit: necesse ē ī
 cruribus mala vlcera: & ex his nigre cicatrices fiant. Quib⁹ causa doloris neq; sensus
 eius ē his mēs labat. Si in vētrē sanguis cōfluxit ibi ī pus vertit. Si a coxis & ab inferiori-
 bus ptibus dolor ī pectus trāsīt: neq; vllū signū malū accessit suppuratiōes eo loco pi-
 culū est. Quibus sine febre aliqua ex pte dolor aut prurigo cū rubore aut calore: ē ibi
 aliquid suppurat. Vrīna quoq; q̄ in hoīe sano parū liquida ē: circa aures futurā aliquā
 suppuratiōē cē denūciat. Hāc vero cū sine febre quoq; vel latētium vel futurarū rerū
 notas habeāt: multo certiora sūt vbi febris accessit: atq; ēt aliorū morborū tū signa nas-
 cūtur. Ergo p̄tinus insania timēda ē: vbi expeditior alicuius: q̄ sani fuit sermo est: subi-
 taq; loquacitas orta ē: & hāc ipsa solito audacior: aut vbi raro quis & vehementer spi-
 rat: venasq; concitatas habet precordijs duris & tumētibus. Oculorū quoq; frequens
 motus: & ī capitis dolore offusae oculis tenebrae: vel nullo dolore substāte somn⁹ ere-
 ptus: cōtinuataq; nocte & die vigilia: vel p̄stratū cōtra cōsuetudinē corpus ī vētrē sic
 vt ipsius alui dolor id nō cōperit. Itē robusto adhuc corpe īsolitus dētū stridor: insa-
 nia signa sūt. Si qd ēt abscessit anteq; suppuraret manēte adhuc corpore insolita febre
 subsedit: piculū affert primū furoris: deinde interitus: Auris quoq; dolor acutus cum
 febre continua vehemētiq; saepe mentē turbat: & ex eo casu iuniores: interdū intra se-
 ptimū diem moriunt̄ seniores tardius. qm̄ neq; aequae magnas febres experiunt̄: neq;
 aequae insaniūt. ita sustinet̄ dū his affectus intus versatur. Suffuse quoq; sanguine mu-
 lieris māme: furorē vēturū esse testant̄. Quibus at̄ longae febres sūt: his aut abscessus
 aliqui: aut articulorū dolores erūt. Quorū faucib⁹ in febre elidit̄ spiritus: īstat his ner-
 uorū distētio. Si angia subito finita ē: ī pulmonē id malū trāsīt: idq; sepe ītra septimū
 diem occidit. Quod nisi icidat: sequit̄: vt aliqua pte suppuret. Deinde post alui longā
 resolutionē: tormina. Post hāc intestinorū leuitas orit̄. Post nimias distillationes: ta-
 bes. post lateris dolores: vitia pulmonū. post hāc: insania. Post magnos feruores cor-
 poris: neruorū rigor aut distentio. Vbi caput vulneratū est: deliriū. Vbi vigilia torfit:
 neruorū distentio. Vbi vehementer venae sup vlcera mouent̄: sanguinis p̄fluuiū erit.
 Suppuratio vero pluribus morbis excitat̄. Nā si lōgae febres sine dolore: sine manife-
 sta cā remanēt: ī aliquā pte id malū incūbit: in iunioribus tñ. nā ī seniorib⁹ ex eiusmodi
 morbo q̄rtana fere nascit̄. Eadē suppuratio fit: si p̄cordia dura dolētia ante vige-
 simū diē hoīem nō fustulerūt: neq; sāguis ex narib⁹ fluxit maxieq; ī adolecētibus vtiq;
 sicut principia aut oculorū caligo: aut capitis dolores fuerūt. sed cū inferioribus ptib⁹
 aliquid abscessit. Aut si p̄cordia tumorē mollē habēt neq; habere intra sexaginta di-
 es desinunt: hāretq; oē id tēpus febris. Sed tū in superioribus ptibus fit abscessus: ac
 si inter ipsa vlcera non fuit: circa aures erumpit. Cūq; omnis longus tumor ad suppu-
 ratiōē fere spectet: magis eo tendit is: qui in p̄cordijs: q̄ is: qui infra est. Si lassitu-
 dinis ēt sensus in febre est: vel in maxillis: vel in articulis aliquid abscedit. Interdum
 quoq; vrīna tenuis & cruda sic diu fert̄: vt alia salutaria signa sint. Ex quo eo casu ple-
 runq; infra trāsuersū septū: quod diaphragma grāci uocat̄: fit abscessus. Dolor at̄ pul-
 monis si neq; p̄ sputa: neq; p̄ cucurbitulas: neq; p̄ sanguinis detractionē: neq; p̄ uictus
 rōnē finit⁹ est uomicas aliquas īterdū excitat aut circa uigesimū diē: aut circa q̄drage-

simum nonūquā etiam circa sexagesimū. numerabimus autē ab eo die: quo primum febricitauit aliquis: aut inhorruit: aut grauitatē eius partis sensit. Sed hæ vomicæ modo a pulmōe: modo a cōtraria parte nascunt. Quod suppurat ab ea parte quā afficit dolorē inflammationēque cōcitāt ipsum calidus ē: & si i partē sanam aliquis decubuit: onerare eam ex pondere aliquo videtur. Oīs etiā suppuratio quæ nondū oculis patet sic deprehendi potest. Si febris nō dimittit: eaq; interdū leuior ē: noctu increfcit: multus sudor oritur: cupiditas tussendi est & pene nihil i tussi excreat: oculi caui sūt: malæ rubent venæ sub lingua inalbescunt: in manibus fiunt adunci vngues: digiti: maxie q; sumi: pallēt in pedibus tumores sunt: spiritus difficilius trahit: cibi fastidiū ē pustulæ toto corpore oriūt. Quod si p̄tin⁹ initio dolor & tussis fuit & spiritus difficultas: vomica vel ante vel circā vigesimū diē erumpet. Si serius ista cœperint: necesse ē quidē increfcant. sed quo minus cito affecerint: eo tardius soluentur. Solent etiam in graui morbo pedes cum digitis vnguibusq; nigrescere. Quod si non est mors consecuta & reliquum corpus inualuit: pedes tamen decidunt.

Qua notæ in quoq; morbi genere vel spem vel pericula ostēdāt. **C**aput septimū. Equitur vt i quoq; morbi genere pprias notas explicē: quæ vel spē vel piculū ostēdāt: Ex vesica dolēte si purulēta v. ina processit: ique ea leue & albū subse dit: metū detrahit. In pulmonis morbo si sputo ipse leuatur dolor quāuis id purulētū est: tñ ager facile spirat: facile excreat: morbū ipsū nō difficulter fert: potest ei secunda valetudo cōtingere. Neq; inter initia terreri cōuenit: si p̄tinus sputū mixtū est ruffo quodā & sāguine: dūmodo statim edat: Laterū dolores suppurationē facta: deinde intra quadragesimū diē purgata finiūt. Si i iocinere vomica ē & ex ea fert pus purū & album: salus ei facilis. Id enim malū in tunica ē. Ex suppurationibus vero hæ tollerabiles sūt: quæ in exteriorē partem ferūtur & acuūtur. Et ex his quæ intus proce dūt: hæ leuiores: quæ cōtra se cutē non afficiūt eamq; & sine dolore esse & eiusdem co loris: cuius reliquæ ptes sūt: sinunt esse. pus quoq; quacūq; pte erūpit: si ē leue albū & vnius coloris: sine ullo metu ē: & quo effuso febris p̄tinus cōquieuit: desierūtq; urge re cibi fastidiū & potionis desideriu: si quādo ēt suppuratio descendit i crura: sputum q; eiusdem factum pro ruffo purulentū est: periculi minus est. At i tabe eius qui salu⁹ futurus est: sputū esse debet albū æquale totū: eiusdēq; coloris sine pituita: eiq; etiam simile esse oportet si quid in nares a capite destillat. Longe optimū est febrem omni no non esse: secūdū est: tantulū esse: ut neq; cibū impediāt: neq; crebram sitim faciat. Aluus i hac ualetudine ea tuta est: quæ quotidie coacta: eaq; cōueniētia his q; assumū tur reddit. Corp⁹ id qd̄ m nime tēue maxieq; lati p̄c̄toris atq; setosū ē. cuiusq; cartila go exigua & carnosa ē. Sup tabē si mulieri quoq; sup̄p̄ssa menstrua fuerūt & circa pe ctus atq; scapulas dolor māsit: subitoq; sāguis erupit: leuari morb⁹ solet. Nā & tus sis minuit & sitis atq; febricula desinūt. Sed iisdē fere nisi redit sāguis: uomica erūpit: q̄ quo cruētior eo melior ē. Aqua at̄ iter cutē minime terribilis est: q̄ nullo antecedente morbo cœpit. deinde q̄ longo morbo supuenit. Vtiq; si firma uiscera sūt: si spiritus fa cilis. si nullus dolor. si sine calore corpus est æqliterq; in extremis ptibus macrum ē: si uenter mollis. si nulla tussis: nulla sitis: si lingua ne p̄somnū qdē inarescit. si cibi cupi ditas ē. si ueter medicamētis mouet. si per se excernit mollia & figurata. si extenuat. si uria & uini mutatiōe & epotis aliquibus medicamētis mutat. Si corp⁹ sine lassitudine ē & morbū facile sustinet. si qdē i quo oīa hæc sūt: is ex toto tutus ē i quo plura ex his sūt: is in bona spe est. Articulorum uero uitia ut podagræ chiragræq; si iuuenes tenta

runt. neq; callū induxerūt: solui possunt: maximeq; torminibus leniuntur & ex quocūq; modo venter fluit. Itē morbus comitialis ante pubertatē ortus nō agre finitur: & in quo ab vna pte corporis venientis accessiōis sensus incipit. optimū est a manibus pedibusue initiū fieri: deinde a lateribus: pessimū iter hęc a capite. Atq; in his quoq; ea maxime p̄sunt: quæ p̄ deiectiōes excernūt: Ipsa at̄ deiectio sine vlla noxa est: q̄ sine febre est: si celeriter desinit: si cōtracto vētre nullus motus eius sentit̄: si extremā aluū spiritus sequit̄. Acria tormina quidē piculosa nō sunt: si sanguis & strigmēta descēdūt: dū febris cæteræq; accessiōes huius morbi absint. adeo vt et̄ grauida mulier nō solū reseruari possit: sed et̄ partū reseruare. Prodestq; i hoc morbo si iā atate aliq; p̄cessit. Contra intestinorū leuitas facilius a teneris atatibus depellitur: vtiq; si ferri vrina & ali cibo corpus icipit. Eadē ætas p̄dest & i coxæ dolore & humerorū & in oī resolutiōe neruorū. Ex quibus coxa si sine torpore ē: si leuiter friget: q̄uis magnos dolores habet: tñ & facile & mature sanat̄: resolutūq; mēbrū si nihilominus aliter fieri sanū p̄t. oris resolutio et̄ aluo cita finit̄. Oisq; deiectio lippienti p̄dest. At varix ortus: vel p̄ ora venarū subita p̄fusio sanguinis: vel tormina: insaniā tollūt. Humerorū dolores: qui ad scapulas uel manus tēdunt: uomitu atræ bilis soluunt̄. Et q̄ quis dolor deorsū tēdit: sanabilius est. Singultus sternutamēto finit̄: Longas deiectiōes sup̄primit uomitus. mulier sanguinē uomēs p̄fusis mēstruis liberat̄. Quæ mēstruis nō purgat̄: si sanguinē ex naribus fudit: oī piculo uacat. Quæ locis laborat: aut difficulter ptū edit: sternutamēto leuat̄: æstiuā quartana fere breuis ē cui calor & tremor ē: salutis deliriū ē. Lienosis bona tormina sunt. Deniq; ipsa febris: qd̄ maxie mirū uideri p̄t: sæpe præsidio est. Nā & præcordiorū dolores si sine inflāmatiōe sūt: finit̄ & i iocineris dolore succurrit. & neruorū distētiōne rigorēq; si postea cœpit: ex toto tollit. & ex difficultate urinæ morbum tenuioris i testini ortū: si urinā p̄ calorē mouet: leuat. At dolores capitis q̄bus oculorū caligo & rubor cū quadā frōtis purigine accedūt: s̄anguinis p̄fusionē uel fortuita uel et̄ petita sū mouent̄. Si capitis ac frōtis dolores ex uēto uel frigore aut æstu sūt: grauedine & sternutamētis finiunt̄. Febrē at̄ ardētē: quā græci causodē uocāt: subitus horror exoluit. Si i febre aures obtusæ sūt: si s̄anguis e naribus fluxit: aut uēter resolutus est: illud malū desinit ex toto. Nihil plus aduersus surditatē quā biliosa aluus p̄t. Quib⁹ i fistula urix uti minuti abscessus: quos thymata græci uocāt: esse cœperūt: ijs ubi pus ea pte p̄fluxit: sanitas reddit̄. Ex q̄bus cū pleraq; p̄ se pueniāt: scire licet interea quoq; quæ ars adhibet: naturā plurimū posse. Cōtra si caput febre cōtinēti dolet: neq; qcquā reddit: malū atq; mortiferū ē: maxieq; id piculū ē pueris a septio anno ad quartūdecimū. In pulmōis morbo si sputū primis diebus nō fuit: deinde a septio die cœpit & ultra septimū māsit piculosū ē. Quātoq; magis mixtos neq; iter se diductos colores habet tāto deterius. Et tñ nihil peius ē q̄ sincerū id edi: siue ruffū ē: siue cruētū: siue albū: siue glutiosū: siue pallidū: siue spumās nigrū tñ pessimū ē. In eodē morbo periculosa sunt tussis: destillatio: et̄ quod alias salutare habetur sternutamentū. Periculosissimū q̄ est si hęc secuta subita deiectio est. Fere uero q̄ i pulmōis: eadē i lateris doloribus & mitiora signa & asperiora esse cōsuerūt. Ex iocinore si pus cruētū exit: mortiferū ē. At ex sup̄purationibus hęc pessime sunt: quæ intus tendunt sic ut exteriorem quoq; cutē decolorent. Ex his deinde: quæ in exteriorem partem p̄rumpit: quæ maxie: quæq; planissime sunt. Quod si ne rupta quidē uomica uel putre extrinsecus emissio febris quieuit: aut q̄ quis geuerit: tñ repetit. item si sitis est: si cibi fastidiū: si uēter liquidus: si pus ē liuidū & pallidū: si nihil ager excreat: nisi pituitā spumātē: piculū certū ē. Atq; ex his qd̄ sup̄purationib⁹ q̄s pulmonū morbi cōcitarūt: fere senes moriūt̄ ex cæteris iuiores.

At in tabe sputum mixtum purulentum: febris assidua: quæ & cibi tempora eripit & siti affligit in corpore tenui periculū subesse testat. Si quis est in eo morbo diutius traxit: ubi capilli fluūt: ubi vrina quædam araneis similia subsidentia ostēdit. atq; i his odor fœdus est: maxieq; ubi post hæc orta deiectio ē: p̄tinus morit̄. Vtiq; si tēpus autūni est: quo fere qui cætera pte anni traxerūt: resoluūtur. Itē pus expuisse i hoc morbo: de inde ex toto sp̄uere desisse: mortiferū est. Solēt et in adoleſcētibus ex eo morbo vomitæ: fistulæq; oriri: quæ nō facile sanescūt: nisi si multa signa bōæ valetudinis subsecuta sunt. Ex reliquis vero minime facile sanant̄ virgines: aut hæc mulieres: qbus sup tabem mēstrua suppressa sunt. Cui vero sano subitus dolor capitis ortus est: dein somnus oppressit sic vt stertat: neq; expergiscat̄: intra septimū diē pereūdum est: magis si cum aluus cita nō antecesserit. Si palpebræ dormiētis nō coeūt. si album oculorū apparet. Quos tñ ita mors sequit̄: si id malū nō est febre discussum. At aqua iter cutē si ex acuto morbo cœpit: ad sanitatē raro p̄ducit̄. vtiq; si cōtraria his quæ supra posita sunt subsequūtur. æque in ea quoq; tussis sp̄e tollit. Itē si sanguis sursum deorsumq; erupit: & aqua mediū corpus impleuit. Quibusdā et i hoc morbo tumores oriūt̄: deinde desinūt deinde rursus assurgūt. Hi quidē tutiores sunt: quā qui supra cōprehēsi sunt: si attēdūtur. Sed fere fiducia secundæ valetudinis opprimunt̄: Illud iure aliq; mirabitur: quō quædā simul & affligunt nostra corpora & pte aliquā tueant̄. Nā siue aqua inter cutē quæ impleuit: siue in magno abscessu multum puris coijt: simul id omne effudisse æque mortiferū est: ac si quis sani corporis vulnere factus exāguis est. Articuli vero q sic dolēt vt sup eos ex callo quædā tubercula innata sunt: nūq̄ liberant̄. quæq; corū vitia vel i senectute cœperūt: vel in senectutē ab adoleſcētia p̄uenerūt: vt aliqñ leniri possunt: sic nūquā ex toto finiunt̄. Morbus quoque comitialis post annū quintū & vigesimū ortus ægre curat̄: multoq; ægrius his q post q̄dragesimū annū cœpit: adeo vt in ea ætate aliqd i natura sp̄ci vix q̄cquā in medicina sit. In eodē morbo si simul totū corpus afficit̄: neq; ante in p̄tibus aliq; veniētis mali sensus est: sed homo ex iprouiso concidit. cuiuscūq; is ætatis est vix sanescit. Si vero aut mēs læsa est: aut neruorū facta resolutio: medicinæ locus nō est. Deiectionibus quoque si febris accessit: si inflāmatio iocineris: aut præcordiorū: aut vētris: si immodica sitis: si lōgius tēpus: si aluus varia: si cū dolore est: et mortis periculū subest: maxieq; si inter hæc tormina vetera esse cœperūt: Isq; morbus maxie p̄ueros absorbit vsq; ad annū decimū. Cæteræ ætates facilius sustinet. Mulier quoque grauida eiusmodi casu rapi pōt: atq; et si ipsa conualuit: partum tñ p̄dit. Quin et tormina ab atra bile orsa mortifera sunt. aut si sub his extenuato iam corpore subito nigra aluus profluxit: aut intestinorū leuitas: Periculosior est: si frequens deiectio est. Si venter oibus horis & cum somno & sine hoc p̄fluit. Si similiter noctu & interdiu. Si quod excernitur aut crudum est: aut nigrum: & præter id etiam leue & mali odoris sit: si sitis vrget. si post potionē vrina non redditur. quod euenit quia tunc liquor omnis non in vesicam: sed i intestina descendit. si os exulcerat̄. si rubet facies & quasi maculis quibusdam colorum omnium distinguitur. si venter est quasi fermentatus: pinguis atq; rugosus: si & cibi cupiditas non est. Inter quæ cum euident̄ mors sit multo euidentior est: si iam longum quoque id vitium est: maxime etiam si in corpore senili est. si vero in tenuiore intestino morbus est: uomitus: singultus: neruorum distentio: delirium mala sunt. At in morbo arquato durum fieri iecur perniciosissimum est. Quos lienis male habet si tormina prehenderunt: deinde inuersa sunt: uel in aquam inter cutem: uel in intestinorum leuitatem: uix ulla medicina pericu-

lo subtrahit. Morbus intestini tenuioris: nisi resolutus est: intra septimum diem occidit. Mulier ex partu si cum febre vementibus est & assiduis capitis doloribus premitur: in periculo mortis est. si dolor atque inflammatio est in his partibus: quibus viscera continentur: frequenter spirare signum malum est. Si sine causa longus dolor capitis est: & in ceruices ac scapulas transit: rursusque in caput reuertitur: aut a capite ad ceruices scapulasque peruenit: perniciosus est: nisi vomitam aliquam excitauit sic: ut pus extussiret. aut nisi sanguis ex aliqua parte prorupit: aut nisi in capite multa prurigo: totum corpore pustulæ ortæ sunt. Atque magnum malum est ubi torpor atque prurigo peruagantur modo per totum caput modo in parte: aut sensus alicuius ibi quasi frigoris est: eaque ad summam quoque linguam perueniunt. Et cum in hisdem abscessibus auxilium sit: eo difficilior sanitas est: quo minus sæpe sub his malis illi subsequuntur. In coxæ vero doloribus si vehemens torpor est: frigescitque crus & coxa: aluus nisi coacta non reddit: idque quod excernitur mucosum est: iamque ætas eius hominis quadragesimum annum excessit: is morbus erit longissimus: minimeque annuus: neque finiri poterit: nisi aut vere autumno. Difficilis aequè curatio est in eadem ætate ubi humerorum dolor: vel ad manus peruenit: vel ad scapulas tendit: torporemque & dolorem creat: neque bilis vomitu leuatur. Quæcunque vero parte corporis membrum aliquod resolutum est: si neque mouetur & emacrescit: in pristinum habitum non reuertitur: eoque minus quo vetustius id vitium est: & quo magis in corpore senili est. Omnisque resolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora sunt: hyems & autūnus. aliquid separatim post vere & æstate. Isque morbus mediocris vix sanatur. vehemens sanari non potest. Omnis etiam dolor minus medicinæ patet: qui sursum procedit. Mulieri grauidæ: si subito matrem emacruerunt: abortus periculum est. Quæ neque peperit: neque grauida est si lac habet a mensuris defecta est. Quartana æstiva breuis: aut æstiuæ fere longa est maximeque quæ coepit hyeme appropinquante. si sanguis profudit. deinde secuta est demencia cum distentione neruorum: periculum mortis est. Itemque si medicamentis purgatum & adhuc inanem neruorum distentio oppressit: aut si in magno dolore extremæ partes frigent. Neque is ad vitam redit: qui ex suspendio spumante ore detractus est. Aluus nigra sanguini atro similis repentina siue cum febre siue etiam sine hac est: perniciosa est.

De morborum curationibus.

Caput octauum.

Cognitis inditijs: quæ nos vel spe consolentur: vel metu terreat: ad curationes morborum transeundum est. Ex his quædam communes sunt: quædam proprie. communes: quæ pluribus morbis opitulantur. Propriæ: quæ singulis. Ante de communibus dicam. Ex quibus tamen quædam non ægros solùm: sed sanos quoque sustinent. quædam in aduersa tamen valetudine adhibentur. Omne uero auxilium corporis: aut demittit aliquam materiam: aut adiicit: aut euocat: aut reprimit: aut refrigerat aut calefacit: si mulque aut durat aut mollit. Quædam non vno modo tantum: sed etiam duobus inter se non contrarijs adiuuant. Demittitur materia: sanguinis detractione: cucurbitula: deiectione: uomitu: frictione: gestatione: omni que exercitatione: corporis abstinentia: sudore. De quibus protinus dicam.

De sanguinis detractione per venas.

Caput. viiiij.

Sanguinem incisa uena mitti nouum non est. Sed nullum pene morbum esse in quo non mittatur: nouum est. Item mitti iunioribus & foeminis uterum non gerentibus: uetus est. In pueris uero idem experiri & in senioribus & in grauidis quoque mulieribus: uetus non est. si quidem antiqui primam ultimamque ætatem sustinere non posse hoc auxiliij genus iudicabant: persuaserantque sibi mulierem grauidam:

quæ ita curata esset: abortum esse facturam. Postea vero usus ostendit nihil ex his esse perpetuum aliasque potiones observationes adhibendas esse: ad quas dirigi curantis consilium debeat. Interest. n. non quæ ætas sit: neque quid in corpore intus gerat: sed quæ vires sint. Ergo si iuuenis inbecillus est: aut si mulier: quæ grauida non est: parum valet male sanguis emittitur. Emoritur. n. uis si quæ supererat hoc modo erepta est. At firmus puer & robustus senex & grauida mulier valens: tuto curantur. Maxime tamen in his medicus imperitus falli potest: quia fere minus roboris illis ætatibus subest. Mulierique prægnanti post curationem quoque viribus opus est non tantum ad se sed et ad partum sustinendum. Non quicquam aut intentionem animi aut prudentiam exigit: protinus faciendum est: cum præcipua in hoc ars sit: quæ non annos numeret: neque conceptionem solam videat: sed vires æstimet: & ex eo colligat: possit nec ne superesse quod vel puerum: vel senem: vel in vna muliere quod duo corpora simul sustineat. Interest. n. inter valens corpus & obesum: iter tenue & infirmum. Tenuioribus magis sanguis: plenioribus magis caro abundat. Facilius itaque illi detractionem eiusmodi sustinent: celeriusque ea si nimium est pinguis: affligitur. Ideoque vis corporis melius ex venis quam ex ipsa specie æstimatur. Neque. n. solum hæc consideranda sunt sed et morbi genus quod sit. Vtrum superas: an deficiens materia læserit. Corruptum corpus sit an integrum. Nam si materia vel deest: vel integra est: istud alienum est. At si vel copia sui male habet: vel corrupta est: nullo modo melius succurritur. Ergo vehemens febris ubi rubet corpus: plenæque venæ tumet: sanguinis detractionem requirit. Item viscerum: morbi: neruorumque resolutio & rigor & distentio: quicquid denique fauces difficultate spiritus stranguat. quicquid subito supprimit vocem. quisque intolerabilis dolor est: & quacumque de causa ruptum aliquid intus atque collisum est. Item malus corporis habitus: omnesque acuti morbi: qui modo ut supra dixi non infirmitate sed onere nocent. Fieri tantum potest: ut morbus quidem id desideret: corpus autem uix pati posse uideatur. Sed si nullum tantum apparet aliud auxiliū: periturusque sit qui laborat nisi temeraria quoque uia fuerit adiutus: in hoc statu: boni medici est ostendere: quam nulla spes sine sanguinis detractione sit: faterique quantum in hac ipsa re metus sit. Et tunc demum si exigetur: sanguinem mittere. De quo dubitari in eiusmodi re non oportet: Satius est. n. anceps auxiliū experiri. quam nullum. Idque maxime fieri debet ubi nerui resoluti sunt. Vbi subito aliquis obmutuit. Vbi angina strangulat. Vbi prioris febris accessio pene confecit: paræque subsequi uerisimile est: neque eandem uidentur sustinere ægri vires posse. Cum sit autem minime crudo sanguis mittendus tamen id quidem perpetuum est. Neque. n. semper concoctionem res expectat. Ergo si ex superiore parte aliquis decidit. si contusus est. si ex aliquo subito casu sanguinem uomit: quis paulo ante sumpsit cibum: tantum protinus ei demenda materia est: ne si subsederit: corpus affligit. Idemque et in alijs casibus repetitis qui stranguabunt: dictum erit. At si morbi ratio patiet: tunc demum nulla cruditatis suspectioe remanente id fiet. Ideoque ei rei uidetur aptissimus aduersa ualitudinis dies secundus aut tertius. Sed ut aliquando et primo die sanguinem mittere necesse est sic nunquam utile post diem quartum est: cum iam spacio ipso materia & exhausta est & corpus corruptum: ut detractione inbecillum id facere possit: non possit integrum. Quod si uehemens febris urget: in ipso impetu eius sanguinem mittere: hominem iugulare est. Expectanda ergo remissio est. si non decrescit: sed crescere desijt: neque speratur remissio: tunc quoque quauis peior: sola tamen occasio non omissenda est. Fere et ista medicina ubi necessaria est: in biduum diuidenda est: Satius est. n. imprimis leuare ægrum: deinde perpurgare: quam simul omni ui effusa fortasse precipitare. Quod si in cura quoque aquæ: quæ iter cutem est ita respondet: quanto magis necesse est in sanguine respondeat: Mitti uero is debet si totius corporis causa sit:

ex brachio. si partis alicuius. ex ea ipsa parte: aut certe quam proxima. quia non ubiq; mitti potest sed in temporibus in brachijs: iuxta talos. Neq; ignoro quosdam dicere quam longissime sanguinem inde: ubi laedit: esse mittendum. Sic. n. auerti materiae cursum: at illo modo in id ipsum quod grauat euocari. Sed id ipsum falsum est. Proximū. n. locum primo exaruit. Ex vltioribus at catenus sanguis sequitur: quatenus emittitur ubi is suppressus est: quia non trahitur: ne venit quidem. Videt tñ vsus ipse docuisse: si caput fractū est: ex brachio potius sanguinem mittendum esse. Si quod in humero viciū est ex altero brachio: credo quia si quid parū cesserit: opportuniore hae ptes iniuria sunt quae iam male habent. Auertitur quoq; interdum sanguis: ubi alia parte prumpēs. alia emittitur. Desinit. n. fluere qua volumus: inde obiectis quae prohibeāt: alio dato itinere. Mittere at sanguinē cum sit expeditissimū: vsū habenti: tum ignaro difficillimū est. Iuncta enim est vena arterijs. his nerui. Ita si neruum scalpellus attigit: sequit̄ nervorum distentio: ea quae hominem crudeliter consumit. At arteria incisa neq; coit: neq; sanescit: interdum et vt sanguis vehementer erumpat: efficit. Ipsius quoq; venae: si forte praecisa est: capita comprimuntur: neq; sanguinem emittunt. At si timide scalpellus demittitur: summā cutē lacerat: neq; venā incidit. Non nunq; etiam ea latet: neq; facile reperitur. Ita multae res id difficile inscio faciunt. quod perito facillimum est. Incidenda ad medium vena est: ex qua cum sanguis erumpit: colorem eius habitumq; oportet attendere. Nam si his crassus & niger est: vitiosus est: Ideoq; vtiliter effunditur. Si rubet & pellucet: integer est. Ea q; missio sanguinis adeo non prodest: vt et noceat protinusq; is suppressus est. Sed id euenire nō potest sub eo medico: qui scit ex quali corpore sanguis mittendus sit. Illud magis fieri solet: vt aequae niger assidue ac primo die profluat. Quod quāuis ita est: tñ si iam satis fluxit: suppressus est. Semperq; ante finis faciendus est: q̄ aia deficiat. Deligandumq; brachiū sup imposito expresso ex aqua frigida penicillo: & postero die aduerso medio digito vena ferienda: vt recens coitus eius resoluat̄ iterūq; sanguinē fundat. Siue at primo: siue secūdo die sanguis: qui crassus & niger initio fluxerat & rubere & pellucere coepit: satis materiae detractū est: atq; quod superest sincerum est. Ideoq; protinus brachium deligandum: habendumq; ita est: donec valens cicatricula sit. quae celerime in vena confirmatur.

De sanguinis detractione per cucurbitulas.

Caput. x.

Cucurbitularū vero duo genera sunt: aeneū & corneū. Aenea altera patet: altera clausa ē. Cornea altera pte aequae patēs: altera foramen habet exiguū. In aeneā linamentū ardēs conijcit̄: ac sic os eius corpori aptat̄: imprimiturq;: donec inhaereat. Cornea p se corpori iponit̄ deinde ubi ea pte qua exiguū foramen ē: ore spiritus adductus ē: superq; caera cauū id clausū ē: aequae inhaereat. Vtraq; nō ex his tñ materiae generibus: sed et ex quolibet alio recte fit. At si caetera defecerunt caliculus quoq; aut pultarius oris cōpressioris: ei rei cōmode aptat̄. Vbi inhaesit: si cōcisa ante scalpello cutis ē sanguinē extrahit. si integra ē: spiritū. Ergo ubi materia quae itus est: laedit illo mō. Vbi inflatio: hoc iponi solet. Vfus at cucurbitulae praecipuus ē: ubi nō in toto corpore sed in parte aliqua vitiū est. quam exhauriri ad cōfirmandā valetudinē satis est. Idq; ipsū testimoniū est et scalpello sanguinē ubi mēbro succurrit̄ ab ea potissimū pte: quae iam laesa ē esse mittendum: qd̄ nemo cucurbitulā diuersae parti iponit: nisi cū profusionē sanguinis eo auertit: sed ei ipsi quae dolet quaeq; liberanda ē. Opus et cucurbitula potest in morbis longis quibus et spaciū aliquid accessit: siue corrupta materia: siue spiritu male habere. In acutis quoq; quibusdam si & leuari corpus debet: & ex vena sanguinē mitti vires nō patiūt̄. Idq; auxi

liū vt minus vehemens ita magis tutū. Neq; vnq̄ periculosum est et si in medio febris impetu et si in cruditate adhibetur. Ideoq; vbi sanguinem mitti opus est: si incisa vena. præceps periculum est: aut si in parte corporis et vitium est: huc potius cōfugiendum est. Cum eo tamē vt sciamus: hic vt nullum periculum: ita leuius præsidium esse: nec posse vehementi malo: nisi æque vehemens auxilium succurrere.

De deiectione.

Caput. xi.

Deiectionē at antiquis varijs medicamentis: crebraq; alui ductione in omnibus fere morbis moliebantur: dabantq; aut nigrum veratrum: aut filiculam: aut squamā aris: quā lepidochalcon græci vocant: aut lactucæ marinæ lac: cuius gutta pani adiecta abunde purgat. aut lac vel asininum vel bubulū vel caprinū: cuiq; salis paulū adijciebant: decoquebantq; id: & sublatis his: quæ coierant: quod quasi serū supererat: bibere cogebant. Sed medicamenta stomachū fere lædunt. Ideoq; oibus catharticis aloë miscenda est. Aluus si vehementius fluit: aut sæpius ducit: hoīem infirmat. Ergo nunq̄ in aduersa valetudine medicamentū eius rei cā recte datur: nisi vbi is morbus sine febre est. Vt cū veratrū nigrū: aut atra bile vexatis: aut cū tristitia isanientib⁹: aut his quorū nerui parte aliq̄ resoluti sunt: dat̄. At vbi febres sūt: satius ē eius rei cā cibos potionesq; assumere: qui simul & alant & ventrem molliant. Suntq; valetudinis genera: quibus ex lacte purgatio cōuenit. Plerunq; vero aluus potius ducēda ē qd̄ ab Asclepiade quoq; sic tēperatū: vt tñ seruatū sit. uideo plerūq; sæculo nostro præteriti. Est at ea moderatio: quam is secutus uidet̄: aptissima: ut neq; sæpe ea medicina tēretur: & tñ semel sumptū uel bis: non omitteretur. Si caput graue est, si oculi caligant, si morbus maioris intestini est: quod græci colū nomināt, si in imo uētre: aut in coxa dolores sunt, si in stomachū quædā biliosa cōcurrūt: uel et pituita eo se: humorue aliquis aquæ similis cōfert, si spiritus difficiliter reddit̄, si nihil p̄ se uēter excernit: utiq; si iuxta quoq; stercus est & intus remanet, aut si stercoris odorē nihil deiciens: æger ex spiritu suo sentit: aut si corruptū est quod excernit̄, aut si prima inedia febrē non sustulit, aut si sanguinē mitti: cū opus sit: uires nō patiuntur: tēpusue eius rei præterijt, aut si multū ante morbū aliquis portauit, aut si is qui sæpe uel spōte uel casu purgatus ē: subito habet aluū suppressam. Seruanda uero illa sunt: ne ante diē tertium ducat̄, ne ulla cruditate substāte. ne in corpore infirmo: diuq; in aduersa valetudine exhausto: neue in eo: cui satis aluus reddit quotidie quiue cā liquidā habebit. ne in ipso accessiōis ipetu. quia quod tū infusum est: aluo cōtinet̄: regestūq; in caput multo grauius periculū efficit. Pridie uero abstinere debet æger: ut aptus tali curatiōi sit. Eodē die ante aliquot horas aquā calidā bibere: ut superiores eius ptes madescāt, tū cieda aluus ē: si leui medicina cōtenti sumus: pura aqua: si paulo ualētiori: mulsā: si leni ex aqua in aqua fœnū græcū uel ptisana uel malua decocta sit. Si reprimēdi cā: ex uerbēis. acris at est marina aqua uel alia sale adiecto: atq; utraq; decocta cōmodior est. Acrior sit adiecto uel oleo uel nitro uel melle quoq;. Si acrior ē: eo plus extrahit: sed minus facile sustinet̄. Id qd̄ ifundit̄: neq; frigidū esse oportet: neq; calidū: ne alterutro modo lædat. Cū infusū ē: quantum fieri pōt cōtinere se i lectulo debet æger: ne primæ cupiditati deiectionis ptinus cedere. Vbi necesse est tū demū desiderare. Fereq; eo mō dēpta materia superioribus ptib⁹ leuatis morbū ipsū mollit. Cū uero quoties res coegit desidēdo aliquis se exhaust: paulisper debet cōq̄escere: & ne uires deficiāt: utiq; eo die cibū assūere. q̄ plēior an exiguus sit dādus: ex ratiōe eius accessiōis: q̄ expectabit̄: aut i metu nō erit æstimari oportebit.

De uomitu.

Caput. xii.

Veratrum
filicula
squama aris
lac marina
serum

Aloe
In febre uisada solutina

In febre solutini ribi

no ante tertium diem
soluenda aluus

abstine ante solutione
pridie eode uero die aqua
calida
Lenis medicina

quas si fem sit uel melle
ad agendum sumptu nō

mesura ribi ex hoc accessiōis

AT vomitus vt in secunda quoq; valetudine saepe necessarius biliosus est: sic et in his morbis: quos bilis concitauit. Ergo oibus: qui ante febres horrore & tremore vexantur: omnibus: qui colera laborant: omnibus etiam cum quadam hilaritate insanientibus: & comitiali quoq; morbo oppressis: necessarius est. Sed si acutus morbus est: sicut in colera si febris est: vt inter horrores: asperioribus medicamentis opus non est. sicut in deiectionibus quoq; supra dictum est: satis est ea vomitus causa sumi: quae sanis quoq; sumenda esse proposui. At vbi longi valentesq; morbi sine febre sunt: vt comitialis aut insania: veratro quoq; albo vtendum est: Id neq; hyeme neq; aestate recte datur: optime vere: tolerabiliter autumno. Quisquis daturus erit: id agere ante debet vt accepturi corpus humidius sit. Illud scire oportet. oem eiusmodi medicamentum quod potui datur: non semper aegris prodesse: saepe sanis nocere. ¶ De frictione. Caput. xiiij.

DE frictione vero & gestatione adeo multa Aesclepiades tamquam iuuetor eius posuit: quod in eo volumine quod communium auxiliorum scripsit: cum trium tantum faceret mentionem: huius & equi & gestationis: tantum maximam partem in hoc consumpsit. Oportet autem neque recentiores viros in his fraudare: quae vel reppererunt: vel recte secuti sunt. & tantum ea: quae apud antiquiores aliquos posita sunt: auctoribus suis reddere. Neque dubitari potest quoniam latius quidem & dilucidius vbi & quomodo frictione utendum esset Aesclepiades praeeperit: nihil tantum reppererit: quod non a vetustissimo auctore Hippocrate paucis verbis comprehensum sit quod dixit. frictione si uehemens sit: durari corpus: si leuis molliari: si multa: minui: si modica impleri. Sequitur ergo ut tantum utendum sit: cum aut astringendum corpus sit quod fluens est: aut molliendum quod induruit: aut digerendum in eo quod copia nocet: aut alendum id quod tenuis & infirmum est. Quas tantum species si quis curiosius aestimet quod iam ad medicum non pertinet: facile intelliget oes ex una causa pedere quae demit. Nam & astringit aliquid eo deperito: quod interpositum ut id laxaretur: effecerat. & molliet eo de tracto: quod duriciem creabat & implet non ipsa frictione: sed eo cibo: quod postea usque ad cutem digestionem quadam relaxatam penetrat. Diuersarum uero rerum in modo causa est. Inter unctionem autem & frictionem multum interest. Vngui. n. leniterque pertractari corpus est in acutis & recentibus morbis oportet: in remissione tantum & ante cibum. Longa uero frictione uti neque in acutis morbis neque in recentibus conuenit: praeterquam cum phreneticis sonus ea requirit. Amat autem hoc auxilium valetudo longa & iam a proprio impetu inclinata. Neque ignoro quosdam dicere oem auxilium necessarium esse in recentibus morbis: non cum iam per se finiunt. Quod non ita se habet. Potest enim morbus esse qui per se finem habiturus est: citius tantum adhibito auxilio tolli. quod duabus de causis necessarium est: ut & quod primum bona valetudo contingat & ne morbus qui remanet iterum quiuis leui de causa exasperet. Potest enim morbus minus grauis esse quam fuerit: neque iam tantum solui: sed reliquijs quibusdam inherere: quos ad motum aliquod auxilium discutit. Sed ut leuata quoque aduersa valetudine recte frictio adhibetur: sic nunquam adhibenda est febre in recentibus. Verum si fieri poterit cum ex toto corpus ea uacabit: minus certe cum ea remiserit. Eodem autem modo in tutis corporibus esse debet: ut cum infirmus aliquis impletus modo est in partibus: aut quia ipsius eius membri imbecillitas id requirit: aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores ipsius frictio leuat. Non impetu tantum doloris & membrum aliquod resolutum ipsius frictione confirmat. Longe tantum saepius aliud per fricandum est cum aliud dolet: maximeque cum a sumis aut a medijs partibus corporis euocare materiam uolumus: iamque extremas partes perfricamus. Neque audiendi sunt: qui numero finiunt quoties aliquis perfricandus sit. Id enim ex uiribus hominis colligendum est. Et si is per infirmus est: potest satis esse quoniam quies si robustior: potest ducetis esse faciendum. Inter utrumque deinde put uires sunt. Quo fit ut et minus saepe in muliere quam in uiro: minus saepe in puero uel sene: quam in iuvene manus dimouenda sint. Denique si certa membra perfricantur multa ualentiq; frictione opus est. Nam neque totum corpus

LIBER SECVNDVS
infirmari cito per partem potest: & opus est quam plurimum materiae digerere: siue id ipsum membrum siue per id aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigat: breuior esse debet & lenior: ut tantummodo summam cutem emolliat: quo facilius capax ex recenti cibo nouae materiae fiat. In malis iam aegrum esse testatur: ubi exterior pars corporis friget: interior cum siti calet: ut supra posui. Sed tunc quoque unicum in frictione praesidium est. quae si calorem in cutem euocauit: potest alicui medicinae locum facere.

¶ De gestatione.

¶ Caput. xiiii.

Gestatio quoque longis est & inclinatis morbis aptissima est. utilisque & est his corporibus: quae iam ex toto febre carent: sed adhuc exerceri per se non possunt: & his quibus lentae morborum reliquiae remanent: neque aliter eliduntur. Aesclepiades est in recenti vehementique febre praecipueque ardente ad discutendam eam gestatione dixit utendum esse. Sed id periculose fit: meliusque quiete eiusmodi impetus sustinetur. Si quis tamen experiri uolet: sic experiatur. si lingua non erit aspera: si nullus tumor: nulla durities: nullus dolor visceribus aut capiti: aut praecordis suberit. Et ex toto nunquam gestari corpus dolens debet: siue id in toto: siue in parte est: nisi tamen solis nervis dolentibus. neque unquam in recenti febre: sed in remissione eius. Genera autem gestationis plura sunt adhibenda: quae sunt & pro viribus cuiusque & pro opibus: ne aut imbecillum hominem nimis digerant: aut humili obstant. Gestationum lenissima est naui vel in portu vel in flumine vehementior in alto mari naui vel lectica aut scanno: acrior uehiculo. Atque haec ipsa & intendi & leniri possunt: si nihil horum est: suspensum lectus debet & moueri. si ne id quidem est: at certe unius pedis lecti funiculus subiiciendus est: atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis: infirmis conueniunt. Valentiora uero his qui grauium morborum initia sic sentiunt: ut adhuc febre vacent. Quod & in tabe & in stomachi uitijs & cum aqua cutem subijit & interdum in morbo regio fit: Aut ubi quaedam morbi: qualis comitialis: qualis isania est sine febre: quis diu manent. In quibus affectibus ea quoque genera exercitationum necessaria sunt: quae comprehendimus eo loco: quo quemadmodum sani neque infirmi homines se gererent: precepimus.

¶ De abstinentia.

¶ Caput. xv.

Abstinentiae uero duo genera sunt: Alter ubi nihil assumit aeger: Alter ubi non nisi quod oportet. Initia morborum primum famem sitimque desiderant: ipsi deinde morbi: moderationem: ut neque aliud quam expedit: neque eius ipsius nimium sumatur. Neque enim conuenit iuxta inediae partem facietatem esse. Quod si sanis quoque corporibus inutile est: ubi aliqua necessitas famem fecit quanto inutilius est in corpore esse aegri? Neque ulla res magis adiuuat laborantem: quam tempestiua abstinentia. Intemperantes homines apud nos ipsi cibi tempora curantibus dant. Rursus alij tempora medicis pro dono remittunt sibi ipsis modum uedicant: Liberaliter agere se credunt qui caetera illorum arbitrio relinquunt: in genere cibi liberi sunt: quasi quaeratur quid medico liceat: non quid aegro salutare sit. Cui uolenter nocet: quoties in eius quod assumitur vel tempore vel modo vel genere peccatur.

¶ De sudore.

¶ Caput. xvi.

Sudor est duobus modis elicitur: aut sicco calore: aut balneo. Siccus calor est & harenae calidae & laconici & clibani & quarundam naturalium sudationes. ubi e terra profusus calidus uapor aedificio includitur: sicut super baias in myrtetis habemus. Praeter haec sole quoque & exercitatione is mouetur. Utiliaque haec genera sunt quoties humor intus nocet: isque digerendus est. Ac neruorum quoque quaedam uitia sic optime curantur: sed caetera infirmis possunt conuenire. solet exercitatio tamen robustioribus qui tamen sine febre: uel initio morbi uel est grauibus morbis tenentur. Cauendum autem est nequid horum uel in febre uel in

cruditate tentet. At balnei duplex vsus est. Nam mō discussis febribus initiū cibi ple-
 moris viniq; firmiter valetudini facit: mō febrē ipsā tollit. fereq; adhibet vbi sumā cu-
 tē relaxari euocariq; corruptū humorē & habitū corpis mutari expedit. Antiq; timidi
 us eo utebant. Asclepiades audacius. Neq; terrere at ea res: si tēpestiua ē: debet. & an-
 te tempus nocet. Quisquis febre liberatus est: simul atq; ea vno die nō arcessit: eo qui
 proximus est post tēpus accessionis: tuto lauari potest. At si circuitū habere ea febris
 solita est: sic vt tertio quartoue die reuertatur: quandoq; non accessit: balneum tu-
 tū est. Manētibus vero adhuc febribus: si hæc sunt lēta: lienesq; iam diu male habent:
 recte medicina ista tētat. Cū eo tñ ne præcordia dura sint: neue ea tumeāt: neue lingua
 aspera sit: neue aut in medio corpe: aut in capite dolor vllus sit: neue tū febris icrescat.
 At in his quidem febribus: quæ certum circuitum habent: duo balnei tempora sunt.
 alterū ante horrorem: alterum febre finita. In his vero: qui lentis febriculis diu detinē-
 tur. cum aut ex toto recessit accessio: aut si id nō solet certe lenita est: iamq; corpus tā
 integrum est: quam maxime esse in eo genere valetudinis solet: imbecillus homo itu-
 rus in balneū vitare debet: ne ante frigus aliquod experiat. Vbi in balneum venit: pau-
 lisper resistere: expeririq; num tempora astringantur & an sudor aliquis oriatur. Illud
 si incidit: hoc non secutū est: inutile eo die balneum est: perungendus est is lēter & au-
 ferendus est: vitandumq; omni mō frigus: & abstinentia vtendum. At si temporibus
 integris: primum ibi: deinde alibi sudor incipit: fouendum os aqua calida: tum in so-
 lido desidendum est: atq; ibi quoq; videndum: num sub primo contractu aquæ cali-
 dæ summa cutis inhorrescat. quod vix tamen fieri potest: si priora recte accesserunt.
 Certum id autem signum inutilis balnei est. Ante vero: an postea quā in aquam cali-
 dam se demittat aliquis perungi debeat: ex ratione valetudinis suæ cognoscat. Fere. tñ
 nisi vbi nominatim: vt postea fiat id præcipietur: moto sudore leuiter corpus perungē-
 dū: deinde in aquam calidam demittendum est. Atq; hic id quoq; habenda virium ra-
 tio est. Neq; cōmittendum vt per æstum anima deficiat: sed maturius is auferendus:
 curiosq; in vestimentis inuoluendus ē. vt neq; ad eum frigus aspiret: & ibi quoq; ante
 q̄ aliquid assumat: insudet. Fomenta quoq; calida sunt: milium: sal: harena: quodlibet
 eorū calefactum & in: linteum coniectum. Si minore vi opus ē: etiam solum linteum.
 At si maiore: extinctiones: inuolutiq; panniculi & sic circumdati. Quin etiam calido
 oleo replentur vtriculi: & in vasa fictilia: ad similitudinem quas lēticulas vocāt: aqua
 conijcitur: & sal sicco linteo excipitur. demittiturq; in aquam bene calidam tum super
 id membrum: quod fouendum est: collocatur: iuxtaq; ignē ferramenta duo sunt ca-
 pitibus paulo latioribus: alterumq; ex his demittitur in eum salem: & aqua super leui-
 ter aspergitur. Vbi frigere cœpit: ad ignem refertur: & idem in altero fit: deinde inuicē
 in vtroq; inter quæ descendit falsus & calidus succus: qui cōtractis aliquo morbo ner-
 uis opitulatur. His omnibus commune est digere id quod vel præcordia onerat: vel
 fauces strangulat: vel in aliquo mēbro nocet. Quando autem quoq; vtendū sit: in ip-
 sis morborū generibus dicitur.

Qui cibi: potionesue: aut valētis aut mediæ aut imbecillæ materie sint. Caput. xvij.

Quoniam de his dictum sit: quæ detrahendo iuuant ad ea veniendum est: quæ nos
 alunt: id est cibum & potionem. hæc autem nō omnium rātum morborum:
 sed etiam secundæ valetudinis cōmunia præsidia sunt. Pertinetq; ad rem om-
 nium proprietates nosse. primum vt sani sciant quomodo his vtantur. deinde vt exe-
 quentibus nobis morborum curationem liceat species rerum: quæ assidue necessaria

Comunia præsidia

legumina

erunt subijcere. Neq; necesse est subinde singulas eas nominare. Scire igitur oportet oia legumina: quæq; ex frumētis panificia sūt: generis valētissimi esse. Id valētissimū voco in quo plurimū alimenti est; Item omne animal quadrupes domi natum. omnē grandem feram: quales sunt caprea: ceruus: aper: onager: omnem grandem auem: quales sunt anser & pavo & grus. omnes beluas marinas: ex quibus cetos est: quæq; his pares sunt. Item mel & caseū. quo minus mirū est: opus pistoriū valētissimū esse: quod ex frumento: adipe: melle. caseo constat. In media vero materia numerari ex oleribus debere ea: quorū radices vel bulbos assumimus. Ex quadrupedibus leporē aues oēs a minimis ad phœnicopterum. item pisces oēs: qui salē nō patiuntur: solidiue saliant. Imbecillissimā vero materiā esse omne olus & quicquid in cauliculo nascitur. qualis ē cucurbita & cucumis & capparitis: oia poma: oleas: chocleas itemq; cōchylia. Sed quāuis hæc ita discreta sunt: tñ etiam quæ sub eadē specie sūt: magna discrimina recipiūt: aliaq; res alia: vel valentior est vel infirmior. Si quidē plus alimenti est in carne: quam in vllō alio. Firmius est triticum: quā milium: id ipsū: quā hordeū & ex tritico firmissima siligo: deinde cui nihil ademptū est: qd' autopyron græci vocant: infirmior est. ex polline infirmissimus cibarius panis. Ex leguminibus vero valētior faba: vel lētacula: quā pisum. Exi oleribus valētior rapa: napiq; & omnes bulbi. in quibus capam quoq; & alliū numero: quā pastiaica: vel quæ specialiter radícula appellat. Itē firmior brassica & beta & porrū: quā lactuca: vel cucurbita: vel asparagus. At ex fructibus furculorū valentiores vua: ficus: nuces: palmæ: quā quæ poma propria nominant. Atq; ex his ipsis firmiora: quæ succosa: quā quæ frigida sunt. itemq; ex his auibus: quæ in media specie sunt. valētior ea quæ pedibus: quā quæ volatu magis nitit: & ex his quæ volatu fidunt: firmiores sūt: quæ grādiore aues: quā quæ minutæ sūt vt ficedula & turdus. Atq; eæ quoq; quæ in aqua degunt leuiorē cibum præstāt: quā q̄ natādi scientiā nō habēt. Inter domesticas vero q̄drupedes: leuissima suilla ē: grauiissima bubula. Itē q̄ ex feris quo maius quodq; animal: eo robustior ex eo cibus ē. Pisciumq; eorum: qui ex media materia sūt. quib; maxime vtimur: tñ grauiissimi sūt ex quib; salsamēta quoq; fieri possūt: qualis lacertus ē. deinde qui quāuis teneriores: tñ duri sūt: vt aurata: coruus: scarus: oculata: tū plāi: post quos ēt leuiores lupi: mulliq; & post hos oēs saxatiles. Neq; vero i generibus rerū tātūmodo discrimē: sed ēt ipsis. qd' & ætate fit & mēbro & solo & cælo & habitu. nam quadrupes animal omne si lactans ē: minus alimenti præstat. Item quo tenerior pullus cohortalis est. In piscibus quoq; media ætas: quæ nodū sumā magnitudinē impleuit. Deinde ex eodē suæ vngulæ: rostrū: aures: cerebellū. ex agno: hedoue cū pectiolis totū caput aliquāto quā cætera mēbra leuiora sūt: adeo vt in media materia poi possint. Ex auib; colla alæue recte ifirmis anumerat. Quod ad solū vero ptinet: frumētū quoq; valētius ē collinū quā campestre. leuior piscis iter saxa editus: quā in harena: leuior i harena: quā i limo. Quo fit: vt ex stagno: vel lacu: vel flumine eadē genera grauiora sint. Leuiorq; qui i alto: quā qui i vado vixit. Omne ēt færg animal domestico leuius: & quodcūq; humido cælo: quā qd' sicco natū ē. Deinde eadē oia pingua: quam macra recentia: quā salsa noua: quā vetusta plus alimenti habēt. Tum res eadē magis alit iurulēta: quā assa: magis assa: quā frixa. Ouū durū valētissimæ materiæ ē: molle vel sorbibile: imbecillissime. Cū quæ panificia oia firmissima sint: elota tñ quædā genera frumēti: vt alica: oriza: ptisana: uel ex hisdē facta sorbitio: uel pulticula. Et aqua quoq; madēs pāis: imbecillissimis anumerari pōt. Ex potio nibus uero quæcūq; ex frumēto facta ē: itēq; lac: mulsū: defrutū: passū: uinū aut dulce:

Triticum
Miliu
ordium
Faba
Lentula
Pisum

Discrimē
mēbro
solo
cælo
habitu

Hum

aut vehemens aut mustū: aut magnæ vetustatis: valētissimi generis est. At acetū: & id vinū: qd' paucorū ānorū: vel austerū: vel lene ē: in media materia ē. Ideoq; infirmis nunq̄ generis alterius dari debet. Aqua oīum imbecillissima est. firmiorq; ex frumēto potio ē: quo firmitus fuit ipsum frumētū. firmior ex eo vino: quod bono solo: quā quod tenui quodq; tēperato cælo: quā quod aut nimis humido: aut nimis sicco: nimirūq; aut frigidō: aut calido natū ē. Mulsū quo plus mellis habet: defrutū quo magis incoctū ē: passū quo ex siccore vna ē: eo valētius ē. Aqua leuissima pluuialis ē: deide fōtana: tum ex flumie: tū ex puteo: post hæc ex niue: aut glacie. grauior his ex lacu: grauissima ex palude. Facilis ē & necessaria cognitio ē naturā eius requirētibus. Nā leuis: pōdere apparet: & ex his quæ pōdere pares sūt: eo melior quæq; ē: quo celerius & calcit & frige scit: quoq; celerius ex ea legumina pcoquunt. Ecce vero sequit: vt quo valētior quæq; materia est: eo minus facile cōcoquatur: sed si concocta est: plus alat. Itaq; vtendū est materiæ genere p viribus: modusq; oibus: pro genere sumendus. Ergo imbecillis hominibus: rebus infirmissimis opus ē. Mediocriter firmos: media materia optime sustinet. & robustis apta: valedissima est. Plus deinde aliquis assumere ex leuioribus pōt. magis in his: quæ valētissima sunt: temperare sibi debet.

Quæ natura ac proprietas cuiusq; rei sit: qua vescimur.

Caput. xviii.

Neq; hæc sola discrimina sūt: sed et aliæ res boni succi: aliæ mali sunt: quas cychylas: vel caco-chylas græci vocant. Aliæ lenes: aliæ acres: aliæ crassiorē pituitā in nobis faciunt: aliæ tenuiorē: aliæ idoneæ sūt stomacho: aliæ aliæ sūt. Itemq; aliæ inflant: aliæ ab hoc absunt. aliæ calefaciūt: aliæ refrigerāt: aliæ facile in stomacho acescūt: aliæ nō facile intus corrūpunt. aliæ mouēt aluū: aliæ supprimūt. aliæ citant vrinā: aliæ tardant. Quædam somnū mouēt: quædam sensus excitant. Quæ oīa ideo noscēda sunt: quoniā aliud aliter: vel corpori vel valetudini cōuenit.

Quæ res boni succi sint.

Caput. xix.

Boni succi sunt: triticū: filigo alica: oriza: amilū. Itē & lenes sunt & stomacho aptæ calefaciūt: tragū: ptisana: lac: caseus mollis: oīs venatio: oēs aues: quæ ex media materia sūt. Ex maioribus quoq; hæc. quas supra nomiauimus. Medij iter teneros durosq; pisces: vt mulus & lupus verna: lactuca: urtica: malua: cucumis: cucurbita: ouū sorbibile: portulaca: cochleæ: palmulæ. ex pomis quodcūq; neq; acerbū: neq; acidū ē. Vinū dulce vel lene: passū: defrutū: olea q̄ ex his duobus i alterutro seruata: uulue: rostra: trōculiq;. In sūma oīs pinguis caro: oīs glutinosa: omne iecur.

Quæ res mali succi sint.

Caput. xx.

Mali uero succi sūt miliū: panicū: hordeū: legūina: caro domestica per macra: omnisq; caro salsa: oē salfamētū: garū: uetus caseus: cicer: radricula: rapa: napi: bulbi: brassica: magisq; et cima eius: asparagus: beta: cucumis: porrū: eruca: nasturciū: thimū: nepeta: saturia: hisopū: ruta: anetum: feniculū: cuminū: anesū: lapatium: sinapi: & alliū: cepa: lienes: renes: intestina: pomū quodcūq; acidū uel acerbum est: acetū: oīa acria: acida. acerba: oleū: pisces quoq; saxatiles omnesq; qui ex tennerrimo genere sūt: aut hi qui rursus nimirū duri: uirosiq; sūt: ut fere quos stagna: lacus: limosue riui siterūt: quiue in nimirā magnitudinem excesserunt.

Quæ res lenes: quæue acres sint.

Caput. xxi

Lenes at sūt: sorbitiōes: pulticula: lagnū: amilū: ptisana: pinguis caro & quacūq; glutinosa ē. Quod fere quidē in oī: quæ domestica: sit: præcipue tñ i unguis: trūculisq; suū: i pectiolis: capitulisq; hedorū & uitulorū & agnorū: oibusq;

*Mulsū
defrutū
passū*

cerebellis. itē si qui proprie bulbi nominant: lac: defrutum: passum: nuclei pinei. acria sunt oia nimis austera: oia accida: omnia falsa: & mel quidē & quo melius est: eo magis. Itē allium: cepa: eruca: ruta: nasturcium: cucumis: beta: brassica: asparagus: sina pi: radícula: intubus: ocymū: lactuca: maximaq; olerum pars.

Quæ res crassiores: quæue tenuiorem pituitam faciunt. Caput. xxij.

CRassiorē at pituitā faciunt: oua sorbilia: alia: oriza: amilū: ptisana: lac bulbi: oiaq; fere glutinosa. Extenuant eandem oia falsa atq; acria & accida.

Quæ res stomacho idoneæ sunt. Caput. xxiiij.

Stomacho at aptissima sūt: quæcūq; austera sūt: et quæ accida sūt: quæq; cōta eta sale modico sūt. Itē pāis sine fermēto: & elota alica: vel orixa: vel ptisana: ois auis ois vēatio: atq; vtraq; vel assa vel elixa. Ex domesticis animalibus bubula. Siquid ex cæteris sumit: macrū potius: q̄ pingue. Ex sue vngulæ: rostra: aures: vuluæ: sterileq;. Ex oleribus intubus: lactuca: pastinaca: cucurbita elixa: sifer. Ex pomis cerasiū: moræ: sorbū: pirū fragile: quale crustuminū vel meuianū ē. Itē pira quæ reponūtur tarētina atq; signina. Malū orbiculatū aut scaudianū vel amerinū vel cotōcū vel punicū. Vuæ ex olla: molle ouū: palmulæ: nuclei pinei: oleæ albæ ex dura muria: eadē aceto itintæ. vel nigræ: q̄ i arbore bene pmaturuerūt: vel q̄ in passo: defrutoue seruata sūt. Vinū austerū: licet iā asperū sit: itē resinatū: Duri ex media materia pisces: ostrea: pecties: murices: pupuræ: cochleæ: cibi: potiōesq; vel frigide vel feruētes: absinthium. Quæ res alienæ stomacho sunt. Caput. xxiiij.

Liena vero stomacho sunt omnia tepida: omnia falsa: oia iurulenta: prædulcia: oia pingua: sorbitio: panis fermētatus: itēq; vel ex milio: vel ex hordeo: oleum: radices: olerū: & quocūq; olus ex oleo: garoue estur: mel: mulsū: defrutū: passū: lac: ois caseus: vua recens: ficus & viridis & arida: legumina oia quæq; inflare cōsueuerunt. itē thimum: nepeta: saturea: hisopū: nasturtiū: lapatiū: lapsanum: iuglandes. Ex his at intelligi potest non quicqd boni succi est: protinus stomacho cōuenire: neq; quicquid stomacho cōuenit: protinus boni succi esse.

Quæ inflāt aut inflationem leuant.

Inflant at omnia fere legumina: oia pingua: omnia dulcia: omnia iurulēta: mustum: atq; etiam id uinū: cui nihil adhuc ætatis accessit. Ex oleribus alliū: cepa: brassica: omnesq; radices excepto sifere & pastinaca: bulbi: ficus etiam aridæ. sed magis uirides: uuæ rectēs: nuces omnes exceptis nucleis pineis: lac: omnisq; caseus. quicquid deinde subrucum aliquis assumpsit. Minima inflatio fit ex uenatione: aucupio: piscib; pomis: oleis: cōchilijs: ouis uel mollibus: uel sorbilib; uino uetere. Feniculum uero & anetum inflationes etiam leuant.

Quæ res aut calefaciunt aut refrigerant. Caput. xxvi.

Calefaciunt pip: sal: caro: ois iurulēta: alliū: cepa: ficus arida: balsamētū: uinū: & quomercaci; ē: eo magis. Refrigerāt olera: quor; crudi caules assumūt ut intubus & lactuca. Itē coriadrū: cucūis: elixa cucurbita: beta mora: cerasia: mala austera: pira fragilia: caro elixa: p̄cipueq; acetū: siue cib; ex eo siue potio assumit.

Quæ res intus facile vitiātur: uel minime corrumpunt. Caput. xxvij.

Facile at intus corrūpūtur. panis fermētatus & qsquis alius: quā ex tritico. ē: lac: mel: ideoq; lactantia atq; omne pistorium opus: teneri pisces: ostrea: olera: caseus & recens & uetus: crassa uel tenera caro: uinū dulce: mulsū: defrutū: passū: quicquid deide uel iurulētū ē: uel nimis dulce: uel nimis tenue. At mini

me intus: panis sine fermēto: aues: & ea potius duriores: aurati pisces: neq; solum aurata pura: aut scarus: sed etiā lolligo: locusta: polypus. Item bubula: omnisq; dura caro: eademq; aptior ē si macra. si salsa est. omniaq; salsamēta: cochleæ: murices: purpura: vinum austerum: vel refinatum.

Quæ res aluum mouent.

Caput. xxviiiij.

Al aluū mouēt: panis fermētatus: magisq; si cibarius vel hordeaceus ē. brassica: si subcruda ē lactuca: anetū: nasturciū: ocymū: vrtica: portulaca: radica: capparis: alliū: cepa: malua: lapathiū: beta: asparagus: cucurbita: cerasia: mora: vua oīa mitia: ficus ēt arida: sed magis uiridis: vua recētes pīgues: miuta aues: cochleæ: garū: salsamēta: ostrea: pelorides: echini: muscoli. & oēs fere cōchula: maxie q; ius car: saxatiles: & oēs teneri pisces: sepiar: atramētū: si q; caro assumitur pinguis eadē vel iurulēta vel elixa: aues quæ natāt: mel crudū: lac: lactātia oīa: mulsum: vinū dulce: vel falsū: aqua: tenera omnia tepida: dulcia: pīguia: elixa iurulēta: salsa: diluta.

Quæ res aluum astringant.

Caput. xxviiiij.

Contra astringunt: panis ex siligine vel ex similisa: magis si sine fermēto ē: magis ēt si iustus ē. intēditurq; vis eius ēt si bis coquit. Pulticula uel ex halica: vel ex panico: uel ex milio. itēq; ex hisdē sorbitio: & magis si hæc ante fricta sunt. Lenticula: cui uel beta uel intubus uel ambubeia uel plātago adiecta ē: magisq; etiam si illa ante fricta est per se etiā intubus uel ex plātagine uel ābubeia fricta: miuta olera brassica bis decocta: dura oua: magisq; si assa sunt: minuta aues merula: palumbus: magisq; si in pulsa decoctus ē: grus: oēs aues: quæ magis currūt: quam uolant: lepus caprea: iecur ex his: quæ seuū habēt: maxieq; bubulū: ac seuum ipsū: cascus: qui uehementior uetustate fit: uel ea mutatiōe: quā i caseo trāsmario uidemus: aut si recēs ē ex melle: mulso uel decoctus. Itē mel coctū: pura imatura: sorba: magisq; ea: quæ torminalia uocant: mala cydonia & punica: olea uel albæ uel pmatura: myrta. palmula: purpurea: murices: uinū refinatū uel aspū: itē meracū: acetum mulsum qd' inferuit. itē defrutum: passū: aq; uel tepida uel pfrigida dura idest ea q; tarde putrescit: ideoq; pluvia potissimū. oīa dura: macra austerata: aspa: tosta: & i eadē carne: assa potius q; elixa.

minutas aues inter melluentia posuit

Quæ res urinam mouent.

Caput. xxx.

Urinā at mouēt q; cūq; i horto nascētia bōi odoris sunt: ut apiū: ruta: anetū: ocimū: mēta: isopū: coriādrū: nasturciū: eruca: feniculū. Præter hæc asparagus: capis: nepeta: thimū: satireia: lapsanū: pastia: magisq; agrestis: radica: fiser: cepa. Ex uenatione maxie lepus: uinum tenue: piper & rotundum & longum: sinapis: absithium. nuclei pinei.

Quæ res somnū mouent: aut sensus excitant.

Caput. xxxi.

Somno uero aptum est papauer. lactuca. maximeq; æstiuā. cuius cauliculus siam lacte repletus est: morū: porrum. Sensus excitant nepeta. thimum. satireia: hisopum. præcipueq; puleium. ruta. & cepa.

Quæ res corpus aut erodāt. aut reprimāt. aut refrigerent. aut calefaciāt. aut durēt aut emolant.

Caput. xxxij.

Evocare uero materiā multa admodū possūt. Sed ea q; ex pegrinis medicamentis maxie cōstāt: alijsq; magis: quā qbus rōne uictus succurrit: opitulāt: i psetia differā. Ponā ea uero: q; propta & his morbis: de qb; ptinus dicturus sū: apta: corpus erodūt: & sic eo qd' mali ē: extrahūt. Habēt at hæc facultatē semina erucæ: nasturcij radiculę: præcipue tñ oīum sinapi. Salis quoq; & fici eadē vis est. Leniter

vero simul & reprimunt & molliunt lana succida vel aceto vel vino: quo oleum adiectum est.
 Contrita palmula: surfures in salsa aqua: vel aceto decocta. At simul reprimunt & re-
 frigerant herba muralis parthenium vel pidiu appellat: serpillu: puleiu: ocymu: herba
 sanguinalis: qua graeci polygoniu vocant: portulaca: papaueris folia: capreoliq; vitiu:
 coriadri folia: hyoscyamu: muscus: siser: apiu: solanu: q; strychnu graeci vocat: brassicae
 folia: itubus: plátago: feniculi semē: cōtrita pira vel mala: praecipueq; cydonia: lenticu-
 la: aqua frigida: maxieq; pluuiialis: vinu: acetu: & ex horu aliquo magis: madēs vel pa-
 nis: vel farina vel spongia: vel cinis: vel lana succida: vel et linteolu: creta cimolia: gyp-
 su: melinu: myrteu: rosa: acerbū oleu: verbenae cōtusa cū teneris caulib; folia: cuius
 generis sunt olea: cupressus: myrtus: lētiscus: tamaris: ligustru: rosa: rubus: laurus
 hedera: punicu malū. Sine frigore at reprimunt cocta mala cydonia: malicoriu: aqua
 calida: i qua verbenae cocta sunt: quas supra pposui. puluis vel ex fece uini: uel ex myr-
 ti folijs: amarae nuces. Calefacit uero ex qualibet farina cataplasma: siue ex tritici siue
 ex farris: siue hordei siue herui uel lolij uel milij uel panici uel lenticulae uel fabae uel lu-
 pini uel lini uel fœni graeci: ubi ea deferbuit: calidaq; iposita est. Valentior tñ ad id ois fa-
 rina est ex mulso: qua ex aqua cocta. Præterea ciprinu: irinum. medulla. adeps ex felle
 iuncta oleo: magisq; si uetus est: sal nigrū: git: pip quiquefoliu: fereq; q; nehemeter & re-
 primunt & refrigerant. Durat q; calefaciunt & digerunt: & emolliunt. Præcipueq; ad emol-
 liendū pot cataplasma ex lini uel fœni graeci semie. His at oib; & simplicib; & pmixtis
 uarie medici utunt: ut magis qd qsq; psuasit sibi appareat: qua qd euidenter cōperit.

CORNELII CELSI DE MEDICINA TERTIVS LIBER INCIPIT.

De morborum generibus.

Caput primū.

Distinguis oibus: q; p̄tinēt ad uniuersa genera morborū: ad singulorū cu-
 ratios ueniā. Hos at i duas species graeci diuiserūt: aliosq; ex his acu-
 tos: alios longos cē dixerūt. Ideoq; qm̄ nō sepe eodē mō respōdebāt:
 eosdē alij iter acutos: alij iter lōgos retulerūt. Ex quo plura eorū gene-
 ra esse māifestū est. Quidā. n. breues utiq; sūt: qui cito uel tollūt homi-
 nē: uel ipsi cito finiūt. Quidā lōgi: sub quibus neq; sanitas i p̄p̄quo:
 neq; exitū est. Tertiūq; genus eorū est: qui mō acuti: mō lōgi sūt. Idq; nō in febribus tan-
 tūmodo: in quibus frequētissimū est: sed in alijs quoq; fit. Atq; et præter hos: quartū
 est: quod neq; acutū dici potest: quia nō p̄imit: neq; utiq; longū: quia si occurrit: facile
 sanat. Ego cū de singulis dicā: cuius quisq; generis sit: indicabo. Diuidā at oēs in eos:
 qui i totis corporibus cōsistere uidētur: & eos qui oriūt i partibus. Incipiā a prioribus
 pauca de oib; p̄fat. In nullo qdē morbo min; fortūa sibi uēdicare: qua ars pot: utpo-
 te cū repugnāte natura: nihil medicina pficiat. Magis tñ ignoscendū medico est parū
 pficiēti in acutis morbis: qua in lōgis. Hic enī breue spatiū est: intra quod: si quod auxi-
 liū nō pfuit: aeger extinguit. Ibi & deliberationi & mutationi remediorū tēpus patet:
 adeo ut raro: si inter initia medicus accessit: obsequens eger sine illius uitio pereat. Lō-
 gus tñ morbus cū penitus in sedit: quod ad difficultatē p̄tiet: acuto par est. Et acutus qd
 de quo uetustior est: lōgus at quo recentior: eo facilius curatur. Alterum illud ignora-
 ri non oportet: qd non oibus agris eadem auxilia conueniunt. Ex quo incidit: ut alia
 atq; alia summi auctores quasi sola uendicauerint: prout cuiq; cesserant. Oportet ita-
 q; ubi aliquid non respondit. non tanti putare auctore: quanti agrum: & experiri ali-
 ud atq; aliud. Sic tñ. ut in acutis morbis cito mutetur qd nihil p̄dest. in longis: quos

Morbus
 Acutus
 Longus
 Inter
 Natus

longi et acuti gra

repus vt facit: sic et soluit: non statim condēnet. si quid non statim profuit. Minus vero remoueat si quid paulū saltē iuuat: quia perfectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoscant & an increcant an cōsistāt an minuantur: & qua rōne ab initio qui languere incipit curari debeat.

Caput secundū.

Protinus at iter initia scire facile ē. Quis acutus morbus quō longus sit: nō in his solis: in quibus semp ita se habet: sed in his quoque in quibus variat. Nam ubi sine intermissionibus accessiones & dolores graues vrgēt: acutus morbus ē. Vbi lēti dolores: lētaue febres sūt: & spacia iter accessiones porrigūt: accedūtque ea signa: quae in priore volumine exposita sūt: longū hūc futurū esse manifestū est. Vidēdū et est: morbus an increcat: an cōsistat: an minuat. quia quādam remedia increcantibus morbis: plura inclinātibz cōueniūt: Eaque quae decrecantibus apta sūt: ubi acutus increcēs vrgēt: in remissionibus potius expiēda sūt. Increcat at morbus dū grauiōres dolores: accessionesque veniūt haeque & anteq̄ proximē reuertūt & postea desinūt. Atque in longis quoque morbis et tales notas nō habētibus scire licet increcere: si somnus incertus est: si deterior cōcoctio: si foediōres deiectiones: si tardior sensus: si pigrior mēs: si percurrit corpus frigus: aut calor: si id magis pallet. Ea vero quae cōtraria his sūt: decedētis eius notae sūt. Prater hāc in acutis morbis serius aeger alēdus ē: nec nisi iam inclinatis: vt priore dēpta materia impetū frāgat. In longis maturius vt sustinere spatiū affecturi mali possit. Ac si quādo is nō in toto corpore: sed in parte ē: magis tñ ad rem pertinet vim totius corporis molliri: quā proprie partes aegre sanentur. Multū et interest ab initio quō recte curatus sit: an pperā. quia curatio minus his pdest: in quibus assidue frustra fuit. Si quō temere habitus adhuc integris viribus viuūt: admota curatiōe momento restituit. Sed cū ab his cōperi: quae notas quāsdā futurae aduersae valetudinis exhibēt curatiōnū quoque principium ab aduersiōe eiusdem temporis faciā. Igitur si quod ex his: quae pposita sūt incidit: oīum optia sūt: quae & abstinentia. Si quod bibēdū: aqua. Idque interdū vno die fieri satis ē. Interdū si terrentia manent biduo proximeque abstinentiā sumēdus est cibus: exiguus bibenda aqua: postera die et vinū. deinde inuicē alternis diebus: modo aqua: modo vinū: donec oīs causae metus finiat. Per hāc. n. sepe istas grauis morbus discutit. Plurimi que fallūt dū se priore die pertinens sublaturus languore aut exercitatiōe aut balneo: aut coacta deiectione: aut vomitu: aut sudatiōibus: aut vino sperāt. Nō quo nō interdū id incidat: aut nō decipiat: sed quo saepius fallat: solaque abstinentia sine villo piculo medeat. Cū pferim et pro modo terroris moderari liceat: & si leuiores iditia fuerūt: satis sit a vino tñ abstinere: quod subtractū plusque si cibo aliquid dematur: adiuuat. si paulo grauiora: facile sit nō aquā tñ bibere: sed et cibo carnē subtrahere. interdū panis quoque minus: quā pro cōsuetudine assumere: hūidoque cibo esse cōtētū & olere potissimū. Satisque sit tñ ex toto a cibo: a vino: ab oī motu corporis abstiere: cū vehementes notae terruerūt. Neque dubiū ē quod vix quōsq̄: ab dissimulauit: sed pro hac mature morbo occurrit: agrotet.

De febriū generibus.

Caput tertium.

Atque hāc quae sanis faciēda sūt tñ cām metuētibus: sequitur vero curatio febriū. Quae & in toto corpore & vulgare maxime morbi gēus ē. Ex his vna quottidiana: altera tertiana: altera quartana est. Interdū et longiore circuitu quaedam redeūt. Sed id raro euenit. In prioribus & morbi sūt & medicina. At quartana quidem simpliciores sūt. Incipiūt fere ab horrore: deinde calor erūpit: finitaque febre biduū integrū est. ita quarto die reuertit. Tertiana vero duo genera sūt. Alterū eodem modo quo quartana & incipiens & desinens: illo tñ interposito discrimine: quod vno die pstat integrū: tertio redit. Alterū longē

pnicio sius: qd tertio qde die reuertit: ex octo at & quadragita horis fere sex & triginta p accessione occupat: interdum et vel minus vel plus: neq; ex toto in remissione desistit: sed tantum leuius est. Id genus pleriq; medici hemitritæon appellat. Quotidianæ vero variæ sūt & multiplices. Aliæ enim p̄tinus a calore incipiunt: aliæ a frigore: aliæ ab horrore. Frigus voco vbi extremæ ptes mēbroꝝ inalgescūt. horrore vbi totum corpus itremit. Ruisus aliæ sic desinūt: vt ex toto sequat̄ integritas. aliæ sic: vt aliquantū quidē minuat̄ ex febre. nihilominus tñ quædā reliq̄æ remaneāt: donec altera accessio accedat: ac sæpe aliæ vix quicquā aut nihil remittāt: sed ita vt cōtinuēt. Deinde aliæ feruore ingētē habēt: aliæ tollerabilē: aliæ quottidie pares sunt: aliæ ipares. atq; inuicē altero die leniores: altero vehemētiores. aliæ tpe eodē postridie reuertunt̄. aliæ vel ferius vel celerius. aliæ diē noctēq; accessionē & decessionē implēt: aliq; min⁹: aliq; plus. aliq; cū decedūt sudore mouēt: aliæ n̄ mouēt. atq; alias p̄ sudore integritatē veniūt: alias corpus tantū ibecillius reddit̄. Accessiōes et modo siugulæ singulis diebus fiunt: mō binę pluresue cōcurrūt. Ex quo sæpe euēit: vt quotidie plures accessiōes: remissiōesq; sint. Sic tñ vt vnaquæq; alicui priori respōdeat. Interdum vero accessiones quoq; confunduntur: sic: ut notari neq; tempora earū: neq; spacia possint. Neq; uerū est qd̄ dicitur a quibusdā: nullam febrem inordinatā eē: nisi aut ex uomica: aut ex inflammatione: aut ex ulcere. Facilior enim semper curatio foret: si hoc uerum eēt. Sed qd̄ euidentes causæ faciunt: facere et abdita possunt. Neq; de re sed de uerbo cōtrouersia mouent. Qui cū aliter: aliterq; i eodē morbo febres accedāt. non easdē inordinate redire: sed alias aliq; subinde oriū dicūt. Quod tñ ad curādi rōnem nihil p̄tineret: et si uere diceret̄. Tempora quoq; remissionū mō liberalia: mō uix ulla sunt.

De curationum diuersis generibus.

Caput. iij.

ET febrū quidem ratio maxie talis est. Curationū uero diuersa genera sūt: p̄ ut auctores aliquos habent. Asclepiades officiū eē medici dicit: ut tuto: vt celeriter: ut iucūde curet. Id notū est sed fere periculosa eē nimū & festinatio & voluptas solet. Qua uero moderatiōe utēdū sit: vt quātū fieri pōt oia ista cōtingāt: prima semp̄ habita salute i ipsis p̄tibus curationū cōsiderādū erit. Et ante oia querit̄: primis diebus æger qua rōne cōtinēdus sit. Antiqui medicamētis qbusdā datis cōcoctiōnē moliebāt: eo qd̄ cruditatē maxie horrebāt: deide eā materiā: quæ ledere videbatur ducēdo: sæpius aluū subtrahebāt. Asclepiades medicamēta sustulit: aluū n̄ totiēs: sed fere tñ in oī morbo subduxit. Febre uero ipsa p̄cipue se ad remediū uti p̄fessus est. Conuellādas. n. vires ægri putauit: luce: uigilia: siti ingētē sic: vt ne eos qdē primis dieb⁹ eluisineret. Quo magis fallūt q̄ p̄ oia iucūdā eius disciplinā eē cōtēdunt. His enim ulterioꝝ qdē dieb⁹ cubātis et luxurię subscripsit: primis uero tortoris uicē exhibuit. Ego at̄ medicamētoꝝ dari potiōes & aluū duci nō nisi raro debere: cōcedo. Et id nō ideo tamen agendū: vt ægri vires cōuellantur: existimo: qm̄ ex imbecillitate summū periculū est. Minui ergo tantum materiā sperautē oportet: quæ naturaliter detrahatur ubi nihil noui accedit. Itaq; abstinentus a cibo primis diebus est: in luce habēdus æger nisi infirmus interdiu est. quoniā corpus ista quoq; digerit: isq; cubare quā maximo cōclauit debet. Quod a sitim uero somnūq; p̄tinet: moderandum est: vt interdiu uigilet: noctu: si fieri pōt: conquiescat. Ac neq; potet: neq; nimū siti cruciet̄. Os etiā eius elui pōt: vbi & siccū est & ipsi fœtet. quāuis id tēpus aptū potiōi nō est. Commodēq; Erasistratus dixit sæpe inferiore pte humorē nō requirēte: os & fauces requirere: neq; ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primo quidem sic tenēdus est, optimū uero medica

mentum est oportune cibus datus. qui quando primum dari debeat quaritur. Plurimique ex antiquis tarde dabant: saepe quinto die: saepe sexto. & id fortasse vel in asia vel in aegypto caeli ratio patitur. A sclepiades ubi aegrum triduo pro oia fatigarat: quarto die cibo destinabat. At Themison nuper non quando coepisset febris: sed quando defisset aut certe leuata esset: considerabat: & ab illo tempore expectato die tertio: si non accesserat febris: statim: si accesserat ubi ea vel defierat vel si assidue ihaerebat: si certe se inclinauerat cibum dabat. Nihil autem hoc vtiq; perpetuum est. Nam potest primo die primus cibus datus esse: potest secundo: potest tertio: potest non nisi quarto: aut quinto: potest post unam accessionem: potest post duas: potest post plures. Refert enim qualis morbus sit: quale corpus: quale caelum: quae aetas: quod tempus anni. minimeque in rebus multum inter se differentibus perpetuum esse praecipuum temporis potest: In morbo qui plus virium aufert: celerius cibus dandus est. itemque eo caelo: quo magis digerit. Ob quam causam in africa nullo die aeger abstinere recte videtur. Maturius est: puero quam iuueni: aestate: quam hyeme dari debet. Vnum illud est: semper quod ubique seruandum est: ut aegri vires subinde assidens medicus inspiciat: & quamdiu supererunt: abstinentia pugnet. si imbecillitate vereri coeperit cibo subueniat. Id enim eius officium est: ut aegrum neque superuacua materia oneret: neque imbecillitate fame perdat. Idque apud Erasistratum quoque inuenio: qui quamuis parum docuit quando venter: quando corpus ipsum exinaniretur: dicendo tamen haec esse visenda: & tum cibum dandum: cum corpori deberetur: satis ostendit dum vires superessent: dari non oportere: ne deficerent: consulendum esse. Ex his autem intelligi potest ab vno medico multos non posse curari: cumque si artifex est: idoneum esse qui non multum ab aegro recedit: sed qui quaestui seruiunt quoniam is maior ex populo est libenter amplectuntur ea praecipua: quae sedulitatem non exigunt: ut in hac ipsa re: facile est enim. dies vel accessiones numerare his quoque: qui aegrum raro vident. ille assideat necesse est: qui: quod solum opus est: visurus est: quando nimis imbecillus futurus sit: nisi cibum acceperit. In pluribus tamen ad initium cibi dies quartus aptissimus esse consuevit. Est autem alia etiam de diebus ipsis dubitatio: quoniam antiqui potissimum impares sequebantur: eosque tanquam tunc de aegris iudicaretur criticos nominabant. Hi erant dies tertius: quintus: septimus: nonus: undecimus: quartusdecimus: vnus & vigesimus: ita ut summa potentia septimo: deinde quarto decimo: deinde vni & vigesimo daret. Igitur sic aegros nutriebant: ut dierum imparium accessiones expectaret: deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus istantibus daret. adeo ut Hippocrates si alio die febris defisset: recidua timere sit solitus. Id A sclepiades iure ut vanum repudiavit neque in villo die: quia par: imparue esset: his vel maius vel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies pares fiunt: & oportunius post eorum accessiones cibus datur. Nonnunquam etiam in ipso morbo: dierum ratio mutat: fitque grauior: qui remissior esse consueuerat. atque ipse quartusdecimus par est: in quo esse magnam vim antiqui fatebantur. Qui cum octauum primi naturam habere contenderet: ut ab eo secundus septenarius numerus inciperet: ipsi sibi repugnabant: non octauum neque decimum neque duodecimum diem sumendum quasi potentiolem. Plus enim tribuebant nono & undecimo. Quod cum fecissent sine vlla probabili ratione: ab undecimo non ad tertiumdecimum: sed ad quartumdecimum transibant. Et est apud Hippocratem: ei quem septimus dies liberaturus sit: quartum esse grauissimum. Ita illo quoque auctore in die pari & grauior febris esse potest & certa futuri nota. Atque idem alio loco quartum quemque diem: ut in vtriusque efficacissimum apprehendit: id est quartum: septimum: undecimum quartumdecimum: decimum septimum: in quo & ab impari ad paris numeri rationem transit. & ne hoc quidem propositum

In asia t. aegypto

In africa nullo die aeger abstinere recte videtur

De criticis diebus

cōseruauit: cū a septimo die vndecimus: nō quartus sed quintus sit. adeo apparet quacūq; rōne ad numerū respeximus: nihil rōnis sub illo quidem auctore reperiri. Verū in his quidē antiquos tūc celebres ad modū pythagorici numeri fefellerūt: cū hic quoq; medicus nō numerare dies debeat: sed ipsas accessiōes itueri: & ex his coniectare quā dādus cibus sit. Illud at magis ad rem p̄tinet scire: tū oporteat dari cū iam bene venā cōquieuerūt: aut et num manētibus reliquijs febris. Antiqui enī quā integerrimis corporibus alimentū offerebant. A sclepiades inclinata quidē febre: sed adhuc tñ inhaerente. In quo vanā rōnē secutus ē: nō quod nō sit interdū maturius cibus dandus: si mature timet altera accessio: sed quo scilicet quā sanissimo dari debeat. Minus enī corrūpit quod itegro corpori inferit. Neq; tñ verū ē quod Themisoni uidebat: si duabus horis iteger futurus esset aeger: satius esse tūc dare: ut integro corpore potissimum diduceret. Nā si diduci tā celeriter posset id cēt optimū. Sed cū hoc: breue tēpus nō praestet: satius p̄cipia cibi a decedēte febre: quā reliquias ab icipiente excipi. ita si lōgius tēpus secūdū est: quā integerrimo dādus est: si breue: et anteq̄ ex toto iteger fiat. Quo loco uero itegritas est: eodē est remissio: q̄ maxie in febre cōtinua pōt esse. Atq; hic quoque quærit: utrū tot horæ expectāde sint: quot febrē habuerūt: an satis sit: primā partem earū p̄teriri: ut aegris iucundius iūdat: q̄bus interdū nō uacat. Tutissimū est at ante: totius accessiōis tempus p̄terire. quāuis ubi longa febris fuit: pōt indulgeri aegro maturius: dū tñ ante minime pars dimidia p̄tercat. Idq; nō in ea sola febre: de qua p̄xime dictū est: sed in oībus ita seruandū est.

De febrium speciebus & singularū curationibus & primo quando cibus febricitantibus dandus sit. Caput. v.

Nec magis p̄ oīa genera febriū p̄petua sunt: nūc ad singulas earū species descēdā. Igit̄ si semel tñ accessit deinde desijt: eaq; vel ex igne: vel ex lassitudine vel ex aestu: aliaue simili re fuit sic: vt iterior nulla cā metū fecerit: postero die cū tēpus accessiōis ita trāsijt: vt nihil moueret: cibus dari pōt. At si ex alto calor vēit: & grauitas vel capitis: vel p̄cordiorū secuta ē: neq; apparet quid corpus cōfuderit: quāuis vnā accessiōne secuta itegritas ē: tñ: q̄a tertiana timeri pōt: expectādus ē dies tertius: & vbi accessiōis tēpus p̄terijt: cibus dādus ē: sed exiguus: q̄a quartana quoq; timeri pōt. Et die q̄rto demū: si corpus itegrū ē: eo cū fiducia vtēdū. Si vero postero: tertio aut quarto die secuta febris est: scire licet morbū esse. Sed tertianarū quartanarūq; quarū & certus circuitus ē & finis iteger ē: & q̄a liberaliter q̄eta t̄pa sunt: expeditior rō ē. De q̄bus suo loco dicā. Nūc vero eas explicabo: q̄ quotidie vrgēt. Igit̄ tertio quoq; die cibus aegro cōmodissime dat: vt alter febrē minuat: alter viribus subueniat. Sed his dari debet: si quotidiana febris ē: quæ ex toto desinat: simul atq; corpus itegrū factū ē si quis nō accessiōes: febres tñ iungunt: & quotidie qdē icrescūt: sed sine itegritate tñ remittūt cū corpus ita se habet: vt maior remissio nō expectetur. Si altero die grauior: altero leuior accessio est: post grauiorē. Fere vero grauiorē accessiōne leuior nox sequit̄: quo fit vt grauiorē accessiōnem nox quoq; tristior antecedit. At si cōtinuatur febris: neq; leuior vnquā fit & dari cibū necesse est: quando dari debeat magna diffētio ē. Quidā: q̄a fere remissius matutinū tēpus aegris ē. tunc putāt dādū. Quod si respōdet: nō q̄a mane est: sed quia remissior est aeger. dari debet. Si uero ne tūc quidē vlla requies aegris ē hoc ipso peius id tempus est quod cū sua natura melius esse debeat: morbi uitio nō est. simulq; insequit̄ tempus meridanū: a quo cum oīs aeger fere peior fiat: timeri pōt: ne ille magis etiam quam ex consuetudine vrgatur. Igitur alij vespere tali

capitulum hoc

Meridianum tempus
egris molestum.

ægro cibū dāt. Sed cū eo tempore fere pessimi sint qui egrotant: uerendū est: ne si quid tunc mouerimus: fiat aliquid asperius. Ob hæc ad mediam noctem decurro: id est finito iā grauissimo tpe: eodēq; lōgissime distante: secuturis uero antelucanis horis qui bus oēs fere maxie dormiūt: deinde matutino tpe: qđ natura sua leuissimū est. Si uero febres vagæ sunt: qđ uerendū est: ne cibū statim subsequatur: qñcūq; quis accessione leuatus ē: tunc debet assumere. At si plures accessiōes eodē die ueniūt: cōsiderare oportet: pares ne p oia sint: qđ uix fieri pōt: an ipares. Si p oia pares sint: post eā potius accessiōne cibū dari debet: quæ nō inter meridiē & uesperē definit. Si ipares sunt: cōsiderandū ē. quo distēt. Nā si altera grauior: altera leuior ē: post grauiorē dari debet. si altera lōgior: altera breuior: post lōgiorē. si altera grauior: altera lōgior ē: considerandū est: utra magis affligat: illa ui: an hæc tpe: & post eā dādus ē. Sed plane plurimū interest: quātā: qualesq; iter eas remissiōes sint. Nā si post alterā febrē motio manet: post alterā itegrū corpus est: itegro corpe: cibo tēpus aptius ē. Si semp febricula manet sed alterū tñ lōgius tēpus remissionis est: id potius eligēdū est: adeo ut ubi accessiōes cōtinuāt: p̄tinus inclinata priore dādus cibū sit. Etenim p̄petuū est: ad qđ omne cōsiliū dirigi pōt: cibū quā maxime semp ab accessiōe futura reducere & hoc saluo dare quam integerrimo corpori. Quod nō iter duas tñ: sed ē iter plures accessiōes seruabit. Sed cū sit aptissimū tertio quoq; die cibū dare: tñ si corpus infirmū ē: quotidie dandus est multoq; magis si cōtinētes febres sine remissiōe sunt: quanto magis corpus affligunt: aut si duæ pluresue accessiones eodē die ueniunt. Quæ res efficit: ut & a primo die p̄tinus cibū dari quotidie debeat. Si p̄tinus uenæ conciderunt: & sapius eodem die: si inter plures accessiones subinde uis corpori deest. Illud tñ in his seruādū est: ut post eas febres minus cibi detur: post quas: si p̄ corpus liceret: omnino nō daretur. Cū uero febris instet: incipiat: augeatur: consistat: decedat: deinde in decisione consistat: aut finiatur: scire licet: optimū cibo tēpus esse febre finita. deinde cū decessio eius consistit: tertiū si necesse est. qñcūq; decessit: cætera oia periculosa esse. Si tñ p̄ infirmitatē necessitas urget: satius esse cōsistēte iā incremento febris aliquid offerre: quā increcente. Satius esse instante: quā incipiente: cū eo tñ ut nullo tpe is qui deficit nō sit sustinendus. Neq; hercule satis est ipsas tñ febres medicū intueri sed ē totius corporis habitū: & ad eū dirigere curationē: seu super sunt uires: seu desunt: seu qđā mali affectus iterueniūt. Cū uero semp ægros securos agere conueniat: ut corpore tñ non ēt animo laborēt: tū præcipue ubi cibum sumpserunt. Itaq; si qua sunt quæ exasperatura eorum aios sunt optimum est ea dum ægrotant eorum noticiæ subtrahere. Si id fieri non potest: substinere tamen post cibum usq; somni tempus: & cum exprecti sunt: tum exponere.

Quando potiones febricitantibus dari expediat.

Caput. vi.

Med de cibo facilius quidē cū ægris rō est. quoq; sæpe stomachus hunc respuit: ēt si mens cōcupiscit. De potione uero ingens pugna est: eoq; magis: quo maior febris est. Hæc. n. sitim accendit: & tū maxie aquā exigit: cū illa piculosisima ē. Sed docēdus æger ē: ubi febris quieuerit: p̄tinus sitim quoq; quieturā: lōgiorē q; accessiōem fore si qđ ei datū fuerit alimētū. Ita celerius cū desinere sitire q nō bibit. Necesse ē tñ quāto facilius ēt sani famē: quā sitū sustinēt: tāto magis ægris i potio: q i cibo indulgere. Sed priō qđē die nullus hūor dari debet: nisi subito sic uenæ cōciderūt ut cibū quoq; dari debeat. Secūdo uero: cæterisq; ēt qb̄ cibū nō dabit: tñ si magna sitis urgebit potio dari pōt. Ac ne illd qđē ab Heraclide tarētio dictū rōne caret: ubi aut bilis ægrū aut cruditas male habet expedite quoq; p̄ medicas potioes misceri nouā mate

Normentia ex potione

riā corrupta. Illud vidēdū ē: vt qualia tpa cibo legūt talia potiōi quoq; vbi sine illo da-
tur: deligant: aut cū agrū dormire cupiemus. Quod fere fitis p̄hibet. Satis at̄ cōue-
nit: cū oibus febricitātibus nimius hūor alienus sit: tū præcipue esse fœminis: quæ ex
partu i febres iciderūt. Sed cum tpa cibo potiōiq; febris & remissiōis rō det: nō ē expe-
ditissimū scire: qñ æger febricitet: qñ melior sit: qñ deficiat. Sine quib⁹ dispēsari illa nō
possūt. Venis. n. maxie credimus fallacissimæ rei. q̄a sæpe istæ læiores: celerioresue sūt
& ætate & sexu & corpore natura. Et plærunq; satis sano corpe si stomachus infirmus ē
nōnūq; et̄ incipiente febre subeūt & quiescūt: vt ibecillus is videri possit. cui facile latu-
ro grauis istat accessio. Cōtra sæpe eas cōcitāt & resoluit sol & balneū & exercitatio &
metus & ira & quilibet alius aī affectus. A deo vt cū primum medicus vēit: sollicitudo
ægrī dubitātis quō ille se habere videat: eas moueat. ob quā causā periti medici ē: nō p̄-
tinus vt vēit apprehēdere māū brachiū. Sed primum residere hilari vultu: p̄cōtariq;
quēadmodū se habeat: & si q̄s eius metus ē: eū p̄babili sermōe leniri tū deinde eius cor-
pori manū admouere. Quas venas at̄ cōspectus medici mouet quam facile mille res
turbāt. Altera res ē: cui credimus calor aque fallax. Nā hic quoq; excitat̄ æstu: labore
sōno: metu: sollicitudine. Igitur intueri qdē et̄ ista oportet. Sed his nō oīa credere: ac p̄-
tinus qdē scire nō febricitare eū: cuius uenæ naturaliter ordinatæ sunt: teporq; talis est
qualis esse sanis solet. Nō p̄tinus at̄ sub calore motuq; febrē sese cōcipe: sed ita: si sūma
quoq; arida inæqualiter cutis ē si calor & i frōte ē & itimis præcordijs orit̄. si spiritus
ex naribus cū feruore prorūpit. si color: aut rubore: aut pallore nouo mutatus ē si oca-
li graues: & aut p̄fici: aut subhumidi sunt. si sudor cū sit: inæqualis ē. si uenæ non æqs
interuallis mouēt. Ob quā cām medicus neq; itenebris: neq; a capite ægrī debet reside-
re: sed illustrimēto aduersus eū: ut oīs notas ex uultu quoq; cubātis p̄spiciat. Vbi uero
febris fuit atq; decreuit: expensari oportet: nū tpa: partesue corporis alia paulū made-
scant: quæ sudorē uenturū esse testent̄. Ac si qua nota est: tūc demū dare potui calidā
aquā. cuius salubris effectus est: si sudorē p̄ oīa mēbra diffundit. Huius at̄ fui cā conti-
nere æger sub ueste satis multa manus debet: cadēq; crura pedesq; cōtegere: qua male
plariq; ægros in ipso ipetu febris: pessimeq; ubi ardēs ea est: male habēt. Si sudare cor-
pus cœpit linteū tepesacere oportet: paulatimq; singula mēbra detergere. At Vbi su-
dor oīs finitus ē: aut si is nō uenit: ubi quā maxie potuit: idoneus esse cibo æger uidet̄
sub ueste leniter ungendus ē: tū detergendus: deinde ei cibus dandus. Cibus at̄ febrici-
tātibus humidus est aptissimus: aut humori certe q̄ p̄ximus: utiq; ex materia quam
leuissima: maximeq; sorbitio. eaq; si magnæ febres fuerunt: quā tenuissima esse debet.
Mel quoq; despumatū huic recte adijcit̄ quo corpus magis nutriat̄ sed id si stomachū
offēdit: superuacuū ē: sicut ipsa quoq; sorbitio. Dari uero iuicē eius pōt: uel itrita ex aq̄
calida: uel alica elota. si firmus ē stomachus & cōpressa aluus ex aqua mulsa. si uel ille
lāguet uel hæc p̄fluit ex pusca. Et priō qdē cibo ita satis ē. secūdo uero aliqd adijci pōt
ex eodē tñ generō materie: uel olus: uel cōchiliū uel pomū. Et dū febres quidē icrescūt
hic solus idoneus cibus est. Vbi uero aut desinūt: aut leuāt̄ semp qdē incipiendū ē ab
aliquo ex materia leuissima: adijciēdū uero aliqd ex media: rōne habita subide & uiriū
hoīs & morbi. Ponēdi uero ægro uarij cibi: sicut Asclepiades præcepit: tū demū sunt
ubi fastidio urget̄ neq; satis uires sufficiūt: ut paulū ex singulis deguastandō famē ui-
tet. At si neq; uis neq; cupiditas deest: nulla uarietate sollicitādus æger ē: ne plus assu-
mat: q̄ cōcoquat. Neq; uerū ē: qd̄ ab eo dicit̄: facilius cōcoq; cibos uarios. Edūt̄. n. fa-
cilius. Ad cōcoctionē at̄ materia genus & modus p̄tinēt. Neq; inter magnos dolores

magis fallaces esse

Calore fallax

Iuuandus sudor

neq; in crescente morbo tutum est agrum cibo impleri sed ubi inclinata iam in melius valetudo est. Sunt alia quoq; observationes in febris necessariae. atq; id quoq; videndum est: quod quidam solum precipiunt: an astrictum corpus sit. an pfluat. Quorum alterum strangulat quod continet: alterum digerit. nam si astrictum est: ducenda aluus est: mouenda vrina: eliciendus omnimodo sudor. In hoc genere morborum sanguinem esse misisse: concussisse vehementibus gestationibus corpus in lumine habuisse: iperasse famem: sitim vigiliam praestitit. Vtile est et ducere in balneum: prius dimittere in solium: tum unguere: item ad solium redire: multaq; aqua fouere in gurgulione: interdum et oleum in solio cum aqua calida miscere: vti cibo rarius & serius tenui: simplici molli. calido. exiguo: maximeq; oleis: qualia sunt: lapatiu. vrtica. malua: vel iure etiam cochlearum: muscolumue: aut locustarum: neq; danda caro nisi elixa est. At potio esse debet magis liberalis & ante cibum & post hunc & cum hoc vltra quam sitis coget. Poteritq; a balneo et pinguius dari vinum poterit semel aut bis interponi gratum salum. Contra vero si corpus pfluat: sudor coercendus: quae adhibenda erit tenebris sonisq; quicumque volet: vtedum. non nisi leui gestatione corpus agendum: & pro genere mali subueniendum. Nam si veteri fluit aut si stomachus non continet: vbi febris decreuit: liberaliter oportet aquam tepidam potui dare & vomere: cogere: nisi aut fauces: aut praecordia: aut latus dolet: aut vetus morbus est. Si vero sudor exercet: duranda cutis est vel nitro vel sale: quae cum oleo miscentur. At si leuius id vitium est: oleo corpus unguendum est. si vehementius: rosa vel melino vel myrteo: cui vinum austerum sit adiectum. Quisq; aut fluore aeger est: cum venit in balneum prius unguendus deinde in solium demittendus est. Si in cute vitium est frigida quoq; quam calida aqua melius vteat. Vbi ad cibum ventum est: dari debet is valens. frigidus. siccus simplex: qui quam minime corrumpi possit: panis tostus: caro assa: vinum asperum: vel certe subausterum si venter profluit: calidum: si sudores nocent: vomitusq; sunt frigidum.

Quomodo pestilentes febres: curari debeant.

Caput. vii.

Desiderat est propria aduersione in febribus pestilentiae casus. In hac minime vtile est: aut fame: aut medicamentis vti aut ducere aluum. Si vires finunt: sanguinem mittere optimum est: praecipueq; si cum dolore febris est: Si id parum tutum est: vbi febris aut tenuata est: aut leuata est vomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius: quam in alijs morbis ducere in balneum opus est: vinum calidum & meracius dare & omnia glutinosa. Inter quae quoq; carnem generis eiusdem. Nam quo celerius eiusmodi tempestates corripiunt: comaturius auxilia: est cum quadam temeritate rapienda sunt. Quod si puer est: qui laborat: neq; tamen robur eius est: vt sanguis mitti possit: siti ei vtedum est. ducenda aluus vel aqua: vel ptisanarum cremore tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto non sic pueri vt viri curari debent. Ergo: ut in alio quoq; genere morborum parcius in his agendum est. Non facile sanguinem mittere non facile ducere aluum: non cruciare uigilia: fameue: aut nimia siti: non uino curare satis conuenit. Vomitus post febrem eliciendus est: deinde dandus cibus ex leuissimis tum is dormiat. postero quoq; die si febris manet: abstineat. Tertio ad simile cibum redeat. Dandaq; opera est quantum fieri potest: ut iter oportunam abstinentiam cibo quoq; oportunos obmissis ceteris nutriat. Si uero ardens febris extorret: nulla medicamenti danda potio est. sed in ipsis accessibus oleo & aqua refrigerandus est. qui miscenda manu sunt donec albescant: & conclauis tenendus: quo multum & purum aerem trahere possit: neq; multis uestimentis strangulandus sed admodum leuibus tamen uelatus est. Possunt et super stomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta. Ac ne siti quidem nimia uexandus est: alendus maturius est: id est a die tertio & ante cibum hisdem perungendus. Si pituita in stomacho coijt: inclinata iam accessione: vomere cogendus est. & tunc dandum frigidum olus: aut pomum ex his: quae stoma-

cho cōueniūt. Si siccus manet stomachus: protinus vel ptisanæ vel alicæ vel orizæ cre-
mor dandus est cū quo recēs adeps cocta sit. Cū vero in sumo incremēto morbus est
vtiq; nō ante diē quartū magna siti antecedente: frigida aqua copiosa præstāda est: vt
bibat et vltra satietatē: & cū iā vēter & præcordia vltra modū repleta satisq; refrigerata
sunt: vomere debet. Quidā ne vomitū qdē exigunt: sed ipsa aqua frigida tm̄ ad satieta-
tē data p̄ medicamēto vtunt̄. Vbi vtrūlibet factū ē: multa veste operiēdus ē & collo-
cādus vt dormiat. Fereq; post lōgā siti & vigiliā: post multā satietatē: post ifractū ca-
lorē plēus sōnus vēit p̄ quē ingēs sudor effundit̄ idq; præsentissimū auxiliū ē. Sed i his
tm̄ i qb̄ præter ardorē: nulli dolores: nullus p̄cordiorū tumor: nihil phibēs vel i thora-
ce vel i pulmōe vel i faucibus: nō vlcus: nō defectio: non deiectio: nō p̄fluuiū alui fuit.

¶ Curatio semitertianæ febris quæ hemitritæos dicitur.

¶ Caput. viij.

AT vbi id genus tertiā ē: qd̄ hemitritæon medici appellāt: magna cura opus
est: ne id fallat. Habet. n. plerūq; frequētiores accessiōes decessiōesq;: vt aliud
morbi genus videri possit: porrigitq; febris iter horas vigintiquatuor & trigin-
ta sex. vt quod idem est: non idē esse videatur. Et magnopere necessarium est neq; dari
cibum: nisi in ea remissione: quæ uera est: & ubi ea uenit: protinus dari: plurimiq; sub
alterutro curantis errore subito moriunt̄. ac nisi magnopere aliq̄ res prohibet inter ini-
tia sãguis mitti debet: tū dari cibum: q̄ neq; icitet febrē: & tm̄ lōgū eius spaciū sustineat.

¶ Curatio lentarum febrium.

¶ Caput. ix.

Nonnūq; et lētæ febres sine ulla remissiōe corpus tenēt: ac neq; cibo: neq; ulli re-
medio locus est. In hoc casu medici cura esse debet: ut morbū mutet. Fortasse
enī curatiōi oportunior fiet. Sæpe igit̄ ex aqua frigida: cui oleū sit adiectū: cor-
pus eius p̄tractādū ē. qm̄ interdū sic eueit: ut horror oriat̄: & fiat initiū quoddā no-
ui motus: exque eo cū magis corpus icaluit: sequat̄ et remissio. In his frictio quoq; ex
oleo & sale salubris uideat̄. at si diu frigus est & torpor & iactatio corporis non alienū
est in ipsa febre dare mulsi tres aut q̄ttuor cyathos: uel cum cibo uinum bene dilutum
Intēdit̄. n. sæpe ex eo febris: & maior ortus calor: simul & priora mala tollit: & spem
remissiōis in ea curatiōe ostēdit. Neq; hercules ista curatio noua ē qua nūc qdā tradi-
tos sibi ægros: q̄ sub cautioribus medicis trahebant̄: iterdū cōtrarijs remedijs sanant.
Si qdē apud antiquos quoq; ante Erophilū & Erasistratū: maxieq; post Hippocratē
fuit Petro qdā q̄ febricitatē hoīem ubi accepat multis uestimētis opiebat: ut simul ca-
lorē ingentē sitimq; excitaret. Deinde ubi paulū remitti cœperat febris: aquā frigidam
potui dabat: ac si mouerat sudorē: explicuisse se ægrū indicabat. si nō mouerat: plus et
aquæ frigidaē igerebat: & tū uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat: p̄-
tinus suillā aslā & uinū hoī dabat. Si nō liberauerat: decoquebat aquā sale adiecto cā-
q; bibere cogebat: ut mouēdo uētrē purgaret. Et intra hæc oīs eius medicina erat. Ea q;
nō minus grata fuit his: quos Hippocratis successores nō refecerāt quā nūc ē his: quos
Erophili uel Erasistrati æmuli diu tractos nō expedierūt. Neq; ideo tm̄ nō ē temeraria
ista medicina: qa plures si p̄tinus a principis excepit: iteremit. Sed cū eadē oibus con-
uenire nō possint: fere quos rō nō restituit: temeritas adiuuat. Ideoq; eiusmodi medici
melius alienos ægros: quā suos nutriunt. Sed ē circūspecti quoq; hoīs & nouare inter-
dū & augere morbum & febres accēdere: qa curationē ubi id qd̄ est nō recipit: pōt reci-
pere id quod futurum est.

¶ Remedia in febribus ad capitis dolorem & præcordiorum inflammationem & aridi-
tatem & scabritiē linguæ.

¶ Caput. x.

incuratiois modis mirabilis

Considerādū ēt est: febres ne solae sint: an alia his quoq; mala accedāt. id est nū caput doleat: nū lingua aspa: nū praecordia intēta sint. Si capitis dolores sunt rosā cū aceto miscere oportet: & i id igerere: deinde habere duo pittacia: quae latitudinē frōtis lōgitudinēq; aequēt. Ex his iuicē alterū i aceto & rosa habere: alterū in frōte: aut itinctā hisdē lanā succidā iponere. Si acetū offēdit: pura rosa vtēdū ē. Si rosa ipsa laedit: oleo acerbo. si ista parū iuuāt: teri potest vel iris arida: vel nuces amarā: vel quatibet herba ex refrigerantibus. Quorū qdlibet ex aceto ipositū dolorē minuit: sed magis aliud i alio. Iuuat pāis cū papauere iniectus: vel cū rosa: cerussa: spumaue argēti. Olfacere quoq; vel serpillū vel anetū nō alienū ē. At si i praecordijs iſlāmatio & dolor ē: priō sup iponēda sunt cataplasmata reprimētia: ne si calidiora fuerit plus eo materia cōcurrat. Deinde vbi priā iſlāmatio se remisit: tūc demū ad calida & hūida veniēdū ē: vt ea quae remāserit: discutiāt. Notā vero iſlāmatiois sūt q̄tuor: rubor & tumor cū calore & dolore. Quo magis errauit Erasistratus: q̄ febrē nullā sine hac esse dixit. Ergo si sine iſlāmatioe dolor ē: nihil iponēdū ē. Hūc. n. statī ipsa febris soluit. At si neq; iſlāmatio: neq; febris: sed tm̄ p̄cordiorū dolor ē: p̄tinus calidis & siccis fomētis vti licet. Si vero lingua sicca ē & scabra: detergēda primū p̄icillo ē ex aq̄ calida. Deinde vngūda mixtis iter se rosa & melle. Mel purgat. rosa reprimat: simulq; siccescere n̄ sinit. At si scabra n̄ ē sed arida: vbi p̄icillo deterſa ē: vngi rosa debet: cui care paulū adiectū.

Remedia cōtra frigus: quod febrem praecedit.

Caput. xi.

Solet ēt ante febres esse frigus: idq; vel molestissimū morbi gēus ē. Vbi id expectat: oī potioe p̄hibēdus aeger ē. Hac. n. paulo ante data multū malo adijcit. Itē maturius veste multa tegēdus ē. admouēda p̄tib⁹ his: p̄ q̄bus metuimus: sicca & calida fomēta sic ne statī vchemētissimi calores icipiāt: sed paulatī increſcāt. Perfricāda quoq; cā p̄tes māibus vnctis ex vetere oleo sūt: eiq; adijciēdū aliqd ex calefaciētibus. Cōtētīq; medici qdā vna frictioe ēt ex quolibet oleo sūt. In harū febrū remissioibus nōnulli tres aut q̄tuor sorbitiois cyathos ēt nū vltra manēte febre dāt. Deinde ea bñ finita reficiūt stomachū cibo frigido & lēi. Ego tū hoc puto tētandū: cū parū cibus semel & post febrē datus p̄dest. Sed curiosē p̄spiciēdū ē: ne tēpus remissiois decipiat. Saepē. n. i hoc quoq; genere valetudinis iā minui febris videtur & rursus intēditur. Itaq; ei remissioni credendū est: quae etiam immoratur & iactationem foetoreq; quēdā oris: quē ozē grāci vocāt: minuit. Illud satis cōuēit: si quotidie pares accessioes sūt: quotidie puū cibū dādū: si ipares: post grauiorē cibū: post leuiorē: aquā mulsam.

Curatio horroris in febribus.

Caput. xij.

Horror at eas fere febres antecedit: quae certū habēt circuitū & ex toto remittūtur. Ideoq; tutissimae sūt maxie: quae curatioes admittūt. Nā vbi icerta tēpora sūt: neq; alui ductio: neq; balneū: neq; medicamētū aliud recte dat. icertū ē. n. qn̄ febris vētura sit: ita fieri poterit: vt si subito venerit: sūma i eo p̄nicias sit: qd̄ auxiliū cā sit iuētū. Nihilq; aliud fieri pōt: quā vt primis dieb⁹ bene abstineat aeger deinde successu febris eius q̄ grauiſſima ē: cibū sumat. at vbi certus circuitus ē: facilius oīa illa tētāt: qa facilius p̄ponere nobis & accessionū & decessionū vices possumus. In his at cū veterauerūt: vtilis famis n̄ ē: Primis tātūmodo dieb⁹ ea pugnādū ē: deide diuidēda curatio ē: & añ horror: tū febris discutiēda. Igit̄ cū primū aliqs ihorruit & ex horrore icaluit: dare ei oportet potui tepidā aquā subsalsā & vōere cū cogere. nā fere talis horror ab his orit̄ q̄ biliosa i stomacho resederūt. idē faciēdū ē si p̄xio quoq; circuitu aq̄ cessit saepē. n. sic discutiē. iāq; qd̄ genus febris sit: scire licet. itaq; sub expectatione pro-

xime accessionis: quæ instare tertia pōt: deducendus in balneum est: dandaq; opa est: ut p tēpus horroris in folio sit. Si ibi quoq; senserit nihilominus idē sub expectatiōe accessionis quartæ faciat. si qdē eo quoq; modo sæpe id discutiē. si nec balneū quidē profuit: ante accessionē aliū edat: aut bibat calidā aquā cū pipere si qdē ea quoq; assūpta calorē mouēt: qui horrorē nō admittit. Deinde eo modo quo i frigore pceptū est: ante q̄ inhorrescere possit. opiat. Fomētisq; p̄tinus validioribus totū corpus circūdare conuenit: maxieq; iuolutis extinctis testis & titiōibus. Si nihilominus horror perripuerit multo oleo calefacto iter ipsa vestimēta pfundatur: cui æque ex calefacientibus aliqd sit adiectū. adhibeatq; frictio quātā is sustinere poterit: maximeq; in manibus & pedibus & spiritū ipse cōtineat. neq; desistendū est et si horror est. Sæpe. n. p̄tinacia iuuātis malū corporis vincit. Si qd euomuit: dāda aqua tepida: iterūq; vomere cogendus est. vtendūq; eidē est donec horror finiatur. Sed præter hæc: ducenda aluus est: si tardius horror quiescit. si qdē id quoq; exonerato corpori pdest. Vltima quoq; post hæc auxilia sunt gestatio & frictio. Cibus at̄ in eiusmodi morbis maxime dandus est. qui mollē aluum præstet. Caro glutinosa. vinum: cum dabit̄: austerum.

Curatio quotidiana febris.

Caput. xiiij.

Hæc ad oēs circuitus febriū pertinent. discernendæ tñ singulæ sunt: sicut rationē habent dissimilē. si quotidiana ē: triduo primo magnopere abstinere oportet. tū cibus altero quoq; die vti. Si res inueterauerit: post febrē experiri balneū & vinū: magisq; si horrore sublato hæc superest.

Curatio tertianæ febris.

Caput. xiiij.

Stertiana vero: quæ ex toto intermittit: aut quartana est: medijs diebus & ambulatiōibus vti oportet: alijsq; exercitatiōibus & vnctionib⁹. qdā ex antiquioribus medicis Cleophātus i hoc genere morborū multo ante accessionē caput ægri multa calida aq̄ pfundebat: deinde vinū dabat. Quod quīs pleraq; eius viri præcepta secutus est Asclepiades: recte tñ præterijt. Est. n. anceps: Ipse: si tertiana febris ē: tertio die post accessionē dicit aluū duci oportere. quinto post horrorē: vomitū elicere. deinde post febrē: sicuti illi mos erat: adhuc calidis dare cibū & vinū. Sexto die in lectulo detineri sic. n. fore: ne septimo die febris accedat. Id sæpe fieri posse verisimile est. Tutius tñ est: vt hoc ipso ordine vtamur Tria remedia: vomitus: alui ductiōnis: vini potus p̄ tridū: id est die tertio & quinto & septimo tētare. nec vinū nisi post accessionē die septimo bibat. Si vero primis diebus discussus morbus nō est: iciditq; i vetustatē: quo die febris expectabitur: in lectulo se contineat: post febrē perfricetur: tū cibo assūpto bibat aquā. postero die: quo cibo vacat & ab exercitatione vnctioneq; aqua tñ cōtentus cōquiescat. Et id quidē optimum est. Si vero imbecillitas vrgebit: & post febrē vinum: & medio die paulum cibi debet assumere.

Curatio quartanæ febris.

Caput. xv.

Eadē in quartana faciēda sunt. Sed cū hæc tarde admodum finiat̄: nisi primis diebus discussa est: diligētius ab initio præcipiēdū est: quid in ea debeat fieri. Igit̄ si cui cū horrore febris accessit: eaq; desijt: eodē die & postero tertioq; cōtinere se debet: & aquā tantūmodo calidā primo die post febrē sumere: biduo pximo quantū fieri pōt ne hanc quidē. si quarto die cū horrore febris reuertitur: vomere sicut ante præceptū est deinde post febrē modicū cibū sumere: vini quadrantē. Postero tertioq; die abstinere: aqua tantūmodo calida: si sitiet: assumpta: septio die balneo frigus præuenire: abstinere: continere se debet: si febris redierit: ducere aluū. vbi ex eo corpus

conquieverit inunctione uehementer perfricari: eodem mō sumere cibum & uinū: bi-
duo pximo se abstinere: frictione seruata. decimo die rursus balneū experiri: & si po-
stea febris accessit: æque pfricari. uinum copiosius bibere. ac si proximū est: quies tot
dierū: ut abstinētia cum cæteris quæ præcipiuntur: febrē tollant. Si uero nihilominus
remanet: aliud ex toto sequendum est curationis genus: idq; agendū: ut quod diu su-
stinēdū est: corpus facile sustineat. Quo minus ē curatio probari Heraclidis tarētini
debet. qui primis diebus ducēdā aluū. deinde abstinendū usq; in septimum diē dixit.
Quod ut sustinere aliquis possit tñ etiam febre liberatus uix refectioni ualebit. Adeo
si febris sæpius accesserit: cōcidet. Igitur si tertio decimo die morbus remanebit: balne-
um neq; ante febrē neq; post eam tētandū erit: nisi interdū iam horrore discusso. Hor-
ror ipse per eadē quæ supra præscripta sunt expugnādus. Deinde post febrem oportet
bit ungi & uehementer perfricari: cibum & ualidum & fortiter assumere. uino uti quā-
tum libebit. postero die cum satis quieverit: ambulare: exerceri: ungi: perfricari: forti-
ter: cibū accipere sine uino: Tertio die abstinere. Quo die uero febrē expectabit: ante
surgere & exerceri: dareq; operā oportet: ut in ipsam exercitationē tempus febris icur-
rat. Sic. n. sæpe illa discutit. At si in ope occupauit: tum demū se recipere. In eiusmodi
ualetudine medicamenta sunt: oleum: frictio: exercitatio: cibus uinū. Si uenter astri-
ctus est solucndus est. Sed hæc facile ualidiores faciunt: si imbecillitas occupauit: p
exercitatione gestatio est. Si ne hanc quidem sustinet: adhibēda tñ frictio ē. si hæc quo-
q; uehemens onerat: intra quietē & unctiōnē & cibū sistendū est: danda opera est: ne q̄
cruditas in quotidianam id malū uertat. Nā quartana neminē iugulat. sed si ex ea fa-
cta quotidiana ē: in malis æger est. Quod tñ nisi culpa uel ægri uel curantis nunq̄ fit.

Curatio duarum quartanarum.

Caput. xvi.

AT si duæ quartanæ sunt: neq; hæc: quas pposui: exercitatiōes adhiberi possūt:
aut ex toto quiescere opus est: aut si id difficile ē: leuiter ambulare: considera
diligenter inuolutis pedibus: & capite. Quotiēs febris accessit & desijt: cibū
modicum sumere & uinum. reliquo tempore nisi imbecillitas urget: abstinere. Aut si
duæ febres pene iunguntur: post utranq; cibum sumere. Deinde uacuo tēpore & mo-
ueri aliquid: & post vnctiōem cibo uti. Cū uero uetus quartana raro: nisi uere soluat:
vtiq; eo tēpore attendendū est ne quid fiat qđ ualetudinē impediāt. Prodestq; in uetere
quartana mutare subinde uictus genus: a uino ad aquam: ab aqua ad uinum: a lenib9
cibus ad acres: ab acris ad lenes trāsire: esse radicē: deinde uomere: iureue pulli gal-
li nacej uentrem resoluerē: oleum ad frictiōnes adijcere: calefacientia ante accessio-
nem sorbere: uel aceti cyathos duos: uel unum sinapis cum tribus græci uini falsi: uel
mixta pibus portionibus & in aqua diluta: pip: castoreū: laser: myrram. Per hæc enī
similiaq; corpus agitandū est: ut moueatur ex eo statu quo detinet. Si febris quieuit
diu meminisse eius diei cōuenit: eoq; uitare frigus: calorē: cruditatē: lassitudinē. Facile
enim reuertitur: nisi a sano quoq; aliquādiu timeat.

Curatio quotidianæ febris: quæ ex quartana facta sit.

Caput. xvij.

AT si ex q̄rtana quotidiana facta est: cum id uitio inciderit: p biduum abstine-
re oportet. frictione uti: aquam tantūmodo uesperipotui dare. tertio die sæ-
pe fit ne febris accedat. sed siue fuit: siue non fuit: cibus post accessionis tem-
pus est dandus. at si manet: p biduum abstinentia: quanta maxime ioperari corpori po-
test: fricatione quotidie: utendum ē.

De tribus insanix generibus & primo de eius curatione: quæ a græcis phrenesis di-
citur.

Caput. xvij.

ET febriū quidem ratio exposita est. Superfūt vero alij corporis affectus qui huic superueniūt. ex quibus: eos: qui certis partibus assignari nō possunt: protinus iungā. Incipiā ab insania: primāq; huius ipsius pte agrediar quæ & acuta & i febre est: græci phrenesin appellāt. illud ante oīa scire oportet: interdū in accessione ægros desipere & loqui aliena. Quod nō quidē leue est: neq; incidere potest: nisi i febre uehemēti non tñ æque pestiferū est. Nā plærunq; breue esse cōsueuit: leuatoq; accessiōis ipetu protinus mens redit. Neq; id gēus morbi remediū aliud desiderat: quam quod i curāda febre pceptū ē. Phrenesis uero tū demū est: cū cōtinua demētia esse incipit: aut cū æger quāuis adhuc sapiat: tñ quasdā vanas imagines accipit. perfecta est vbi mens illis imaginibus ad dicta ē. eius at plura genera sūt: si qdē ex phreneticis alij hilares: alij tristes sunt: alij facilius cōtinent & intra verba desipiunt. alij consurgūt & uolenter quædā manu faciunt. atq; ex his ipsis alij nihil nisi impetu peccant. alij etiam artes adhibent: sum māq; speciē sanitatis in captādis maiorē operū occasionibus pbet: sed exitu deprehendūtur. Ex his autem eos qui intra verba desipiunt: aut leuiter etiam manu peccāt: onerare asperioribus coercitiōibus superuacuū est. Eos uero qui uolētius se gerūt uincire cōuenit: ne uel alteri uel sibi noccāt. Neq; credēdū est si uinctus aliquis dū leuari uiculis cupit: sanū iam se fingat: quāuis prudēter & miserabiliter loquatur: quoniā is dolus insanientis est. Fere uero antiqui tales ægros in tenebris habebāt: eo qd eis cōtrariū esset exterreri: & ad quietē animi tenebras ipsas cōferre aliquid iudicabant. At Asclepiades tanq̄ tenebris ipsis terrentibus in lumie habēdos esse dixit. neutrū tñ perpetuum est: aliū enī lux: aliū tenebræ magis turbant. repriunt q; in quibus nullū discrimen deprehēdi uel hoc uel illo mō possit. optimum itaq; est utrunq; experiri: & habere eū: qui tenebras horret: in luce: cum qui lucem in tenebris. At vbi nullū tale discrimen ē: æger si vires habet: loco lucido: si nō habet: obscuro cōtinēdus ē. Remedia uero adhibere vbi maxie furor vrget: superuacuū est. simul enim febris quoq; i crescit. Itaq; tum nihil nisi cōtinēdus æger est. Vbi uero res patitur: festinanter subueniendum est. Asclepiades perinde esse dixit his sanguinem mitti ac si trucidentur: rationē hanc secutus: quod neq; insania esset nisi: febre intenta: neq; sanguis nisi in remissione eius recte mitteretur. Sed ipse in his somnum multa frictione quæsiuit: cum & intentio febris somnū impediāt: & frictio nō nisi in remissione eius utilis sit. Itaq; hoc quoq; auxiliū debuit præterire. Quid igitur est? Multa in præcipiti periculo recte fiūt alias omittēda. Et cōtinuata quoq; febris habet tēpora: quibus & si non remittit: non tñ crescit. Estq; hoc ut nō optimū: sic tñ secundum remedij tempus. Quod si uires ægri patiuntur: sanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari potest: an alius ducenda sit. tum interposito die conuenit caput ad cutē tondere: deinde aqua fouere i aqua uerbena aliquæ decoctæ sint uel ex reprimētibus: aut prius fouere deinde tondere & iterum fouere: ac nouissime rosa caput nareq; implere: offerre etiā naribus rutam: ex aceto cōtritā: mouere sternutamēta medicamētis in id efficacib⁹. Quæ tñ faciēda sūt in his: quibus uires nō desunt. Si uero imbecillitas est: rosa tñ caput adiecto serpillo: similiq; aliquo malefaciendū est. Vtiles etiam in quibuscunq; uiribus herbae duæ sūt: solanum & muralis. simul ex utraq; succo expresso caput impleatur. cum se febris remiserit frictione utendum est. parcius tñ in his qui nimis hilares quā in his qui nimis tristes sunt. Aduersus omnium at sic insanientū animos gerere se pro cuiusq; natura necessariū ē. Quorundā enim uani metus lauandi sunt: sicut in homine p̄diuita famē timēte icidit: cui subide falsæ hereditates nūciabāt. quorūdā audacia coercēda ē: sicut i his fit: in quibus cōtinendis plagæ quoq; adhibent. quorundā et itēpestiuus risus &

obiurgatiōe & minis prohibēdus ē. quorundā discutiēda tristes cogitationes. Ad quā symphonix & cymbala: strepitusq; p̄ficiūt. Sapius tñ assētiendū: quā repugnādū ē. paulatimq; & nō cuidēter ab his: quæ stulte dicentē ad meliora mens eius abducenda ē. Interdū et elicienda ipsius intētio: vt fit in hominibus studiosis litterarū quibus liber legit: aut recte si delectant: aut p̄perā: si id ipsū eos offendit. Emēdādo enim cōuertere aiū incipiūt. Quin et recitare si qua meminerūt: cogendi sunt: Ad cibum quoq; quosdā nō desiderantes reduxerūt hi: qui inter epulātes eos collocauerūt. Omnibus vero sic affectis somnus & difficilis & p̄cipue necessarius ē. Sub hoc. n. pleriq; sanescūt. Prodest ad id atq; et ad mentē ipsā cōponendam crocinū vnguentum cum irino in caput datū. Si nihilominus vigilāt hi: quidā somnū molunt potui dādo aquā: i qua papauer: aut hyoscyamos decocta sit: alij mādragoræ mala puluino subiiciunt. alij vel amonū: vel ficamini lachrymā frōti inducunt. Hoc nomē apud medicos reperio. Sed cū græci morz ficamynō appellāt: mori nulla lacrima est. sic vero significat lacrima arboris in egypto nascētis: q̄ ibi morosicō appellāt. Plurimi decoctis papaueris corticibus ex ea aqua subinde spōgia os & caput fouēt: asclepiades ea supuacua esse dixit qm̄ i letargū saepe cōuerterēt. Præcipit at vt primo die a cibo: potione: somno abstinere: vespere ei dare potui aqua: tunc frictio admoueretur lenis ita vt ne manum quidem qui fricaret: vehementer imprimeret: postero deinde de hisdem oibus factis vespere ei dare sorbitio & aqua: rursusq; frictio adhiberet. Per hāc. n. nos cōsecuturos: vt sōnus accedat. Id interdū fit & qdē adeo: vt illo cōfite nīmia frictio et lethargi piculum afferat. Sed si sic somnus nō accessit. tū demū illis medicamētis accersendus ē: habita scilicet eadē moderatiōe: quæ hic quoq; necessaria ē: ne quē obdormire volumus excitare postea nō possumus. Cōfert et aliquid ad somnū filanus iuxta cadēs: vel gestatio post cibū & noctu: maxieq; suspēsi lecti motus. Neq; alienū est: si neq; sanguis ante missus ē: neq; mens cōstat: neq; somnus accedit: occipitio inciso cucurbitulā admouere. Quæ quia leuat morbū: pōt et somnū facere. Moderatio at in cibo quoq; adhibēda ē. Nam neq; implēdus æger ē: ne isaniat. neq; ieiunio utiq; vexādus ē: ne imbecillitate in cardia cū icidat. Opus est at in cibo infirmo: maxieq; sorbitione: potione aqua: mulsæ. cui⁹ ternos cyathos bis hyeme: quater æstate dedisse satis est. Alterū genus insanix ē: qd spatiū lōgius recipit: quia fere sine febre icipit: leues deide febriculas excitat & cōsistit i tristitia: quā uidet bilis atra cōtrahere. In hac utilis detractio sanguinis ē. Si qd hāc phibet: prima ē abstinētia: secūda p̄ albū veratrū: vomitūq; purgatio. post vtumlibet adhibēda bis die frictio ē. Si magis valet frequens ē exercitatio. In ieiuno vomitus: cibus sine vino dādus ex media materia ē: Quā quotiens posuero: scire licet et ex infirmissima dari posse: dū ne ea sola quis vta: valētissima tātūmodo esse remouēda. p̄ter hāc seruāda alius ē quā tenerrima. remouēdi terrores: & potius bona spes afferenda. quæ rēda delectatio ex fabulis ludisq; quibus maxime capi sanus assueuerat. Laudāda si qua sūt ipsius opera & ante oculos eius ponēda. Leuiter obiurganda vana tristitia. Subide admonendus i his ipsīs rebus: q̄ sollicitat: cur nō potius letitiæ: quā sollicitudinis causa sit: Si febris quoq; accessit: sicut alix febres curanda ē. Tertiū insanix genus ē ex his lōgissimū adeo vt vitā ipsā nō impediāt. quod robusti corporis esse consuevit. Huius at ipsius species duæ sunt. Nā quidā imaginibus: non mēte fallūt. qualē insanientē Aiacem vel Orestē poetarū fabulæ ferūt. quidā animo desipiunt. Si imagines fallūt: ante oīa uidēdū ē: tristes an hilares sint. In tristitia nigrū veratrū deiectionis causa: in hilaritate albū ad vomitum excitandū dari debet. Idq; si in potione non accepit: pani adijciendum ē: quo facilius fallat. Nā si bene se purgauerit: ex magna parte morbū leua-

bit. Ergo et si semel datum veratrum parum profecerit: interposito tempore iterum dari debet. Neque ignorare oportet: leuiorem esse morbum cum risu: quam serio insanientium. illud quoque perpetuum est in omnibus morbis: ubi ab inferiore parte purgandus aliquis est: ventrem eius ante solvendum esse: ubi a superiore: comprimendum. Si vero consilium insanientem fallit: tormentis quibusdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit aut fecit: fame: vinculis: plagis coercendus est. Cogendus est & attendere & ediscere aliquid & meminisse. Sic enim fiet ut paulatim metu cogatur considerare quod faciat. Subito etiam terreri & expavescere in hoc morbo prodest. Et tere quicquid animum vehementer perturbat. Potest enim quedam fieri mutatio: cum ab eo statu mens in quo fuerat: abducta est. Interest etiam si ipse sine causa subinde rideat: an metum dimissusque sit. nam demens hilaritas terroribus his: de quibus supra dixi: melius curatur. si nimia tristitia est: prodest lenis sed multa bis die frictio. Item pro capite aqua frigida infusa: demissumque corpus in aquam & oleum. Illa communia sunt: insanientes vehementer exerceri debere. multa frictione uti: neque pinguem carnem: neque vinum assumere. cibis uti post purgationem ex media materia quam leuissimis. non oportere esse uel solos uel inter ignotos: uel inter eos quos: aut contemnant: aut negligant. mutare debere regiones: & si mens redit: annua peregrinatione esse iactandos. Raro: sed aliquando tamen: ex metu delirium nascitur. Quod genus insanientium specie similique uictus genere curandum est. praeterquam quod in hoc insanie genere solo recte uinum datur.

Cardiaci morbi curatio.

Caput. xix.

Hic morbo praecipue contrarium est id genus: quod cardiacum a graecis nominatur: quamuis saepe ad cum phrenetici transeunt. Si quidem mens in illis labat in hoc constat. Id autem nihil aliud est quam nimia imbecillitas corporis. quod stomacho languente immodico sudore digerit. Licetque pertinere scire id esse: ubi uenarum exigui: imbecillique pulsus sunt. Sudor autem supra consuetudinem & modo & tempore ex toto thorace & ceruicibus atque et capite prorumpit: pedibus tantummodo & cruribus siccioribus atque frigentibus. At ubi id morbi genus est: curatio prima est: supra praecordia imponere quae reprimant cataplasmata. secunda: sudorem prohibere. Id praestat acerbum oleum uel rosa uel melinum aut myrtum. Quorum aliquo corpus leuiter perungendum: caratumque ex aliquo horum tantum imponendum est. Si sudor uincit: delinendus homo est uel gypso uel argenti spuma: uel cimolia creta: uel etiam subinde horum puluere respergendus. Idem praestat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs: aut ex austeri: & boni uini arida fece. Pluraque similia sunt: quae si desunt: satis utilis est quilibet ex uia puluis iniectus. Super haec uero quo minus corpus insudet: leui veste debet esse contactus loco non calido: fenestris patentibus sic: ut proflatus quoque aliquis accedat. Tertium auxilium est imbecillitati iacētis uino ciboque succurrere. Cibus non multus quidem: sed saepe tamen nocte ac die dandus est: ut nutriat neque oneret. Is esse debet ex infirmissima materia & stomacho aptus. Nisi autem necesse est: ad unum festinare non oportet. Si uerendum est: ne deficiat: tantum & in trita ex hoc & hoc ipsum austerum quidem sed tamen tenue meracum. Egelidum subinde & liberaliter dandum est adiecta polenta: si modo is aeger parum cibi assumit. Idque uinum esse debet neque nullarum uirium: neque ingentium: recteque tota die ac nocte uel tres heminas aeger bibet. Si uastius corpus est: plus etiam. Si cibum non accipit: perunctum ante perfundere aqua frigida conuenit: & tantum dare. Quod si stomachus resolutus parum continet: & ante cibum & post eum: sponte uomere oportet: rursusque post uomitum: cibum sumere. Si ne id quidem mauerit: sorbere uini cyathum: interpositaque hora sumere alterum. si id quoque stomachus reddiderit: totum corpus bulbis contritis super illinendum est. Qui ubi inauerunt: efficiunt: ut uinum in stomacho contineatur: ex quo toti corpori calor uentisque uis redeat. Vltimum auxilium est: in aluum pertusam uel alicuius cremorem ex inferioribus partibus

indere si quidē id quoq; vires tuetur. Neq; alienum est: naribus quoq; aestuantis admo-
uere quod reficiat: id est rosā & vinū. Et si qua in extremis partibus frigēt: vnctis & ca-
lidis manibus fouere. Per quæ si cōsequi potuimus: vt & sudoris impetus minuatur &
vita prorogetur: incipit iam tempus ipsum esse praesidio. Vbi in tuto esse videtur: ve-
rendum tñ est: ne ad eandē imbecillitatem cito recidat. Itaq; vino tātum remoto: quo-
tidie validorem cibum debet assumere donec satis viriū corpori redeat.

De lethargo & eius curatione.

Caput. xx.

Alter quoq; morbus est aliter phrenetico contrarius. In illo difficilis somnus:
prompta ad omnē audaciā mens est. At in hoc marcor & inexpugnabilis pene
dormiēdi necessitas: lethargū græci nominant. atq; id quoq; gēus acutum ē:
& nisi succuritur celeriter iugulat. Hos ægros quidā subinde excitare nituntur admo-
tis his quæ per sternutamēta euocantur: & his quæ odore fædo mouent. qualis ē pix
cruda: lana fucida: piper: veratrum: castoreum: acetum: allium: cepa: iuxta etiam gal-
banū incendūt: aut pilos. aut cornu ceruinū. Si nō est: quodlibet aliud. Hæc enim cū
cōburuntur. odorē fædū mouent. Tharrias vero quidā accessionis esse id malū dixit:
leuariq; cū ea decessit. Itaq; eos qui subinde excitāt sine vsu. male habere. Interest autē
in decessione expergiscatur æger: an cū febris non leuetur: aut leuata quoq; ea somnus
virgeat. Nā si expergiscit: adhibere ei vt sopito superuacū ē. Neq; enim vigilando me-
lior fit. sed per se: si melior ē: vigilat. Si vero cōtinens ei somnus ē: vtiq; excitandus est.
sed his tēporibus quibus febris leuissima ē: vt & excernat aliquid & sumat. Excitat at
valedissime: repente aqua frigida infusa post remissionē. Itaq; perunctum oleo multo
corpus tribus aut quattuor amphoris totū p caput pfundendū est. Sed hoc vtemur: si
æqualis ægro spiritus erit: si mollia p̄cordia. Sin aliter hæc eiūt: ea potiora: q̄ supra cō-
prehēsa sūt. Et quod ad somnū quidē ptinet: cōmodissima hæc rō ē. Medēdi at causa
caput radēdū: deinde postea fouēdū est aqua: in qua laurus aut ruta decocta sit. Alte-
ro die iponendū castoreū: aut ruta ex aceto cōtrita: aut lauri bacca: aut hedra cū rosa
& aceto. Præcipueq; pficit & ad excitandū hoīem naribus ad motū & ad morbū ipsū
depellendum capiti frōtiue impositū sinapi: Gestatio ē in hoc morbo prodest: maxie
q; oportune cibus datus id est in remissione quanta maxime inueniri poterit: Aptissi-
ma at sorbitio ē donec morbus decrescere icipiat: sic vt si quotidie grauis accessio est:
hæc quotidie detur. Si alternis: post grauiorē: sorbitio: post leuiorē: mulsa aqua. Vi-
nū quoq; cū tempestiuo cibo datū nō mediocriter adiuuat. Quod si post lōgas febres
eiusmodi torpor corpori accessit: cætera eadē seruāda sūt. Ante a cessionē at trib⁹ q̄-
tuorue horis castoreū: si v̄ter astrictus ē: mixtū cū scamōca. si non ē: p se ipsū cū aqua
dādū ē. Si p̄cordia mollia sūt: cibus vtēdū ē pleniorib⁹. Si dura: in hisdē sorbitionibus
subsistendum imponendumq; ē p̄cordijs quod simul & reprimat & emolliat.

De aqua inter cutem hoc ē hydropico morbo.

Caput. xxi.

Sed his quidē acutus ē morbus. Lōgus vero fieri pōt eorum: quos aqua inter cu-
tem male habet: nisi primis diebus discussus ē: hydropa græci uocant. Atq;
eius tres species sūt. Nam modo ventre uehemēter intento creber intus ex-
motu spiritus sonus est. Modo corpus inæquale ē: tumorib⁹ aliter aliterq; p totum
id orientibus. Modo intus in unū aqua contrahitur: & moto corpore ita mouetur ut
impetus eius cōspici possit. Primum timpanitem: secundum leucophlegmatian uel
yposarca. Tertium asciten græci nominant. Communis tñ ē humoris nimia abundā-
tia. ob quam ne ulcera quidē in his ægris facile sanct. ūt. Sape uero hoc malum per se
incipit. Sape alteri uetusto morbo. maximeq; quartana superuenit. Facilius i seruis:

quā in liberis tollitur. quia cū desideret famē: sitim: mille alia tedia: longāq; patientiā:
promptius his succurrit: qui facile coguntur: quā quibus inutilis libertas ē. Sed ne hi
quidē qui sub alio sunt: si ex toto sibi tēperare nō possunt: ad salutē pducuntur. Ideoq;
nō ignobilis medicus Chryssippi discipulus apud Antigonū regē amicū quēdam eius
notā intēperatiā mediocriter eo morbo iplicitū negavit posse sanari. Cumq; alter me
dicus epirotes Philippus se sanaturū polliceret' respōdit illū ad morbum ægri respice
re: se ad animū. Neq; cū res fefellit. Ille. n. cū sūma diligētia nō medici tantūmodo: sed
ēt regis custodiretur: tñ malagmata sua deuorando: bibēdoq; suā vrinā in existum se
præcipitavit. Inter initia tñ non difficillima curatio ē: si imperata sunt corpori: quies:
litis: inedia. At si malū inueterauerit: non sine magna molestia discutitur: Metrodo
rū tñ Epicuri discipulum referunt cū hoc morbo tentaret: neq; æquo aīo ferret neces
sariā sitim vbi diu abstinuerat: bibere solitū: deinde euomere. Quod si redditur quic
quid receptū est: multū tedio demit. si a stomacho retentū ē: morbū auget. Ideoq; in
quolibet tentandū nō est. Sed si febris quoq; ē: hæc in primis submouenda ē per eas rō
nes: p quas huic succurri posse propositū ē. Si sine febre æger ē: tum demū ad ea veniē
dū ē: quæ ipsi morbo mederi solēt. Atq; hic quoq; quæcūq; species ē: si nondum nimis
occupauit: hisdē auxilijs opus ē. Multū ambulādū. currēdū aliqd ē. superiores maxie
ptes sic pfricādæ: vt spiritū ipse cōtineat. euocādus ē sudor nō exercitatiōe tantūmodo
sed ēt in harena calida: vel laconico: vel clibano: similibusq; alijs. maxieq; vtilis natura
les & sicca sudatiōes sunt: quales super baias habemus in myrtetis balneū atq; oīs hu
mor alienus ē. Ieiuno recte cataputia dantur facta ex absinthij duabus: myrrepte. Ci
bus esse debet ex media quidē materia: sed tñ generi durioris. Potio non vltra dāda ē:
quā vt vitā sustineat. optimaq; ē: quæ vrinā mouet. Sed id ipsū tñ molliri cibo: quam
medicamento melius est. Si tñ res coget ex his aliquid quæ id præstent: erit decoquen
dū eaq; aqua potui danda. Videntur at hāc facultatē habere: iris: nardū: ciocū: cinna
mum: amomū: cassia: myrra: balsamū: galbanum: ladanū: oenante: panace: carda
mum: hebenus: cupressi semē: vua timinia: quā staphidagrian græci nomināt: abrota
nū: rosæ folia: acoꝝ amarę nuces: tragoriganū: storax: costū: iunci quadrati & rotūdi
semen: illud cypyron. ecion hoc græci vocant. Quæ quotiens posuero: nō quæ hic nas
cuntur: sed quæ inter aromata afferuntur: significabo. Primo tamen quæ leuissima ex
his sunt: id est rosæ folia: vel nardi spica tentanda sunt. Vinum quoq; vtile est & auste
rum: sed quam tenuissimum. Commodum est etiam lino quotidie ventrem metiri &
qua comprehendit aluum: notam imponere. postero die videre si plenius corpus sit:
an extenuetur. Id enim: quod tenuatur: medicinam sentit. Neq; alienum est metiri &
portionem eius & vrinam. Nam si plus humoris excernit: quam assumit ita demum
secundæ valetudinis spes ē. A sclepiades in eo qui ex quartana in hydropa deciderat: se
abstinentia bidui & frictione vsū. tertio die iam & febre & aqua liberato cibum & vi
num dedisse: memorie prodit. Hactenus communiter de omni specie dici potest. Si
vehementius malum ē: diducenda ratio curandi est. Ergo si inflatio & ex ea dolor cre
ber est: vtilis quotianus aut alterno quoq; die post cibum vomitus ē. Fomentis siccis
calidisq; vtendum ē. Si per hæc dolor non finitur necessariæ sunt sine ferro cucurbitu
læ. Si ne per has quidem tormentum tollitur: incidenda cutis est: & tum his vtēdum
Ultimum auxilium est: si cucurbitulæ nihil profuerunt: per aluum infundere copio
se aquam calidam: eamq; recipere. Quin etiam quotidie ter quaterue opus est vti fri
ctione vehementi cum oleo & quibusdam calefacientibus. Sed in hac frictione a uen
tre abstineūdū ē. Imponendū vero in eū crebrius sinapi donec cutē erodat. ferrametisq;

Historia

Terna

candentibus pluribus locis venter exulcerāndus ē: & seruāda vlcera diutius. Vtiliter ē
 scylla cocta delinitur cutis sed diu post has inflāmationes abstineūdū ē ab oibus inflā-
 tibus. At si id vitium ē: cui leucophlegmatia nomē ē: eas partes qua tumēt subijcere soli
 oportet: sed nō nimium: ne febricula incidat. si is vchemētior ē: caput velandū ē vt edūq;
 frictione madefactis tñ manibus aqua. cui sal & nitrū & olei paulū sit adiectum sic vt
 aut pueriles aut muliebres manus adhibeātur: quo molior earū tactus sit. Idq; si vires
 patiūtur ante meridiē tota hora: post meridiē semi hora fieri oportet. Vtilia ēt sunt ca-
 taplasmata qua reprimūt: maxieq; si corpora teneriora sūt. Incidēdum quoq; est sup
 talū quattuor fere digitis ex pte interiore: qua p aliquot dies frequens humor feratur
 atq; ipsos tumores icidere altis plagis oportet. Concutiēdūq; multa gestatiōe corpus
 ē: atq; vbi inductæ vlnibus cicatrices sunt adijciēdū & exercitationibus ē & cibis do-
 nec corpus ad pristinū habitū reuertat. Cibus valēs esse debet & glutinosus: maxieq;
 caro. Vinū: si p stomachū licet: dulcius. Sed ita vt inuicem biduo triduoque: mō aqua:
 mō id bibatur. Prodest ēt lactucæ marinæ quæ grādis iuxta mare nascitur: semen cum
 aqua potui datū. Si valens ē q id accipit: ei scylla cocta sicut supra dixi: delinit. Aucto
 resq; multi sūt: iflati sue ficis pulsandos tumores esse. Si uero id morbi genus ē: quo in
 uterū multa aqua cōtrahitur: ambulare: sed magis modice oportet. malagma qd dige-
 rat ipositum habere: idq; ipsū super iposito triplici panno fascia nō nimium tñ uchemē-
 ter astringere. Quod a Tharria profectum: seruātū esse a pluribus uideo. Si iecur aut
 lienem affectū esse manifestū est ficū pingue cōtusam adiecto melle superponere. Si
 per talia auxilia venter non siccat: sed humor nihilominus abundat: celeriore uia suc-
 currere: ut is per uētreū ipsū emitatur. Neq; ignoro Erasistrato displicuisse hanc cu-
 rādi uia. Morbū enim hunc iocineris putauit. Ideoq; ita illum esse sanandū: frustra q;
 aquā emitti: quæ uitiato illo subinde nascat. Sed primū non huius uisceris unius hoc
 uitium est. Nā splene affecto & totius corporis malo habitu fit: deinde ut inde coepe-
 rit: tñ aqua nisi emittit quæ cōtra naturā ibi subsistit: & iocineri & ceteris inferioribus
 partibus nocet. Conuenitq; corpus nihilominus esse curandū. Neq; enī sanat emissus
 humor: sed medicinæ locū facit: quā intus inclusus ipedit. Ac ne illud quidē in cōtro-
 uersia uenit: qn non oēs in hoc morbo sic curari possint: sed iuuenes robusti: qui uel ex
 toto carent febre uel certe satis liberales intermissiones habent. Nā quoq; stomachus
 corruptus ē: qui ue ex atrabile huc deciderunt: quiq; malū corporis habitum habent:
 idonei huic curat: onī non sunt. Cibus at quo die primū humor emissus ē: superuacu⁹
 est: nisi si vires desūt. In sequentibus diebus & his uinum meracius quidem: sed non ita
 multum: dari debet: paulatq; euocādus æger ē ad exercitatiōes: frictiones: solē: suda-
 tiones. nauigatiōes & idoneos cibos: dōec ex toto cōualescat. Balneū rarū res amat: fre-
 quētiorē in ieiunio uomitū. Si æstas ē: in mare natare cōmodū ē. Vbi cōualuit aliquis.
 diu tñ alienus ei ueneris usus ē.

De tabe & eius spēbus & curationibus.

Caput. xxii.

Dlutius saepe & periculosius tabes eos male habet: quos iuasit. Atq; huius quo-
 q; plures species sunt. Vna ē qua corpus nō alit: & naturaliter semp aliquib⁹
 decedētibus: nullis uero in eorū locū subeuntibus: sūma macies oritur: & nisi
 occurritur tollit. Aetrophyan hāc græci uocant. Ea duabus fere de causis incidere con-
 sueuit. Aut enī nimio timore aliquis minus: aut auiditate nimia plusq; deber: assumit.
 ita uel qd deest: ifirmat. uel quod superat: corrūpit. Altera species ē: quā græci cacexi-
 an appellāt: ubi malus corporis habitus ē. ideoq; oīa alimenta corrūpūt. Quod fere
 fit: cū longo morbo uitiata corpora: etiā si illo uacāt: refectionē tñ nō accipiūt. aut cū

malis medicamentis corpus affectū ē. aut cū diu necessaria defuerūt. aut cū inusitatos & inutiles cibos aliquis assūpsit: aliquid simile incidit. Hic propter tabem illud quoque nonnumquam accidere solet: ut per assiduas pustulas aut ulcera summae cutis exasperetur: vel aliqua corporis partes itumescant. Tertia est: longaeque periculosissima species quam graeci phthisin nominauerunt. Oriatur fere a capite. inde in pulmonem destillat: huic exulceratio accedit. ex hac febricula leuis fit: quae est cum quiescit tamen & repetit. Frequens tussis est. pus excreatur: interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est: si in ignem impositum est: mali odoris est. Itaque quod de morbo dubitatur: hac nota utitur. Cum haec genera tabis sunt. animaduertere primum oportet: quid sit in quo laboratur. Deinde si tantummodo non aliter corpus appetit: causam eius attendere: & si cibi minus aliquis quam debet: assumit: adijcere sed paulatim: ne si corpus insuetum subita multitudie onerauerit: concoctionem impediatur. Si uero plus iusto quam assumere solitus est: abstinere uno die: deinde ab exiguo cibo incipere. quotidie adijcere donec ad iustum modum perueniat. Praeter haec conuenit ambulare locis quam minime frigidis sole uisitato: per manus quoque exerceri. Si infirmior est gestari. ungi: perfricari si potest maxime per seipsum saepe eodem die & ante cibum & post eum sic: ut interdum oleo quodam adijciatur calefacientia donec insudet: Prodest quoque ieiunio praeterdum per multas partes cutem & attrahere ut relaxetur: aut imposita resina & abducta subinde idem facere. Utile est interdum balneum: sed post cibum exiguum. Atque in ipso solio recte cibi aliquid assumitur: aut si sine hoc frictio fuit post eam peritus. Cibi uero esse debet ex his: qui facile concoquuntur quae maxime alunt. Ergo uini quoque: sed austeri necessarius usus est: mouenda urina. at si malus corporis habitus est: primum abstinendum est: deinde aluus ducenda. tamen paulatim cibi dandi adiectis exercitationibus: unctioibus: frictioibus. Utilius his frequens balneum est: sed ieiunium est usque sudorem. Cibus uero opus est copiosis: varijs: boni succi: quique est minus facile corrumpantur: uino austero. Si nihil reliquum proficiunt: sanguis mittendus est: sed paulatim quotidie quoque pluribus diebus: cum eo ut caetera quoque eodem modo seruetur. Quod si mali plus est: & uera phthisis est: iter initia peritus occurrere necessarium est. Neque enim facile his moribus cum iuuerit: euicuntur. Opus est si vires patiuntur longa nauigatione: caeli mutatione sic: ut deorsum quam id est: ex quo discedit aeger: petatur. Ideoque aptissime Alexandria ex Italia itur. Fereque id posse iter principia corpus pati debet: cum hic morbus aetate firmissima maxime oritur: id est ab anno duodecimo ad annum quinquagesimum & trigessimum. Si id ibecillitas non finit: nauem tamen non longe gestari commodissimum est. Si nauigationem aliqua res prohibet: lectica uel alio modo corpus dimouendum est. tamen a negocijs abstinendum est. omnibusque rebus: quae sollicitare animum possunt. sono indulgendum: cauenda destillationes: ne si quod cura leuaret: exasperent. & ob id uitanda cruditas: simulque sol & frigus. Os obtegendum: fauces uelanda. tussicula suis remedijs finienda & quamdiu quod febricula incurrit: huic interdum abstinentia: interdum est tepestiuus cibus medendum. Eoque tempore bibenda aqua. Lac quoque: quod in capitis doloribus & in acutis febribus & per eas facta nimia sit: siue per cordia tumet: siue biliosa urina est: siue sanguis fluxit per uenae est in phthisi tamen sicut in omnibus longis difficilibusque febriculis recte dari potest. Quod si febris aut nodum incurrit aut remittit decurrendum est ad modicas exercitationes: maximeque ambulationes: item lenes frictiones. Balneum alienum est. Cibus esse debet primo acer: ut allium: porrum: idque ipsi ex aceto. uel ex eodem intubus: ocymum: lactuca. Dein lenis ut sorbitio ex ptisana uel ex alica uel ex amiljo: lacte adiecto. Idem oriza quoque: & si nihil aliud est: far praestat. Tamen in uicem modo his cibus: modo illis utendum est. Adijciendaque quodam ex media materia: praecipueque uel ex apruna: cerebellum: uel pisciculus: & his similia. Farina est cum seuo ouillo: caprioue mixta: deinde iuncta per medicamento est. uinum assumi debet leue austriuum. Haecenus non magna mole pugnat. Si uehementior noxa est: ac neque febricula neque tussis quiescit: tunc uariique corpus appetit: ualidioribus auxilijs opus est. Exulceratus est ferro cadenti uno loco sub me

Absorptio
Cancer
Phthisis

ad usum

ro altero i gutture: duobus ad summā vtrāq; itē sub imis ossibus scapularū: q̄s omoti-
 das gr̄aci vocāt: sic ne sanescere vltra sinamus: nisi tussi finita. Cui p se quoq; medēdū
 esse: manifestū ē. Tūc ter q̄terq; die vehemēter extremæ ptes p̄fricāda: thorax leui ma-
 nu p̄tractādus. post cibū iter mittēda hora. & p̄fricāda cūra: brachiaq;. Interpositis de
 nis diebus demittēdus ē ager i soliu i quo sit aq̄ calida & oleū. ceteris diebus bibenda
 aqua. tū & vinū: si tussis nō ē: potui frigidū dādū: si æstas ē: egelidū. Vtile ē et cibos in
 remissioibus quotidie dari: frictioēs gestatioēsq; similiter adhiberi. eadē acria q̄rto aut
 q̄nto die sūere. interdū herbā sanguinalē ex aceto vel plātaginē esse. Medicamētū et ē vel
 plātaginis succus p se: vel marubiū ex melle cōcoctū: ita vt illius cyathus sorbeat: hu-
 ius cochleare plenū paulatī delingat vel iter se mixta & iocōta resinæ terebinthinæ ps
 dimidia: butyri & mellis ps altera. Præcipua tñ ex his oibus sunt victus: vehiculū & na-
 uis & sorbitio. Aluus cita vtiq; vitādū ē. Vomitus in hoc morbo si frequens est: perni-
 tiosus ē: maxieq; sanguinis. Qui meliusculus esse cœpit adijcere debet exercitatioēs fri-
 ctioēs cibos. deide ip̄e se suppresso spiritu p̄fricare: diu abstinere a vino: balneo: venere.

De comitialis morbi curationibus.

Caput. xxiiij.

Inter notissimos morbos: est et is: comitialis vel maior nominat. Homo su-
 bito cōcidit. ex ore spumæ mouētur: deinde interposito tpe ad se redit & per se
 ipsum cōsurgit. Id gēus sapius viros quā fœminas occupat. ac solet qdē et lon-
 gū esse vsq; ad mortis diē & vitæ nō piculosū. Interdū tñ cū recēs est hoīem cōsumit: &
 sepe cū si remedia nō sustulerūt: i pueris veneris: i puellis mēstruorū initiū tollit modo
 cū distētiōe mēbroꝝ aut neruorū plabit aliq; modo sine illa qdē. Hos quoq; hisdem
 qbus lethargicos excitare conāt. qd admodū superuacuū ē & qa ne lethargicus qdem
 ijs sanat & qa cū possit ille nūq̄ expergisci acq; ita fame iterire: hic ad se vtiq; reuertitur.
 Vbi cōcidit aliq; si nulla neruorū distētiō accessit: vtiq; sanguis mitti debet. Si accessit
 nō vtiq; mittēdus ē: nisi alia quoq; hortant. necessariū at ē ducere aluū: vel nigro vera-
 tro purgare: vel vtiūq; facere si vires patiūt. tūc caput tōdere: oleoq; & aceto perūgere
 cibū post diē tertiū simul cū trāsīt hora q̄ cōcidit dare. Neq; sorbitioēs at his aliq; mol-
 les & faciles cibi: neq; caro: minimeq; suilla cōuenit: sed mediæ materiæ. Nā & viribus
 opus ē: & cruditas cauēda sunt: cū qbus fugere oportet solē: balneū: ignē: oīaq; calefa-
 ciētia. itē: frigus vinū: venerē: loci præcipitis cōspectū: oīumq; terrētū: vomitū lassitu-
 dinē sollicitudines: negocia oīa. Vbi tertio die cibus datus ē: itermittere quartū: & inui-
 cēalterū quēq; eadē hora cibi seruata donec quatuordecī dies trāseāt. Quos vbi mor-
 bus excessit: acuti vim deposuit. At si mæt: curādus iā vt lōgus ē. Quod si nō quo die
 primū id icidit medicus accessit. Sed is q̄ cadere cōsuevit ei traditus ē: p̄tinus eo gene-
 re victus habito: q̄ supra cōprehēsus ē: expectādus ē dies: quo plabat. vtendūq; tū vel
 sanguinis missiōe: vel ductiōe alui: uel nigro ueratro: sicut præceptū ē. In sequentibus
 deide diebus p eos cibos quos p̄posui: vitatis oibus q̄ cauēda dixi: nutriēdus. Si p hęc
 morbus finitus nō fuerit: cōfugiēdū erit ad albū veratrū: ac ter quoq; aut q̄ter eo vtēdū
 nō ita multis it̄positis diebus: sic tñ ne iterū unq̄ sumat: nisi cōciderit. Medijs at die-
 bus vires eius erūt nutriēdæ qbusdā præter ea q̄ scripta sunt adiectis. Vbi mæt experre-
 ctus ē: corpus eius leuiter ex oleo uetere cū capite excepto uētre pmulceat. tū ambula-
 tiōe q̄ maxie lōga & recta utat. post ambulationē loco tepido uehemēter & diu ac nō
 minus ducētis: nisi ifirmus erit p̄friceat: deinde p caput multa aq̄ frigida p̄fundat pau-
 lū cibi assumat: cōquiescat: rursus ante noctē ambulationē utat: iterū uehemēter p̄frice-
 tur: sic ut neq; uēter: neq; caput cōrigat: post hęc cœnet: it̄positisq; tribus aut q̄tuor
 diebus: uno aut altero acria assumat. Si ne per hęc quidem fuerit liberatus: caput ra-

dat: vngatur oleo vetere: adiecto aceto & nitro: profundatur aqua salsa: bibat ieiunus ex aqua castoreū nulla aqua nisi decocta potionis cā vtatur. Quidā iugulati gladiatoris calido sanguine epoto tali morbo se liberarunt. Apud quos miserū auxiliū tollerabile miserius malū fecit. Quod ad medicū vero ptinet: vltimū est iuxta talū ex vtroq; crure paulū sanguinis mittere: occipitiū incidere: & cucurbitulas admouere ferro candēte ī occipitio quoq; & īfra qua summa uertebra cū capite cōmittit adurere duobus locis ut p ea perniciosus humor euadat. Quibus si finitū malū non fuerit: prope est: ut perpetuū sit. Ad leuandum id tantūmodo utendum erit exercitatione multa frictione cibisq; his: qui supra comprahensi sunt. præcipueq; uitāda oia: quæ ne fierēt excepimus

De regij morbi curatione.

Caput. xxiiiij.

AEquē notus est morbus: quē interdū arquatū: interdū regiū nominant. Quē Hippocrates ait: si post septimū diē febricitante ægro superuenit: tutum esse mollibus tantūmodo p̄cordijs substātibus. Diocles ex toto si post febrē orit̄ ēt prodesse. si post hunc febris: occidere. Color at̄ cū morbū detegit maxie oculorum in quibus quod albū esse debet sit lutheū. Soletq; accedere & sitis & dolor capitis & frequēs singultus & p̄cordiorū dextra pte durities: & ubi corporis uehemēs motus est spiritus difficultas: mēbrorumq; resolutio: atq; ubi diutius manet morbus totum corpus cū pallore quodā inalbescit. Primo die abstiere ægrū oportet: secūdo ducere aluū tū si febris ē. eā uictus genere discutere. Si nō est: scamoneā potui dare / uel cū aqua be tā albā cōtritā / uel cū aqua mulsā nuces amaras: absinthiū: anacardium sic ut ps huius minima sit. Asclepiades aquā quoq; salisam & quidē p̄ biduū purgationis cā bibere cogebat: ijs quæ urinā mouent: reiectis. Quidā superioribus omissis: p̄ hæc & p̄ eos cibos: qui extenuāt: idē se cōsequi dicūt. Ego ubiq; si satis uiriū est: ualidiora: si parū: imbecillia auxilia præfero. Si purgatio fuit: post eā triduo: primo modice cibū oportere assumere ex media materia & uinū bibere græcū salū: ut resolutio uentris maneat. tum altero triduo ualidioris cibos & carnis quoq; aliqd esse: itra aquā manere. deinde ad superius genus uictus reuerti: cū eo ut magis satiet̄ omissio græco uino bibere integrum austerū. atq; ita p̄ hæc uariare: ut interdū acres quoq; cibos iterponat: interdū ad salū uinū redeat. Per omne uero tēpus utendū est exercitatiōe: frictiōe: si hyems est balneo si æstas frigidis natationibus: lecto ēt & cōclauis cultiore clauso loco uti ludis: lasciuia per quæ mēs exilaretur. Ob quæ regius morbus dictus uidet̄. Malagma quoq; quod digerat sup̄ p̄cordia datū prodest uel arida ibi ficus iposita: si iecur lienis affectus ē.

De elephantia curatione.

Caput. xxv.

Ignotus at̄ pene in italia: frequētissimus ī qbusdā regiōibus is morbus ē: quē elephatiā græci uocāt. isq; lōgis ānumeret̄. Totum corpus afficit̄ ita ut ossa quoq; uitiari dicant̄. Sūma ps corporis crebras maculas: crebrosq; tumores habet. Rubor harū paulatim ī atrū colorē cōuertit̄. Sūma cutis inæquabiliter crassa: tenuis: dura, mollisq; quasi squamis qbusq; exasperat̄: corpus emacrescit: os suræ pedes itumescūt. Vbi uetus morbus ē: digiti ī manibus pedibusq; sub tumore cōdūt̄: febricula orit̄ quæ facile tot malis obrutū hoīem cōsumit. p̄tinus ergo iter initia sanguis p̄ biduū mitti debet: aut nigro ueratro ueter solui: adhibēda tū quāta sustineri pōt media ē. paulū deinde uires reficiēda: & ducēda aluus: post: hæc ubi corpus leuatū ē: utēdū ē exercitatiōe: præcipueq; cursu. sudor primū labore ipsius corporis: deinde ēt ficcis sudatiōibus euocādus. frictio adhibēda. moderādumq; iter hæc: ut uires cōseruēt̄ balneū rarū esse debet. Cibis sine pinguibus: sine glutinosis: sine inflantibus. Vinū præterquam primis diebus recte datur. Corpus cōtrita plātago & illita optime tueri uidet̄.

ante p̄desse post omnia

capitis dolor
singultus
p̄cordia dura
spiritus difficultas
mōtib; resolutio
color malus

remediū uires auxilia

re regius morbus dicitur

lebricula suborta

lantago

De attonitis & eorum curatione.

Caput. xxvi.

Attonitos quoque raro videmus: quoque & corpus & mens stupet. Fit interdum ictu fulminis: interdum morbo. apoplexian hunc graeci appellant. His sanguis mittendus est. Veratro quoque albo: velalui ductione utendum. Tunc adhibenda frictions: & ex media materia minime pingues cibi. quidam et acres: & a vino abstinendum.

De resolutione nervorum: quae appoplexia vel paralyfis dicitur.

Caput. xxvii.

A resolutione nervorum frequens ubique morbus est. Sed interdum tota corpora: interdum partes infestat. Veteres auctores illud apoplexian: hoc paralyfin nominaverunt. Nunc utrunque paralyfin appellari video. Solent autem qui per omnia membra vehementer resoluti sunt celeriter rapi. ac si correcti non sunt: diutius quidem vivunt sed raro tandem ad sanitatem perveniunt: & plerumque miserum spiritum trahunt: memoria quoque amissa. In partibus vero nunquam acutus: saepe longus: fere sanabilis morbus est. Si omnia membra vehementer resoluta sunt: sanguinis detractio vel occidit: vel liberat. Aliud curationis genus vix unquam sanitatem restituit: saepe mortem tandem differt vitam interim infestat. Post sanguinis missionem si non redit & motus & mens: nihil spei superest. Si redijt: sanitas quoque prospicitur. At ubi pars resoluta est: prouidet malo corporis: vel sanguis missus: vel alius ducta. Caetera eadem in utroque casu facienda sunt. Si quidem vitare praecipue conuenit frigus: paulatimque ad exercitationes reuertendum est: sic ut ingrediat ipse partem si potest. Si id crurum imbecillitas prohibet: vel gestet: vel motu lecti concuciat. tunc id membrum quod deficit si potest: per se: si minus per alium moueat: & vi quadam ad consuetudinem suam redeat. Prodest et torpentis membri summam cutem exasperasse vel vorticis caesam: vel imposito sinapi. sic ut ubi rubere coeperit corpus: haec remoueant. Scylla quoque contrita bulbi quoque contriti cum ture recte imponunt. Neque alienum est resina cutem tertio quoque die diutius vellere pluribus est locis aliquando sine ferro cucurbitulas admouere. Vnctioni vero aptissimum est vetus oleum: vel nitrum aceto & oleo mixtum. Quae est fouere aqua calida marina. vel si ea non est tamen salsa magnope necessarium est. At si quo loco vel naturales vel et manu facte tales natationes sunt: ijs potissimum utendum est: praecipueque in his agitanda membra: quae maxime deficiunt. Si id non est: balneum tamen prodest. Cibus esse debet ex media materia: maximeque ex venatione. potio sine vino aque calidae. Si tamen vetus morbus est: interponi quarto vel quinto die purgationis causa vinum graecum cum salsum prodest. Post coenam utilis uomitus est. Interdum uero etiam nervorum dolor oriri solet. In hoc casu non oportet uomere: non medicamentis urinam mouere: non sine exercitatione sudores: ut quidam praecipiunt expedit. Bibenda aqua est bis die. In lectulo leniter satis diu corpus perfricandum est. Deinde retento spiritu ab exercitatione potius superiores partes mouenda. balneo raro utendum. mutandum subinde peregrinationibus caelum. Si dolor est: ea ipsa pars sine oleo nitro ex aqua pungenda est: deinde iuoluenda: & subiicienda pruna lenis & sulphur. atque ita id suffumigandum: idque aliquando diu faciendum. Sed ieiuno cum bene iam concoxerit cucurbitulae quoque saepe dolenti parti admouenda sunt: pulsandusque leuiter inflatis uescis bubulis is locus est. Vtile est et seuum miscere cum hyoscyami & urticae contritis seminibus: sic ut oium par modus sit: idque imponere: fouere aqua in qua sulphur decoctum sit. Vtriculi quoque recte imponunt aqua calida repleti aut bitumen cum ordeacea farina mixtum: atque in ipso potissimum dolore utendum gestatione uehementi est. Quod in alijs doloribus pessimum est. Tremor autem nervorum aequae uomitu medicamentisque urinam mouentibus intenditur. Inimica est habere balnea: assasque sudationes: bibenda aqua est. acri ambulatione utendum. item unctionibus: frictionibusque maxime per seipsam: similibusque superiores partes dimouenda. cibo quolibet utendum dummodo concoctioni utique studeat. Secundum cibum curis abstinendum. Rarissima uenere utendum est. Si

quā quis in eam prolapsus est: tū oleo leuiter diuq; in lectulo perfricatī manibus pueri-
libus potius q̄ virilibus debet. Suppurationes at̄ quæ in aliqua interiori parte oriunt̄:
vbi notæ fuerint: primum id agere oportet per ea cataplasmata q̄ reprimunt: ne coitus
inutilis materiæ fiat. Deinde si hæc victa sunt: per ea malagmata q̄ digerunt: dissipen-
tur. Quod si consecuti non sumus sequitur: vt euocetur: deinde vt maturescat: omnis
tunc vomicæ finis est: vt rumpatur: Inditiumq; est: pus vel aluo: vel ore redditum. sed
nihil facere oportet quo minus quicquid est puris excedat. Vtendū maxie sorbitioni-
bus ē & aqua calida: Vbi pus ferri desijt: transeundū ad faciles quidē: sed tñ validiores
& frigidos cibos: frigidāq; aquā: sic vt ab egelidis tñ initiū fiat. primoq; cū melle qua-
dā edenda: vt nuclei pinei vel græce nuce: vel auellanæ. Postea submouēdū id ipsum
quo maturius induci cicatrix possit. Medicamentū eo tpe vlceri ē. succus assumptus
vel porri vel marubij & oī cibo porrū ipsum adiectū. Oportebit at̄ vti in his partibus
q̄ non afficientur: frictionibus: item ambulationibus lenibus. Vitandumq; erit ne vel
luctando vel currendo vel alia ratione sanescencia vlcera exasperentur. In hoc enī mor-
bo perniciosus: ideoq; omnimodo cauendus sanguinis vomitus est.

CORNELII CELSI QUARTVS DE MEDICINA LIBER INCIPIT.

De humani corporis interioribus sedibus. Caput primum

Actenus reperiuntur ea genera morborū: quæ ī totis corporibus ita
sunt: vt ijs certæ sedes assignari nō possint. Nunc de his dicā quæ sunt
in partibus. Facilius at̄ oīum interiorum morbi curationesq; in noticiā
venient: si prius eorū sedes breuiter ostēdero Caput igitur: eaq; quæ ī
ore sunt nō lingua tantū modo palatoq; terminantur sed et̄ quatenus
oculis nostris exposita sunt. In dextra sinistraq; circa guttur venæ grā-
des: quæ sphragitides nominant̄: itēq; arteriæ: quas parotidas uocāt: sursum p̄ceden-
tes vltra aures ferunt. Atq; in ipsis ceruicibus glandulæ positæ sunt: quæ iterdū cū do-
lore intumescūt. Deinde duo itinera incipiūt. Alterū asperā arteriā nomināt. alterum
stomachū. Arteria exterior ad pulmonē. Stomachus iterior ad vētriculū ferē. Illa sp̄-
ritū: hic cibū recipit: qbus cū diuersæ viæ sint: q̄ coeūt exigua ī arteria sub ipsis faucib;
lingua ē. quæ cū spiramus: attollit̄ cū cibū potioneq; assumimus: arteriā claudit. Ipsa
at̄ arteria dura & cartilaginosa ī gutture assurgit: cæteris ptibus residet. Cōstat excircu-
lis qbusdā cōpositis ad imaginē earū vertebrarū: quæ ī spina sunt. Ita tñ vt ex pte exte-
riore aspera ex interiore stomachi modo læuis sit. eaq; descēdens ad præcordia cū pul-
mone cōmittit̄. Is spōgiōsus: ideoq; spiritus capax & a tergo spinæ ipsi iūctus ī duas fi-
bras vngulæ bubulæ modo diuidit̄. Huic cor annexū est natura musculosum ī pecto-
re sub sinistro mēbra sitū. duosq; quasi vētriculos habeat: at sub corde atq; pulmōe
transuersum ex valida mēbrana septū est: quod a præcordijs vterū diducit æque neruo
sum. multis et̄ vasis p̄ id discurrentibus a superiore pte nō solū intestina: sed iecur quo-
q; lienēq; discernit. Hæc viscera proxia: sed infra tñ posita dextra sinistraq; sunt. Iecur a
dextra pte sub p̄cordijs ab ip̄o septo ortū intrinsecus cauū: extrinsecus gibbum. quod
prominens leuiter ventriculo insidet & in quattuor fibras diuidit̄. Ex inferiori vero par-
te fel inhaeret. at lienis sinistra non eidē septo: sed intestino innexus est natura mollis &
rarus longitudinis crassitudinisq; modicæ: isq; paulum a costarum regione in vterum
excedens ex maxia parte sub his conditur. atq; hæc qdē iuncta sunt. Renes vero diuer-
si: q lumbis sub imis coxis inhaerent a pte eorū refimi: ab altera rotūdi: q & uenosi sunt
& uentriculos habent: & tunicis sup̄ cōteguntur: ac uiscerū qdē hæc sedes sunt. Stoma

chus vero q̄ intestinorū principiū est neruosus a septimæ spinæ vertebra incipit: ac circa præcordia cū ventriculo cōmittit. Ventriculus at̄ q̄ receptacu lū cibi est: constat ex duobus tergoribus: sc̄q̄ inter liñem & iecur positus est: vtroq̄ ex his paulū sup eū ingrediēte. Suntq̄ et̄ mēbranulæ tenues: p̄ quas iter se tria ista cōnectunt: iungūturq̄ ei septo qd̄ transuersum esse supra posui. Inde ima ventriculi pars paulū in dexteriorē partē cōuersa in summū intestinū coartatur. Hanc iuncturā pylorū græci vocāt. qm̄ porta modo in inferiores ptes ea q̄ excreturi sumus: emittit. Ab ea ieiuniū intestinum incipit non ita implicatū: cui tale uocabulū est: q̄a nūq̄ qd̄ accipit cōtinet: sed p̄tinus in inferiores ptes transmittit. Inde tenuius intestinū est in sinus uehemēter implicatū. Orbes vero eius per mēbranulas singuli cū inferioribus cōnectunt. q̄ in dexteriorē partē cōuersi & e regiōe dexterioris coxæ finiti: superiores tñ ptes magis cōplēt. Deinde id intestinū cū crassiore altero transuerso cōmittit. qd̄ a dextra pte incipiens: in sinisteriorē peruiū & lōgum est: in dexteriorē non est. ideoq̄ cæcū nominat. At id qd̄ peruiū est late fusum atq̄ sinuatū: minusq̄ q̄ superiora itestina neruosum: ab utraq̄ pte huc atq̄ illuc uolutū: magis tñ sinisteriores: inferioresq̄ ptes tenens: contigit iecur atq̄ uentriculū. Deinde cū q̄busdā mēbranulis a sinistro rene ueniētibus iungit. atq̄ hinc dextra recuruatū in imo derigit qua excernit. ideoq̄ id ibi rectū intestinū nominat. Cōtegit uero uniuersa hæc omentū ex interiore pte læue & strictū: ex superiore mollius. Cui adeps quoq̄ inascit̄ quæ sensu sicut cerebrū quoq̄ & medulla caret. At a renibus singulæ uenæ colore albæ ad uesicā ferūt̄ ureteras græci uocāt: qd̄ p̄ eas inde descendente urinā i uesicā destillare cōcipiūt. Vesica at̄ in ipso sinu neruosa & duplex ceruice plena atq̄ carnosā iūgit̄ per uenas cū itestino: eoq̄ osse: qd̄ pubi subest. Ipsa soluta atq̄ liberior ē aliter i uiris atq̄ i fœminis posita. Nā in uiris iuxta rectū itestinū est potius i sinistra pte inclinata. In fœminis sup genitale earū posita ē: superq̄ elapsa ab ipsa uulua sustinet̄. Tum i masculis iter urinæ spaciosius & cōpressus a ceruice huius descendit ad colē. In fœminis breuius & plenius sup uulua ceruicē se ostēdit. Vulua at̄ in uirginibus qdē admodū exigua ē. In mulieribus uero nisi ubi grauidæ sunt nō multo maior: quā ut manu cōprehēdat̄. Ea recta cōtinuataq̄ ceruice: quē canalē uocāt: cōtra mediā aluū orsa: ide paulum ad dexteriorē coxā cōuertit̄: deinde sup rectū intestinū progressa ilijs fœminæ latera sua inectit. Ipsa at̄ ilia iter coxas & pubē imo uentre posita sunt. a quibus ac pube abdomē sursum uersus ad præcordia peruenit: ab exteriorē parte euidenti cute ab interiori læui mēbrana inclusum: quæ omento iungitur. Peritonos autem agræcis nominatur.

De curationibus morborum qui nascuntur a capite: & primo de eius dolore deinde de morbo qui circa faciē nascitur: tum de linguæ resolutione. postremo de destillatione ac grauedine.

Caput. ij.

His ueluti in cōspectū quēdā quatenus scire curati necessariū ē adductis: remedia singularū laboratiū partiū exequar: orsus a capite. Sub quo noīe nunc si gnifico eā pte: quæ capillo regit̄. Nā oculorū: aurū: dentiū dolor. & si quis similis ē: alias erit explicāndus. In capite at̄ interdū acutus & pestifer morbus ē: quem cephalicū græci uocāt. Cuius notæ sunt: horror calidus: neruorū resolutio: oculorū caligo: mētis alienatio: uomitus: sic ut uox supprimat̄: uel sanguinis ex naribus cursus: sic ut corpus frigescat: aīa deficiat. Præter hæc dolor itolerabilis maxie circa tpa uel occipitium. Interdum at̄ in capite longa imbecillitas: sed neq̄ grauis neq̄ periculosa: per hoīs ætatē ē. Interdū grauior dolor sed breuis neq̄ tñ mortiferus: qui uel uino uel cruditate uel frigore uel igne aut sole contrahitur. Hiq̄ oēs dolores modo in febre: modo sine hac sunt: mō i toto capite: modo i pte interdū sic ut oris quoq̄ p̄ximā pte excruci

ent. Præter hæc est inuenitur genus quod potest longum esse. ubi humor cutem inflat ea-
que intumescit & præmetri digito cedit: hydrocephalon græci appellant. Ex his id quod
secundo loco positum est: dum læue est: qua sit ratione curandum dixi: cum persequeretur ea quæ sa-
ni homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quæ vero auxilia sunt capitis
ubi cum febre dolor est: eo loco explicitum est: quo febrium curatio exposita est. Nunc de cæ-
teris dicendum est. Ex quibus id quod acutum est: & id quod supra consuetudinem intenditur
idque quod ex subita causa: & si non pestiferum tamen vehemens est primam curationem habet: qua san-
guis mittatur. Sed id: nisi intolerabilis est dolor: superuacuum est. Satiusque est abstinere
a cibo: si fieri potest est a potione. Si non potest: aquam bibere. Si postero die dolor remanet:
aluū ducere: sternutamenta euocare: nihil assumere: nisi aquam. sæpe enim dies vnus
aut alter totum dolorem hac ratione discutit utique: si ex vino vel cruditate origo est. si ve-
ro in his auxilij parum est: tonderi oportet ad cutem. deinde considerandum est quæ cau-
sa dolorem excitarit: si calor aqua frigida multa perfundere caput expedit: spongiam co-
cauam imponere subinde in aqua frigida expressam: unguere rosa & aceto: vel potius his tunc
etiam lanam succidam imponere aliaque refrigerantia cataplasmata. At si frigus nocuit ca-
put oportet perfundere aqua calida marina vel certe salsa aut in qua laurus decocta sit
tunc caput vehementer perfricare. deinde calido oleo implere: veste velare. Quidam et id de-
uinciunt. Alij cervicalibus vestimentisque onerant: & sic leuantur: alios calida cataplas-
mata adiuuant. Ergo est ubi causa incognita est: videre oportet refrigerantia magis an cale-
facientia leniant: & his uti. quæ experimentum approbarit. At si parum causam discernit: per-
fundere caput: primum aqua calida sicut supra præceptum est vel salsa vel ex lauro deco-
cta. tum frigida pusca. Illa in omni vetusto capitis dolore communia sunt: sternutamen-
ta excitare: inferiores partes vehementer perfricare: gargarizare his quæ siluam mouent
cucurbitulas temporibus & occipitio admouere: sanguinem ex naribus detrahere: re-
sina subinde tempora peruellere: & imposito sinapi exulcerare ea quæ male habent an-
te linteolo subiecto: ne vehementer arrodant: candentibus ferramentis ubi dolor est vl-
cera excitare: cibum permodicum cum aqua sumere: ubi leuatus est dolor in balneum
ire: ibi multa aqua prius calida: deinde frigida per caput perfundi. Si discussus ex toto
dolor est etiam ad vinum reuerti: sed postea semper antequam quicquam aliud aquam bi-
bere. Dissimile est id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem
necessarium est. Deinde imponere sinapi sic ut exulceret. Si id parum profluit: scalpel-
lo utendum est. Illa cum hydropicis communia sunt: ut exerceatur: insudet: vehementer perfrice-
tur: cibis potionibusque utatur urinam præcipue mouentibus.

¶ De morbo qui circa faciem nascitur quem græci cynicum spasmodum vocant.

Circa faciem vero morbus innascitur: quem græci cynicos spasmodos nominant. Is cum
acuta fere febre oritur. Os cum motu quodam peruertitur. ideoque nihil aliud est quam
distentio oris. Accedit crebra coloris in facie totoque corpore mutatio. Somnus
in promptu est. In hoc sanguinem mittere optimum est. Si finitum est malum non est: ducere
aluū. si ne sic quidem discussum est: albo veratro vomitum mouere. præter hæc necessarium
est vitare solem: lassitudinem: vinum. si discussum id non est: utendum est cursu: frictione
in eo quod læsum est leni & multa in reliquis partibus breuiore: sed vehementi. prodest
et mouere sternutamenta: caput radere: idque perfundere aqua calida vel marina vel cer-
te salsa: sic ut ei quoque sulphur adijciatur. post perfusionem iterum perfricari: sinapi ma-
ducare: eodemque tempore affectis oris partibus cæratum integris diem sinapi: donec
arrodant imponere. Cibus aptissimus ex media materia est.

¶ De resolutione linguæ.

AT si lingua resoluta est: quod interdū p se: interdū ex morbo aliquo fit sic vt sermo hoīs non explicet oportet gargarizare ex aqua: in qua vel thimū vel hyso pū vel nepeta decocta sit: aquā bibere: caput & os & ea quæ sub mento sunt & ceruicem vehemēter perfricare: lasere liguā ipsam linire: māducare qua sunt acerrima id est sinapi. allium cepā: magna viluctari vt verba exprimantur: exerceri retento spiri tu: caput saepe aqua frigida perfundere: nonnunq̄ multā esse radiculā deinde vomere.

De destillatiōe ā grauedine.

Destillat at̄ humor ex capite interdū i nares: qd' lene est. interdū i fauces qd' peius ē. interdū ēt i pulmonē qd' pessimū ē. Si i nares destillat tenuis p̄ has pituita p̄fluit caput leniter dolet: grauitas eius sentit: frequētia sternutamēta sūt. Si i fauces: has exasperat tussiculā mouet. si i pulmonē: prāter sternutamēta & tussim est ēt capitis grauitas: lassitudo: sitis æstus: biliosa vrina. aliud at̄ quīs nō multū distās malū grauedo est. Hæc nares claudit: vocē obtundit: tussim siccā mouet sub eadē salia est saliuā: sonant aures. venæ mouēt i capite. turbida vrina ē. Hæc oia coryzas Hippocrates nominat. Nūc video apud græcos i grauedine hoc nomē seruari: destillatiōne catastagnos appellari. Hæc at̄ & breuia: & si neglecta sunt lōga esse consueuerunt. Nihil pestiferū ē: nisi qd' pulmonē exulcerauit. Vbi aliqd̄ eiusmodi sensimus: p̄tinus abstinere a sole: balneo: vino: venere debemus. Inter q̄ vnctiōe & asueto cibo nihilominus uti licet. ambulatiōe tñ acri: sed tecta vtēdū ē: & post cā caput atq; os supra quinquagies p̄fricandū. Raroq; sit: vt si biduo: vel certe triduo nobis tēperauimus: id vitium nō leuet. Quo leuato: si i destillatiōe: crassa facta pituita ē: vel i grauedine nares magis patēt: balneo vtēdū ē: multa q; aq̄ prius calidā: post egelidā fouēdū os: caputq; deinde cū cibo pleniore vinū bibēdū. at si aq̄ tēuis die q̄rto pituita ē: vel nares aq̄ clausæ videntur: assūmēdū ē vinū amineū austerū: deīde rursus biduo aq;: postq; ad balneū & ad cōsuetudinē reuertēdū ē. Neq; tñ illis ipsis dieb;: qbus aliq̄ omittēda sunt: expedit tanq̄ ægros ægere sed cætera oia q̄ si sanis faciēda sunt: p̄terq̄ si diutius aliquē & vehemētius ista sollicitare cōsueuerūt. Huic. n. qdā curiosior obseruatio necessaria ē. Igit̄ huic si i nares vel i fauces destillauit p̄ter ea q̄ supra rettuli: p̄tinus primis dieb; multū ambulandū ē. p̄fricādæ vehemēter inferiores ptes: leuior frictio adhibēda thoraci erit leuior capiti. demēda assueto cibo ps dimidia: sumēda oua: amilū. similiaq; q̄ pituitā faciūt crassiorē. Siti quātū maxie sustineri pōt pugnādū ē. Vbi p̄ hæc idōeus aliq; balneo factus eoq; vsus ē: adijciēdus ē cibo pisciculus aut caro: sic tñ ne p̄tinus iustus modus cibi sumat. Vino meraco copiosius vtēdū ē. At si i pulmonē quoq; destillat multoq; magis & ābulatiōe & frictiōe opus ē. eadēq; adhibita rōne i cibis: si nō satis illi p̄ficiūt: acriori b; vtēdū ē. magis sōno idulgēdū: abstinēdūq; a negocijs oibus aliqn̄ sed serius tēradū. In grauedine at̄ priō die q̄scere: neq; esse: neq; bibere: caput uelare fauces lana circū dare postero die surgere diu abstinere a potiōe: aut si res coegerit: n̄ ultra hominā aq̄ assūcere Tertio die p̄ais nō tā multū ex pte iteriore cū pisciculo uel lei carne sūcere aquā bibere. Si q; sibi tēperare nō potuerit quo minus plēiore uictu utat̄ vomere. Vbi i balneū uē tū ē multa aq̄ calida caput & os fouere usq; ad sudorē. tū ad unū redire post q̄ nix fieri pōt: ut idē icōmodū māeat. Sed si māserit: utēdū erit cibis frigidis: aridis leuib; hūore q̄ minio seruatis frictiōib; exercitatiōibusq;: q̄ i oī tali genere ualetudinis necessariē sūt.

De ceruicis morbis curationibusq;.

Caput. iij.

Acapite trāsitus ad ceruicē est: quæ grauib; admodū morbis obnoxia ē. neq; tñ alius iportunior acutiorq; morbus est: q̄ is q̄ quodā rigore neruor; modo caput scapulis: mō mētū p̄ctori ānectit mō rectā & imobilē ceruicē itendit.

Priorē grāci opīsthotonō: insequentē emprosthotonon vltimū tetanon appellāt. quā
uis minus subtiliter qdā idiscretis his nominibus utūt. Ea sæpe itra quartū diē tollūt.
Si hūc euaserūt: sine piculo sunt. Oīa eadē rōne curant: idq; cōuenit. Sed A sclepiades
utiq; mittēdū sanguinē credidit. Quod qdā uitādū eē dixerūt eo qd' maxie tū corpus
calore egeret: isq; esset i sanguine. Verū hoc qdē falsū est. Neq; n. natura sanguinis est:
ut utiq; caleat: sed ex his: q̄ in hoīe sunt: hic celerrime uel calefcit: uel refrigescit. Mitti
uero nec debeat: ex his itelligi pōt: quæ de sanguinis missiōe p̄cepta sunt. Vtiq; at recte
dat castoreū: & cū hoc pip uel laser. Deinde opus ē fomēto hūido & calido. Itaq; pleri
q; aq̄ calida multa ceruices subinde perfundūt. Id i præsētia leuat. Sed oportuniore
neruos frigori reddit. Quod utiq; uitādū ē. Vtilius igit ē carato liquido primū cerui
cē perungere: deinde admouere uesicas bubulas: uel utriculos oleo calido repletos: uel
ex farina calidū cataplasma: uel pip rotūdū cū fico cōtusum: Vtilissimū tñ ē hūido sa
le fouere. Quod quō fieret iā ostēdi. Vbi eorū aliqd factū ē: admouere ad ignem: uel si
æstas ē i sole: agrū oportet: maxieq; oleo uetere: si id nō ē: syriaco: si ne id qdē ē: adipe
q̄ uetustissima ceruicē & scapulas & spinas p̄fricare. Frictio cū oib; i hoīe uertebris uti
lis sit tū ijs p̄cipue q̄ i collo sunt. Ergo die nocteq; iterspositis tñ qbusdā tēporibus hoc
remedio utēdū ē. Dū id itermittit: iponēdū malagma aliqd' ex calefaciētibus. Cauē
dū uero p̄cipuæ frigus. Ideoq; i eo cōclauī: quo cubabit æger: ignis cōtinuus esse debe
bit: maxieq; tpe antelucāo. quo p̄cipue frigus itēdit. Neq; iutile erit caput attōsum ha
bere: idq; irino uel cyprino calido madefacere: & sup iposito pilleo uelare nōnūq̄ ē i ca
lidū oleū totū descēdere: uel i aquā calidā: in qua scēnū grācū decoctum sit & adiecta
olei pars tertia. Aluus quoq; ducta sæpe superiores partes resoluit. Si uero ēt uehemē
tius dolor creuit: ad mouēdā ceruicibus cucurbitulæ sunt sic: ut cutis icidat: eadē aut
ferramētis aut sinapi adurendæ. Vbi leuatus ē dolor: moueri q; ceruix cepit: scire licet
cedere remedijs morbū. Sed diu uitādus cibus: quisq; madēdus ē. Sorbitionibus utē
dū: itemq; ouis sorbilibus: aut a pullis mollibus ius aliquod assumendū. At si bene p̄
cesserit: iamq; ex toto recte se habere ceruices uidebuntur: incipiendū erit a pulticula:
uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus: quā uinum gustā
dum. si quidē huius usus p̄cipue periculosus: ideoq; in longū tēpus differendus est.

¶ De faucium morbis ac curationibus. & primum de angina deinde de difficultate spi
randi. Vltimo de tussi.

¶ Caput. iiii.
UT hoc at morbi genus circa totam ceruicem: sic alterum æque pestiferū acu
tumq; in faucibus esse consueuit. nostri āginam uocant. apud grācos nomen
prout species est. Interdum. n. neq; rubor neq; tumor ullus apparet: sed cor
pus aridū est: uix spiritus trahitur: membra soluunt. Id synāchen uocant. Interdū lin
gua faucesq; cū rubore intumescūt. uox nihil significat. oculi uertunt. facies pallet. sin
gultusq; est: uti synanche uocat. Illa cōmunia sunt. æger nō cibū deuorare: nō potione
pōt: spiritus eius includitur. Lenius est ubi tumor tantummodo & rubor est: cætera
nō sequuntur. id para synanchen appellāt. Quicquid est: si uires patiūt: sanguis mittē
dus est. si nō abundat: secundū est ducere aluū. Cucurbitula quoq; recte sub mento &
circa fauces admouetur. ut id quod strangulat: euocet. Opus est deinde fomentis hu
midis. Nam sicca spiritum elidūt. Ergo admouere spōgias oportet: quæ melius in ca
lidum oleū: quā in calidam aquam subinde demittuntur. Efficacissimusq; est hic quo
q; salis calidi succus. Tum cōmodum est hyfopum uel nepeta uel thimū uel absinthiū
uel ēt furfures aut ficus aridas aut mulsam aquā decoquere: eaq; gargarizare. post hæc
palatū ungere uel felle taurino: uel eo medicamento: quod ex moris est polline etiam

piperis id recte respergit. Sed p hac parū proficitur: vltimū est incidere satis altis plagis sub ipsis maxillis spura collū: & in palato citra vuam vel eas venas: quæ sub lingua sūt: vt p ea vulnera morbus erūpat. Quibus si nō fuerit æger adiutus: scire licet: malo victū esse. Si uero his morbus leuatus ē: iamq; fauces & cibū & spiritū capiunt: facilis ad bonā valetudinē recursus ē. Atq; interdū natura quoq; adiuuat: si ex angustiore sede vitiū trāsit in latiorē. Itaq; rubore & tumore in p̄cordijs orto: scire licet fauces liberari. Quicqd at eas leuabit. incipiendū est ab humidis: maximeq; aqua mulsa decocta deide assumēdi molles & nō acres cibi sūt: donec fauces ad pristinū habitū reuertant. Vulgo audio si quis pullū hirūdinis ederit: angina toto āno nō piclitari. seruatūq; eū ex sale: cū his morbus vrget: cōburi: carbonēq; eius cōtritū i aquā mulsā: q̄ potui dat: ifricari & pdesse. Id cū idōcos auctores ex populo habeat: neq; habere qcq; piculi possit: quis i monumētis medicorū nō legerim: tamē inferendum huic operi meo credidi.

De difficultate spirandi.

Est et circa fauces malū: qd̄ apud græcos aliud atq; aliud nomē habet: put se itēdit. Omne i difficultate spirādī cōsistit. Sed hæc dū modica ē: neq; ex toto strāgulat dypsonoea appellat. Cū uehementior ē: vt spirare æger sine sono & anelatiōe nō possit asthma. Cū accessit id quoq; ne nisi recta ceruice spiritus trahat orthopnoea. Ex qbus id: qd̄ primū est pōt diutius trahi. Duo isequētia: acuta esse cōsuerūt. His cōia sunt qd̄ pp angustias: p q̄s spiritus euadit: sibilū elidit: dolor in pectore p̄cordijsq; est: interdū et scapulis. isq; mō decidit: mō reuertitur. ad hæc tussicula accedit. Auxiliū ē: nisi aliqd phibet: in sanguinis detractiōe. Neq; id satis ē: sed lacte quoq; vter soluēdus est. Liquāda alius: interdū et ducenda. qbus extenuatū corpus incipit spiritū trahere cōmodius. Caput at et i lecto sublime habēdū ē. thorax fomentis: cataplasmatiscq; calidis aut siccis aut et humidis adiuuādus ē. & postea vel malagma sup iponēdū: vel certe caratū ex cyprino: vel irino vngueto. Sumēda deide ieiuno potui mulsāq; cū qua: vel hyssopus cocta: vel cōtrita capparidis radix sit. Dat et utiliter aut nitrū aut nasturciū albū frictū: deide cōtritū & cū melle mixtū simulq; coquat mel galbanū resina terebinthina. & vbi coierūt ex his qd̄ fabæ magnitudinē habet quotidie sub lingua liquat. aut sulphuris ignē nō expti. P. X. & quadrās abortāi. P. X. i vini cyatho terūt: idq; tepesactū sorbet. Est et n̄ vana opinio vulpiū iecur: vbi siccū & aridū factū ē: cōtundi oportere: polētāq; ex eo potiōi aspgi: vel eiusdē pulmonē quārecētissimū asfum: sed sine ferro coctū: edēdū esse. Præter hæc sorbitiōibus & lenibus cibus vtēdū ē. i interdū vino tenui austero. nōnunq; vomitu. Profūt et q̄cūq; vrinā augent. sed nihil magis q̄ ambulatio lēta pene vsq; ad lassitudinē: frictio multa p̄cipue inferiori ptium vel in sole ad ignē & p se ipsū & p alios usq; ad sudorē. In iteriore uero fauciu pte interdū exulceratio cē cōsueuit. In hac pleriq; extrinsecus cataplasmatiscq; calidis formētiscq; humidis utunt. Volūt et uaporē calidū ore recipi: p q̄ molliores alij ptes eas fieri dicūt. oportu nioreq; uitio iā hærēti. Sed si bene sic uitari morbus pōt: tuta illa p̄sua. Si met⁹ eius ē: supuacua sūt. Vtiq; at p̄fricare fauces piculosū ē. exulcerat enī. neq; utilia sunt: q̄ urinae mouēdæ sunt apta: qa possūt dū trāseūt ibi quoq; pituitā extenuare: quā supprimit melius ē. A sclepiades multarū reg: q̄s ipsi quoq; secuti sumus: auctor bonus: acetū ait quā acerrimū esse sorbēdū. Hoc. n. sine ulla noxa cōprimi ulcera. Sed id supprimere sanguinē pōt: ulcera ipsa sanare nō pōt. Melius huic rei licitū ē. Quod idē quoq; eque pbat: vel porri: uel marrubij succus uel nuces græce cū trachanto contrita & cū passo mixtæ: uel lini. semen cōtritū & cū dulci uino mixtū. exercitatio quoq; ambulādi currēdiq; necessaria ē. Frictio a pectore uehcmēs toti inferiori parti adhibēda. Cibi uero cē de

Ulcera noni

Asclepiadem laudat

bent neq; nimium acres: neq; asperi: mel: lenticula: tragum: lac: ptisana: pinguis caro: praecipueq; porrum & quicquid cum hoc mixtum est. Potiois quam minimum esse convenit. Aqua dari potest: vel pura vel in qua malum cydoneum: palmulae decocta sunt. Gargarizationes quoque lenes. si haec pariter proficiunt: reprimentes utiles sunt. Hoc genus neque acutum est & potest esse non longum. curationem tamen maturam vehementer & diu laedat: desiderat.

De tussi.

Tussis vero fere pro faucium exulceratione molesta est. quae multis modis contrahitur. Itaque illis restitutis ipsa finitur. Solet tamen interdum per se quoque male habere: & vix cum vetus facta est eliditur. ac modo arida est: modo pituita citat. Oportet hyssopum altero quoque die bibere. spiritu retento currere: sed minime in pulvere. ac lectione uti vehementi. quae primo impedit a tussi post eam vincit tum ambulare. deinde per manus quoque exerceri: & pectus diu perfricare. post haec quam pinguis sima ficus tres supra prunas in coctas esse. Praeter haec si humida est: profunt frictiones validae cum quibusdam calfacientibus sic ut caput quoque siccum vehementer perfricetur. Item cucurbitulae pectori admota. sinapi ex parte exteriori faucibus impositum donec leuiter exulceret. potio ex meta nucibusque graecis & amilo: primoque assumptus panis aridus: deinde aliquis lenis. At si sicca tussis est: cum ea vehementissime urget: adiuvat uini austeri cyathus assumptus: dum ne amplius id interposito tempore aliquo quam ter aut quater fiat. Item laseris quam optimi paulum deuorare opus est: porri uel marrubij succum assumere: scyllam delingere acetum ex ea uel certe acre sorbere: aut cum spica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis est in omni tussi est peregrinatio: nauigatio longa: loca maritima: natationes. Cibus interdum mollis: ut malua ut urtica. interdum acer: ut lac cum allio coctum: sorbitiones quibus laser sit adiectum: aut in quibus porrum incoctum tabuerit: ouum sorbile: sulphure adiecto: potui primum aqua calida: deinde iuicem alijs diebus haec alijs uinum. Magis terri potest aliquis cum sanguinem expuit. Sed id modo minus: modo plus periculi habet. Exit. n. modo ex gingiuis modo ex ore. & quidem ex hoc interdum est copiose: sed sine tussi sine ulcere sine gingiuarum ullo uitio: ita ut nihil excreetur. Vixit ut ex naribus: sic ex ore aliquando prorupit. Atque interdum sanguis profluit: interdum simile aquae quaedam in qua caro recens lota est. Nonnunquam autem his a sumis faucibus fertur: modo exulcerata ea parte: modo non exulcerata: sed aut ore uenae alicuius ad aperto: aut turbeculis quibusdam natis: ex his sanguine erumpente. Quod ubi incidit: neque laedit potio aut cibus: neque quicquid aut ex ulcere excreatur. aliquando gutture & arterijs exulceratis frequens tussis sanguinem quoque extudit. Interdum est fieri solet: ut aut ex pulmone. aut ex pectore aut ex latere aut ex iocinere feratur: Saepem facinorae quibus sanguis per menstrua non respondet: hunc expuunt: aut etoresque medici fuerunt: uel ex ea parte aliquam sanguinem exire: uel rupta: uel ore alicuius uenae patefacto. Primam diabrosin Secundam rhesinochasim. Tertiam magnagomofin appellant. Vltima minime nocet prima grauissime. Ac saepe quidem euenit: uti sanguinem pus sequatur. interdum autem quod sanguinem ipsum suppressit: satis ad ualitudinem profuit. Sed si secuta ulcera sunt: si pus si tussis est: put sedes ipsa est: ita uaria & periculosa genera morborum sunt. Si uero sanguis tamen fluit: expeditio & remedium & finis est. Neque ignorari oportet eis: quibus fluere sanguis solet. aut quibus spina dolet coxae aut post cursum uehementem vel ambulationem: dum febris absit: non esse inutile sanguinis mediocre profluuium. idque per urinam redditum ipsam quoque lassitudinem soluere. Ac ne eo quidem terribile esse: quod ex superiore loco decidit. Si tamen in eius urina nihil nouabit. Neque uomitum huius afferre periculum est cum repetit: si ante confirmare & implere corpus licuit. & ex toto nullum nocere: qui in corpore robusto neque nimis est neque tussis aut calorem mouet. Haec pertinet ad uniuersum. Nunc ad ea loca quae propositi ueniam. Si ex gingiuis exit: portuculam masticasse satis est si ex ore: continuisse eo merum uinum. si parum

id proficit: acetū. Si inter hæc quoq; grauitè erūpit: quia cōsumere hominē pot: cōmo-
 diffimū ē: ipetū eius admota occipitio cucurbitulā sic vt cutis quoq; incidat: auertere.
 Si id mulieri cui mēstrua nō ferūt. euenit: eandē cucurbitulā incisis inguinibus eius ad-
 mouere. At si ex faucibus: interioribusue partibus processit: & metus maior ē & cura maior
 adhibēda. sanguis mittēdus ē: & si nihilominus ex ore processit: iterq; tertioq; & quotidie
 paulū aliqd. pr̄tinus at̄ debet sorbere vel acetū: vel et̄ cū thure plātaginis aut porri suc-
 cū. imponēdaq; extrinsecus supra id qd̄ dolet lana succida ex aceto ē: sed id spōgia subin-
 dere refrigerādū. Erasistratus horū cura quoq; & femora brachiaq; pluribus locis deliga-
 bat: Id Asclepiades adeo nō p̄desse: vt et̄ inimicū eēt: p̄posuit. Sed id saepe cōmode res-
 pōdere experimēta testant̄. Neq; tñ pluribus locis deligari necesse ē. sed sat ē infra igui-
 na & sup talos sūmosq; humores: et̄ brachia. Tū si febris vrget: dāda ē sorbitio & po-
 tui aqua: in qua aliqd ex his quæ aluū astringūt: decoctū sit. at si abest febris: vel elota
 alica: vel panis ex aqua frigida & molle quoq; ouū dari potest potui: vel idē qd̄ supra
 scriptū est: vel uinum dulce vel aqua frigida. sed sic bibēdum erit: vt sciamus huic mor-
 bo sitim p̄desse. pr̄ter hæc necessaria sunt quies: securitas: silentiū. Caput huius quo-
 q; cubantis sublimè esse debet: recteq; tondet̄. Facies saepe aqua frigida fouenda ē. At
 inimica sunt vinū: balneū. Venus in cibo oleū: acria oīa. itē calida fomenta. conclaue ca-
 lidum & inclusum. multa vestimenta corpori iniecta. etiam fricationes vbi bene etiam
 sanguis conquieuit. tum uero incipiendum est & brachijs cruribusq; a thorace abstinē-
 dum. In hoc casu per hyemem locis maritimis: per æstatem mediterraneis opus est.

De stomachi morbis & curationibus.

Caput quintū.

FAUCIBUS subest stomachus: in quo plura lōga vitia incidere cōsuerunt. Nā mō i-
 gens calor: mō inflatio hunc: mō inflāmatio: mō exulceratio afficit. Interdū pi-
 tuita: interdū bilis orit̄. frequētissimūq; ē eius malum quo resoluit̄: neq; vlla re-
 magis aut afficit̄ aut corpus afficit. Vt diuersa at̄ vitia eius sic et̄ remedia sunt. Vbi ex-
 stuat: aceto cū rosa extrinsecus subinde fouendus ē. imponēdusq; puluis cū oleo & ca-
 taplasmata: quæ simul & reprimūt & mollūt. potui: nisi qd̄ obstat: gelida aqua præ-
 stāda. Si inflatio ē: p̄sunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutē necesse ē. p̄sunt sicca
 & calida fomēta: sed nō vehemētissima. Interponēda abstinētia est. Vtilis in ieiuno
 potio ē absinthij aut hysopti aut rutæ. Exercitatio primo lenis: deinde maior adhibēda
 ē: maxieq; quæ superiores ptes moueat. Quod genus in oibus stomachi vitijs aptissimū
 ē. Post exercitationē opus ē vnctione frictione: balneo quoq; nōnūq; sed rarius: interdū
 alui ductiōe. Cibis deinde calidis neq; inflātibus. eodēq; mō calidis potionibus: primo
 aquæ: post: ubi resedit inflatio: uini austeri. Illud quoq; in oibus stomachi vitijs præci-
 piendū ē: ut quo mō se quisq; æger refecerit: eo ut sanus utat̄. Nam redit huic ibecillitas
 sua: nisi hisdē defēdit̄ bona ualetudo: quibus reddita ē. At si inflāmatio aliqua ē: q̄ fere tu-
 mor & dolor sequit̄: prima sūt quies & abstinētia. lana sulphurata circūdata: in ieiuno
 absinthiū. Si ardor stomachū vrget: aceto cū rosa subinde fouēdus ē: deinde cibis quidē
 utendū est modicis: Imponēda uero extrinsecus quæ simul & reprimunt & mollūt.
 deinde his detractis utendū calidis ex farina cataplasmatibus: quæ reliquas digerāt. In-
 terdū aluus ducēda. Adhibēda exercitatio: & cibus plenior. At si exulceratio stoma-
 chū infestat eadē fere faciēda sunt: quæ in faucibus exulceratis p̄cepta sūt. Exercitatio
 frictio inferiorū partium adhibenda. Adhibēdi lenes & glutinosi cibi: sed citra facietatem.
 Oīa acria atq; acida remouēda. Vino si febris nō ē: dulci: aut si id inflat: certe leni utē-
 dum: sed neq; præfrigido: neq; nimis calido. Si uero pituita stomachus implet̄: necessa-
 rius mō in ieiunio: mō post cibū uomitus ē. Vtilis exercitatio: gestatio: nauigatio: fri-

etio. Nihil edendū: bibendūq; nisi calidū: vitatis tm̄: his: quæ pituitam cōtrahere: cō-
suerāt. Molestius ē: si stomachus bile vitiosus est. Solēt at̄ hi qui sic tentāt iterpositis
q̄busdā diebus hāc: & quidē qđ pessimū est: atrā mouere. His recte aluus ducit̄. po-
tiones absinthio dant̄. necessaria gestatio nauigatio ē: si fieri pōt ex nausea vomitus: vi-
tāda cruditas: sumēdi cibi faciles & stomacho non alieni: vinū austerū. Vulgatissimū
vero pessimūq; stomachi vitiū ē resolutio: id est cū cibi non tenax ē: soletq; desinere ali-
corpus: ac si tabe cōsumi. Huic generi iutilissimū balneū ē. Lectiōes exercitatiōesq; su-
pioris ptis necessariae. Itē vnctiōes frictiōesq; his p̄fundi frigida atq; i eadē natate: ca-
nalibus eiusdē subijcere ē stomachū ipsū: & magis ē a scapulis id qđ cōtra stomachū ē.
Cōsistere i frigidis: medij capitiscq; fotibus q̄les cutiliarū: sumbruinarūq; sunt: salutare
ē. Cibi quoq; assumēdi sūt frigidi: q̄ potius difficulter coquūt̄. quā facile vitiāt̄. Er-
go pleriq; q̄ nihil aliud cōcoquere possunt: bubulā coquūt̄. Ex quo colligi potest: neq;
auē neq; venationē: neq; piscē dari debere: nisi generis durioris. Potui qđ aptissimū ē
vinū frigidū vel certe bene calidū meracū: potissimū rheticū vel allobrogicū: aliudue
qđ & austere & resina cōditū ē. si id nō ē: quā asperrimū maxieq; signinū. Si cibus nō
cōtinet̄: dāda aqua & eliciēdus plenior vomitus ē: itereq; dādus cibus: & tū admouen-
dā duobus itra stomachū digitis cucurbitulā: ibiq; duabus aut tribus horis cōtinēdā
sūt. Si simul & vomitus & dolor ē: iponēda supra stomachū ē lana succida: vel spongia
ex aceto: vel cathaplasma qđ refrigeret. Perfricāda vero nō diu sed vehemēter brachia
& crura: & calefaciēda. Si plus doloris ē: infra præcordia q̄ttuor digitis cucurbitula
vtēdū ē: p̄tinus dādus panis ex pusca frigida. Si nō continuit: post vomitū lene aliqd
ex his: q̄ nō aliena stomacho sūt. Si ne id quidē tēuit: singuli cyathi vini singulis iter-
positis horis dōec stomachus cōsistat. Valēs ēt medicamētū ē radiculae succus valēti-
us acidi punici mali conpari mō succi: q̄ ex dulci punico malo ē: adiecto ēt itubi succo
& mēta: sed huius minima pte. q̄bus tantū dē quantū i his oibus ē aquæ frigidae quam
optime miscet̄. Id. n. plus quā vinū ad cōprimēdū stomachū pōt. suppressiō at̄ vom-
itus ē: q̄ p se venit sic si nausea ē. Sed si coacuit intus cibus aut cōputruit: quorū vtrūli-
bet ructus ostēdit: eijciēdus ē: p̄tinusq; cibus assūptis hisdē: quos p̄xiē posui: stoma-
chus restituēdus. Vbi sublatus ē p̄sens metus: ad ea redeūdū ē: q̄ supra præcepta sūt.

De laterum doloribus.

Caput sextum.

Stomachus lateribus cigit̄: atq; in his quoq; vehemētes dolores eē cōsuerunt
& initiū vel ex frigore vel ex ictu vel ex nimio cursu vel ex morbo est. Sed iter-
dū ne malū infra dolorē ē. isq; mō tarde: mō celeriter soluit̄. iterdū ad p̄nitie
quoq; p̄cedit. orit̄q; acutus morbus: q̄ pleureticus a græcis noiat̄. Huic dolori late-
ris febris & tussis accedit. & p̄ hāc excreat̄: si tollerabilis morbus ē: pituita si grauis sā-
guis. Interdū ēt sicca tussis ē: quæ nihil emollit̄. Idq; primo vitio grau⁹. secūdo tolera-
bilis ē. Remediū uero ē magni & recētis doloris sanguis missus. At siue leuior: siue
uetustior casus est: uel supuacuū: uel serū id auxiliū ē. confugiendūq; ad cucurbitulas
ē: ante sūma cute incisa. Recte ēt sinapi ex aceto sup pectus iponit̄: donec ulcera pu-
stulasq; excitet: & tū medicamētū: qđ humorē illuc citet. Præter hāc circundare pri-
mū oportet latus absolanae sulphuratae. deide cū paulū inflāmatio se remisit: siccis &
calidis fomētis uti. Ab his trāsitus ad malagmata ē. Si uetustior dolor remanet: noui-
sime resina iposita discutit̄. Vtēdū cibus: potiōibusq; calidis. uitandū frigus Inter hāc
tñ nō alienū & extremas p̄tes oleo & sulphure p̄fricare. Si leuata tussis ē: leni lectiōe
uti. iāq; & acres cibos & uinū meracius assumere. Quæ a medicis p̄cipiunt̄: ut tñ siue
his rusticos rostros epota ex aqua herba trixaquo satis adiuuet. Hæc i oī lateris dolo

re coia sunt. plus negocij e. si acutus quoq; morbus is factus e. In hoc praeter ea quae supra posita sunt: haec aduertenda sunt. vt cibis sit qua maxie tenuis & lenis: praecipueq; sorbitio: eaq; ex ptisana potissimu. aut ius i quo porrus cu pullo gallinacco coctus sit. Idq; no nisi tertio quoq; die det: si tn p vires licebit potio vero aqua mulsā: in qua hyso pu aut ruta decocta sit. Quae qbus teporibus da da sint: ex rone vel adiectae vel leuatae febris apparebit: sic: vt remissione qua maxia dent: cu co tn: vt sciamus no esse eius generis tussi aridas fauces comittendas: Saepc. n. vbi nihil e qd' excreat: cotinuat & strangulat. Ob qua causa dixi et peius id geus ee tussis: qd' nihil: qua qd' pituita moueret. Sed hic vinu sorbere vt supra pcepimus: morbus ipse non patit. inuice eius cremor ptisanæ sumendus e. Vt his at i ipso morbi feruore sustinendus ager e: vt sic vbi paulu is se remisit: alimeta pleniora & vini quoq; aliqd dari pot. dum nihil det: qd' aut refrigeret corpus: aut fauces asperet. Si in refectione quoq; maserit tussis intermittere oportebit uno die: posteroq; cu cibo uini paulo plus assumere. Atq; incipiente quoq; tussi: tu non erit alienu: ut supra quoq; positu e: uini cyathos sorbere. Sed i hoc genere ualitudinis dulce uel certe lene comodius e. Si malu iueterauit: athletico uictu corp9 firmadu e.

De uiscerum morbis & primo de pulmone: deinde iocinere: tu de liene: postremo de renibus.

Caput. vij.

A Copagine uero corporis ad uiscera traseundū e. & in primis ad pulmonē ueniendū. ex quo uehemens & acutus morbus orit: que peripneumaticon graeci uocant. Eius haec conditio e: Pulmo totus afficit. Huc casu eius subsequitur tussis: bile uel pus trahēs praecordior: totiusq; pectoris grauitas: spiritus difficultas: magna febres: cotiua uigilia: cibi fastidiu. Id genus morbi plus piculi qua doloris habet. Oportet si satis ualida uires sunt: sanguine mittere: si minores: cucurbitulas sine ferro praecordijs admouere. Tu si satis ualet: gestado agru digerere: si paru intra domu tn dimouere. Potione at hyso pi dare: cu ficus arida sit. incocta: aut aquam mulsā: in qua uel hyso pum uel ruta decocta sit. Frictione uti diutissime in scapulis: pxime ab his in brachijs & pedib9 & crurib9 leuiter cotra pulmonē. idq; bis quotidie facere. qd' ad cibū uero ptinet: huic nec salis opus e: neq; acrib9 neq; amaris: neq; aluū astrigentib9: sed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda e sorbitio ptisanæ uel alicæ uel orize: cu qua recēs adeps cocta sit. Cu hac sorbile ouū. nuclei pinei ex melle. panis uel elota alica ex aqua mulsā. potui deinde no solu pura aqua: sed et mulsā egelida aut si aestas e: etiā frigida: nisi quid obstat. Hac at altero quoq; die increscēte morbo dare satis est. Vbi in cremēto constitit quantū res patit ab oibus abstinentū e: praeter qua aqua egelida. Si uires desūt: adiuuanda sunt aq mulsā. psuntq; aduersus dolores iposita calida fometa: uel ea q simul & reprimūt & emolliūt. Prodest ipositus sup pectus sal bene contritus cu carato mixtus qa leuiter cutē erodit: eoq; ipetū materia: quo pulmo uexat: euocat. Vtile et quod malagma est ex his quae materiā trahunt. Neq; alienū e dū premit morbus clausis fenestris agru continere. Vbi paulu leuatus est: ter aut quater die fenestris aliquāto apertis paruū aerē recipere. Deinde in refectione pluribus diebus a uino abstinere: gestatioe: frictioe uti. sorbitionib9: & prioribus cibis adijcere ex olerib9 poru ex carne unguilas & suma truculo: atq; pisciculos sic ut diu nihil molle & lene sumatur.

De iocineris morbo & curatione.

Caput octauū.

A Lterius quoq; uisceris morbus idest iocineris aequē mō lōgus mō acutus esse cōsueuit. hepaticū graeci uocāt. Dextra pte sub praecordijs uehēmēs dolor e. idē q; ad latus dextrū & ad iugulū humerūq; ptis eiusdē puenit. nonnunq; manus quoq; dextra torquet. horror calidus e. Vbi male e: bilis euomit: interdū singultus p

pe strangulat. Et hæc quidē acuti morbi sunt: lōgioris uero vbi suppuratio in iocinere ē: dolorq; mō finit: mō intendit: dextra ptē præcordia dura sūt & tumēt: post cibum maior difficultas est. accedit maxillæ: quædā resolutio. vbi inueterauit malū: venter & crura pedesq; intumescunt: pectus atq; humeri: circaq; iugulū vtrunq; extenuat. Initio sanguinē mittere optimū est. tū venter soluēdus ē si nō potest aliter per nigrū veratrū imponēda extrinsecus cataplasmata: primū quæ reprimāt: deinde calida quæ deducāt quibus recte iris vel absinthiū adijcitur. post hæc malagma. Dandæ vero sorbitiones sunt: omnesq; cibi & calidi & qui nō multū alant: & fere qui pulmonis quoq; dolori cōueniūt: præterq; eos q; urinā mouēt: potiōesq; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo sunt thimū: saturcia: hysopū: nepeta: amilū: sisamū: lauri baccæ: pini flos: herba sanguinalis: menta: ex malo cotoneo mediū: solumbæ iecur recens & crudū. Ex quibus quædā p se esse: quædā adijcere vel sorbitiōi vel potiōi licet: sic tñ vt parce assumant. Neq; ali enū est absinthiū cōtritū ex melle & pipere eiusq; catapotiuū quotidie deuorare. abstinēdū utiq; ē ab oibus frigidis: neq; enī res vlla magis iecur lædit Frictiōibus vtendū in extremis ptibus. vitandus oīs labor: oīs uehementior motus: ne spiritus quidē diutius cōtinēdus est. Ira trepidatio pondus ictus cursus inimica sunt. Perfusio corporis multa pdest ex aqua: si hyems ē: calida si æstas tepida. Item liberalis unctio: & in balneo sudor. Si uero iecur uomica laborat: eadē faciēda sunt: quæ in cæteris interioribus suppurationibus. Quidā etiam contra id scalpello aperiunt: ipsam uomicam adurunt.

De lienis morbo & curatione.

Caput. viii.

Lienis ubi affectus ē: intumescit: simulq; cū eo ps sinistra: eaq; dura ē. & præmēti renitit: venter intētus ē. aliquis et cruribus tumor ē. Ulcera ut omnino nō sanescūt: aut certe cicatricē uix recipiūt. In intēta ambulatione cursuq; dolor & quædā difficultas ē. Hoc uitiū quies auget. Itaq; exercitatiōe & labore opus ē: habita tñ ratione: ne febre mixta si nimiū pcesserit: excitef. Vnctiōes frictiōesq; & sudores necessarij sūt. Dulcia oīa inimica sunt. Itē lac & caseus. Acida at maxime conueniunt. Ergo acetū acre p se sorbere: & magis et qd scylla cōditū est: expedit. Edēda sunt salsamēta: uel oleæ ex muria dura tinctæ in aceto lactucæ. intubiq; & betæ ex eodē. ex sinapi asparagus: armoracia: pastinaca: unguilæ: rostra: aues macræ: eiusdē generis uenatio. Potui uero ieiuno dari debet absinthiū iocētū. at post cibū aqua a ferrario fabro i qua cādēs ferrū subinde tinctū sit. Hæc. n. uel p̄cipue lienē coercet. qd animaduersū ē i his aīalibus: quæ apud hos fabros aducata exiguos lienes habēt pōt et dari uinū tenue austerū: oīaq; in cibis & potionibus: quæ urinæ mouēdæ sunt: præcipueq; ad id ualeat uel trifolij. semen uel cuminū uel apiū: uel serpillū: uel citisus: uel portulaca: uel nepeta: uel thimū: uel hysopū: uel saturcia. Hæc. n. ide cōmodissime uidentur humorē deducere. Lienis quoq; bubulus utiliter esui dat: p̄cipueq; cruta & nasturciū lienem extenuāt. Imponēda quoq; extrinsecus sūt q̄ leuent. Fit ex ungueto & palmulis qd myrabolanon græci uocāt. Fit ex lini & nasturcij semine quo uinū & oleum adijcit. Fit ex cupresso uiride & arida ficu. Fit ex sinapi cui seui hirquini a reibus q̄rta ps ponderis adijcitur: teriturq; in sale & ptinus imponit: Multisq; modis huic rei capparum aptum ē. Nā & ipsum cum cibo assumere: & muriam eius cum aceto sorbere cōmodum est. Quinetiam extrinsecus radicem contritam: uel corticem eius cum fursuribus aut ipsū capparum cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoq; huic rei aptantur.

De renū morbis & curationibus.

Caput. x.

ATrenes ubi affecti sūt: diu male habēt. Peius ē si frequēs biliosus vomit⁹ accedit. Oportet cōgescere: cubare molliter: soluere aluū. si aliter nō respōdet etiā

Capitulum hunc hunc su-
nam? et plinius lib
2o capite
Aretius atria bilis pura
3o de cura ambarū
egrotantū hysp.

ducere: saepe desiderare i aqua calida: neq; cibū neq; potione frigidā assumere abstinere ab oibus salis: acris: acidis pomis: bibere liberaliter: adijcere mō cibo mō potiōi pip. porrū. ferulā: albū papauer. Quē maxie ide vrinā mouere cōsueuerūt. Auxilio quoq; his exulceratis sūt: si adhuc vlcera purganda sūt: cucumeris semina detractis corticib9 sexagita: nuclei ex pinu siluestri duodeci: anesi qđ tribus digitis sumi possit: croci paulū: cōtrita & i duas mulsi potiōes diuisa. Si vero dolor tm leuādus ē: eiusdē cucumeris semina trigita: ijdē nuclei vigiti: nuces græce quiq; croci paululū: cōtrita & cū lacte potui data. At sup quoq; recte qđā malagmata iniiciāt: maxieq; ea q̄ hūori extrahendo sunt

De intestinorū morbis & primo de cholera.

Caput. xi.

Visceribus ad itestina veniēdū ē: quæ sūt & acutis & longis morbis obnoxia. Primo æque faciēda mētio est cholera: quia cōmune id stomachi atq; intestinorū vitiū videri pōt. Nā simul & deiectio & vomitus ē: p̄terq; hæc inflatio ē itestina torquētur: bilis supra ifra: erūpit: primū aquæ similis: deinde vt in ea recens caro lota esse videat: interdū alba: nōnūq; nigra vel uaria. Ergo eo nomine morbi hūc cholera græci nominarūt. prater ea uero quæ supra cōprehēsa sunt: saepe ēt crura manusq; cōtrahūt: vrget sitis aīa defecit. quibus cōcurrētibus nōmirū est: si subito q̄s moritur. Neq; tm vlli morbo minori momēto succurrit. Protinus ergo vbi ista cœperunt aquæ tepidæ quā plurimū bibere oportet & vomere. Vix vnq; sine vomitu sequit. sed et si nō incidit: miscuisse tm nouā materiā corruptæ pdest: parsq; sanitatis est vomitum eē suppressū. si id incidit: ptinus ab oī potiōe abstinēdū ē. Si uero tormina sūt oportet frigidis & humidis fomētis stomachū fouere vel si vēter dolet hisdē egelidis: sic vt vēter ipse mediocriter calētibus iuuat. Quod si vehemēter & vomitus & deiectio & setis uexant & adhuc subcruda sūt quæ vomunt: nondū vino maturū tēpus ē. Aqua: neq; ea ipsa frigida: sed potius egelida dāda ē. admouendūq; naribus ē puleiū ex aceto. vel polēta vino aspsa: vel menta secūdū naturā ē. Ac cū discussa cruditas ē: tū magis verēdū ē: ne aīa deficiat. Ergo tū cōfugiēdū ē ad vinū. Id esse oportet tēue: odoratū. cum aqua frigida mixtū: uel polēta adiecta: uel melle quoq; assumere expedit: quotiēsq; aliquid aut stomachus aut vēter effudit: totiēs p̄ hæc vires restituere. Erasistratus primo tribus vini guttis aut quis aspgēdā potione esse dixit: deide paulatī merū adijciēdū. Is si & ab initio vinū dedit & metū cruditatis secutus ē: nō sine causa fecit. Si uehemētē ifirmitatē adiuuari posse tribus guttis putauit: errauit. At si inanis ē homo: & crura eius cōtrahūt: iterponēda potio absinthij ē. Si extremæ ptes corpis frigēt: ungedæ sunt calido oleo: cui caræ paulū sit adiectū calidissq; fomētis nutriendæ. Si ne sub his qdē ges facta ē: extrisecus cōtra uētriculū ipsū cucurbitula admouēda ē: aut sinapi sup iponendū. Vbi is cōstitit: dormire oportet. postero die utiq; a potiōe abstinere. die tertio i balneū ire. paulatim se cibo reficere: somno: quisq; facile acquiescit. Itēq; lassitudine & frigore. Si post suppressā cholera febricula manet: aluū duci necessariū ē. tū cibus vinoq; utendū ē. sed hic quidē morbus & acutus ē & iter itestina stomachūq; uersat: sic ut cui9 potissimū ptis sit: nō facile dici possit.

De Coeliaco uentriculi morbo. Caput. xij.

In ipsius uero uētriculi porta cōsistit is q̄ & lōgus esse cōsueuit: coeliacus a græcis nominat. Sub hoc uēter idurescit: dolorq; eius ē. Aluus nihil reddit: ac ne spiritū qdē trāsmittit. Extremæ ptes frigescent. Difficulter spiritus redditur. Comodissimū ē iter initia calida cataplasmata toto uētri iponere: ut dolorē leniant. post cibū uomere: atq; ita uentrē exinanire. Proximis deide diebus cucurbitulas sine ferro uentri & coxis admouere. Ventrē ipsū liquare dato lacte & uino salso frigido. Si tēpus anni patit: et uiridibus ficis: sic tm ne quis aut cibus aut humor uniuersus detur:

sed paulatim. Ergo per interualla tēporis sat est cyatos binos ternosue sumere & cibū pro portione huius: cōmodeq; facit cyatho lactis cyathus aquæ mixtus & sic datus. Cibiq; inflātes & acres vtiliores sunt: adeo ut lacti quoq; recte cōtritum alliū adijciat. procedēte vero tēpore opus ē gestari: maximeq; nauigare: perfricari ter aut quater die: sic vt nitrū oleo misceatur: perfundi aqua calida post cibum. deide sinapi iponere per oia mēbra excepto capite: donec arrodatur & rubeat: maxieq; si corpus durum & virile est. paulatim deide faciendus ē trāsitus ad ea quæ uentrē cōprimunt. Assā caro dan da: valens & quæ nō facile corrumpatur potui uero pluuialis aqua decocta: sed quæ p binos ternosue cyathos bibatur. Si uetus uitium est: oportet laser quā optimū ad pi peris magnitudinē deuorare. altero quoq; die uinū vel aquam bibere: interdum iterpo sito cibo singulos uini cyathos sorbere: ex inferiori parte infundere pluuialem egelidā aquam maxieq; si dolor in imis partibus remanet.

De tenuioris intestini morbo.

Caput. xiiij.

Inter ipsa uero itestina cōsistūt duo morbi: quorū alter in tenuiore: alter i ple niore ē. Prior acutus ē. Insequens esse lōgus pōt. Diocles carystius tenuioris i testini morbū chordapson plenioris ileon nominauit. A plerisq; uideo nūc il lū priorē ileon: hunc chordion nominari. Sed prior mō supra umbilicū mō sub umbi lico dolorē mouet. Fit ex alterutro loco inflāmatio: nec aluus nec spiritus infra tranf mittitur. si superior pars affecta ē: cibus. si inferior stercus p os reddit. si utrūlibet ue tus ē: adijcitur piculo uomitus biliosus mali odoris aut uarius aut niger. Remediū ē sanguinē mittere: uel cucurbitulas pluribus locis admouere: nō ubiq; cute icisa. Id. n. duobus aut tribus locis satis ē: Ex cæteris spiritū euocare abūde ē. Tū animaduertere oportet: quo loco malū sit. Solet. n. cōtra id tumere. Et si supra ūbilicū ē: alui ductio utilis non est. Si infra est: aluum ducere vt Erasistrato placuit: optimū est. & sæpe: id auxiliij satis est. Ducit at pcolato ptisanæ cremore cū oleo & melle: sic ut pter ea nihil adijciat. Si nihil tumet duas manus iponere oportet supra sūmū uentrē: paulatimq; deducere. Inuenietur enī mali locus: qui necesse est: renitāt: & ex eodē deliberari pote rit ducēda nec ne aluus sit. Illa cōia sunt: calida cataplasmata admouere: eaq; iponere a māmīs usq; ad inguina & spinā: ac sæpe mutare: brachia cruraq; pfricare: demittere totū hoīem icalido oleo. Si dolor nō quiescit: et in aluū ex pte inferiore tres aut quat tuor cyathos calidi olei dare. Vbi p hęc cōsecuti sumus: iā ex inferiore pte spiritus trās mittat: offerre potui mulsū tepidū non multū. Nā ante magna cura uitandū est. ne quid bibat. Si id cōmode cessit: adijcere sorbitionē. Vbi dolor & febricula quierūt: tū demū uti cibo pleniore: sed neq; inflante: neq; duro. neq; ualido: ne intestina adhuc im becilla lædantur. potui uero nihil præter quā purā aquā. nam siue quid uinolentū siue accidū ē: id huic morbo alienū ē. Ac postea quoq; uitare oportet balneū: ābulationē: gestationē: cæterosq; corporis motus. Nā facile id malū redire cōsueuit: & siue cū fri gus subit: siue aliqua iactatio: nisi bene iam confirmatis intestinis reuertitur.

De morbo intestini plenioris.

Caput. xiiij.

Is at morbus: qui intestino pleniore est: in ea maxie parte est: quam certā esse pposui. Vehemēs inflatio: uehementes dolores dextra magis pte: intestinū quod uerti uidet prope spiritū elidit. In plerisq; post frigora cruditatesq; orit deide quiescit & per atatem sæpe repetēs sic cruciat: ut uitæ spacio nihil demat. Vbi is dolor cœpit: admouere sicca & calida fomēta oportet: srd prio lenta: deide ualidiora: simulq; frictiōes: ad extremas ptes idest crura brachiaq; materiā reuocare. Si discussū nō ē: qua dolet cucurbitulas sine ferro defigere. Est et medicamētū eius rei causa com

paratū: qd' colicon nominatur. Id se repperisse Cassius gloriabat'. Magis prodest potui datū sed impositū quoq; extrisecus digerendo spiritū dolorē leuat. Nisi finito vero tormēto: recte neq; cibus neq; potio assumit'. Quo victu sit vtendū qui hoc genere tētantur: iā mihi dictū est. Cōfectio medicamēti: qd' colicon nominatur: ex his cōstat. Consi: anesi: castorei singulorū. P. XIII. petroselini. P. denarioꝝ. III. piperis longi & rotūdi singulorū. P. XII. papaueris lachrimæ nunci rotundi. myrræ: nardi singularū. P. VI. Quæ melle excipiuntur. id at & deuorari pōt & ex aqua calida sumi.

De torminibus idest dysenteria.

Caput. xv.

Droxia his iter intestinorū mala: tormina esse cōsueuerūt dysenteriō græce vocat'. itus itestina exulcerāt'. Ex his cruor manat. Isq; modo cū stercore aliquo semp liquido: modo cū quibusdā quasi muccosis excernit'. interdū simul quæ dā carnosā descēdūt: Frequēs deiciēdi cupiditas: dolorq; i ano ē. Cū eodem dolore exigū aliqd' emittit'. Atq; eo quoq; tormētū itēdit'. Idq; post tēpus aliquod leuat'. exiguaq; reges ē sōnus iterpellat': febricula orit'. lōgoq; tpe id malū cū iueterauerit aut tollit hoiem: aut ēt: si finit' excruciat. Oportet iprimis cōquiescere. Si qdē oīs agitatio exulcerat: deinde ieiunū sorbere vini cyathū: cui cōtrita radix quinquēfolij sit adiecta: iponere cataplasmata sup vētrē quæ reprimūt. qd' i superioribus vētris morbis non expedit. quotiēsq; desidit: subluere aqua calida: i qua decoctæ verbenæ sint: portulacā vel coctā vel ex dura muria edisse. cibos potiōesq; eas: quæ astringūt aluū. Si vetustior morbus ē: ex inferioribus ptibus tepidū infundere vel ptisanā cremorē: vel lac: uel adipē liquatā: vel medullā ceruinā: vel oleū: vel cū rosa butirū: vel cū eadē albū crudū ex ouis: vel aquā: in qua lini semē decoctū sit: vel si somnus nō accedit: vitellos cū aqua: i qua rosæ floris folia coctā sint. Leuant. n. dolorē hæc & mitiora vlcera efficiūt: maximeq; utilia sunt: si cibi quoq; secutū fastidiū est. Themison muria dura quā asperima sic utendum memorie prodidit. Cibi uero esse debēt q leniter uentrē dēstringāt & ea quæ urinā mouēt. Si ea cōsecuta sūt i aliā partē humorē auertēdo p'sunt. si nō sunt cōsecuta: noxā auget. Itaq; nisi i qbus p'opte id facere cōsueuerūt: nō sunt adhibēda. Potui si febricula ē: aqua pura calida uel ea: quæ ipsa quoq; astringat. dari debet: si nō ē: uinū lene austerū. Si pluribus diebus nihil remedia alia iuuerūt: uetusq; iā uitiū ē: aquæ bene frigidæ potio assumpta ulcera astringit: & initium secundæ ualitudinis facit. Sed ubi uenter suppressus est: p'tinus ad calidā potionē reuertendū est. Solet at interdū ēt putris sanies: pessimiq; odoris descēdere: solet purus sanguis p'fluere. si superius uitiū ē: aluus aqua mulsa duci debet: tunc deinde eadem infundi: quæ supra cōprehensa sunt. Valensq; ē etiam aduersus ulcera intestinorum minij gleba cum salis hemina contrita. Si minus mixta his aqua in aluum datur. Ac si sanguis profluit: cibi potionesq; esse debent: quæ astringant.

De leuitate intestinorū.

Caput. xvj.

EX torminibus interdū intestinorū leuitas orit': quæ continere nihil possunt: & quicquid assumptū est: imperfectū p'tinus reddunt. Id interdū ægros trahit: interdū præcipitat. In hoc utiq; adhibere oportet cōprimētia: quo facilius tenēdi aliquid intestinis uis sit. Ergo & sup pectus ponetur sinapi: exulcerataq; cute: malagma: quod humorē euocet & ex uerbenis decoctis aqua desidat: & cibos potionesq; assumat: quæ aluū astringunt & frigidis utetur p'fusiōibus. Oportet tñ p'spicere: ne simul his oībus admotis uitiū cōtrarium p'imodicas inflationes oriat'. Paulatim ergo firmari intestina debebunt aliqbus quotidie adiectis. Et cū in oī fluore uētris: tū i hoc præcipue necessariū ē: nō quotiēs libet desidere: sed quotiēs necesse ē: ut hæc ipsa mora in cōsuetudinē ferēdi oneris itestina deducat. Alterum quoq; quod æque ad oēs simi-

les affectus pertinet: in hoc maxime seruandum est: ut cum plerumque utilia in suauia sunt. quibus est platanus
& rubi & quicquid mali corio mixtum est: ea potissimum in his dentur quae maxime aeger volet. Deinde
si omnia ista fastidiet: ad excitandam cibi cupiditatem interponatur aliquid minus utile: sed magis
gratum. Exercitationes: frictiones huic quoque morbo necessariae sunt & cum his sol: ignis balne-
um: vomitus ut Hippocrati visum est albo veratro: si caetera parum proficiet euocatus:

De lumbricis aluum occupantibus.

Caput. xvij.

Nonnumquam autem lumbrici quoque occupant aluum: huiusmodi modo ex inferioribus partibus: modo for-
tius ore redduntur. Atque interdum latos eos: quae peiores sunt: interdum teretes videmus
si lati sunt: aqua potui dari debet: in qua lupinum aut cortex mori decoctus sit: aut
eui adiectum sit contritum vel hyssopum vel piperis acetabulum scamoneae paulum. Vel est pridie
cum multum allium ederit: vomat. Postero quoque die mali purgati tenues radículas colligat quantum
manu comprehendet: easque contritas in aqua tribus sextariis decoquat: donec tertia pars supersit.
Huc adijciat nitri paulum & ieiunus bibat. Interpositis deinde tribus horis duas portiones
sumat aut aquae vel muriæ duræ sic adiectæ. tum desiderat subiecta calida aqua in pelue. si ve-
ro teretes sunt: quae pueros maxime exercet: & eadem dari possunt & quaedam leuiora: ut contritum
semen urticae: aut brassicae: aut cumini cum aqua: vel mentha: vel absinthium decoctum: vel hy-
ssopum ex aqua mulsa vel nasturcij semen cum aceto contritum. Edisse est & lupinum & allium pedestre:
vel maluae oleum subter dedisse.

De tensesmo intestinorum morbo. Caput. xvij.

Est autem aliud leuius omnibus proximis: de quibus supradictum est: quod tensesmo graeci vo-
cant. id neque acutis neque longis morbis annumerari debet: cum & facile tollatur: neque
vnum per se iugulet. in hoc atque in torminibus frequens desiderium cupiditas est: aequae
dolor ubi aliquid excernitur. descendunt autem pituita muccisque similia interdum et leniter subtruen-
ta. sed his interponuntur nonnumquam ex cibo quoque recte coacta. desiderare oportet in aqua calida sa-
piusque ipsum manu nutrire. cui plura medicamenta idonea sunt butyrum cum rosa. agacia ex
aceto liquata. emplastrum id: quod tetrastropharmacum graeci vocant: rosa liquatum: a lumen lana
circumdatum & ita appositum. eademque ex inferiore parte indita quae torminum auxilia sunt eadem ver-
benae decoctae: ut inferiores partes foueantur: alternis vero diebus aqua: alternis leue & au-
sterum vinum bibendum est. Potio esse debet egelida & frigida. pro prior ratione victus talis quale
in tormina supra praecipimus.

De ventris fluxu & curatioe. Caput. xix.

Leuior est dum recens deiectionis est: ubi & liquida aluus & saepius quam ex consuetudine fer-
tur. atque interdum tolerabilis dolor est: interdum grauissimus. idque peius est. sed vno die
fluere aluum saepe pro valetudine est: atque est pluribus: dum febris absit: & intra septimum
diem id coalescat. purgat enim corpus: & quod itus laesurum erat: vtiliter effunditur. verum spaci-
um periculosum est. Interdum enim tormina ac febriculas excitat: viresque consumit. pro die quiescere
satis est: neque impetum ventris prohibere. si pro se desit balneo vti: paulum cibi capere: si mansit: ab-
stinere non solum a cibo: sed et a potione. Postero die si nihilominus liquida aluus est: aqua coque-
scere: paulum astrigentis cibi sumere: tertio die in balneum ire vehementer omnia proter ventrem perfricare
ad ignem liberos scapulasque admouere. cibis vti: sed ventrem contrahentibus: vno non multum mero
co. Si postero quoque die fluat: plus edisse: sed vomere est ex toto donec coalescat. Contra si-
tis: fame vomitu vti. Vix enim fieri potest ut post hanc aduersionem aluum non contrahat. Alia via
est ubi uelis suppressere. Canare: deinde uomere postero die in lecto coalescere. uespere ungi
sed leuiter. deinde pannis circa scilibrum ex uino amico mero sumere. tum assu aliquid: maximeque aue &
postea uinum idem bibere aqua pluuiali mixtum: idque usque quantum die facere: iterumque uomere. Fri-
gidam autem assidue potionem esse debere contra priores auctores Asclepiades affirmavit &
quod est quae frigidissima. Ego experientis quoniam in se credere debere existimo calida potius
an frigida utatur. Interdum autem euenit: ut id pluribus diebus neglectum curari difficilius

possit. a vomitu oportet incipere: deinde postero die vespere: tepido loco iungi. cibū modicū assumere: vinū meracū q̄ asperrimū: ipositā sup ventrē habere cū carato rutā. In hoc at affectu corporis neq; ambulatiōe: neq; frictiōe opus ē. vehiculo sedisse vel magis ē equo pdest. Neq; n. vlla res magis itestina cōfirmat. Si vero ēt medicamētis vtē dū ē: aptissimū ē id qd̄ ex pomis fit. Vindemia tēpore ī grāde vas cōijcienda sunt pira atq; mala siluestria. si ea nō sunt: pira tarētina viridia vel signina mala scādiana vel amerina: myrapia: : hisq; adijciēda sunt cotonea: & cū ipsis corticibus suis punica: sorba: & qbus magis vtimur ēt torminalia: sic vt hęc tertiā ollæ ptē teneāt. tū deinde ea musto iplēda ē: coquēdūq; id donec oīa q̄ idita sūt: liquata ī vnitatē quādā cocāt. Id gustui nō īsuauē & q̄ncūq; opus ē assumptū leuiter sine vlla stomachi noxa vētrē tenet. duo aut tria cochlearia vno die sūpisse satis ē. Alterū valēius gēus myrti baccas legere: ex his vinū exprimere id decoquere vt decima ps remācat: cuiusq; cyathū sorbere. tertiū qd̄ q̄ fieri pōt: malū punicū excuare exēptisq; oibus seminibus: mēbranas q̄ iter ea fuerūt iterū cōijcere tū īfundere cruda oua tudiculaq; miscere dein malū ipsū sup prunā ipone re. qd̄ dū hūor itus ē nō adurit. Vbi siccū esse cōpit: remouere oportet: extractūq; cochleari qd̄ itus ē: edisse Aliqbus adiectis momētū habet. Itaq; ēt ī piperatū cōijcit: misceturq; cū sale & pipere. ē qd̄ ex his edēdū. ē pulticula ēt: cū q̄ paulū ex fauo vetere cōctū sit: & lēticula cū malo corio cōcta: rubiq; cacumina ī aq̄ decocta & ex oleo atq; aceto assumpta: efficacia sunt. atq; ea aq; ī qua vel palmulæ: vel malū cotoneū: vel arida sorba. vel rubi decocti sunt potata. Quod gēus significo quotiēs potione dādā esse dico: q̄ astrigat. Tritici quoq; hemina ī uino amico austero decoq̄t: idq; triticū ieiuno ac sitiēti dat. superq; id: uinū id sorbet. qd̄ iure valētissimis medicamētis anumerari pōt. atq; ēt potui dat uinū signinū: uel resinatū austerū: uel quodlibet austerū. Cōtunditq; cū corticibus seminibusq; suis punicū malū: vinoq; tali miscet. idq; uel merū sorbet aliq; uel bibit mixtū. sed medicamentis uti nisi ī uehementibus malis superuacuum ē.

De vuluæ morbo & curationibus:

Caput. xx.

QX vulua quoq; fœminis uehemēs malū nascit: pxiēq; ab stomacho uel afficit hęc corpus afficit. Interdū ēt sic exanimat: ut tāq; comitali morbo p̄sternat. Distat tñ hic casus: eo qd̄ neq; oculi uertūt: nec spumæ p̄fluūt: nec nerui distēdūt sopor tñ ē. idq; qbusdā fœminis crebro reuertēs p̄petuū ē: Vbi icidit: si satis uinū ē sanguis missus adiuuat. Si parū ē: cucurbitulæ tñ defigēdæ sūt ī inguinib; Si diutius aut iacet aut alio qn iacere cōsueuit: admouere oportet naribus extictū ex lucerna hnamētū: uel aliud ex his q̄ fœdioris eē odoris rettuli: qd̄ mulierē excitet. Idēq; aq̄ frigida p̄fusio efficit. adiuuatq; ruta cōtrita cū melle: uel ex cyprio caratū: uel quodlibet calidū & hūidū cataplasmata naturalib; pubetēus ipositū iter hęc ēt p̄fricare coxas & poplites oportet. Deinde ubi ad se redit circūcidēdū uinū ē ī totū añū: ēt si casus idē n̄ reuertit. Frictiōe quotidie utēdū totius qdē corpis. p̄cipue uero uētris & poplitū. Cibo ex media materia dād; Si api sup imū uētrē tertio quoq; aut q̄rto die iponēdū dōccorp; rubeat. Si durities māct: molire cōmode uidet solanū ī lac demissū deinde cōtritū & ca
Durici
 ra alba atq; medulla ceruīa cū iriō aut seuū taurinū uel caprinū cū rosa mixtū. dādū potui ēt uel castoreū ē: uel gith: uel anetū. si parū pura ē: purgat iūco q̄drato. si uero vulua exulcerata ē caratū ex rosa fiet & recēs suilla adeps & ex ouis albū misceat: idq; ap
Durici
Dolenti
 pōat uel albū ex ouo cū rosa mixtū adiecto quo facili; cōsistat cōtrita rosa puluere. do
Auanti
 lēs uero ea sulphure suffūgari debet. At si purgatio nimia mulieri nocet remedio sūt cucurbitule cute icisa īguinib; ul ēt sub māmīs admote si maligna purgatio ē subiciēda sūt cocūtia. Id faciūt ēt albæ oliuæ & nigrū papauer cū melle assūptū & gūmicū trito se

Veni dolens
Sanguinis pfluus
Veni pfluus
Crassus urina
mine apij liquatū & cū cyatho passi datū. Præter hæc i oibus uescicæ doloribus idoneæ potiōes sunt: q̄ ex odoribus sūt: idest spica nardi: croco: cinamomo: casia: similibusq;. Idēq; et decocta lētiscus p̄stat, si tñ itolerabilis dolor ē & sanguis p̄fluit: et sanguinis detractio apta ē aut certe coxis admoræ cucurbitulæ cute incisa. At cū vrina sup potio nū modū ēt sine sudore p̄fluēs maciē & periculū facit: si tēuis ē: opus ē exercitatiōe & frictiōe maxieq; i sole vel ad ignē. Balneū rarū esse debet: neq; lōga i co mora: cibus cōprimēs Vinū austerū maracū: p̄ æstatē frigidū p̄ hyemē egelidum: sed tñ quantū minimum sit. Infinita: aluus quoq; vel ducenda vel lacte purgāda est. Si crassa vrina est: vehementior esse debet & exercitatio & frictio: longior in balneo mora: cibus opus est teneris vinū idem. In vtroq; morbo vitāda oīa sunt: q̄ vrinā mouere consuerunt.

De nimia profusione seminis ex naturalibus.

Caput. xxi.

Est et circa naturalia vitiū nimia p̄fusio seminis. q̄ sine venere: sine nocturnis imaginib; sic fert̄ vt iterposito spacio tabe hoīem cōsumat. In hoc affectu salutare sunt vehementes frictiōes: p̄fusiones natationesq; quā frigidissimæ. neq; cibi: nec potio nisi frigida assumpta. Vitare at̄ oportet cruditates: oīa īflantia. nihil ex his assumere: quæ cōtrahere semē vidēt. qualia sunt: filigo: similia: oua alica amyllum oīs caro glutinosa: pip: cruca: bulbi: nuclei: pinei. Neq; alienū ē fouere inferiores ptes aq̄ decocta ex verbenis cōprimētibus. ex hisdē aliqua cataplasmata imo ventri: inguinibusq; circumdare: p̄cipueq; ex aceto rutā vitare: & ne supinus obdormiat.

De coxarū morbis & curationibus.

Caput. xxij.

Superest vt ad extremas ptes corporis veniā: quæ articulis iter se cōserunt. initiū a coxis faciā. Harū īgens dolor esse cōsuevit. Isq; hoīem sæpe debilitat: & quosdā nō dimitit. Eoq; id genus difficillime curat̄: q̄ fere post longos morbos vis pestifera huc se īclinat. q̄ vt illas ptes liberat: sic hāc ipsā quoq; affectā p̄hendit. Fouēdū primū aq̄ calida ē deīde vtēdū calidis cataplasmatibus. Maxie p̄desse videt̄ aut cū hordeacea farina: aut cū ficu ex aq̄ decocta mixtus: capparis cortex cōcisus: vel lolij faria ex uino diluto cocta & mixta cū acida fece: q̄ q̄ refrigerescūt: ip̄ōere noctu malagmata cōmodius ē: Inulæ quoq; radix cōtusa & ex uino austero postea cocta & latte super coxā ip̄osita iter ualētissima auxilia ē. si ista nō soluerūt: sale calido & hūido utēdū ē. Si ne sic qdē finitus dolor ē aut tumor ei accedit: incisa cute admouēdæ sūt cucurbitulæ: mouēda uria. Aluus si cōpressa ē ducēda. Vltimū ē & i uteri quoq; morbis efficacissimū: trib; aut q̄ttuor locis sup coxā cutē cādētib; ferramētis exulcerare. Sed frictiōe quoq; utēdū ē: maxie i sole & codē die sæpius: quo facilius ea q̄ coeūdo nocuerunt: dirigantur. Ea q; si nulla exulceratio est et̄ ipsis coxis sicut & cæteris partibus adhibenda est. Cū uero sæpe aliquid exulcerandum cadenti ferramēto sit: ut materia inutilis euocetur: illud perpetuum est non ut primum fieri pōt huius generis ulcera sanare: sed ea trahere: donec id vitiū: cui per bæc opitulantur: conquiescant.

De genuum doloribus & cura.

Caput. xxij.

Coxis p̄xima gēua sunt. in quibus ipsis nōnūquā dolor esse cōsuevit. In hisdē at̄ cataplasmatibus cucurbitulisq; p̄sidiū ē: sicut et̄ cū in humeris alijsue cōmissuris dolor aliquis exortus ē. Equitare ei cui genua dolēt: inimicissimū oium est. Oēs at̄ eiusmodi dolores ubi inueteraueret: uix citra uistiōem finiuntur.

De articulorum doloribus in manibus pedibusq;.

Caput. xxij.

In manib; pedibusq; articulor; uitia frequētiora lōgioraq; sūt. q̄ i podagris chiragisue esse cōsueuerūt. Ea raro uel castratos uel pueros an̄ fœminæ coitū mulieres: nisi qb; mēstrua suppressa sūt: tētāt. Vbi lētire cæperūt: sāguis mic

tedus est. Id. n. inter initia statim factum sæpe annuam: nonnūq̄ ppetuam valetudi-
 nē p̄stat. Quidā ēt cum a sininio lacte epoto se eluissent: in perpetuum hoc malū eua-
 serunt. Quidā cum toto anno a vino mulso: venere: sibi temperassent: securitatem to-
 tius vitæ consecuti sunt. Idq; utiq; post primū dolorē seruandū est ēt si quieuit. Quod
 si iam consuetudo eius facta est p̄t quidem aliquis esse securior his tēporibus. quibus
 dolor se remisit. Maiorem vero curam adhibere debent: hi quibus id reuertit̄. Quod
 fere: vere autumnoue fieri solet. Cum vero dolor vrget: manu gestari debet: deinde fie-
 ri. in ambulatione leui se dimouere. & si podagra est: interpositis tēporibus exiguis in
 uicē modo sedere: modo ingredi. tū anteq̄ cibū capiat sine balneo loco calido leuiter p̄
 fricari: sudare: p̄fundi aqua egelida: deinde cibū sumere ex media materia interpositis
 rebus vrinā mouentibus: quotiēsq; plenior est: euomere. Vbi dolor vehemēs vrget: in-
 terest sine tumore is sit: an tumor cū calore: an tumor iā ēt obcaluerit. Nam si tumor
 nullus est: calidis fomētis opus ē. Aquā marinā vel muriā durā feruefacere oportet de-
 inde i peluē conijcere: & cū iā homo pati: p̄t: pedes demittere: superq; palā dare & ve-
 stimēto tegere: paulatī deinde iuxta labrū ipsum ex eadē aqua leuiter ifundere: ne ca-
 lor itus destituat: ac deinde noctu cataplasmata calefaciētia iponere: maxicq; ibisci ra-
 dicē ex vino cocta. sin vero tumor: calorq; ē: vttiliora sūt refrigerātia: recteq; i aqua quā
 frigidissima articuli cōtinent̄: sed neq; quotidie: neq; diu sit: ne nerui idurescāt. Imponē-
 dū vero ē cataplasma: qd̄ refrigeret. Neq; tū in hoc ipso diu p̄manēdū: sed ad ea tran-
 seūdū: q̄ sic reprimūt: vt emolliāt. Si maior ē dolor: papaueris cortices i vino coquēdi
 miscēdiq; cū cærato sunt: qd̄ ex rosa factū sit. Vel cærae & adipis suillæ tantū dē vna li-
 quādū: deinde his vinū miscēdū: atq; vbi qd̄ ex eo impositū ē: icaluit: detrahēdū & su-
 binde iponēdū aliud ē. Si vero tumores ēt obcaluerūt & dolēt: leuat spōgia: q̄ iposita
 subinde ex oleo vel aceto vel aqua frigida exprimit̄ aut pari portiōe iter se mixta: pix:
 cæra alumē. Sūt ēt plura idonea māib⁹ pedibusq; malagmata. Quod si nihil superipo-
 ni patit̄: id qd̄ sine tumore ē: fouere oportet spōgia q̄ in aquā calidā demittat̄: in aqua
 vel papaueris cortex: vel cucumeris siluestris radix decocta sit. tū iducere articulis cro-
 cum cū succo papaueris & ouillo lacte. at si tumor est. fouere quidē debet aqua calida
 in qua lentiscus. aliaue verbena reprimētibus decocta sit. induci vero medicamentum
 ex nucibus amaris cum aceto tritis: aut ex cerusa: cui cōtritæ herbæ muralis fucus sit
 adiectus. Lapis ēt qui carnem exedit: quem sarco phagon græci vocant: excisus sic vt
 pedes capiat: demissos: eos cū dolent: retento q; ibi: leuare consuevit. Ex quo in asia la-
 pidi tasio gratia est. Vbi dolor & inflāmatio se miserunt: qd̄ itra dies quadraginta sic
 nisi vitiū hoīs accessit: modicis exercitationibus: abstinentia: vnctionibus lenibus vten-
 dum est: sic vt ēt acopo vel liquido cærato cyprino articuli perfricentur. Equitare poda-
 gricis quoq; alienum est. Quibus vero articulorum dolor certis temporibus reuertit̄
 hos ante & curioso victu cauere oportet: ne iutilis materia corpori supersit & cerebrum
 re vomitu. & si quis ex corpore motus ē: velalui ductione vti vel lacte purgari. Quod
 Erasistratus in podagricis expulit ne in inferiores partes factus cursus pedes replet: cum
 euidens sit omni purgatione non superiora tantū modo: sed ēt inferiora exinaniri
 Ex quocunq; autem morbo quis inualefcit: si tarde confirmatur: vigilare prima luce
 debet nihilominus in lecto conquiescere. circa tertiam horam leuiter vnctis manibus
 corpus permulcere. Deinde delectationis causa quantum iuuat ambulare circuncisa
 omni negociosa cogitatione vel actione: tum gestari diu: multa fricatione vti: loca: cæ-
 lū: cibos sæpe mutare. Vbi triduo: quatrduoue vinū bibit: uno aut ēt altero die inter-
 p̄ere aquā. Per hæc. n. fiet: ne i uitia tabē iferētis: icidat & ut mature vires suas recipiat:

Cū ex toto vero conualuerit: periculosa vitæ genus subito mutabit & inordinate aget: Paulatim ergo debet omissis his legibus eo transire vt arbitrio suo uiuat.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER QVINTVS INCIPIT.

Dixi de his malis corporis: quibus victus rō maxie subuenit. Nūc trāseū dū ē ad eā medicinā ptē: quæ magis medicamētis pugnāt. His multū antiq̄ auctores tribuerūt & Erasistratus: & hi qui se empiricos nominauerūt: p̄cipue tñ Erophilus: deductiq; ab illo viri adeo vt nullū morbi genus sine his curarēt. Multaq; ēt de facultatibus medicamentorū memoriā prodiderunt. qualia sunt vel Zenonis vel Andriæ vel Apollonij. qui Myx cognominatus est. Horū at vsū ex magna pte Asclepiades nō sine cā sustulit: & cū oīa fere medicamēta stomachū lædāt: maliq; succi sint: ad ipsius victus rationē potius oēm curā suā trāstulit. Verū vt illud ī plerisq; morbis vtilius est: sic multa admodū corporibus nostris icidere cōsueuerūt: quæ sine medicamētis ad sanitatē puenire nō possunt. Illud ante oīa scire cōuenit: qd̄ oēs medicinæ ptes ita inexasunt: vt ex toto separari nō possint: sed ab eo nomē trahāt: a quo plurimū petūt. ergo vt illa quæ victu curat aliqñ medicamētū adhibet: & illa quæ p̄cipue medicamentis pugnat: adhibere ēt rationē victus debet. quæ multū admodū ī oibus malis corporis p̄ficit. Sed cū oīa medicamēta pprias facultates habeāt: ac sæpe simplicia opitulētur sæpe mixta: nō alienū videt̄ ante pponere & nomina & vires & mixturas eorū: quo minor ipsius curationis ex sequentibus mora sit.

¶ De simplicibus facultatibus quarūcunq; rerum ex quibus medicamēta fiunt. & primo de his: quæ sanguinem supprimunt. ¶ Caput. i.

Sanguinē supprimūt atramētū sutoriū: qd̄ græci chalcitō appellāt: chalcitis: a cacia & ex aq̄ liciū: thus: aloē: gūmi: plūbū cōbustū: porrū: herba sanguinalis: creta vel cimolia vel figuralis: mysi: frigida aq̄: vinū acetū: alumē: melinū squama & ferri & æris. atq; huius quoq; duæ species sunt: alia tñ æris alia rubri æris.

¶ Quæ vulnus glutinant. ¶ Caput. ij.

Glutināt vulnus: myrra: thus: gūmi: p̄cipueq; acātinū psyllēū: tragacātha: cardamomō: bulbi: lini semē: nasturciū: oui albū: glutē: icthyocolle: vitis alba: cōtusæ cū testis suis cochleæ: mel coctū: spōgia: vel ex aq̄ frigida: vel ex vino: uel ex aceto expressa. ex hisdē lana succida: si leuis plaga ē: ēt aranea: alumen & scissile: qd̄ scithō vocat̄ & liquidū: melinū: auripigmētū: ærugo: chalcitis: atramētū sutoriū.

¶ Quæ concoquunt & mouent pus. ¶ Caput. iij.

Concoquūt & mouēt pus: nardū: mirra: costus: balsamū: galbanū: p̄polis: styrax: thuris & fuligo & cortex bitumē: pix: sulphur: resina: seuū adeps oleū.

¶ Quæ aperiunt vulnera. ¶ Caput. iiii.

Vulnera aperiūt tāq̄ ora in corporibus: qd̄ stoma græce dicit̄: cinnamomum balsamū: panaicis: iuncus quadratus: pulciū: flos albæ violæ: bdella: galbanū: resina terebinthina & pinea: popolis: oleum uetus: piper: pyretrum: chamēpitis: uua timinia: sulphur: alumen: rutæ semen.

¶ Quæ purgant. ¶ Caput. v.

Purgāt: ærugo: auripigmētū: qd̄ arsenicō a græcis noīat̄. Huic at̄ & sandracæ ī oīa eadē uis: sed ualidior ē squama æris: pumexitis balsamū styrax: thus thuris cortex: resina & pinea & terebinthina liqda: oenāthe: lacerti stercus. sanguis colūbæ & palūbi & hirundinis: ammoniacū: bdelliū quod in oīa idē qd̄ ammoniacū

pōt: sed magis valentius est: abrotanum. ficus arida: coccum gnidiū: scobis eboris om
phacium: radícula: coagulū: sed maxime leporinum: cui eadem quæ cæteris coagulis
facultas: sed ubiq; ualidior est: fel: vitellus crudus: cornu ceruinum: glutem taurinum
mel crudum: mistios: chalcitis: crocum: vua timinia: abrotanum: spuma argenti: gal
la squama æris: lapis hæmatites: minium: costum: sulphur: pix cruda: seuum: adeps

Quæ rodunt.

Rodūt alumē liquidū: sed magis rotundū. arugo. chalcitis mysi. squama aris
sed magis rubri: æs cōbustū. sandraca. miniū synopicū. galla. balsamū. myrra
thuris cortex. galbanū. resina terebinthina hūida. pip vtrūq; sed rotūdū ma
gis. cardamomū. auripigmētū. calx. nitrū. & spuma eius. apij semē. narcissi radix. om
phyacū. alcyoniū. oleū ex amaribus nucibus. alliū. mel crudū. vinū lētiscus. squama ferri
fel taurinū. scamōea. vua timinia. cynamomū styrax. cicuta semen: resina. narcissi se
mē. fel. nuces amaræ. oleumq; earū. atramentū sutoriū. chryfocolla. veratrum. cinis.

Caput. vj.

Quæ exedunt corpus.

Exedūt corpus acaciæ succus: hebenus: arugo: squama aris: chryfocolla: cinis
cyprius: nitrū cadmia: spuma argēti. hypocystis: diphryges sal. auripigmētū
sulphur. cicuta. sandraca. salamandra. alcyoniū. æris flos. chalcitis: atramētū
sutoriū: ochra: calx: acetū: galla: alumē lac caprifici: vel lactuca marina: quæ tithimal
los a græcis nominat: alcioniū: fel: thuris fuligo: spodiū: lētricula: mel olea folia: mar
rubium: lapis hæmatites & phrygius & tasius & scissilis: mysi: vinum: acctum.

Caput. vij.

Quæ adurunt.

Adurūt auripigmētū: atramētū sutoriū: chalcitis mysi arugo: calx: carta com
busta: sal: squama aris: fex cōbusta: myrra: stercus & lacerti & colūbæ & palū
bi & hirūdinis: pip: coccū gnidiū: alliū diphryges: lac vtrūq; qd' pxio capite su
pra cōprehēsu ē: veratrū & albū & nigrū: cātharides: coraliū: pyretū thus: salamādra
eruca: sandraca: vua timinia: chryfocolla: ochra: alumē scyfiile: ouilū stercus: ocnāthe.

Caput. viij.

Quæ crustas vlcibus inducunt.

Eadē fere crustas vlcibus tāq; igne adustis inducūt: sed p̄cipue chalcitis vtiq;
si cocta est: flos æris: arugo: auripigmentum: misū & id quo magis coctum.

Caput. viij.

Quæ crustas vlcibus resoluunt.

Rustas vero has resoluit farina triticea cū ruta vel porro aut lētricula: cui mellis
aliquid adiectū ē. **Quæ discutiāt ea: q̄ i aliq; pte corporis coierūt.** Caput. xi.

Caput. x.

Ad discutienda vero ea: quæ i corporis pte aliqua coerūt: maxie possunt: abro
tanū: heleniū: amaracus: alba viola: mel: liliū: sampucus: cyprius: lac: sertula cāpana
serpillū: cupressus: cedrus: iris: viola purpurea: narcissus: rosa: crocū: passum: iuncus
quadratus: nardū cynamomū: casia: ammoniacū: cæra: resina: vua timinia: spuma ar
genti: styrax: ficus arida: tragorigāus: lini & narcissi semē: bitumen: fordes ex gymna
sio: pyrites lapis aut molaris: crudus vitellus: amaræ nuces: sulphur.

Quæ euocant & educunt.

Evocat & educit: ladanū: alumē rotundū: hebenus: lini semen omphaciū: fel:
chalcitis: bdeliū resina terebinthina & pica: ppolis: ficus arida decocta: stercus
colūbæ pumex: farina lolij: grossi i aq; cocti: elateriū: lauri baccæ: nitrum: sal.

Caput. xij.

Quæ exasperata leuent.

Euat id qd' exasperatū ē: spodiū: hebenus: gūmi oui albū: lac tragacanthum.

Caput. xij.

Quæ carnem nutriunt & ulcus implēt.

Caput. xij.

E Arne alit & ulcus ipelet: resina pinea: ochra aetice: uel asterace: cara: butyrū.
Qua molliunt. **Caput. xv.**

Olliūt æs cōbustū: terra erythria: nitrū. papaueris lachrima: amoniacū: bdeliū: cara: seuū: adeps: oleū: ficus arida: sesamū. fertula cāpana: narcissi & radix & semē: rosæ folia: coagulū: vitellus crudus: amaræ nuces: medulla oīs stibis
pix: choclea cocta: cicutæ semē: plūbi cremētū: scoriā molybdi græci vocāt: panacis
cardamomū: galbanū: resina: vua timinia: styrax: iris: balsamum: sordes ex gymnasio: sulphur: butyrum: ruta.

Qua cutem purgant.

Tem purgat mel: sed magis: si est cum galla: vel eruo: vel lēticula: vel marrubio. vel iride: vel ruta vel nitro: vel ærugine. **Caput. xvi.**

De mixturis simplicium rerum & de ratione ponderum & quid malagma & emplastrum & pastillus inter se differant. **Caput. xvij.**

Qxpositis simplicibus facultatibus dicēdū ē quēadmodū misceant: q̄ ex his fiant. Miscēt̄ at̄ varie: neq; huius ullus modus ē cū ex simplicibus alia demātur alia adijciāt̄: iisdēq; seruatis: pōderū rō mutet̄. Ita cū facultatū materia nō ita multiplex sit: innumerabilia mixturarū genera sunt. q̄ cōprehēdi si possēt: tñ esset superuacū. Nā & ijdē affectus itra paucas cōpositiōes sunt: & mature eas cuilibet cognitis facultatibus facile ē. Itaq; cōtentus his ero q̄s accipi velut nobilissimas. In hoc at̄ volumine eas explicabo: q̄ vel desiderari i prioribus potueret: vel ad eas curatiōes ptinent: quas ptinus hic cōprehēdā: sic vt tñ quæ magis cōia sunt: simul iungā. Si qua singulis vel et̄ puis accōmodata sunt: i ipsoꝝ locū differā. Sed & antea sciri volo: i uncia pōdus denarioꝝ septē esse. Vnius deinde denarij pōdus diuidi a me i sex ptes idest sex uncias: ut idē i uncia denarij habeā qd̄ græci habēt i eo: quē obolō appellāt. Id ad nostra pōdera relatū paulo plus dimidio scripulo facit. Malagmata uero atq; emplastra pastilliꝝ quos trociscos græci uocāt cū plurima eadē hēant: differūt eo qd̄ malagmata maxie ex odoribus eorūq; et̄ surculis. Emplastra pastilliꝝ magis ex q̄busdā metallicis fiunt. deinde malagmata cōtusa abunde mollescūt. nā sup̄ itegrā cutē iniciunt̄. Laboriose uero cōterunt̄ ea ex q̄bus emplastra pastilliꝝ fiūt: ne lædāt uulnera cū iposita sunt. Inter emplastrū at̄ & pastillū hoc itere est. qd̄ emplastrū utiq; liquati aliqd accipit. i pastillo tñ arida medicamēta aliquo humore iūgūt̄. Tū emplastrū hoc modo fit. arida medicamēta p se terunt̄. deinde mixtis his istillať aut acetū aut si q̄s alius nō p̄guis humor accessurus ē. & ea rursus ex eo terūt̄. Ea uero quæ liquari possunt ad ignē simul liquātur: & si qd̄ olei misceri debet: tū ifundit̄. Interdū et̄ aridū aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta sunt quæ seperatim fieri debuerunt in unū oīa miscētur. At pastilli hæc ratio est. Arida medicamenta contrita humore non pingui aut uino uel aceto coquuntur: & rursus cocta inarescunt. Atq; ubi utendum est eiusdem generis humore diluuntur. tū emplastrū imponitur: pastillis illiniť aut alicui molliori: aut cærato miscetur.

De malagmatis. Caput. xviii. Malagma aduersum calidas podagras.

His cognitis primū malagma subiiciā: quæ fere nō sunt refrigerandi: sed calefaciēdi cā reperta. Est tñ q̄ p refrigerare possit ad calidas podagras aptū. Habet gallæ & imaturæ & alterius: coriandri seminis: cicutæ: lacrimæ aridæ gūmi: singuloꝝ plenū acetabulum: cæрати eloti: quod peplemenon græci uocant: selibram. Reliqua fere calefaciunt. Sed q̄dam digerunt materiam q̄dam extrahunt: q̄ epispastica uocantur. pleraq; certis magis partibus membrorum accommodata sunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

SI materia extrahēda est: ut in hydropico: in lateris dolore: in incipiente abscessu: in suppuratione quoque mediocri aptū ē id quod hēt resinā aridā: nitri: amoniaci: galbani singulorum pondus: cæra pondus. Aut in quo hæc sunt. aruginis reseraturis singulorum. P. XII. amoniaci salis. P. XVI. squamæ aris: cæra: singulorum. P. XVIII. resinæ aridæ. P. XXII. aceti cyathus. Idē præstat cumini farina cū struthio & mele. P. II.

¶ Malagma ad iecur dolens.

SI iecur dolet: id in quo ē balsami lachrimæ. P. XXII. costi: cynamomi: casie: corticis myrræ: croci: iunci rotundi: balsami: semis: iridis illiricæ: cardamomi nardi: singulorum. P. XXVI. Quibus adijcitur nardum unguentum: donec cerati crassitudo sit: & huius quod recētis usus est: Si uero seruandū ē: resinā terebinticæ. P. XXVI. cæra. P. XX. ex uino leni cōtunduntur.

¶ Malagma ad lienem.

ASI si lienis torquet: glādis: quā balanō græci vocāt: cortex & nitrum paribus portioibus cōtundunt: respingunturque aceto quā acerrimo. Vbi cerati crassitudinē hēt: linteo antea in aqua frigida madefacto illinit & sic imponit supraque farina hordeacea iniicit: sed manere ibi nō amplius sex horis debet ne lienem consumat. Satiusque est id bis aut ter fieri. Cōem autem & iocineri & lienem & abscessibus & strumæ: parotidibus: articulis calcibus quoque suppurantibus: aut aliter dolentibus: est concoctio uentris Lyfias cōposuit ex hyssopi panacis: styracis: galbani resinæ: singulorum. P. XII. amoniaci: bdellij: cæra: seui taurini: iridis aridæ. P. XIII. caclirios acetabulo: piperis grāis quadraginta. Quæ contrita irino unguento temperant.

¶ Malagma ad laterum dolores.

MATERIUM autem dolores cōpositio ē Apollonhais in qua sūt resinæ terebinticæ: turis fuligis: singulorum. P. XIII. bdellij. amoniaci: iridis: seui vitulini: aut caprini a renibus sicci singulorum. P. XIII. Hæc aut eadē omnem dolorem leuant: dura emolliunt: mediocriter calefaciunt. Ad idē latus Andree quoque malagma est: quod est resolutum: educit humorem: pus maturat: ubi id maturum est: cutem rumpit: ad cicatricem perducit: prodest impositum minutis: maioribusque abscessibus: item articulis: iocibus & coxis & pedibus dolentibus. item si quod in corpore collisum ē. reficit. precordia quoque dura & inflata emollit ossa extrahit. ad omnia denique ualet: quod adiuuare calor potest. id habet cæra. P. XI. visci sycamini: quam alias sycomorum uocant: lachrimæ: singulorum. P. XI. piperis & rotundi & longi: ammoniaci: thixmiamatis: bdellij: iridis: illiricæ: cardamomi amomi: xilobalsami: turis masculi: myrræ: resinæ aridæ: singulorum. P. XX. pyretri: cocci gnidij: spumæ nitri: salis ammoniaci: aristolochiæ creticæ: radicis ex cucumere agræsti resinæ terebinticæ liquidæ singulorum. P. XXX. Quibus adijcitur unguenti irini quantum satis est ad ea mollienda atque cogenda.

¶ Malagmata ad resoluenda quæ astrica sūt: & mollienda quæ dura sunt: & derigenda quæ coeunt:

PRÆCIPUUM uero ē ad resoluenda quæ astrica sunt: mollienda quæ dura sūt: digerenda quæ coeunt id quod ad Polyarchum auctorem refert. Habet iunci quadrati cardamomi: turis: fuliginis: amomis: cæra: resinæ liquidæ pares portiones:

¶ Aliud malagma ad eadem:

ALIIUD ad eadē: nilei: croci malagmatis quod quasi recrementum eius ē. P. XIII. ammoniaci: thymiamatis: cæra: singulorum. P. XXX. ex quibus duo priora ex aceto teruntur: cæra cum rosa liquatur: & tum omnia iunguntur.

¶ Malagma mosci ad molliendum:

Dropriè etiam dura mollit id quod molci esse dicitur. Habet galbani vnciam: turis: fuliginis. P. Z. cæra: ammoniaci: thymiamatis trientes: piscis aridæ: P. ii. aceti heminas tres.

Malagma medi ad digerenda quæ coeunt.

Ertur etiam ad digerenda quæ coeunt sub auctore medo: quod habet cæra.

P. z. panacis. P. semis: squamæ aris: aluminis rotundi: item scissilis. singulorum. P. i. plûbi combusti. P. & semis.

Malagma Panthemii ad eadem.

Ad eadem panthemus vtebat: calcis. P. semis. sinapis contriti: ite sceni græci: aluminis: singulor. P. i. Seui bubuli. P. ii. & semis.

Malagma ad strumas.

Ad strumã multa malagmata inuenio. Credo at quo peius id malum est: minusq; facile discutit: eo plura esse têtata: quæ in psonis varie respõderunt. Andreas auctor è: vt hæc misceant vrticæ seminis. P. xi. piperis rotundi: bdellij. galbani: amoniaci: thymiamatis: resinæ aridæ: singulor. P. xiiij. resinæ liquidæ: cære: pyretri: piperis lōgi: lactucæ marinæ seminis: sulphuris igne nõ expti: qd' apiron vocatur: fecis aridæ: aceti: spumæ nitri: salis amoiaci: sinapis: cardamomi: radicis ex cucumere siluestri: resinæ: singulor. P. xvij. Quæ ex leni vino contunduntur.

Aliud malagma ad id valens.

Expeditius ad idẽ fit: qd' habet visci: semeni: stercoris resinæ sulphuris igne nõ expti pares portiones. Et in quo est sulphuris. P. xi. lapidis quem pyriten uocant. P. xiiij. cumini acetabulum. Item in quo est lapidis eiusdẽ pars vna: sulphuris due partes: resinæ terebinthine partes tres.

Malagma ad strumã & phymata.

Arabis autẽ cuiusdam est ad strumã & oriẽtia tubercula: q̄ hymata vocantur qd' hæc digerit. Habet myrræ: salis amoniaci: turis: resinæ & liquidæ & aridæ: croci magmatis: cære: singulor. P. xi. lapidis eius: quem pyriten uocant.

P. xiiij. quibus quidã adijciunt. sulphuris. P. ij.

Malagma ad strumã & tubera & carcinodas:

Est et pficiens in struma & in his tuberibus: quæ difficiliter cõcoquunt: & in his: quæ carcinodæ vocant: qd' ex his cõstat. sulphuris. P. xij. nitri. P. xiiij. myrræ. P. xvi. fuliginis turis. P. semis: salis ammoniaci. P. z. cære. P. i.

Malagma protarchi ad parotidas & fauum & mala vlcera:

Protarchus autem ad parotidas eaq; tubercula: quæ melicera. i. faui uel phymara nominantur: item mala vlcera: pumicis: resinæ pinæ liquidæ: turis fuliginis: spũe nitri: iridis: singulorum: P. xvij. cum cære. P. xix. miscebat: hisq; olei cyathum & dimidium adijciebat.

Malagma aduersus panum & phymata:

Ad aduersus panũ tum primũ orientẽ: qd' phygetrõ græci vocant: & omne tuberculũ: qd' phyma noiat: misceat ochra: q̄ attice noiatur cũ duabus partib; simila: hisq; cõtundit: subide mel istillat: donec malagmatis crassitudo sit:

Malagma aduersus phymata.

Discutit etiam omne tuberculum: quod phyma vocatur: id quod habet calcis: nitri spumæ: piperis rotundi: singulorum. P. xi. galbani. P. xii. salis. P. xiiij. q̄ excipiuntur cõtrato ex rosa facto.

*Phygonum
Phyma*

Malagma ad supprimendum omne quod abscedit.

Supprimiturque omne quod abscedit id: in quo est galbani: fabae: fere: singulorum. P. xi. myrre: turis ex radice capparis corticis: singulorum. P. xiiii. Satisque omnia absentia digerit murex combustus & bene contritus aceto subinde adiecto.

Malagma ad sanguinem supprimendum & phymata.

Asi satis sanguis subit: recte imponitur quod aduersus phymata quoque potest. Constat ex his bdellij: styracis ammoniaci: galbani: resinæ & aridæ & liquidæ pineæ. Item ex lentisci: turis: iridis: singulorum. P. xii.

Malagma ad carciodas & phymata lenienda.

Quæ carciodas vero & phymata commode his leniunt: galbani: visci: ammoniaci: resinæ terebinthinæ in singulis. P. xi. seui taurini. P. semis: fecis combustæ quæ maxima portio: dum id siccius non faciat: quæ esse malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuse.

Quod si facie contusa liuor suberuentus est: hæc compositio nocte & die imposita tollit. Aristolochiæ: thapsiæ: singulorum. P. xii. bdellij: styracis: ammoniaci: thymiamatis: galbani: resinæ aridæ & ex lentisco liquidæ: turis masculi: iridis illiricæ: cere singulorum. P. xiiii. Idem faba quoque imposita proficit.

Malagmata stomachica ad aperiendum.

Sunt et quedam malagmata: quæ stomachica greci vocant: quoniam aperiendi vim habent. Quale est quod ex his constat. piperis longi: spiritus nitri: singulorum. P. xii. crisimi: P. xiiii. Quæ cum melle miscentur. Idoneaque et struere aperiende sunt eius generis. Vehementiusque ex his est id quod habet calcis. P. xiiii. piperis grana sex nitri: cere: singulorum. P. xx. mellis. P. z. olei heminam.

Niconis malagma ad resoluendum aperiendumque ac purgandum.

Niconis quoque est quod resouit: aperit: purgat. Habet alcyonium: sulphur: nitri: pumicem paribus portionibus: quibus tamen picis & cere adiacent: ut fiat carati crassitudo.

Malagma ad ossa & nervos.

Assa autem Aristogenis fit ex sulphuris. P. xi. resinæ terebinthinæ: nitri spiritus & ex scylla partis interioris: plumbi eloti singulorum. P. xii. thuris fuliginis. P. xviii. ficus aridæ quam pinguisime: seui taurini: singulorum. P. xviii. cere. P. xxi. iridis macedoniæ. P. xvi. sesami fricti acetabulum. maximeque nervis & articulis malagma conuenit.

Malagma Euticlei ad articulos & ad omnem dolorem.

Euticlei est & ad articulos & ad omnem dolorem & ad vesicæ & ad recentis cicatrice contractos articulos: quas ancylas greci nominant. quod habet fuliginis thuris acetabulum. resinæ tantundem: galbani sine surculis sescunciam ammoniaci: bdellij: singulorum. P. z. cere. P. semis. Aliud item fit: quod habet iridis: ammoniaci: galbani: nitri singulorum. P. xxiiii. resinæ liquidæ. P. xvi. cere. P. xxvi.

Malagma Sasogoræ ad dolores articulorum.

Sasogoræ ad dolores articulorum Sasogoræ: plumbi combusti: papaueris lacrimæ: corticis hyoscyami: styracis peucedani: seui: resinæ: cere pares portiones.

Chrysi malagma ad idem valens.

Chrysi: resinæ liquidæ: sandaracæ: piperis: singulorum. P. xxii. quibus cere paulum adijcitur.

Clesipontis malagma ad idem valens & ad parotidas & phymata & strumam.

C Lesipontis ceræ creticæ: resinæ terebinthinæ nitri quã ruberrimi: singulorum. p. semis: olei cyathi tres. Sed id nitru ante p triduum instillata aqua terit & cū sextario eius incoquitur donec ois humor consumat. potest vero ea cōpositio ēt ad parotidas: phymata: strumam: omnemq; coitum humoris emolliendum.

Malagma ad articulos.

Ad articulos fici quoq; aridi partem nepetæ mixtam: vel vuam timiniã sine seminibus cum puleio recte aliquis imponit.

Malagma Aristonis aduersus podagras & recentia phymata & omnis dolores.

Eadem podagræ præsidia sunt. Sed ad eam fit Aristonis quoq; quod habet nardi: cynamomi: cassiæ: cameleontis: iunci rotundi singulorum. p. xviii. seu caprini ex irino liquati. P. xxx. iridis. P. xi. quæ in aceto quam acerimo iaceat p. xx. dies debet. Idem autem etiam recentia phymata doloresq; omnes discutit.

Theoseni malagma ad pedum dolores.

A Theosenus ad pedum dolores seu a renibus partem tertiam: salis partes duas miscebat: hisq; membranulam illitam imponebat: tum super iniiciebat ammoniacum: thimiana i aceto liquatum.

Numenij malagma ad podagram cæterosq; articulos iduratos.

M Numenius podagram cæterosq; articulos induratos hoc mollicebat. abrotani: rosæ aridæ: papaueris lacrimæ singulorum. P. xiii. resinæ terebinthinæ. P. xiiii. turis: spumæ nitri: singulorum. P. xviii. iridis: aristolochiæ: singulorum. P. xxii. ceræ. P. iii. quibus adiicitur cedri cyathus vnus. olei laurei cyathi tres: olei acerbi sextarius.

Dexii malagma si quando callus in articulis increuit.

Si quando autem in articulis callus increuit Dexius docuit imponere calcis. P. xiiii. cerussæ. P. xviii. resinæ. pineæ. P. xxx. piperis grana. xxx. ceræ. P. z. Quibus dum contunduntur: hemina vini leuis instillat.

De emplastris.

Caput decimūnonum:

Ex emplastris autem nulla maiorem vsum præstant: quam q̄ cruentis protinus vulneribus iniiciuntur: enhæma græci vocant. Hæc enim reprimunt inflamationem nisi magna vis eam cogit: atq; illius quoq; impetum minuunt: tū glutinant vulnera quæ id patiuntur: cicatricem hisdem inducunt. Constant autem ex medicamentis non pinguibus. ideoq; alipene nominantur.

Barbarum emplastrum nigrum: quod cruentis protinus vulneribus iniicitur.

Optimum ex his est quod barbarum vocatur. Habet æruginis rasæ. P. xxii. spumæ argenti. P. xxx. aluminis: picis aridæ: resinæ pineæ aridæ singulorum. P. xi. quibus adiiciuntur olei & aceti: sigulæ hemina.

Coacon emplastrum nigrum ad idem valens.

Alterū ad idē: quod choacon uocāt: habet spumæ argenti. P. xc. resinæ aridæ tantundem. Sed spuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His duobus emplastris color niger est: qui fere talis fit. ex pice atq; resina. At ex bitumine nigerrimus. ex æruginis aut æris squama viridis. ex minio rubet. ex cerussa albus.

Basilicon emplastrum nigrum ad idem.

Diuca admodum compositiones sunt in quibus aliquid mixturæ uarietas no uat. Ergo id quoq; nigrum est. qd̄ basilicon noiat. Habet panacis. P. xi. galbani. P. xii. picis & resinæ singulorum. P. xx. olei dimidium cyathum.

Smaragdinum emplastrum ad idem.

Ad quod purpureū ē: smaragdinū appellat. i quo sūt resinæ pineæ. P. xiii. cæra: P. xi. æruginis. P. Scmis. turis fuliginis. P. z. olei tantundem. aceti quo fuligo & ærugo in vnum cogantur.

Emplastrum ruffum ad idem.

Quod coloris fere ruffi: quod celeriter ad cicatricem vulnera perducere videt. Habet turis. P. xi. resinæ. P. xii. squamæ æris. P. xiiii. spumæ argenti. P. xxx. Cæra. P. xc. olei heminam.

Paracollecticum emplastrum ad idem.

Raterea est: quam paracollecticam a glutinando vocant. Constat ex his. bituminis: aluminis scissilis. P. xiiii. spumæ argenti. P. x. & olei veteris hemina:

Cephalicum emplastrum philotæ capiti conueniens.

Raterea sunt quædam generis eiusdem: quæ quia capitibus fractis maxime conueniunt: cephalica a græcis nominantur. philotæ compositio habet terræ erythriæ: chalcitidis: Singulorum. p. xiiii. myrræ: æris combusti. p. xx. icthyocolle singulorum. P. xvi. æruginis rasæ: aluminis rotundi. mysi crudi: aristolochiæ: Singulorum. P. xviii. squamæ æris. P. xx. turis masculi. P. xii. cæra. P. i. rosæ & olei acerbi ternos cyathos: aceti quantum satis est. dum arida ex eo conteruntur.

Emplastrum viride ad idem valēs.

Aliud ad idem viride æris combusti: squamæ æris. mirre icthyocolle: Singulorum. P. xvi. mysi crudi: æruginis rasæ: aristolochiæ: aluminis rotundi singulorum. P. xviii. cæra. P. xi. olei hemina: aceti quod satis sit.

Tetrpharmacum emplastrum ad pus mouendum.

Qui autem mouendo non aliud melius: quam quod expeditissimum est. tetrpharmacum a græcis nominatur. habet pares portiones cæra: picis: resinæ: seui taurini: si id non est: vitulini.

Eennepharmacum emplastrum ad pus mouendum & ad purgandum valēs.

Aliud ad idem ennepharmacum nominatur: quod magis purgat. constat ex nouem rebus: cæra: melle: seuo: resinæ: myrræ: rosæ: medulla vel ceruicia uel vitulina vel bubula: hyfopo: butyro. Quorum ipsorum quoque pondera paria miscentur. Sunt autem quædam emplastra: quibus vtriusque rei facultas ē. quæ si singula. habenda sunt. meliora sunt. Sed in copia rei ieienda sunt: his potius adhibitis: quæ proprie id: quod eo tempore opus est: consequuntur. Exempli causa duo proponam.

Attalum emplastrum ad vulnera.

Qui igitur ad vulnera attalū: quod habet squamæ æris. P. xxvi. fuliginis. P. xxv. ammoniaci tantundem. resinæ terebinthinæ liquidæ. P. xxxv. seui taurini tantundem aceti heminas tres: olei sextarium.

Iudei emplastrum fracto capiti accommodatum.

Inter ea quæ fracto capiti accommodantur: habent quidam id quod ad auctorem iudeum refertur. Constat ex his. salis. P. xiiii. squamæ æris rubri: æris combusti. singulorum. P. xxii. ammoniaci: thymiamatis: turis fuliginis: resinæ aride singulorum. P. xvi. resinæ colophoniacæ: cæra: seui vitulini curati: singulorum. P. xxx. aceti sesquicyathum: olei minus cyathum. Therapeumena græci appellant quæ cu-

rata vocant: cum ex seuo puta omnes membranulæ diligenter exemptæ sunt: ex alio medicamento.

¶ **Diadaphnidon emplastrum ad extrahendum:**

Unt etiam quædam emplastra nobilia ad extrahendum. Quæ ipsa quoq; epispastica nominantur. Quale est: qd' quia lauri baccas habet Diadaphnidon appellatur. in eo est: resinæ terebinthinæ. p. xx. nitri: caræ: picis aridæ: baccarû lauri: singulorum. P. xxx. olei paulum. Quotiens aut baccam: aut nucem: aut simile aliquid posuero: scire oportebit: anteq; expendatur: ei summâ pelliculâ eē demendâ.

¶ **Aliud diadaphnidon ad extrahendum & pus mouendum.**

Aliud eo nomine: quod puri quoq; mouedo est: seui vitulini: ammoniaci: thymiamatis: picis: caræ: nitri: baccarum lauri: resinæ aridæ. aristolochiæ: pyretripares portiones.

¶ **Philocratis emplastrum ad extrahendum & pus mouendum.**

Proter has est philocratis: qd' habet salis ammoniaci. p. xvii. aristolochiæ. P. xviii. ceræ. resinæ terebinthinæ. fuliginis turis: singulorum. P. xxv. spū argenti P. xxxix. Quibus vt pus quoq; moueant: iridis. P. xiiii: & galbani. P. xvi: adijciuntur:

¶ **Rhypodes emplastrum ad extrahendum.**

Optimum tamen ad extrahendum est id: quod a similitudine sordium rhyodes græci appellant. Habet myrræ: croci: iridis: propolis: bdellij: capitulorum punici mali: aluminis & scissilis & rotundi. mysi: chalcitis: atramenti sutorij cocti. panacis. salis ammoniaci. uisci. singulorum. P. xiiii. aristolochiæ. P. xviii: squamæ æris. P. xxvi. resinæ terebinthinæ. P. lxxv. ceræ & seui uel taurini uel hircini. P. xc.

¶ **Emplastrum Hecatei ad extrahendum.**

Hecateo quoq; auctore emplastrum generis eiusdem fit ex his. galbani. P. xij: fuliginis turis. P. xiiii. picis. P. xvi. ceræ & resinæ terebinthinæ. singulorum. xviii. quibus paulum irini unguenti miscetur.

¶ **Alexandrinum emplastrum uiride ad extrahendum.**

Ualensq; ad idem emplastrum uiride alexandrinum est. Habet aluminis scissilis. P. xviii. salis ammoniaci. pondo. xviii. z. squamæ æris. p. xxvi. myrræ. turis singulorum. p. xxviii. ceræ. p. x. cl. resinæ colophoniacæ aut pineæ. p. cxc. olei heminam: aceti sextarium.

¶ **De emplastris exedentibus.**

Quædam autem sunt emplastra exedentia: quæ septa græci uocant quale est id qd' habet resinæ terebinthinæ fuliginis turis: singulorum. p. z. squamæ æris. p. xi. ladani. p. xii. aluminis tantundem: spumæ argenti. p. xiiii.

¶ **Emplastrum quod exest corpus & ossa resoluit & super crescentē carnem coerces:**

Exest etiam uehementer corpus atq; ossa quoq; resoluit & super crescentē carnem coerces id qd' habet spumæ argenti: squamæ æris: uncias singulas: nitri ignem non experti: lapidis tasi: aristolochiæ. p. sextantes: ceræ resinæ terebinthinæ: thuris olei ueteris: atramenti sutorii: salis ammoniaci. p. semis: eruginis: rase: p. bessem. aceti scylliti heminam. uini aminei tantundem.

¶ **Emplastra aduersus morsus & alia recentiora vulnera.**

Sunt etiam aduersus morsus quedam accommodata quale est. Diogeni: nigrum: quod habet bituminis: caræ: resinæ pineæ aridæ: singulorum. P. xxx. spumæ argenti. P. xc. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ aris. P. xiiii. cerussæ & eruginis passæ singulorum. P. xviii. ammoniaci. P. xxij. caræ: resinæ pineæ: singulorum. P. xxxv. spumæ argenti. P. xc. olei sextarium. Aut in quo sunt squamæ aris. P. xxiiij. galbani. P. xvi. cerussæ & eruginis rasæ singulorum. P. xviii. ammoniaci. P. xxii. caræ: resinæ pineæ singulorum. p. xlv. spuma argenti concoquitur.

¶ Ethesium emplastrum rubrum ad idem ualens.

Quod uerum quoque emplastrum quod ethesium uocatur huc aptum est. Habet resinæ terebinthinæ. P. xij. galbani. P. xiiii. minij sinopici. P. xvi. thuris fuliginis. P. xvi. ceræ. P. xviii. spumæ argenti. P. xlv. olei ueteris hemnam.

¶ Aliud emplastrum ad idem ualens:

Item id quod ex his constat. squame eris: turis fuliginis: singulorū. P. xiii. galbani. P. xvi. salis ammoniaci. P. xxii. z. caræ. P. xxxv. olei tribus heminis. Hæc autem aliis quoque recentioribus uulneribus recte imponuntur.

¶ Leuca emplastra non grauibus uulneribus accomodata & maxime senilibus.

Sunt enim alba lenia: leuca græci uocant. fere non grauibus uulneribus accomodata: præcipueque senilibus. Quale est quod habet cerussæ. P. xxxii. seui uitulini curati & caræ. singulorum. p. xlviii. olei heminas tres: ex quibus ea cerussa coquitur.

¶ Elephantinum emplastrum.

Aliud quod habet cerussæ. p. x. caræ. p. xxxv. olei heminam: aquæ sextarium. Quæ quotiens adiciuntur cerussæ uel spumæ argenti: scire licet illa ex his coquenda esse. Est autem ea percandida compositio quæ supra posita est. ideoque elephantina nominatur.

¶ Lenia emplastra.

Lenia quoque quedam emplastra sunt: quas liparas fere græci nominant. ut id quod habet minii. p. xiiii. spumæ argenti. p. xxxv. caræ & adipis suillæ: singulorum. p. xxxvii. uitellos quattuor.

¶ Emplastrum lene.

Alia compositio generis eiusdem: caræ: resinæ terebinthinæ: singulorum. p. xvi. cerussæ. p. xviii. spumæ argenti: plumbi recrementi: scorian molybdi græci uocant: singulorum. p. xxx. cicini: olei: & myrti: singulorum heminæ.

¶ Arcaghati emplastrum lene.

Arcaghatum quoque ad auctorem arcaghatum refertur: mysi cocti: aris compositi: singulorum. p. xiiii. cerussæ coctæ. p. xviii. resinæ terebinthinæ. p. xx. spumæ argenti. p. xvi.

¶ Emplastra eiusdem generis ad leniendum apta.

LIBER QUINTUS
croci. p. x. z. caræ. p. xi. butyri. p. xviii. adipis anserini. p. xxii. uitellos coctos
duos: rosæ minus cyatho.

¶ Ad eiciendum e uula infantem mortuum.

SI uero infans intus decessit: quo facilius eiciatur malocoriū ex aqua
terendum: eoq; utendum est.

¶ Si mulier uitio locorum concidit qua curatione utendum sit.

SI concidere uitio locorum mulier solet: cochleæ cum testis suis com
burenda: conterendaq; deinde his mel adiciendum est. Si non cō
prehendit adeps leonina ex rosâ mollienda est.

¶ De medicamentis quibus aridis utimur.

¶ Caput. xxii.

¶ Ad carnem supercrescentem exedendam.

QUædam autem mixturæ medicamentorum sunt: quibus aridis ne
q; coactis utimur: sic ut inspergamus aut cum aliquo liquido mix
ta illinamus quale est ad carnem supercrescentem exedendam q; ha
bet squamæ: fuliginis turis singulorum. p. xi. æruginis. p. xii. Hæc autem ea
dem cum melle purgant ulcera: cum carâ implēt. Myssi quoq; & gallæ pa
ribus portionibus misceantur: corpus consumunt. eaq; uel arida inspergere
licet: uel excepta cadmia illinire.

¶ Ad putrem carnē continendam ne ultra serpat: eamq; leniter exedendam
plures compositiones.

PUTREM uero carnem continet. neq; ultra serpere patitur & leniter ex
est: mel uel cum lenticula uel cum marrubio uel cum oleæ foliis an
te ex uino decoctis. Item sertula campana in mulso cocta: deinde
contrita. aut calx cum carato: aut amaræ nuees cum allio: sicut huius pars
tertia sit. paulumq; his croci adiciatur. Aut quod habet spumæ argenti. p.
xvi. cornu bubuli combusti. p. xxii. olei myrtei & uini cyathos ternos. Aut
quod ex his constat: floris punici mali. atramenti sutorii: aloes: singulorū.
p. xii. aluminis scissilis: turis: singulorum. p. xiiii. gallæ. p. xviii. aristolochiæ
p. xx. Vehementius idem facit etiam adurendo: auripigmentum cum chal
cicide & aut nitro aut calce aut charta combusta. Item sal cum aceto. Vel ea
compositio quæ habet chalcitidis: capitulorum punici mali: aloes: singulo
rū. p. xii. aluminis scissilis: turis singulorum. p. xiiii. gallæ. p. xviii. aristolo
chiæ. p. xx. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Vel cantharides. xi. sul
phuris. p. xi. lolii. p. xiiii. Quibus adicitur picis liquidæ quantum satis est ad
iungendum uel chalcitis quoq; cum resina & ruta mixta. aut cum eadem re
sina: diphyges. aut quua timinia cum pice liquida. Idem uero possunt feces vi
ni combustæ: & calcis & nitri pares portiones. uel aluminis scissilis. p. x. z. z.
turis sandracæ: nitri singulorum. p. x. gallæ. p. xviii. aristolochiæ: p. xx. mel
lis q̄tum satis est.

¶ Hieræ compositio.

ET etiam hieræ compositio. quæ habet myrræ: chalcitidis: singulo
rum. p. xij. aloes: turis: aluminis scissilis: singulorum. p. xiiii. Aristo
lochiæ: gallæ imaturæ: singulorū. p. xvij. malocorij contriti. p. xx.

P. xi. aristolochia: aluminis scissilis: singulorum .P. xii. capitula punici mali. P. xxxv. ex passo coacta & cum usus exigit aceto vel vino diluta: put ualenti-
us aut lenius vitium est: cui medendum est.

¶ Pastillis ad fixa ani: uel ora uenarum fundentia sanguinem uel cancrum:

Proprie autem ad ani fissa: uel ora uenarum fundentia sanguinem uel cancrum: æruginis .P. xii. myrræ .P. xxii. stibis: lacrimæ papaueris: acaciæ: singulorum .P. xxvi. Quæ ex uino & teruntur & in ipso usu deliquantur.

¶ Pastillus ad expellendum calculum cum urina.

Expellere autem ex uesica cum urina calculum uidetur hæc compositio. casia: croci: myrræ: costi: nardi: cynamomi: dulcis radicis balsami: hyperici: pares portiones conteruntur. deinde uinum lene instillatur: & pastilli fiunt: qui: singuli habeant. p. x. z. hique singuli quottidie mane ieiuno dantur.

¶ De pessis.

¶ Caput uigesimum primum.

Hæc tria compositionum genera: idest q̄ in malagmatis pastillis emplastrisq; sunt. maximum: præcipueq; uarium usum præstant. Sed alia quoq; utilia sunt. ut ea q̄ foeminis subiiciuntur (pessos græci uocant) Eorum hæc proprietas est Medicamenta composita molli lana excipiuntur. eaq; lana naturalibus conditur.

¶ Ad sanguinem euocandum.

Ad sanguinem autem euocandum canneis duabus adiicitur nitri. p. xr. aut alij semen conteritur. adijcitur myrræ paululum: & unguem to subino miscetur. aut cucumeris siluestris pars interior ex lacte muliebri diluitur.

¶ Ad uulvam molliendam.

Ad uulvam molliendam oui vitellus & foenum græcū & rosa & crocum temperantur. Aut elaterii. p. x. z. salis tantūdem. uua timina. p. xvi. melle excipiuntur.

¶ Alia pessi compositio ad idem ualens.

Aut Boeto auctore: croci: resina terebinthina: singulorum .p. xiiij. myrræ. p. x. z. rosæ .p. xi. seui uitulini. p. xi. z. cara. p. xii. miscent.

¶ Ad inflammationes uulua Numenii pessus.

Optima at aduersus inflammationes uulua numenii compositio e: q̄ hæc

LIBER QUINTUS
croci. p. x. z. cæra. p. xi. butyri. p. xviii. adipis anserini. p. xxii. uitellos coctos duos: rosæ minus cyatho.

¶ Ad eiiciendum e uula infantem mortuum.

SI uero infans intus decessit: quo facilius eiiciatur malocoriū ex aqua terendum: coq; utendum est.

¶ Si mulier uitio locorum concidit qua curatione utendum sit.

SI concidere uitio locorum mulier solet: cochleæ cum testis suis comburendæ; conterendæq; deinde his mel adiciendum est. Si non cōprehendit adeps leonina ex rosa mollienda est.

¶ De medicamentis quibus aridis utimur.

¶ Caput. xxii.

¶ Ad carnem supercrescentem exedendam.

QUædam autem mixturæ medicamentorum sunt: quibus aridis neq; coactis utimur: sic ut inspergamus aut cum aliquo liquido mixta illinamus quale est ad carnem supercrescentem exedendam q; habet squamæ: fuliginis turis singulorum. p. xi. æruginis. p. xii. Hæc autem eadem cum melle purgant ulcera: cum cæra implēt. Myssi quoq; & gallas paribus portionibus misceantur: corpus consumunt. eaq; uel arida inspergere licet: uel excepta cadmia illinire.

¶ Ad putrem carnē continendam ne ultra serpat: eamq; leniter exedendam plures compositiones.

PUTREM uero carnem continet. neq; ultra serpere patitur & leniter exedenda est: mel uel cum lenticula uel cum marrubio uel cum oleæ foliis ante ex uino decoctis. Item fertula campana in mulso cocta: deinde contrita. aut calx cum cærato: aut amaræ nuces cum allio: sic ut huius pars tertia sit. paulumq; his croci adiciatur. Aut quod habet spumæ argenti. p. xvi. cornu bubuli combusti. p. xxii. olei myrtei & uini cyathos ternos. Aut quod ex his constat: floris punici mali. atramenti sutorii: aloes: singulorū. p. xii. aluminis scissilis: turis: singulorum. p. xiiii. gallæ. p. xviii. aristolochiæ. p. xx. Vehementius idem facit etiam adurendo: auripigmentum cum chalcitide & aut nitro aut calce aut charta combusta. Item sal cum aceto. Vel ea compositio quæ habet chalcitidis: capitulorum punici mali: aloes: singulorū. p. xii. aluminis scissilis: turis singulorum. p. xiiii. gallæ. p. xviii. aristolochiæ. p. xx. mellis quantum satis sit ad ea cogenda. Vel cantharides. xi. sulphuris. p. xi. lolii. p. xiii. Quibus adicitur picis liquidæ quantum satis est ad iungendum uel chalcitis quoq; cum resina & ruta mixta. aut cum eadem resina: diphyges. aut uua timinia cum pice liquida. Idem uero possunt feces uini combustæ: & calcis & nitri pares portiones. uel aluminis scissilis. p. x. z. turis sandracæ: nitri singulorum. p. x. gallæ. p. xviii. aristolochiæ. p. xx. mellis q̄tum satis est.

¶ Hieræ compositio.

EST etiam hieræ compositio. quæ habet myrræ: chalcitidis: singulorum. p. xij. aloes: turis: aluminis scissilis: singulorum. p. xiiii. Aristolochiæ: gallæ imaturæ: singulorū. p. xviii. malocorij contriti. p. xx.

Cludari compositio.

ET si iudæi: in qua sunt calcis partes duæ: nitri quã ruberrimi pars tertia. quæ
vrina impuberis pueri coguntur donec strigmenti crassitudo sit. Sed subinde
his locus: cui id illinitur: madefaciendus est.

Collæ compositio.

ATiollas: chartæ combustæ: sandaracæ singulorum. p. xi. calcis. p. xij. auripig-
menti tantũdem miscebat.

Ad sanguinis profluuiam: vel ex membrana cerebri: vel alijs locis. & ad cancrum:
& ad inducendam cicatricem & ad coercendam carnem crescentem.

SI vero ex membrana: quæ super cerebrum est: profluit sanguis: vitellus com-
bustus & contritus inspergi debet. Si alio loco sanguinis profluuium est. au-
ripigmenti squamæ eris: singulorum. p. xi. sandracæ. p. ij. marmoris cocti. p.
xiiij. inspergi debet. Eadem cancro quoq; consistunt. Ad inducendam cicatricem squa-
mæ eris: turis fuliginis: singulorum. p. x. ij. calcis. p. iij. Eadem increscẽtem quoq; car-
nem coercent.

Timei compositio ad ignem sacrum vel cancrum.

Timens autem ad ignem sacrum vel ad cãcrum his vtebatur Myrræ. p. xii. tu-
ris: atramenti sutorii. singulorũ. p. xiii. sandracæ: auripigmenti: squamæ eris
singularum. p. xiiii. gallæ. p. xvi. cærussæ combustæ. p. xviii. Eadem vel arida
insperfa: vel melle excepta idem præstant.

Ad sternutamenta excitanda.

Sternutamenta vero vel albo veratro: vel struthio coniecto in nares excitant:
uel his mixtis. piperis: ueratri albi: singulorum. p. x. z. castorei pondo. x. R.
spumæ nitri. p. xi. struthii. p. xiii.

Gargarizationes quibus fieri debeant.

Gargarizationes autem aut lauandi causa fiunt: aut reprimendi: aut euocan-
di. Leuant lac: cremor uel ptisanæ uel fursurum. Reprimat aqua: in aqua uel
lenticula: uel rosa: uel rubus: uel cotoneũ malum: uel palmulæ decoctæ sũt.

Euocant: sinapi: piper.

De antidotis & quibus malis opitulentur.

Caput. xxiii.

Antidota raro: sed præcipue interdum necessaria sunt: quia grauissimis casibus
opitulantur. Ea recte quidem dantur collisis corporibus uel per ictus uel ubi
ex alto deciderunt: uel uiscerum: laterum: faucium interiorumq; partium do-
loribus. Maxime autem desideranda sunt aduersus uenena uel p morsus uel per cibos
aut potiones nostris corporibus inserta.

Compositio antidoti.

Qnum est: quod habet lachrimæ papaueris. p. x. z. acori: malobatri. p. xv. iri-
dis illiricæ: gummi: singulorum. p. xii. anesi. p. xiii. nardi gallici: foliorum ro-
sæ aridorum: cardamomi: singulorũ. p. iiii. petroselini. p. iiii. z. pfolii. p. v. casie
nigre: silis: bdellii: balsami: seminis piperis albi: singulorum. p. x. z. styracis. p. v. z.
myrræ: opoponacis: nardi syri: turis masculi: hypocistidis succi: singulorum. p. xvi.
castorei. p. xvi. costi: piperis albi: galbani: resinæ terebinthinæ: croci floris iunci rotũdi

singulorum. p. vj. z. dulcis radice. p. viij. z. Quæ melle vel passo excipiuntur.

¶ Aliud antidotum Ambrosia nominatū: quod zopyrus Ptolemæo regi cōposuit.

Alterum quod zopyrus regi Ptolemæo dicitur composuisse atq; Ambrosiam nominasse: ex his constat. Costi: turis masculi: singulorum. P. v. piperis albi. P. z. floris iunci rotundi. P. ij. cinnamomi. P. ij. casia nigra. P. iij. croci cilici. p. iij. z. myrræ quæ stactē nominat. P. v. nardi indici. P. v. z. Quæ singula cōtrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi vtendum est: id quod ægyptiæ fabæ magnitudinē impleat: in portione vini diluitur.

¶ Antidorum mithridatis

Nobilissimum autē est Mithridatis quod quotidie sumendo rex ille dicitur aduersus venenorum pericula tutum corpus suum reddidisse. In quo hæc sunt. costi. P. S. z. acori. P. v. hyperici: cumini: sagapemi: agaciæ succi: iridis illiricæ cardamomi: singulorum. P. ij. anisi. P. iij. nardi gallici: gētianæ radice: aridorum: rosæ foliorum: singulorum. P. iij. papaueris lachrimæ: petroselini. singulorum. P. iij. z. casia: scilis lolij: piperis longi: singulorum. P. xvi. stiracis. p. v. z. castorei: turis hypocistidis succi: myrræ. opoponacis: singulorum. p. vj. malobathri folijs. xvi. floris iunci rotundi: resinæ terebinthinæ: galbani: dauci cretici seminis: singulorum. p. vi. z. nardi: opobalsami: singulorum. p. vi. z. thiaspis. p. xv. z. radice ponticæ. p. vij. croci. zinziberis: cinnamomi: singulorum. p. xvij. R. Hæc cōtrita melle excipiuntur & aduersus venenum: quod magnitudinem nucis græcæ impleat ex vino datur. In cæteris autē affectibus corporis pro modo eorum: vel quod ægyptiæ fabæ: vel quod erui magnitudinem impleat: satis est.

¶ De acopis.

¶ Caput. xxiiij.

¶ Acopum neruis utile.

Acopa quoq; vtilia neruis sunt. Quale est quod habet floris iunci rotundi. p. ij. z. costi: iunci quadrati: lauri baccarum: ammoniaci: cardamomi: singulorum. p. iij. z. myrræ: æris combusti: singulorum. p. vij. iridis illiricæ: cæra: singulorum. p. xiiij. alexandrini calami: iunci rotundi: asphalti: xylobalsami: singulorum. p. xxvij. seui. p. i. vnguenti irini cyathum.

¶ Acopum elæodes neruis utile.

Alterum quod elæodes vocant hoc modo fit. cæra. p. z. olei tantūdem: resinæ terebinthinæ ad nucis iuglandis magnitudinem simul incoquantur: deinde infusa in mortario teruntur: instillaturq; subinde quam optimi mellis acetabulum: tum irini vnguenti & rosæ terni cyathi.

¶ Enchrista ad vlcera purganda & implenda.

Enchrista autem græci vocant liquida quæ illinuntur. Quale est quod fit ad vlcera purganda & implenda maxime inter neruos: paribus portionibus inter se mixtis: butyri medullæ vitulinæ: seui vitulini: adipis anserinæ: cæra: mellis: resinæ terebinthinæ: rosæ: olei cilicini. Quæ separatim omnia liquantur: deinde liquida misceritur: & tum simul teruntur. Et hoc quidem magis purgat, Magis vero emollit: si pro rosâ cyprus infunditur.

¶ Ad sacrum ignem.

AD sacrum ignem spumæ argenti p. xvj. corni bubuli cōbusti. p. xij. conteruntur: adijciturq; inuicem uinum: & id quod specialiter sil uocatur: & myrteum donec utriusq; terni cyathi conijciant.

De catapotijs.

Caput. xxv.
Catapotium ad somnū accersendū & leuationem doloris & simul ad concoquendū.

Catapotia quoq; multa sunt: varijsq; de causis fiunt. Anodyna uocant quæ sōno dolorem leuant. Quibus uti: nisi nimia necessitas urget, alienum est. Sūt enim ex uehementibus medicamentis & stomacho alienis. potest tamen etiam ad concoquendum: quod habet papaueris lachrimæ. galbani: singulorum. p. xi. myrræ: castorei: piperis: singulorum. p. xij. Ex quibus quod erui magnitudinem habet: satis est deuorasse.

Catapotium ualentius ad somnum.

Alium stomacho peius: ad somnum ualentius ex his fit: mandragoræ. p. z. apij seminis: item hyoscyami seminis: singulorum. p. iii. Quæ ex uino teruntur. Vinum autem eiusdem magnitudinis. quæ supra posita est: abunde est sumpsisse.

Catapotium ad plurimos dolores per somnum leniendos.

Sive autem capitis dolores: siue ulcera: siue lippitudo: siue dentes: siue spiritus difficultas: siue intestinorum tormenta: siue inflammatio uulue est: siue coxa: siue iecur aut lienis: aut latus torquet: siue uitio locorum aliqua prolabitur & obmutescit: occurrit dolori per quietem eiusmodi catapotium. Silis: acori: rutæ silue stris seminis: singulorum. p. i. castorei: cinnamomi: singulorum. p. xij. papaueris lachrimæ: panacis: radicis mandragoræ: malorum aridorum: iunci rotundi floris: singulorum. p. ii. piperis grana. lvi. Hæc per se contrita: rursus instillato subindē passo: simul oīa teruntur: donec crassitudo sordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur: aut aqua diluitur: & potui datur.

Catapotium aliud ad multa ualens.

Quin etiam siluestris papaueris: cum iam ad excipiendam lachrymam maturum est: manipulus qui manu comprehendi potest: i uas demittitur: & super infunditur aqua: quæ id cōtegat: atq; ita coquitur. Vbi iam bene manipulus is coctus est ibidem expressus proijcitur: & cum eo humore: passi pari mensura miscetur: inferuetq; donec crassitudinem sordium habeat. Cum infrixit: catapotia ex eo fiūt ad nostræ fabæ magnitudinem. habentq; usum multiplicem. Nam & somnum faciūt uel per se assumpta uel ex aqua data: & aurium dolores leuant: adiectis exiguo modo rutæ succi: ac passi. Et tormina supprimunt ex uino liquata: & inflammationē uulue coercent mixta cærato ex rosa facto cū paulum his croci quoq; accessit: & ex aqua fronti inducta: pituitam in oculos decurentem tenent.

Catapotium ad inducendū somnum: quod uulua dolens prohibuit.

Item si uulua dolens somnum prohibuit: croci: p. xij. anisi: myrræ: singulorum. xi. papaueris lachrimæ. p. xiiij. cicuta seminis. p. xvij. miscentur: excipiunturq; uino uetere & quod lupini magnitudinē habet in tribus cyathis aq diluitur. Id tñ in febre periculose datur.

Ad iecur sanandum.

AD sanandum iecur nitri. p. z. croci: myrræ: nardi gallici singulorum. p. i. mel le excipiuntur: daturq; quod ægyptiæ fabæ magnitudinem habeat.

¶ Ad finendos dolores lateris.

Ad lateris dolores finiendos: piperis: aristochie: nardi myrrę pares portiones.

¶ Ad thoracis dolores finiendos

Ad thoracis: nardi. p. i. turis: casie: singulorę. p. iiii. myrrę. cinnamomi singulorę. p. xi. croci. p. xviii. resinę terebinthinę quadrās: mellis heminę tres.

¶ Catapotiu Athenionis ad tussim.

Ad tussim Athenionis: myrrę: piperis: singulorę. p. xi. castorei: papaueris lacrimę: singulorum. p. xi. Quę separatim cōtusa postea iūgūt & ad & magnitudinē fabę nostrę bina catapotia mane: bina noctu dormituro dantur.

¶ Catapotium Heraclidis tarentini ad tussim & somnum.

Si tussis somnum prohibet: ad utrąq; Heraclidis tarentini: croci. p. xi. cinnamomi. castorei: papaueris lacrimę singulorę. p. i. myrrę: piperis longi. costi galbani: singulorum. p. z:

¶ Catapotium ad purganda vlcera in faucibus tussientibus.

Quod si purganda sunt vlcera in faucibus tussientibus: panacis: myrrę: resinę terebinthinę: singulorū. P. x. galbani. p. z. hysopi. P. z. conterenda sunt. hisq; hemina mellis adijcienda: & quod digito excipi pōt: deuorandum est.

¶ Collice cassij medici.

Collice vero Cassij ex his constat: croci: anesi: castorei: singulorę. P. xiiij. petroselini. P. xiiij. piperis & longi & rotundi: singulorę. P. xv. papaueris lacrimę iūci rotundi: myrrę: nardi: singulorę. P. xvi. Quę melle excipiuntur. Id at & deuorari potest: & ex aqua calida sumi.

¶ Ad infantem mortuum aut secundas expellendas.

Infantem vero mortuū aut secundas expellit aquę potio cui salis amoniaci. P. xi. aut cui dictamij cretici. P. xi. adiectum est.

¶ Laborantibus ex partu quid dari debeat.

Ex partu laborantibus crisimum ex vino tepido ieiunę dari debet.

¶ Ad adiuuandam vocem.

Vocem adiuuat turis. P. i. in duobus cyathis vini datum

¶ Aduersus difficultatem vrinę.

Aduersus vrinę difficultatem: piperis longi: castorei: myrrę: galbani: papaueris lacrimę: croci: costi: vncię singulę: styracis: resinę terebinthinę Pōdo sextantes: mel: absinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabę ægyptię & mane & cœnato dari debet:

¶ Arteriaces compositio fiat:

Arteriace vero hoc modo fit. casię: iridis: cinnamomi: nardi: myrrę: turis: singulorum. P. i. croci. P. i. piperis grana. xxx. ex passi tribus sextarijs decoquūt donec mellis crassitudo his fiat. Aut croci: myrrę: turis: singulorę. P. i. cōijciuntur in passi eundem modū. eodemq; modo decoquuntur. Aut eiusdem passi heminę tres vsq; eo coquuntur: donec extracta inde gutta indurescat & adijciūt tritę casię. P. i.

¶ De quinę generibus noxarum corporis & primo de vulneribus quę maxime per tela inferuntur.

Caput. xxvi:

Quoniam facultates medicamentorum proposuerim genera in quibus noxa corpori est: proponam. Ea quinę sunt. Cum quid extrinsecus læsit: vt in vulneribus. Cum quid intra seipsum corruptum est, vt in cancro. Cum quid inatū

est: vt in vesica calculus. Cum quid increuit: vt vena q̄ intumescens in varicæ conuertitur. Cum quid deest: vt cum curta pars aliqua est. Ex his alia sunt: in quibus plus medicamenta. Alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his. quæ præcipue scalpellum & manum postulant: nunc de his dicam. quæ maxime medicamentis egent. Diuidam at̄ hanc quoq; curandi partem sicut priorem. Et ante dicam: quæ i quolibet partem corporis inducunt. Tum de his: quæ certas infestant. Incipiam a uulneribus. In his autem ante omnia scire metus debet. quæ insanabilia s̄nt. quæ difficilem curationem habeant. quæ promptiorem. Est enim prudentis hominis primum cum qui seruari nō potest: non attingere: nec subire speciem eius vt occisi: quem fors ipsius peremit. Deinde vbi grauis metus sine certa tamen desperatione est: indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse: ne si victa ars malo fuerit: vel ignorasse vel sefellisse se videatur. Sed vt hæc prudenti viro conueniunt: sic rursus histridnis est: paruam rem attollere. quo plus præstitisse videatur. Obligarique æquum est confessione promptæ rei: quo curiosius etiam circumspectat: ne quod per se exiguum est: maius curantis negligentia fiat.

Quæ vulnera insanabilia s̄nt.

Fruari non potest: cui basis cerebri: cui cor: cui stomachus: cui iocineris portæ: cui in spina medulla percussa est cuiq; aut pulmo medius: aut ieiunū: aut tenuius intestinum aut ventriculus: aut renes vulnerati s̄nt. cuiue circa fauces grandes venæ vel arteriæ præcisæ s̄nt.

Quæ vulnera difficilem curationem habeant.

Quæ at̄ ad sanitatem perueniunt: quibus vlla parte pulmo aut iocineris crassum aut membrana: quæ continet cerebrum: aut lienis: aut vulua: aut vesica: aut vllum intestinum: aut septum transuersum vulneratum est: Hi quoq; in præcipiti s̄nt: in quibus vsq; ad grandes intusq; conditas venas in alis vel poplitibus mucro desedit. Periculosa etiam vulnera s̄nt vbi cunq; venæ maiores s̄nt qm̄ exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idq; euenit nō in alis tantum atq; poplitibus sed etiam in his venis: q̄ ad anum testiculosq; perueniunt. Præter hæc malum vulnus est: quodcunq; in alis vel feminibus: vel inanibus locis: vel in articulis: vel inter digitos est. Item quodcunq; musculum: aut neruum: aut arteriam: aut membranam: aut os: aut carthilaginem læsit.

Quæ vulnera tutiorem curationem habeant.

Tutissimum omnium quod in carne est. & hæc quidem loco vel peiora vel meliora s̄nt. Modo vero periculum facit quodcunq; magnum est.

Observationes quædam & ætatis & corporis & vitæ & temporis in vulneribus:

Aliquid etiam in vulneris genere: figuraq; est. Nam peius est quod etiam collisum: quam quod tantum discissum est. adeo vt aceto quoq; quã retunso te-
lo vulnerari comodius sit. Peius est vulnus ē: ex quo aliquid excisum est ex quo ue caro alia pte abscissa. alia dependet. Pessimaq; plaga in orbem est: tutissima quæ lineæ modo recta est. Quo deinde propius huic: illiue figure vulnus est: eo vel deterius vel tollerabilius est. Quin etiam confert aliquid & ætas & corpus & vitæ propositum & anni tempus. quia facilius sanescit puer vel adolescens: quam senior: valens quam infirmus neq; nimis plenus: quam si alterum ex his est. Integri habitus: quã corrupti. exercitatus quam iners: sobrius & temperans: quã vino veneriq; deditus. Opportunissimumq; curatiōi tēpus vernū est aut certe neq; feruens neq; frigidum si quidē vul-

nera & nimius calor & nimium frigus infestant maxime tamen horum varietas ideoque perniciosissimus autumnus est. Sed pleraque ex vulneribus oculis subiecta sunt quorundam ipsa sedes indices sunt: quas alio loco demonstraui cum positis interiorum partium ostendimus. Verumtamen quia quaedam vicina sunt: interest quoque vulnus in summa parte sit: an penitus penetrauerit: necessarium est notas subijcere: per quas quod intus actum sit scire possimus: & ex quibus uel spes uel desperatio oritur.

Signa percussi cordis.

Igitur corde percusso: sanguis multus fertur. uenae languescunt color pallidissimus. sudores frigidi: mali quoque odoris tanquam in orato corpore oriuntur. extremisque partibus frigidis matura mors sequitur.

Signa pulmonis icti.

Dilumone icto: spirandi difficultas est. sanguis ex ore spumans: ex plaga rubescit simulque spiritus cum sono fertur: in uulnus inclinari iuuat. quaedam sine ratione consurgunt. Multi si in ipsum uulnus inclinati sunt: loquuntur. si in aliam partem: obmutescunt.

Signa iocineris uulnerati.

Iocineris autem uulnerati notae sunt: multus sub dextra parte praecordiorum profusus sanguis. ad spinam reducta praecordia in uentrem cubandi dulcedo. punctioes doloresque usque ad iugulum: iunctumque ei latus scapularum. os intentum. Quibus nonnunquam et biliosus uomitus accedit.

Signa percussorum renium.

Renibus uero percussis: dolor ad inguina testiculosque descendit: difficulter uirga redditur: eaque aut est cruenta: aut cruor fertur.

Signa uulnerati lienis.

Liene icto sanguis niger a sinistra parte prorumpit praecordia cum uentriculo ab eadem parte indurescunt. sitis ingens oritur. dolor ad iugulum: sicut iocinere uulnerato uenit.

Signa percussae uuluae.

At cum uulua percussa est: dolor inguinibus & coxis femoribus est. Sanguinis pars per uulnus: pars per naturale descendit. uomitus bilis insequitur. Quaedam obmutescunt. quaedam mente labuntur. quaedam sui compotes: neruorum oculorumque dolore urgeri se confitentur. morientesque tandem quam corde uulnerato patiuntur.

Signa percussi cerebri uel membranae eius.

Sin cerebrum membranaue eius uulnus accepit: sanguis per nares quibusdam et per aures exit: fereque bilis uomitus insequitur. Quorundam sensus obtunduntur: appellati quoque ignorant. Quorundam trux uultus est quorundam oculi quasi resoluti huc atque illuc mouentur. Fereque tertio uel quinto die delirium accedit. Multorum et nerui distenduntur. Ante mortem autem plerique fascias quibus caput deligatum est. lacerant: ac nudum uulnus frigori obijciunt.

Signa percussi stomachi.

Ubi stomachus autem percussus est. singultus & bilis uomitus insequitur. Si quid cibi uel potionis assumptum est: ea redditur cito. Venarum motus elanguescunt. sudores tenues oriuntur: per quos extremae partes frigescent.

Signa ieiuni intestini & uentriculi uulnerati. & aliorum intestinorum.

Qommunes uero ieiuni intestini & uentriculi uulnerati notae sunt. Nam cibus & potio per uulnus exeunt. praecordia indurescunt. Nonnunquam bilis per os redditur.

Intestino tñ sedes inferior est. Cætera. intestina ic̄ta vel stercus vel odorẽ eius exhibent.

¶ Signa percussæ medullæ quæ in spina est.

Quod edulle vero quæ in spina est discussa: nerui resoluuntur. aut distenduntur. sensus intercidit. interposito tempore aliquo sine voluntate inferiores partes vel semen vel vrinam vel et stercus excernunt.

¶ Signa septi transuersi percussi.

At si septimũ transuersum percussum est: p̄cordia sursum contrahuntur: spina dolet: spiritus rarus est: sanguis spumans fertur.

¶ Signa vesicæ vulneratæ.

Quod vesica vero vulnerata dolent inguina. Quod super pubem est: intenditur. pro vrina sanguis: aut ex ip̄o vulnere urina descendit. stomachus afficitur. Itaq; aut bilẽ vomunt: aut singultiunt. frigus: & ex eo mors sequitur.

¶ De sanguie & sanie & pure & eorũ sp̄ibus quãdoq; meliora: deterioraue sint.

His cognitis et nũc quædã alia noscẽda sunt ad oĩa uulnera ulceraq; de quibus dicturi sumus: pertinẽtia. Ex his at̄ exit: sanguis: sanies: pus. Sanguis oibus notus est. Sanies est tenuior hoc: uarie crassa & glutiosa & colorata. Pus crassissimũ abissimũq; glutiosius & sanguie & sanie. Exit at̄ sanguis ex vulnere recẽti: aut iã sanescẽte: Sanies est iter vtrumq; tẽpus. Pus ex ulcere iã ad sanitatẽ sp̄cẽtãte. Rursus & sanies & pus quæsdã sp̄es græcis noibus distinctas hẽt. Est enĩ quædã sanies quæ vel hydrops vel melitera noiat̄. Est pus qd̄ elæodes appellat̄. Hydrops tẽuis: subalbidus ex malo vlcere exit: maxieq; vbi neruo laeso inflammatiõ secuta est. Melitera crassior & glutinosior subalbida melliq; albo subsimilis fertur. Hæc quoq; ex malis hulceribus vbi nerui circa articulos laesi sunt & iter hæc loca maxie ex genibus. Elæodes tenue subalbidũ quasi unctũ colore atq; p̄guitudine: oleo albo nõ dissimile apparet in magnis vlceribus sanescentibus. Malus at̄ e sanguis nimĩũ aut tenuis aut crassus: colore uel liuidus uel niger: aut pituita mixtus: aut uarius. Optimus calidus: rubens. modice crassus: nõ glutinosus. Itaq; p̄tinus eius uulneris expedita magis curatio e: ex quo sanguis bonus fluxit. Itẽq; postea spes i his maior e: ex quibus melioris generis quæq; pueniunt Sanies igit̄ mala e multa: nimis tẽuis: liuida: aut pallida: aut nigra: aut glutinosa aut malis odoris: aut quæ & ip̄m ulcus & iunctã ei cutẽ erodit. Melior nõ multa modice crassa: subrubicũda aut subalbida. Hydrops at̄ peior e multus: crassus: subliuidus: aut subpallidus: glutinosus ater: calidus: mali odoris. Tolerabilior e subalbidus q cætera oĩa cõtraria prioribus habet. Melitera at̄ mala e multa & p̄crassa. melior q̄ & tenuior & minus copiosa e. Pus iter hæc optimũ e. Sed id quoq; peius e: multũ: tẽue: dilutũ: magisq; si ab initio tale e. Itẽq; si colore fero simile: si pallidũ: si liuidũ: si feculẽtũ est. Præter hæc si male olet: nisi tñ locus hũc odorẽ excitat. Melius e: quo minus e quo: crassius: quo albidius. Itemq; si leue est: si nihil olet: si æquale est. modo tamen conuenire & magnitudini uulneris & tempori debet. Nam plus ex maiore: plus nõdũ solutis inflãmationibus naturaliter fertur. Elæodes quoq; peius est multũ: & p̄æ pingue. quo minus et quoq; idip̄ũ pinguis eo melius est.

¶ Curatio aduersus profusionem sanguinis in uulneribus.

Quibus exploratis ubi aliquis ic̄tus e: q̄ seruari põt: p̄tinus p̄spiciẽda duo sũt ne sanguinis p̄fusio: neue inflãmatio iterimat. Si p̄fusioẽ timemus: qd̄ ex sede uulneris & magnitudine eius & ex ip̄etu ruẽtis sanguis itelligi põt: siccis linamẽtis uulnus iplẽdũ e. supraq; iponẽda spõgia ex aq̄ frigida exp̄ssa: ac manu sup cõ

primēda. Si parū sic sanguis cōquiescit: sēpius linamēta muranda sunt. Et sicca parū valēt. aceto madefaciēda sunt. id vehemēs ad sanguinē supprimēdū ē. ideoq; quidā id vulnēri infundūt. Sed alius rursus metus subest: ne nimis valenter ibi retenta materia magnā inflātionē postea moueat. Quæ res efficit neq; rodentibus medicamētis: neq; adurētibus: & ob id ipsū iducētibus crustā: sit vtēdū quāuis pleraq; ex his sanguinē supprimūt. Sed si semel ad ea decurrit potiusq; mitius idem efficiunt. Quod si illa quoq; pfluuiū vincūt. venæ q̄ sanguinē fundūt apphēdēdæ: circaq; id qd̄ ictū ē: duobus locis deligādæ intercīdēdæq; sūt vt & i se ipse coeāt & nihilominus ora p̄clusa hēant. Vbi ne id qd̄ res patit̄: possūt ferro cādēti aduri. Sed ēt satis multo sāguine effuso. ex eo loco: quo neq; neru⁹: neq; musculus: ē vt puta i frōte vel superiore capitis pte. cōmodissimū tñ ē cucurbitulū admouēre a diuersa pte: vt illuc sanguinis cursus reuocēt

Curationes aduersus vulnērū inflātionem.

ET aduersus p̄fusionē qd̄ i his auxiliū ē. Aduersus inflātionē at̄ i ipso sāguinis cursū ea timeri pōt: vbi læsū ē vel os. vel neru⁹ vel cartilago: vel musculus aut vbi parū sāguinis p̄ mō vulneris fluxit. Ergo quotiēs qd̄ tale erit: sāguinē mature supprimere non oportebit: sed pati fluere dū tutū erit: adeo vt si parū fluxisse videbit̄: mitti quoq; ex brachio debeat: vtiq; si corpus iuuenile & robustū & exercitātū est: multoq; magis si id vulnus ebrietas p̄cessit. Quod si musculus læsus videbitur p̄cedendus erit. Nam percussus mortiferus est: p̄cisus sanitatem recipit.

De glutinatione vulnerum.

Manguine at̄ vel suppresso: si nimius erūpit: vel exhausto: si p se parū fluxit: lōge optimū ē: vulnus glutinari. Pōt at̄ id vel qd̄ in cute uel ēt in carne est: si nihil ei p̄terea mali accedit. Pōt caro alia pte depēdēs: alia inharēs: si tñ ēt nū in tegra ē cōiunctione corporis fouēt. In his vero q̄ glutinant̄ duplex curatio ē. Nam si plaga i molli pte: sui debet: maxieq; si discissa auris ima ē: vel imus nasus: vel frons: vel bucca: vel palpebra: vel labrū: vel circa guttur cutis vel vēter: Si vero i carne vulnus ē hiatq; neq; i vnū orā facile attrahūt: sutura quidē aliena ē. Imponēdæ vero fibulæ sūt. ancteras græci noīant. quæ oras: paulū tñ: cōtrahunt: quo minus lata postea cicatrix sit. Ex his at̄ colligi pōt: id quoq; qd̄ alia pte depēdēs: alia: ihærebit: si alienatū adhuc nō ē: suturā an fibulā postulet. Ex quibus neutra ante debet ipōi: quā itus vulnus purgatū ē: ne qd̄ ibi cōcreti sāguinis relinquāt. Id enī & i pus uertitur: & inflātionē mouet: & glutinari vulnus p̄hibet. Ne linamētū quidē: qd̄ supprimēdi sanguis causa inditū ē: inibi relinquēdū ē. Nā id quoq; inflāmat. Cōprahēdi vero sutura vel fibula nō cutē tñ: sed aliqd̄ ēt ex carne. vbi suberit hæc: oportebit: quo valētius hæreat: neq; cutē abrūpat. Vtraq; optima ē ex acia molli nō nimis torta: quo mitius corpi ifidat. Vtraq; neq; nimis rara. neq; nimis crebra initiāda ē. Si nimis rara ē: nō cōtinet. Si nimis crebra ē: vehemēter afficit. q̄ quo sēpius acus corpus trāsiuit: quoq; plura loca iniectū viculū mordet: eo maiores inflātiōes oriūt: magisq; æstate. Neutra ēt vī vllā desiderat. Sed eatēus utilis ē. q̄ cutis ducētē q̄ si sua spē subseq̄t. Fere tñ fibulæ lati⁹ vuln⁹ cē patiūt. Sutura oras iūgit. q̄ ne ipse qd̄ iter se cōtigere ex toto debēt: vt si qd̄ itus hūoris cōcreuerit: sit q̄ emanet. Si quod vulnus neutrū horū recipit: id tñ purgari debet: deīde oī vulnēri priō ipōnēda ē spōgia ex aceto exp̄ssa. si sustinere aliq; aceti vī nō pōt vino vtēdū ē. Leuis plaga iuuat̄ ēt si ex aq̄ frigida exp̄ssa spōgia ipōnit̄. Sed ea quocūq; mō ipōsita ē: dū madet: p̄dest. itaq; vt ihærescat: nō ē cōmittēdū. Licetq; sine pegnis & cōquisitis & cōpositis medicamētis vulnus curare. Sed si q̄ huic parū confidit:

ponere medicamentū debet. quod sine seuo cōpositum sit ex his: quæ cruetis vulneribus apta eē pposui. Maxieq; si caro ē: barbaꝝ. si nerui: vel carthilago vel aliqd ex eminentibus: q̄les aures: vel labra sūt. Polybi sphragidē. Alexandrinū quoq; viride neruis idoneū ē. eminentibusq; ptibus ea: quā græci rhapsa vocāt Solet ēt colliso corpe exigua pte findi cutis. Quod vbi icidit: nō alienū est: scalpello latius aperire: nisi musculi: neruiq; iuxta sint: quos icidi nō expedit. Vbi satis diductū ē: medicamentū iponēdū est. At si id quod collisū ē: quāuis parꝝ diductū ē latius tñ apiri pp neruos aut musculos nō licet adhibēda sūt ea: quæ humorē leniter extrahant: præcipueq; ex his id quod rhyodes vocari pposui. Non alienum est ēt vbiq; vulnus graue est: impositū: quo id iuuet̄ insuper circundare lanā succidā ex aceto & oleo. Vel cataplasma: si mollis is locus est: quod leniter reprimat. Si neruosus aut musculosus: qd̄ emolliat.

Quo modo vulnus ligari cōueniat:

Fascia vero ad vulnus deligādū lintea aptissima ē eaq; lata debet vt semel iniecta nō vulnus tñ: sed paulū vtrinq; ēt oras eius cōprehendat. Si ab altera pte caro magis recessit: ab ea melius attrahit̄. Si æque ab vtraq; trāsuerſa cōprehēdere oras debet. aut si id vulneris rō nō patit̄: media primū iniicienda ē: vt tū in vtrāq; partē ducat̄. Sic at̄ deligāda ē. vt & cōtineat neq; astringat. Quod nō cōtinet̄: elabit̄. Quod nimis astrictū ē: cācro piclitaſ. Hyeme sæpius fascia circuire debet æstate quonies necesse ē. tū extrema ps eius inferioribus acu assuēda ē. Nā nodus vulcus lædit: nisi tñ lōge ē. Illo neminē decipi decet ut ppriā uiscerū curationē reqrat: de qbus supra posui. Nā plaga ipsa curāda extrisecus uel futura uel alio medicinæ genere ē. In uisceribus nihil mouēdū ē: nisi aut si quid iocinere: aut liene: aut pulmone duntaxat extremo dependat: præcidatur. Alioquin uulnus iterius ea uictus ratio eaq; medicamenta sanabunt: quæ uisceri conuenire superiore libro pposui.

De ratione uictus: & notis uulnerum curationibusq; eorum:

His ita primo die ordinatis homo i lecto collocādus ē: isq; si graue uulnus ē: abstinere quātū uires patiūt̄ ante inflāmationē a cibo debet. bibere donec sitim finiat aquā calidā. uel si æstas ē: neq; febris neq; dolor ē: ēt frigidā. A deo tñ nihil ppetuū est. Sed semp p uiribus corpis æstimādū. ut ibecillitas ēt cibū p̄tinus facere necessariū possit: tenuē scilicet & exiguū: qui tñ sustineat. Multiq; ēt ex pfluuio sāguinis iter moriētes: ante ullā curationē uio reficiēdi sūt. qd̄ alioqn inimicissimum uulneri ē. Nimis uero intūescere uulnus: piculosū: nihil intūescere: piculosissimū ē. Illud indicatiū ē magne inflāmatiois: hoc emortui corpis. Protinusq; si mēs homini cōstitit: si nulla febris accessit: scire licet: mature uulnus sanū fore. Ac ne febris qd̄ terrere debet: si i magno uulnere: dū inflāmatio ē: p̄manet. illa p̄ciosa ē: q̄ uel leui uulneri supuenit. uel ultra tēpus inflāmationis durat: uel deliriū mouet: uel si neruorꝝ rigor: aut distetio: quæ ex uulnere orta ē: eā non finit. Vomitus quoq; biliosus nō uolūtarius: uel p̄tius ut p̄cussus ē aliquis: uel dū inflāmatio manet: malū signū ē: i his dūtaxat: quorꝝ uel nerui uel ēt neruosi loci uulnerati sūt. Spōte tñ uomere nō alienū ē: præcipue his: qbus i cōsuetudie fuit. sed neq; p̄tinus post cibū: neq; iā inflāmatioē orta: neq; cū in superioribus ptibus plaga est. Biduo sic uulnere habito: tertio die id aperiēdū. detergēdaq; sanies ex aqua frigida ē. cadēq; rursus iniiciēda sunt. Quinto iā die quāta inflāmatio futura ē. se ostēdit. Quo die rursus detecto uulnere cōsiderādus color est. Quod si liuidus aut pallidus aut uarius aut niger ē. scire licet malū uulnꝝ eē. Idq; quādocūq; ai aduersū est terrere nos pōt. Albū aut rubicundū esse ulcus. cōmodissimū ē. Itē cutis du-

ra: crassa. dolens: piculū ostendit. Bona signa sunt vbi hæc sine dolore tenuis & mollis ē. Sed si glutinatur vulnus: aut leniter intumuit: eadē sūt iponēda: quę primo fuerūt. Si grauis inflāmatio est: neq; glutinādi spes ē: eaq; pus moucāt: aqua quoq; calidæ necessarius vsus ē: vt & materiā digerat & duritiā emolliat & pus citet. Ea sic tēperāda ē: vt & manu cōtingēti iucūda sit. usq; eo adhibēda donec aliquid ex tumore minuisse: colorēq; vlceri magis naturalē reddidisse videat. maxieq; si grāde vulnus ē: tetrapharmacū. si in articulis: digitis: locis cartilaginosis: rhyodes. Post id fomētū si lata plaga nō patet: iponi p̄tinus emplastrū debet: & si latius hyat: illud emplastrum liquari ex irino vnguento oportet. eoq; illita linamenta disponi p̄ plagā. deinde emplastrū supra dari: & sup id succidam lanā minusq; etiā: quam primo fasciæ astringendæ sunt.

Curaciones propriae articulorum.

Propria quædā i articulis visēda sūt. i qbus si præcisī nerui sūt: q cōtinebāt: debilitas eius ptis sequit. Si id dubiū est & ex acuto telo plaga ē: ea trāsuerfa cōmodior ē. si retuso & graui ē: nullū in figura discrimen ē. At visendū ē pus supra articulū: an infra nascat. Si sub eo nascit: albūq; & crassū diu fert: neruū p̄cisū esse credibile ē. Magis quoq; maiores dolores inflāmatioesq; quo maturius excitatæ sūt: Quāuis at nō abscissus neruus ē: tñ si circa tumor durus diu p̄manet: necesse ē & diurnū: vlcus eē: & sano quoq; eo tumore p̄manere. futurūq; ē: vt tarde mēbrū id extendat vel cōtrahat. Maior tñ in extēdēdo mora ē: vbi recuruato articulo curatio adhibita ē: quā in recuruādo eo: quod rectū cōtinuerimus. Collocari quoq; mēbrū: qd̄ ictū ē rōne certa debet. Si glutinādū ē: vt supius sit. si inflāmatio ē: vt i neutra ptē iclinatū sit. Si iā pus p̄fluit: vt deuexū sit. Optimū ēt medicamētū quies ē: moueri & ābulare nisi sanis alienū ē. Minus tñ his est piculosū: qui i capite vel brachijs: quā qui inferioribus ptibus vulnerati sūt. Minimeq; ambulatio cōuenit: fœminæ: aut crure: aut pede. laborāte. Locus in quo cubabit: tepidus eē debebit. Balneū quoq; dum parū vulnū purū est: iter res infestissimas ē. Nā id & hūidum & sordidū reddit. ex quibus ad cācrum trāsitus eē cōsuevit. Leuis frictio recte adhibet: sed his ptib; q̄ lōgius absūt a vulnere.

Vulnus quomodo purgandum est.

Inflāmatioe finita vulnus purgandum est. Id optime faciunt tincta i melle linamēta: supraq; id: emplastrū: uel eneparmacū dādum est. Tum demum vero parū vulcus ē: cū rubet: ac nimiū neq; siccum neq; hūidum est: ac quodcunq; sensu caret: qd̄ non naturaliter sentit: quod nimiū aut aridum aut hūidum est. Quod aut pallidum aut albidum aut liuidū aut nigrum est: id purum non est.

Quomodo vulnus implendum est.

Purgato sequit vt i pleat: iāq; calida aqua eatēus necessaria ē: vt sanies remoueat. Lana succidæ supuacius vsus ē. Lota melius circūdat. Ad iplēdū at vulnus p̄ficiūt qd̄ ēt medicamēta aliq. Itaq; ea adhiberi nō alienū ē: vt butyrum cū rosa: exigua melleis pte aut cū eadē pte: aut cū eadē rosa tetrapharmacū. aut ex rosa linamēta. Plus tñ p̄ficit balneū rarū. Cibi bōi succi: vitatis oibus acribus: sed iā plenioribus. Nā & auis & venatio & suilla elixa dari pōt: Vinū oib; dū febris: dū inflāmatio ē: alienū ē. Itēq; vsq; ad cicatricē: si nerui: masculiue vulnerati sunt: et si alte caro: aut si plaga i sūma cute generis tutioris ē: pōt nō p̄ uetus: modice tñ datū ad iplēdū quoq; p̄ficere. Si quid molliēdū ē: qd̄ i neruosis locis musculosisq; necessariū ē: carato quoq; sup vulnus vtēdū ē. Ac si caro sup creuit: modice reprimat siccū linamētū: vehemētior squama aris. Si plus est qd̄ tolli opus ē: adhibēda sūt et nū vehemētiora q̄ corpus exe

dunt. Cicatricem post oīa hæc commode inducit licium ex passo aut lacte dilutum: vel etiam per se impositum siccum linamentum.

De vulneribus: quæ extrinsecus per vulnera incidunt curationibusq; eorū.

Hic ordo fœlicis curationis ē. Sed q̄dā tñ piculosa incidere cōsuerūt. Interdū enī vetustas vlcus occupat: iducitq; ei callus: & circū oræ crassæ liuet. post q̄ q̄d medicamētōrū igerit: parū p̄ficit. quod fere negligēter curato vlceri sup̄uenit. Interdū vel ex nimia inflāmatione: vel ob æstus imodicos: vel ob nimia frigora: vel q̄a nimis vulnus astrictū ē: vel q̄a corpus aut senile aut mali habitus ē cācer occupat. Id gēus a græcis diductū ī species ē: nostris vocabulis nō ē. Oīs at̄ cācer nō solū id corripit: q̄d occupauit sed et̄ serpit. deīde alijs alijsq; signis decernit̄. Nā mō sup̄ inflāmationē rubor vlcus ambit. isque cū dolore p̄cedit. Er̄ sup̄elas græci nomināt. Mō vlcus nigrū ē: q̄a caro eius corrupta ē. Idque vehemētius et̄ putrescēdo itendit̄. Vbi vulnus humidū ē: & ex nigro vlcere humor pallidus fert̄: malique odoris ē: carūculæ corruptæ. interdū et̄ nerui ac mēbranæ resoluūt̄: specillūq; demissū descēdit aut ī latus aut deorsū: eoq; vitio nōnūq; os quoq; afficit̄. mō orit̄ ea: quā græci cancretiā appellāt. Priores ī q̄libet pte corpis fiūt. Hoc ī p̄minētibus mēbris idest īter vngues & alas vel īguina: fereq; ī senibus: vel his quorū corpus mali habitus ē. Caro ī vlcere vel nigra vel liuida ē: sed sicca & arida. p̄xiāq; cutis plerunq; sub nigris pustulis implet̄ deīde ei p̄xia vel pallida vel liuida fereq; rugosa sine sēsū ē. Alerior ī inflāmatione ē: oīaque ea simul serpūt: Vlcus: ī locū pustulosū. Pustulæ: ī eū q̄ pallet aut liuet. Pallor aut liuor: ī id q̄d inflāmatū ē. inflāmatio: ī id q̄d ītegrū ē: trāsit. īter hæc deīde febris acuta orit̄: īgēsq; sitis q̄busdā et̄ deliriū accedit. alij quāuis mētis suę cōpotes sūt balbutiēdo tñ vix sēsus suos os explicāt. Incipit affici stōachus. Fit fœdi⁹ spūs ipse odoris. Atq; initiū ei⁹ q̄dē mali recipit curationē. Vbi p̄itus īsedit. īsanabile ē. plurimiq; sub frigido sudore moriunt̄.

Curatio vlcis.

Apicula q̄dē vulnerū hæc sūt. Vetus at̄ vlcus scalpello cōijciēdū ē: excidēdeq; eius oræ: & q̄cquid sup̄ eas liuet: æque icidēdū. Si varicula itus ē: quæ his sanari p̄hibet: ea quoq; excidēda. Deīde vbi sāguis emissus: nouatūq; vulnus ē: eadem curatio adhibenda: quæ in recentibus vulneribus exposita est. Si scalpello aliquis vti non vult: potest sanare id emplastrum: quod ex ladano fit. & cum vlcus sub eo exesum est: id: quo cicatrix inducitur.

Curatio crisipelarum.

Id at̄ q̄d crisipelas vocari dixi: nō solū vulnere sup̄uenire: sed sine hoc quoq; oriri consuevit: atq; interdū piculū maius affert: vtiq; si circa ceruices aut caput cōstitit. Oportet si vires patiūt̄ sāguinē mittere: deīde īponere simul reprimētia & refrigerātia: maxieq; carussā solāi succo: aut cimoliā cretā aq̄ pluuiali exceptā: aut ex eadē aq̄ subactā farinā cupresso adiectā: aut si tenerius corpus ē: lēticolā. Quic q̄d ipositū ē: betæ folio cōtegēdū ē: & super linteolū frigida aqua madēs īponēdū. Si p̄ se refrigerātia parū p̄derūt miscēda erūt hoc mō. sulphuris. P. x. carussæ & croci singulorū. P. xxx. eaq; cū vino cōterēda sūt: & id his illinēdū. aut si durior locus ē: solani folia cōtrita: suillæ adipi miscēda sūt: & illita lītcolo sup̄ inijciēda. At si nigrities ē: neq; dū serpit: īponenda sūt quæ carnē putrē lenius exedūt. repurgatūq; vlcus sic vt cætera nutriēdū ē. Si magis putrē ē. iāq; p̄cedit ac serpit: opus ē vehemētius erodētib⁹. Si ne hæc q̄dē euicūt: aduri locus debet dōec ex eo nullus humor ferat̄. nā q̄d sanū est: siccū est cū adurit̄. post vstionē putris hulceris sup̄ ponēda sūt quæ crustas a vino resoluāt: eas escaras græci vocāt vbi exciderūt purgādū hulcus maxie melle & resinæ ē. sed alijs

quoque purgari potest: quibus purulenta curantur. eodemque modo ad sanitatem perducendum est.

Curatio Gangrenæ.

Quam Angrenam vero si nondum plane tenet: sed adhuc incipit: curare non difficillimum est: utique in corpore iuuenili: & magis est si muscoli integri sunt: si nervi vel laxi non sunt: vel leuiter affecti sunt. neque vulnus magnus articulus nudatus est: aut carnis in eo loco paulum est: ideoque non multum: quod putre ceret: fuit: consistitque eo loco vitium quod maxime fieri in digito potest: in eiusmodi casu primum est: si vires patiuntur. sanguinem mittere. Deinde quicquid aridum est & intumescit quadam proximum quoque locum male habet: usque eo sanum corpus concidere. Medicamenta vero dum malum serpit adhibenda nulla sunt: quæ pus mouere consueverunt. ideoque ne aqua quidem calida. Grauiora quoque: quæ reprimuntur aliena sunt. Sed his quæ leuissimis opus est. superque ea quæ intumescit: utendum est refrigerantibus. Si nihilo magis malum consistit. uti id quod est iter integrum ac vitiatum locum debet. Præcipueque in hoc casu petendum non a medicamentis solum: sed et a victus ratione præsidium est. Neque enim id malum nisi corrupti vitiosique corporis est. Ergo prius: nisi inbecillitas prohibet abstinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionemque alium: ideoque et corpus astringant: sed ea leuia. Postea si vitium consistit: imponi super vulnus eadem debent: quæ in putri ulcere præscripta sunt. Actum quoque plenioribus cibis uti licebit ex media materia: sic tamen non nisi alium corpusque siccantibus. aqua vero pluuiali frigida. balneum nisi iam certa fiducia redditæ sanitatis est: alienum est: si quidem emollium in eo vulnus: cito rursus eodem malo afficitur. Solent vero non nunquam nihil omnia auxilia perficere: ac nihilominus serpere his cancer. Inter quæ miserum sed vnicum auxiliium est: ut cætera pars corporis tuta sit: membrum quod paulatim emoritur abscidere. Hæc grauissimorum vulnere curatioes sunt. Sed ne illa quidem negligenda: ubi integra cute interior pars collisa: est aut ubi derasum: ac tritumve aliquid est: aut ubi furculus corpori infixus est. aut ubi tenue: sed altum vulnus insedit. In primo casu comodissimum est malichorium ex uino coquere: interiorumque eius partem conterere: & cætrato miscere ex rosa factum: idque superponere. deinde ubi cutis ipsa exasperata est: inducere lenem medicamentum. quale lipara est. Deraso uero detrimentoque imponendum est emplastrum tetrapharmacum: minuendumque cibis: & uinum subtrahendum. Neque id: quia non habet altiores ictus: continendumque erit. Si quidem ex eiusmodi casibus sæpe canchri fiunt. Quod si leuius id erit: & in parte exigua: contenti esse poterimus eodem leni medicamento. Surculum uero: si fieri potest: oportet uel manu: uel et ferramento eicere. Si uel præfractus est: uel altius descendit: quam ut ita fieri possit: medicamentum euocandum est. Opticæ autem educit superimposita arundinis radix si tenera est: pertinus contrita: si iam durior ante in mulso decocta. Cui semper mel adijciendum est: aut aristolochia cum eodem melle. Pessima ex furculis arundo est: quia aspera est. Eademque offensa est in filice est. Sed usu cognitum est utramque aduersus alteram medicamentum esse: si contrita superimposita est. Facit autem idem in omnibus furculis quodcumque medicamentum extrahendi uis habet. Idem altis: tenuibusque uulneribus aptissimum est: Priori rei Philocratis: huic Hecatei emplastrum maxime conuenit.

Quomodo cicatrix uulneri inducenda. purgandaque sit.

Ubi uero in quolibet uulnere uetum ad inducendum cicatricem est: quod purgatis iam repletisque ulceribus necessarium est: primum ex aqua frigida linamentum dum caro alit: deinde cum iam continenda est: siccum imponendum est. donec cicatrix inducat. Tum deligari super album plumbum oportet: quo & reprimatur cicatrix. & colorem maxime sano corpori similem accipit. Idem radix siluestris cucumeris præstat. Idem compositio: quæ habet elaterij. P. xi. spumæ argenti. P. xii. unguenti. Pondo. xiiij. Quæ excipiuntur resina terebinthina: donec emplastri crassitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoque cicatrices leuiter purgant per portiones mixtas: erugo: plumbum elotum eademque rosa cocta siue ungitur cicatrix quod in facie fieri potest.

siue id vt emplastrū iponitur. qđ in alijs partibus cōmodius ē. At si vel excreuit cicatrix: vel cōcaua ē: stultū ē decoris causa rursus & dolorem & medicinā sustinere. Alio qñ res vtriq; succurri patiē: Si quidē vtraq; cicatrix exulcerari scalpello pōt. Si medicamentum aliquis mauult: idem efficiunt cōpositiones hęc. quę corpus exedūt. Cūte exulcerata: super eminentem carnem exedentia medicamēta conijcienda sūt. Super cōcauam iplentia: donec vtrunq; vlcus sanę cuti æquetur: & tum cicatrix iducatur.

De vulneribus quę per morsus inferuntur eorumq; curationibus. Caput. xxvij.

Dixi de his vulneribus quę maxie p tela inferuntur. Sequit̄ vt de his dicam: qđ morsu sūt: interdū hoīs: interdū simiæ: sępe canis: nōnunq; ferorū aialiū: aut serpentiū. Oīs at̄ fere morsus habet quoddā uirus. Itaq; si vehemēs vulnus ē: cucurbitula admouēda ē. Si leuius: p̄tinus emplastrū iniiciendū: p̄cipueq; Diogesi. Si id nō est: quodlibet ex his: qđ aduersus p̄posui. Si ea nō sūt: viride alexādrinū. Si ne id qđ ē: quodlibet nō p̄gūe ex his qđ recētibus vulneribus accōmodāt. Sal quoq; his: p̄cipueq; ei: qđ canis fecit: medicamētū ē: si manus vulneri iponit̄: superq; id duobus digitis verberat̄ (Exsaniat enim) ac balsamentū quoq; recte sup id vulnus deligatur.

Curatio aduersus rabiosi canis morsum.

Ut iq; at̄ si rabiosus canis fuit: cucurbitula uirus eius extrahēdū est. Deinde si locus neq; neruosus neq; musculosus ē vulnus. id adurēdū ē. Si vri nō pōt sāguinē homini mitti nō alienū ē. Tū vsto qđ vulneri sup imponēda quę ceteris vstis sunt. Ei vero qđ expertū ignē nō est. ea medicamenta: quę vehementer exedunt. Post quę nullo nouo magisterio: sed iā supra posito: vlcus erit iplendū: & ad sanitatē pducendū. Quidā post rabiosi canis morsū p̄tinus in balneū mittunt: ibiq; patiūtur desudare dū vires corporis sinunt vlcere adapto. quo magis ex eo quoq; uirus distillet deinde multo: meracoq; vino excipiūt. Quod oībus venenis cōtrariū ē. Idq; cum ita p̄tridū factū est: tutus esse homo a piculo videt̄: Solet autē ex eo vulnere: vbi parum occutū ē aquę tumor nasci. hydrophlogas gręci appellāt. Miserrimū genus morbi. In quo simul æger & siti & aquę metu cruciat̄. Quo oppressis in angusto spes ē. Sed unicū tñ remediū ē: nec opinantē in piscinā nō ante ei p̄uisam p̄icere. Et si natādi sciētia nō habet mō mersū bibere pati: mō attollere. Si habet: interdū deprimere: vt inuitus quoq; aqua fatiet̄. Sic. n. simul & sitis & aquę metus tollit̄. Sed aliud piculū excipit: ne ifirmū corpus in aqua frigida vexatū neruorū distētio absumat. Id ne incidat: a piscina p̄tinus i oleū calidū demittēdus ē. Antidotū at̄ p̄cipue id qđ primo loco posui. vbi id nō est: aliud si nondū æger aquā horret. potui ex aqua dandū ē. & si amaritudine offendit̄: mel adijciendū ē. Et si iā is morbus occupauit: per catapotia sumi pōt.

Curationes cōmunes aduersus oēs morsus serpentium.

Serpentiū quoq; morsus nō nimiū distantē curationem desiderāt: quāuis in ea multū antiqui uariarūt ut in singula genera anguiū singula medēdi genera p̄ciperent: atq; alijs alia. Sed i oībus eadē maxime p̄ficiūt. P̄git̄ in primis super vulnus id mēbrū deligandū ē. nō tñ nimum uehementer: ne torpeat. Dein uenenum extrahendū est. id cucurbitula optime facit. Neq; alienū ē: ante scalpello circa uulnus incidere: quo plus uitiati iā sanguinis extrahat̄. Si cucurbitula non est. qđ tñ uix incidere pōt. tū quodlibet simile uas: qđ idem possit. Si ne id quidē est: hō adhibendus ē. qui vulnus exsugat. Neq; hercules sciētia p̄cipuam habent hi qđ psylli noīant̄: sed audaciā usu ipso cōfirmatā. Nā uenenu serpentis: vt quædā ē venatoria uenena: quibus galli p̄cipue vtuntur: non gustu: sed i uulnere nocent. Ideoq; colubra ipsa tuto estur: ictus eius occidit. & si stupent ea: qđ per quædā medicamēta circulatores faciūt: i oīs

digitū quis indidit: neq; percussus est: nulla in ea salua noxa est. Ergo quisquis exemplū
psylli secutus id vulnus exsuxerit: & ipse tutus erit: & tutū hoīem p̄stabit. Illud ne ite-
reat: ante debet attendere: ne qd̄ in gingiuis: palatoue: aliaue parte oris: vlcus habeat.
Post hæc: his homo loco calido collocandus ē: sic vt id: qd̄ percussum erit. in inferiorem
partē iclinet̄. Si neq; q̄ exsugat: neq; cucurbitula ē: sorbere oportet ius anserinum vel
ouillū vel vitulinū: & vomere. Viuū at̄ gallinaccū pullū p̄ mediū diuidere: & p̄tinus
calidū sup vulnus ip̄dere: sic vt ps̄ iterior corpi iūgat̄. Facit id et̄ hædus: agnusue discif-
sus: & calida eius caro statī sup vulnus imposita. Emplastra quoq; q̄ supra cōprehēsa
sūt. Aptissimūq; est: vel ephesiū: vel id qd̄ ei subiectū est. Præsensq; in aliquo antidoto
p̄sidium est. Si id non ē: necessarium ē exorbere potionem meri vini cum pipe: vel quid
libet aliud: quo calor mouendus ē: ne humorem intus coire patiatur. Nā maxima ps̄
venenoz̄ frigore interimit. Oīa et̄ vrinam mouentia: quia materiā extenuāt. vtilia sūt.
¶ Speciales curationes aduersus ictus serpentū & primo aduersus ictum Aspidis.

Hæc aduersus oēs ictus cōia sunt. Vt tñ ipse docuit: eū: quem aspis percussit:
acetū potius bibere debere. Quod demonstrasse dicit̄ casus cuiusdam pueri
qui cum ab hac ictus esset: & partim ob ipsum vulnus: partim ob immodicos
æstus siti premeretur: ac locis siccis aliū humorē nō repiret acetū qd̄ forte secū habebat
ebibit & liberatus ē. Credo qm̄ id: quāuis refrigerādi vim hēt: tñ hēt et̄ dissipādi. Quo
fit vt terra respersa eo: spumet. Eadem ergo vi verisimile ē: spissescentem quoq; itus hu-
morem hominis ab eo discuti: & sic dari sanitatem.

¶ Aduersus ictum scorpionis.

In quibusdā et̄ alijs serpētibus certa qdā auxilia satis nota sunt. Nā scorpio sibi
ipse pulcherrimū medicamentū ē. Quidā cōtritū cū vino bibunt. quidā eodē
mō cōtritū super vulnus ip̄onūt. quidā sup prunā eo ip̄posito vulnus suffumi-
gant vndiq; ueste circūdata: ne is fumus dilabat̄. tū carbonē eius sup vulnus deligāt.
Bibere autem oportet herbæ solaris: quam heliotropion græci uocant: semen: vel cer-
te folia ex uino. Super uulnus uero etiam furfures ex aceto. vel ruta siluatica recte im-
ponitur: uel cum melle sal tostus. Cognoui tamen medicos: qui ab scorpione ictis ni-
hil aliud: quam ex brachio sanguinem miserunt.

¶ Aduersus aranei & scorpionis ictum.

Et ad scopiōis at̄ & ad arāei ictū alliū cū ruta recte miscet̄: ex oleoq; cōtritū su-
per imponitur. **¶** Aduersus Ceraſtis & Dipsæ & Aemorroidis ictum.

At si Ceraſtes aut Dipsas aut Aemorrois percussit: spoli quod ægyptiæ fabæ
magnitudinem æquet: arefactum in duas portiones diuidendum ē: sic ut ei ru-
tæ paulum adiciatur. Trifolium quoq; & mentastrum & cum aceto panaces
æque proficiunt. Costumq; & casia & cynamomū recte p̄ potionem assumuntur.

¶ Aduersus Chelydri ictum & ceraſtis.

Aduersus Chelydri uero ictū: panacis aut laser. qd̄ sit scripuloꝝ. xii. vel porri
succus cū hemia uini sumēd⁹ ē: & edēda multa satureia. Imponēdū at̄ sup vul-
nus steruus caprinū ex aceto coctū: aut ex eodē hordeacea fariā: aut ruta: uel
nepeca cū sale cōtrita melle adiecto. Qd̄ i eo quoq; uulnere: qd̄ ceraſtes fe. it æq̄ ualet.

¶ Aduersus Phalāgij ictum.

Qui uero phalangium nocuit: præter eam curationem quæ manu redditur: sæ-
pe homo demittendus in soliu est: dandusq; ei myrræ & uuæ timiniæ par mo-
dus ex passi hemina. uel rediculæ semen: aut lolij radix ex uio: & super uulnus
furfures ex aceto coctæ. imperandumq; ut is conquiescat.

Adversus ictus italoꝝ anguim: qui minus terribiles peregrinis sunt.

Uerū hæc genera serpentū & peregrina & aliquāto magis pestifera sunt: maxie q̄ æstuolis locis gignūt: Italia: frigidioresq; regiōes hac quoq; pte salubritatē habēt: qd̄ minus terribiles angues edūt. Adversus quos satis p̄ficat herba beonica: vel catabrica: vel cetauriō: vel argimōia: vel trixago: vel psonna: vel marina: parastinacæ singulæ binæue tritæ & cū vino potui datæ: & sup vulnus iposita. Illud ignorari nō oportet: oīs serpētis ictū & ieiuni & ieiuno magis nocere. Ideoq; p̄nitiosissima sūt cum incubant. Vtilissimumq; est: vbi ex anguibus metus est: nō ante p̄gredi: quā quis aliquid assumpsit.

Remediū generale aduersus oia venena vel in cibo vel in potione assumpta:

Non tā facile is opitulari est: q̄ venenū vel i cibo: vel in potioe sūperunt. Primū quia nō p̄tinus sentiūt: vt ab angue icti: ita ne succurrere qd̄ statī sibi possūt. Deinde quia noxa nō a cute: sed ab interioribus p̄tibus icipit. Cōmodissimū est tñ ubi primū sensit aliquis p̄tinus oleo multo epoto vomere. Deinde: ubi p̄cordia exhausta: bibere antidotum. Si id non est: uel merum uinum.

Specialia remedia aduersus q̄dā uenena: & primo aduersus cantharidas.

Sunt tñ quædā remedia p̄pria aduersus quædā uenena maxieq; leuiora. Nā si cātharidas aliq; ebibit: panaces cū lacte cōtusa: uel galbāo: uino adiecto dari uel lac per se debet.

Adversus cicutam.

Icicuta: uinū merum calidū cū ruta q̄ plurimū igerēdū ē deide is uomere cogēdus Posteaq; laser ex uio dādū. Isq; si febre uacat: i calidū balneū mittēdus. Si non uacat: ungendus ex calefacientibus est: Post quæ quies ei necessaria est.

Adversus hyoscyamum.

Ihyoscyamū: feruēs mulsū bibēdū est: aut quodlibet lac maxime tñ asininū:

Adversus cærussam.

Icærussam. ius maluæ: uel ius glandis ex uino cōtrita maxime profunt.

Adversus sanguisugam si epota est: & lac quod intus coijt.

Si sanguisuga epota est: acetū cū sale bibēdū est. Si lac intus coijt: aut passum aut coagulum: aut cum aceto laser.

Adversus fungos inutiles.

Si fungos iutiles q̄ assūperit: radícula aut epota: aut cū sale & aceto edēda ē. Ipsi uero hi & specie qd̄ discerni possūt ab utilibus: & cocturæ genere idōci fieri. Nā siue ex oleo iferuuerūt: siue piri surculus cū his iferuuit: oī noxa uacāt:

De adustis corporis locis & quo modo curari debeant:

Adustis quoq; locis extrinsecus uis infertur. Itaq; seq̄ uideēt: ut de his dicā. Hæc aut optime curant̄ folijs: aut lilij: aut linguæ caninæ aut betæ i uetere uino oleo q̄ decoctis. Quorū qd̄libet p̄tinus ipositu ad sanitatē p̄ducit. Sed diuidi quoq; curatio pōt i ea: quæ mediocriter exedētia reprimētiaq; p̄rio & pustulas p̄hibeāt & sumā pelliculā exasperēt. Deinde ea q̄ lenia ad sanitatē p̄ducāt. Ex prioribus ē lēticulæ cū melle farina: uel myrra uel uino: creta cimolia cū turis cortice contrita & aqua coacta: atq; ubi usus necessitas incidit: aceto diluta. Ex iſequentibus quælibet lipara. Sed idonea maxime est: quæ uel plūbi cremētū uel uitellos habet. Est et illa adustorū curatio: dū iſflāmatio est: iposita habere cū melle lēticulā. Vbi ea declinauit: farina cū ruta: uel porro: uel marrubio: donec crustæ cadāt. Tū eruū cū melle: aut iri: aut resinam terebinthinā: donec ulcus purum sit Nouissime succum linamentum.

De interioribus ulceribus quae aliqua corporis parte corrupta nascuntur. C Caput. xxviij.

De carbunculo & eius curatione.

A his quae extrinsecus incidunt ad ea veniendum est: quae iterius corrupta aliqua corporis parte nascuntur. Ex quibus non aliud carbunculo peius eius habet notae sunt. Rubor est superque eum non nimium pustulae eminent, maxime nigrae: interdum subliuidae. In his sanies esse videtur. infra color niger est. Ipsum corpus aridum & durius quam naturaliter oportet. Circa quae quasi crusta est: eaque inflammatione cingitur: neque in eo loco leuari cutis potest: sed inferiori carni quasi affixa est. Sonus urget, nonnumquam horror: aut febris oritur: aut utrunque. Idque vitium subter actis quasi quibusdam radicibus serpit: interdum celerius: interdum tardius. supra quoque procedens inalbescit, deinde liuidum fit circumque exiguae pustulae oriuntur. Et si circa stomachum fauces incidit: subito spiritum saepe elidit. Nihil melius est: quam pertinere adurere. Neque id graue est. Nam non sentit: quoniam ea caro mortua est. Finisque adurendi est: dum ex omni parte sensus doloris est. Tunc deinde vulnus: sicut caetera adusta: curandum est. Sequitur. n. sub medicamentis erodentibus crusta undique a viua carne diducta: quae trahit secum quicquid corruptum erat: priusquam iam sinus curari potest inpletibus. At si in summa cute vitium est: possunt succurrere quaedam vel exedentia tamen vel est adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda est. Quodcumque vero medicamentum positum est: si satis proficiet: pertinere a viua corrupta parte resoluit. Certaque esse fiducia potest ferre ut undique vitiosa caro excedat: qua huiusce rei medicamentum exest: Si id non fit medicamentum malo vincitur: Vtique ad uestionem propterandum est. Sed in eiusmodi casu abstinendum a cibo: a viuo est. Aquam liberaliter bibere expedit. Magisque ea seruanda sunt si febricula quoque accessit.

De carcinomate & eius curatione.

Non idem periculum carcinoma affert nisi imprudenter curatis agitur est. Id vitium fit maxime in superioribus partibus: circa faciem: nares: aures: labra: mammas foeminarum. Et in iecore aut splene hoc nascitur. Circa locum aliqua quasi puncta sentiuntur, isque immobilis: inaequalis tumet: interdum est torpet: Circa eum inflatae venae quasi recuruantur. haecque pallent aut liuent. nonnumquam est in quibusdam delitescunt. Tactusque is locus alij dolor affert in alijs eum non habet. Et nonnumquam sine ulcere durior aut mollior est: quam esse naturaliter debet: nonnumquam hisdem omnibus ulcus accedit. Interdumque nullam habet proprietatem: interdum simile his est: quae vocantur graeci codylomata: aspredine quadam & magnitudine sua. Colorque eius ruber est: aut lenticulae similis neque tuto fertur. Nam pertinere aut resolutio nervorum: aut distentio insequitur. Saepem hinc ictus obmutescit. atque eius anima deficit. Quibusdam est si id ipsum pressum est. quae circa sunt intumescunt & intumescunt. Nam quae pessimum id genus est. saepeque primum id fit quod cacoethes a graecis nominatur. Deinde ex eo id carcinoma quod sine ulcere est. Deinde ulcus ex eo thymiurum. Tolli nihil nisi cacoethes potest. reliqua curationibus irritantur. Et quo maior vis adhibita est: eo magis quaedam usi sunt medicamentis adurentibus. Quidam ferro aduserunt. Quidam scalpello exciderunt. Neque ulli unquam medicina proficit. Sed adusta pertinere concitata sunt & increuerunt: donec occiderent. Excisa est post inductam cicatricem tamen reuerterunt & causam mortis attulerunt. Cum iterum plerique nullam vim adhibendo qua tollere id malum tentent: sed imponendo tamen lenia medicamenta: quae quasi blandiant: quominus ad ultimam senectutem perveniant: non prohibent. Discedere autem cacoethes quod curationem recipit a carcinomate: quod non recipit: nemo scire potest: Sed tempore quoque experimeto. Ergo ubi primum id vitium notatum est: impositum debet medicamenta adurentia: Si leuatur malum: minuunturque eius inditia: procedere curatio potest & ad scalpellum & ad uestionem. Si pertinere irritatum est scire licet iam carcinoma esse remouendaque sunt omnia acris: omnia uehementia. Sed si sine ulcere is locus est: impositum sicut quae pinguisima aut in hypodes emplastrum satis est. Si ulcus aequale est: curatum ex rosa iniiciendum est: adijciendumque ei puluis ex contrita stipta: ex qua faber ferrarius tingere caeteros ferrum solitus est. Si id nimium supercreuit: tentanda squa-

maeris est: q̄ lenissima ex adurentibus est: eatenus nequid eminere patiat̄. sed ita. si nihil exacerbauit. Si minus: eodē carato contenti esse debebimus.

De Theriomate & eius curatione.

Est et vlcus: qd̄ therioma græci vocāt. Id & p se nascit̄ & interdū vlceri ex alia cā facto superuenit. color est vel liuidus: vel niger. odor fœdus: multus: & mucici similis hūor. Ipsum vlcus neq; tactū: neq; medicamētū sentit. pruriginē tñ mouet. At circa: dolor ē & inflāmatio. Interdū et febris orit̄. Nōnūq̄ ex vlcere sanguis erūpit. At id quoq; malū serpit. Quæ oīa sæpe itēdunt̄. Fitq; ex his vlcus: qd̄ herpeta eschiomenō græci vocāt: q̄a celeriter serpēdo penetrādoq; vsq; ossa corpus vorat. Id vlcus inæquale ē: cœno simile. icsq; multus hūor glutinosus. odor itolerabilis: maiorq; q̄ p modo vlceris inflāmatio. Vtūq; sicut oīs cāger: fit maxie in senibus vel his: quorū corpa mali habitus sunt. Curatio vt iusq; eadē ē: sed i maiore malo magis necessaria. Ac primū a victus rōne ordinādus ē. vt q̄scat i lectulo: vt primis dieb; a cibo abstineat: aquā q̄ plurimā assumat. Aluus quoq; ei ducat̄. Dein post inflāmatōnē cibū bōi succi capiat: vitatis oibus acribus: potiōis quātū volet: sic vt iterdiu qdē aqua cōtētus sit. In cœna et vini austeri aliqd̄ bibat. Nō aq̄ tñ fame i his: quos herpes vrgebit: atq; his q̄ therioma adhuc habebūt: vtēdū erit. Et victus qdē talis necessarius ē. Sup vlcus vero ispergēda arida aloē oenāthe ē: & si parū pficiet: chalcitis. Ac si q̄s ineruus excisa carne nudatus ē: cōtegēdus ante lithcolo ēne sub eo medicamēto adurat̄. Si validioribus et nū remedijs opus ē: ad eas cōpositiōes veniēdū ē: q̄ vehemētius adurūt. Quicqd̄ at̄ in spergit̄ auerso specillo ifundi debet. Sup dāda cū melle sunt vel linamēta. vel olcæ folia ex vino decocta: vel marrubiū: eaq; lithcolo cōtegēda i aqua frigida madefacto dein bene expresso. Circaq; q̄ tumor ex inflāmatōe ē: iponēdaq; reprimāt caraplasmata. Si sub his nihil pficitur: ferro locus aduri debet: diligēter neruis: siq̄ apparēt: ante contētis: Adustū vel medicamentis vel ferro corpus primū purgandū: deinde implēdum esse: apparere cui libet ex prioribus potest.

De sacro igne & eius curatione.

Sacer quoq; ignis malis vlceribus annumerari debet. Eius duæ species sūt. Alterū ē subrubicūdū: aut mixtū rubore atq; pallore: exasperatūq; p pustulas cōtinuas: quarū nulla: altera maior est: sed plurimæ pexiguz. In his semp fere pus: & sæpe rubor cū calore ē. serpitq; id nōnūq̄ sanescēte eo: qd̄ primū vitiatū ē: nōnūq̄ et exulcerato. vbi ruptis pustulis vlcus cōtinuat̄: hūorq; exit. q̄ esse inter saniē & pus uideri pōt. Fit maxie i pectore: aut lateribus: aut eminetibus ptibus p̄cipueq; i plātis. Alterū at̄ ē i summæ cutis exulceratiōe: sed sine altitudine: latū. subliuidū. inæqualiter tñ mediūq; sanescit extremis p̄cedētibus: ac sæpe id qd̄ iā sanū uidebit̄ iterū exulceratur. At circa p̄xima cutis: q̄ vitiū receptura ē: tumidior & durior est: colorēq; habet ex rubro subnigrū. Atq; hoc quoq; modo fere corpora seniora tentantur: aut q̄ mali habitus sunt: sed in cruribus maxime. Oīs at̄ sacer ignis ut minimū periculū habet ex his q̄ serpūt. sic p̄p̄e difficillime tollit̄. Medicamētū eius fortissimū est. Vno die febris: q̄ humorē noxiū absumat. Cuius quo crassius & albidius est: eo periculi minus est. Prodest et̄ infra os ulcerum lædi: quo plus puris exeat: & id quo ibi corruptum corpus est extrahat. sed tñ si febricula accessit: abstinentia: lectulo: alui ductione opus est. In omni uero sacro igni neq; lenibus & glutinosis cibis neq; salis & acribus utēdū ē: sed his q̄ inter utrūq; sunt qualis est panis sine fermento: piscis: hedus: aues: exceptoq; apro oīs fere uenatio. Si nō est febricula: & gestatio utilis est: & ambulatio & uinū austerū & balneū. Atq; in hoc quoq; genere potio magis liberalis esse: quā cibus debet. Ipsa au-

tē ulcera si medio cetera serpunt: aqua calida. Si uehementius: uino calido fouēda sunt. Deinde acu pustulæ quæcūq; sunt aperiēdæ. Tū iponēda ea: q̄ putrē carnē excedunt. Vbi inflāmatiō sublata. vlcusq; purgatū est: iponi leue medicamētū debet. In altero autē genere possunt p̄ficere mala cotonea in uino cocta atq; cōtrita. Potest emplastrū uel Hieræ: uel tetrapharmacū: cui quinta pars turis adiecta sit. Potest nigra hederā ex uino austero cocta. Ac si celeriter malū serpit: nō aliud magis p̄ficit. Purgato ulcere qd̄ in summa cute esse p̄posui: satis ad sanitatem eadē lenia medicamēta proficient.

¶ De Chironeo ulcere & eius curatione.

Chironeū autē ulcus appellat̄ qd̄ & magnū est & habet oras duas: callosas: tumētes. Exit sanies nō multa: sed tenuis. Odor malus neq; in ulcere neq; in eius tumore est. Nulla inflāmatiō dolor modicus ē. nihil serpit. ideoq; nullū piculū affert sed nō facile sanescit. Interdū tenuis cicatrix iducit̄. deinde iterū rūpit̄. ulcusq; renouat̄. Fit maxie in pedibus & cruribus. Sup̄ id iponi debet qd̄ & lene aliqd̄ & uehemes & reprimēs habeat. Quale eius rei cā fit ex his. Squamæ æris: plūbi eloti cōbusti: singulorū. P. xiiij. Cadmiæ: cæræ. singulorū. P. xvij. rosæ quantū satis est ad cærā simul cum eis molliendam.

¶ De ulceribus quæ ex frigore in pedibus & manibus oriuntur: & eorū curationibus.

Frigida sunt et ex frigore hiberno ulcera: maxie in pueris & p̄cipue pedibus digitisq; corū: nōnūq; et in manibus. Rubor cū inflāmatiōe mediocri ē. Interdum pustulæ oriunt̄. deinde exulceratio. Dolor autē modicus. Prurigo maior ē. nōnūq; humor exit: sed nō multus: q̄ referre uel pus uel sanie uidet̄. In primis multa calida aqua fouēdū ē: i qua rapta decocta: aut si ea nō sunt: aliqua uerbenæ ex reprimētibus. Si nōdum ad apertū ulcus æs q̄ maxie calidū q̄s pati pōt admouēdū ē. Si iā exulceratio ē: ipoi debet alumē aqua portiōe cū ture cōtritū. cū uino adiecto: aut malicoriū i aq̄ coctū: deinde cōtritū. Si summa detracta pellicula ē: hic quoq; melius lenia medicamēta p̄ficiunt.

¶ De struma & eius curatione.

Struma quoq; ē tumor: i quo subter cōcreta qdā ex pure & sanguie q̄si glādu-læ oriūt̄. Quæ uel p̄cipue fatigare medicos solēt. qm̄ & febres mouēt: nec vnq; facile maturescūt: & siue ferro siue medicamētis curāt̄. Plerūq; iterū iuxta cicatrices ipsas resurgūt: multoq; post medicamēto est opus. Quibus id quoq; accedit: qd̄ lōgo spacio detinet̄. Nascūt̄ maxie i ceruice: sed et i alis & i guinibus & i lateribus. In malis quoq; fœminarū se reppisse chirurgicus Meges auctor ē. Propter hæc & albū ueratrū recte dat̄. atq; et sapius donec ea digerāt̄. Et medicamēta iponunt̄: q̄ hūorē uel educā uel dissipēt: quorū supra mentio facta ē. Adurētibus quoq; qdā utunt̄: q̄ exedūt: crustaq; eū locū astringunt. tūc uero ut ulcus curāt. Quæcūq; aut ratio curadi est: corpus puro ulcere exercendum atq; alendū est: donec ad cicatricē perueniat. Quæ cū medici doceant quorundā rusticorū experimento cognitum: quē struma male habet eum: si anguem edic̄. liberari.

¶ De furunculo & eius curatione.

Furunculus uero ē tuberculū acutū cū inflatiōe & dolore: maxieq; ubi iā i pus uertit. Qui ubi ad apertus ē: & exit sup̄ apparet ps carnis in pus uersa pars corrupta subalbida subrubra quē uētriculū qdā furūculi noiant. In eo nullū piculū est et si nulla curatio adhibeatur. Maturescit. n. p̄ se atq; erūpit. Sed dolor efficit: ut potior medicina sit quæ maturius liberet. Propriū eius medicamentū galbanū ē. Sed alia quoq; supra cōphēsa sunt. Si cætera desunt. iponi debēt primū nō pigue ep̄lastrū: ut id reprimat. deinde si nō repressit: quodlibet puri mouendo accōmodatum. Si ne id

quidē ē: vel resina: vel fermentū. Expresso pure nulla vltra curatio necessaria est.

De phymate & eius curatione.

Phyma vero noīat tuberculū furunculo simile: sed rotundius & planius: saepe ēt maius. Nā furūculus oui dimidiū magnitudinē raro explet nūq̄ excedit. Phyma ēt latius patere cōsuevit. Sed inflāmatio dolorq; sub eo minores sunt. Vbi euulsum est pus: eodem modo apparet ventriculus. qđ in furunculo nō inuenit̄. Verū oīs corrupta caro in pus vertit̄. Id āt in pueris & sapius nascitur & facilius tollitur. in iuuenibus rarius oritur & difficilius curatur. Vbi aetas indurauit: ne nascit̄ quidē. Quibus vero medicamentis discuteretur: supra propositum est.

De phlygethlo & eius curatione.

Phlygethlon āt est tumor nō altus latus ī quo qđdā pustulæ simimile est. Dolor distētioq; vehemēs ē & maior q̄ p magnitudine tumoris. interdū ēt febricula. idq; tarde maturescit: neq; magnope ī pus cōuertit̄. Fit maxie aut in uertice: aut ī alis: aut inguinibus: Panē ad similitudinē figuræ nostri vocāt. Atq; id ipsum quo medicamēto tollerēt supra demonstraui. Sed cū oēs hi nihil nisi minuti abscessus sint: generale nomē trahit latius vitiū ad suppurationē spectās. Idq; fere fit aut post febres: aut post dolores partis alicuius: maxieq; eos: qui vētrē ifestarūt. Sapiusq; oculis expositū ē. Si quidē latius aliqd itumescit ad similitudinē eius: qđ phyma vocari pposui: rubetq; cū calore: & paulo post ēt cū duritia magisq; inocēter idolefcit: & sitim uigiliāq; exprimit. Interdū tñ nihil horū ī cute dephēdi pōt: maxieq; vbi altius pus mouetur. Sed cū siti vigiliaq; senciunt̄ itus aliqua pūctiōes. & qđ de subito durius nō ē: melius ē. & quis nō rubet: coloris tñ aliter mutati ē. Quæ signa iā pure oriēte nascūt̄. Tumor ruborq; multo ante īcipiūt. Sed si locus mollis ē: auertēdus is materiæ aditus est p cataplasmata: q̄ simul & reprimūt & refrigerāt. q̄lia & alias & paulo ante in erysipelate pposui. Si iā durior ē: ad ea veniēdū ē: quæ digerāt & resoluāt. qualis ē ficus arida cōtusa. aut sex mixta cū carato: qđ ex adipe suilla coactū sit. aut cucumeris radix: cui ex farina duæ ptes adiectæ sint ante ex mulso decoctæ. Licet ēt miscere æquis portionibus āmoniacū galbanū: ppoli: viscū: pōdusq; adijcere myrræ dimidio minus: q̄ ī prioribus singulis erit. Atq; emplastra quoq; & malagmata idē efficiūt: q̄ supra explicui. Quod p hęc discussū nō ē: necesse est maturescat. Idq; quo celerius fiat: iponēda est farina hordeacea. ex aqua cocta recte misceat̄. Eadē āt hęc ī minoribus quoq; abscessibus quoq; noīa pprietatesq; supra reddidi: recte fiūt. Eadēq; oīum curatio. Tantū modo distat. Crudū ē āt: ī quo magis quasi venarū motus est & grauitas & ardor & distentio & dolor & rubor & durities. Et si maior abscessus ē: horror aut ēt febricula permanet. Penitusq; cōdita suppuratio. Si p his quæ alibi cutis ostēdit: pūctiones sunt: ubi ista se remiserūt: iāq; cutis prurit: & aut subliuidus aut subalbidus ē: matura suppuratio est: eaq; ubi uel p ipsa medicamēta. uel ēt ferro aperta ē: pus debet emitti: Tū si qua in alis uel inguinibus sunt: sine linamēto nutriēda sunt. In cæteris quoq; ptibus: si vna plaga exigua est: si mediocris suppuratio fuit: si nō alte penetrauit: si febris nō ē: si valet corpus: æque linamēta superuacua sūt. In reliqs parce tñ: nec nisi plaga ē: ipōi deberet. Cōmode uero uel sup linamēta: uel sine his iponit̄ lēticula ex melle: aut malicoriū ex uino coctū. Quæ & per se: & mixta idonea sunt. Si qua circa duriora sunt: ad ea mollienda: uel malua contrita. uel fœni græci: liniue semen. ex passō coctū sup dandum ē. Quicquid deinde impositum est: non astringi sed modice deligari debet. Illo neminē decipi decet: vt in hoc genere carato vtať. Cæteraq; ptinent ad purgandū vlcus: adim-

plendū ad cicatricē inducendā: conueniunt quæ in vulneribus exposita sunt.

De fistulis & earum generibus & curationibus.

Nonnūq̄ at ex eiusmodi abscessibus & ex alijs vlcerū generibus fistulæ oriunt̄. Id nomē ē vlceri alto: angusto: calloso. Fit in oī fere pte corporis: habetq; quæ dā in singulis locis ppria, prius de cōmunibus dicā. Genera igit̄ fistularū plura sunt. Siquidē aliæ breues sunt: aliæ altius penetrāt: aliæ recte itus ferūt: aliæ multo q; plures trāsuersæ: aliæ simplices sunt: aliæ duplices: triplicesue ab vno ore intus orfæ quæ tres fiūt: aut ēt ī plures sinus diuidūt. aliæ rectæ: aliæ flexæ & tortuose sūt. Aliæ ītra carnē desinūt. Aliæ ad ossa: aut cartilaginē penetrāt: aut vbi neruū hōz subest ad īteriora pueniūt. Aliæ deīde facile: aliæ cū difficultate curant̄. Atq; ēt q̄dā īsanabiles reperiūt. Expedita curatio ē ī fistula simplici recēti ītra carnē: adiuuatq; ipsum corpus si iuuenile. si firmū ē. Inimica: cōtrita his sunt. Itēq; si fistula os vel cartilaginē: vel neruū: vel musculos læsit. si articulū occupabit. si ad vesicā: vel ad pulmonē: vel ad vuluā vel ad grādes venas: arteriasue: vel ad inania: vt guttur: stomachū: thoracē penetrauit. Ad ītestina quoq; eā tēdere semp̄ piculosum: sæpe pestiferū ē. Quibus multū mali accedit si corpus: vel ægrū: vel senile: vel mali habitus ē. Ante oīa at demitti specillū ī fistulā cōuenit: vt quo tēdat & quā alte pueniat: scire possimus. Simul ēt ptinus hūida an siccior sit. Quod extracto specillo patet. Si vero os ī vicino ē: id qd̄ disci pōt sic: iā nec ne eo fistula penetrabit: q̄tenus nocuerit. Nā si molle ē: qd̄ vltio specillo cōtingit̄ ītra carnē adhuc uitiū ē. Si magis id renitit̄: ad os uetū ē. Ibi deīde si labit̄ specillū: nō dū caries ē. Si nō labit̄: sed æq̄li inīt. caries qdē: uerū adhuc leuis ē. Si inæquale quoq; & asperū subest: uehementius os excū ē. At cartilago ubi subhæsit: ipsa sedes docet: p uetūq; esse ad eā ex renixu patet. Sed ex his qdē colligunt̄ fistularū sedes spacia: noxe. Simples uero hæ sint: an ī plures ptes diducāt̄ cognosci pōt ex modo puris: cuius si plus fertur q̄ quod simplici spacio conuenit: plures sinus esse manifestū est. Cūq; fere iuxta sint caro & neruus & aqua neruosa: quales fere tuniæ. mēbranæq; sunt: genus quoq; puris docebit. num plures sinus intus diuersa corporis genera perferant. Si qdem ex carne pus leue: album. Copiosius fert̄. At ex neruoso loco: coloris qdē eiusdē sed tenuius & minus. Ex neruo: pingue & oleo non dissimile. Deniq; ēt corporis inquinatio docet. num in plures partes fistulæ penetrarint: quia sæpe cū qs aliter decubuit: aliterque mēbrum collocauit: pus ferri: quod iam desierat: incipit. testaturq; non solū alium sinum esse ex quo descendat: sed etiam in aliam corporis partē cum tēdere. Sed si & in carne & recens & simplex est: ac neq; rugosa neq; caua sede: neq; in articulo: sed in eo membro quod per se immobile: non nisi cum toto corpore mouetur. satis proficiet emplastrū: quod recētibus: uulneribus īponitur: dū habeat uel salē uel alumē: uel squamā aris: uel æruginē: uel ex metallicis aliqd. Exq; eo colliriū fieri debet altera pte tenuius: altera paulo plēius. Idq; ea pte qua tenuius ē: altera antecedēte demitti oportet ī fistulā: donec sanguis purus se ostēdat. Quæ ī oībus fistularum collirijs ppetua sunt. Idē deinde emplastrū ī linteolo superimponēdū: supraq; iniiciēda spōgia cū ī actū ante demissa. soluiq; quito die satis ē. Genusq; uictus adhibēdū ē: quo carnē ali docui. Ac si lōgius a p̄cordijs fistula est: interuallo ieiunū radulas edisse: deinde uomere: necessariū ē. Vetustate callosa fit fistula. Callus at neminē fallit: qa durus ē: & aut albus: aut pallidus. Sed tū ualidioribus medicamētis opus ē. Quale ē: qd̄ habet papaueris lachriæ. p. i. gūmi. p. iij. cadmiæ. p. iij. atramēti sutoris. p. xvij. Ex qbus aqua coactis colliriū fit. Aut ī quo sunt gallæ. p. x. æruginis sandaracę. aluminis egyptij sin

guloꝝ. p. xi. atramēti sutorij cōbusti. p. xij. Aut qđ cōstat ex chalcitide & saxo calcis quibus auripigmēti dimidio minus: q̄ in singulis prioribus ē: adijciē eaq; melle cocto excipiūt. Expeditissimū at ē ex p̄cepto Megetis eruginis rasę. p. xij. cōterere: deide ammoniaci: thymiamatis. p. xij. aceto liquare: eoq; ifuso ex erugine colligere. Idq; ex primis medicamētis ē. Sed vt hęc maximi effectus sunt: sic cui ista nō adsunt: facile tñ est callū qbuslibet adurētibus medicamētis p̄dere. aut qbus hęc maxie in effectu sunt erodere. Satiusq; ē uel papirū itortū: uel aliqd ex penicillo in modū collirij astrictū eo illinire. Scylla quoq; cocta & mixta cū calce callū exest. Si qñ vero lōgior & trāsuerfa fistula est: demisso specillo cōtra principiū huius icidi cōmodissimū est & colliriū utrūq; demitti. At si duplicē esse fistulā aut multiplicē existimamus: sic tñ: ut breuis: intra q; carnē sit collirio uti nō debemus: qđ unā ptē curet: reliquas omittat. Sed eadē medicamēta arida ī calamū scripto: iā conijciēda sunt. isq; ori fistulę aptādus: ispirādūq; ut ea medicamēta itus cōpellātur. Aut eadē ex uino liquāda. Vel si sordidior fistula ē ex mulso. si calosior: ex aceto sunt. atq; intus infundendū qcqd iditū ē. Superponēda sunt que refrigerēt & reprimāt. Nā fere que circa fistulā sunt: habēt aliqd inflāmatiōis. Neq; alienū ē ubi qs resoluerit: anteq̄ rursus alia medicamēta cōijciat: p̄ oricularium clysterē fistulā eluere si plus puris fert: uino. Si callus durior ē: aceto. Si iā purgat: mulso: uel aqua ī qua eruū coctū sit: sic ut huic quoq; mellis paulū adijciat. Fere uero fit: ut ea tunica que iter ferrumē & integrā carnē ē: uicta medicamētis tota exeat: infra q; ulcus purū sit. Quod ubi cōtigit: iponenda glutinātia sunt: p̄cipueq; spongia melle cocto illita. Neq; ignoro multis placuisse: linamētū ī modū collirii cōpositū tinctum melle demitti. Sed celerius id glutinat: q̄ implet. Neq; uerendū ē ne purū corpus puro corpori iunctū nō coeat: adiectis quoq; medicamētis ad id efficacibus: cū sepe exulceratio digitoꝝ: nisi magna cura p̄speximus: sanescendo in unum eos iungat.

De melicera.

Est et ulceris genus: qđ a faui similitudie melicera a grecis noīatur. idq; duas species habet. Alterū subalbidū furūculo simile: sed maius & cū dolore maiore. Quod ubi maturefcit: habet foramina p̄ quę fert hūor glutinosus & purulētus. Nec tñ ad iustā maturitatē puenit. Si diuisum ē: multo plus itus corrupti: q̄ in furūculo apparet: altiusq; descēdit. Raro fit nisi ī scapulis. Alterū ē minus sup corpus eminens: durū: latū: subuiride: ūbpallidū: magis exulceratum. Si quidem ad singuloꝝ piloz radices foramina sūt: p̄ q̄ fert hūor glutinosus subpallidus: crassitudinem mellis aut uisci referēs. interdū olei. Si icidit uiridis itra caro apparet. Dolor at & inflāmatiō igens ē: adeo ut acutā quoq; febrē mouere cōsuerint. Sup id qđ minus crebris foraminibus exasperatū ē: recte iponit & ficus arida: & lini semē ī mulso coctū: & emplastra ac malagmata materiā educētia aut q̄ pprie huc ptinētia supra posui. Sup alterū: & ea medicamēta & farina ex mulso cocta: sic ut ei dimidiū resinę terebintbinę misceat. & ficus ī mulso decocta: cui paulū hysopi cōtriti sit adiectū: & uua timinię ps quarta fico adiecta. Quod si parū ī utrolibet genere medicamēta pficiūt: totū ulcus usq; ad sanā carnē excidi oportet: & ulcere ablato sup plagā medicamēta danda sunt: primū quę pus citent. deinde quę purgent: tum quę impleant:

De acrochordone & Thymio & Myrmecio & Clauo curationibusq; eorum.

Suntqđ uero uerrucis similia. quoz diuersa noīa ut uiria sūt acrochordōa graeci uocāt ubi sub cute coit aliqd durius & interdū paulo aspius coloris eiusdē īfra tenue: ad cutē latius. idq; modicū ē: q̄ raro fabę magnitudinem excedit.

Acrochordan

Vix vnum tm̄ eodē tpe nascitur. sed fere plura: maximeq; in pueris. eaq; nonnūq; sub-
to desinunt: nonūq; mediocrē inflātionē excitant. Sunt quæ et in pus conuertūt.
At thymion nominatur quod super corpus quasi verrucula eminet: ad cutem tenue
supra latius: subdurum: & in summo perasperum. Idq; summū colorē floris thymi re-
presentat. Vnde ei nomē est. Ibiq; facile finditur & cruentat̄ nonnūq; aliquantū sangui-
nis fundit. fereq; circa magnitudinem fabæ ægyptiæ est. raro maius: interdum perexi-
guum. modo vnū: modo at̄ plura nascuntur: vel in talis: vel palmis: vel inferioribus:
pedū partibus. Pessima tm̄ in obscenis sunt: maximeq; ibi sanguinē fundunt. Myrme-
cia at̄ vocantur: humiliora thymio durioraq;: quæ radices altius exigūt: maiorēq; do-
lorē mouēt: infra lata: sup at̄ tenuia: minus sanguinis mittunt. magnitudine vix vnq; lu-
pini modū excedūt. Nascuntur ea quoq;: aut in palmis: aut inferioribus partibus pe-
dū. Clauus at̄ nonnūq; quidē et̄ alibi: sed in pedibus tm̄ maxime nascitur: præcipue ta-
mē ex contuso: quō interdū aliter: dolorēq; et̄: si nō alias: tm̄ ingredienti mouet̄ ex his
acrocordon: siue thymiū sæpe et̄ p se finiuntur & quo minora sunt: eo magis Myrme-
cia & clauus sine curatiōe vix unquā desinunt. Acrocordon si excisa est nullā radicula reli-
quit: ideoq; ne renascitur qdē Thymio clauoq; excisis subter rotūda radícula nascitur
quæ penitus descendit ad carnē: eaq; relicta idē rursus exigit. Myrmecia latissimis radi-
cibus inhaerent. ideoq; ne excidi quidē sine exulceratiōe magna possunt. Clauū subin-
de deradere cōmodissimū est. Nā sine vlla vi sic emollescit. ac si sanguinis quoq; alqd
emissum est: sæpe emorit̄. Tollit̄ et̄ si quis eum circū purgat: deinde iponit resinā: cui
miscuit pulueris paulū: quē ex lapide molari contrito fecit. Cetera vero genera medi-
camētis adurēda sunt. Alijsq; id quod ex fece vini: myrmecijs id qd̄ ex alumine & san-
daraca fit: aptissimum. Sed ea: quæ circa sunt folijs contegi debēt: ne ipsa quoq; exul-
cerentur. Deinde postea lenticula iponi solent. Tollit thymiū et̄ ficus in aqua cocta.

De pustularum generibus & earum curationibus.

AT pustulæ maxie vernis tpebus oriuntur. earū plura genera sunt. Nā modo
circa totū corpus partūe aspreo quædā fit similis his pustulis: quæ ex viti-
ca: vel ex sudore nascunt̄. Exathemata græci vocāt. eaq; modo rubent: modo
colorē cutis nō excedūt. Nonūq; plures similes varis oriunt̄ nonūq; maiores pustulæ
liuidæ: aut pallidæ: aut nigræ: aut aliter naturali colore mutato. Subestq; his humor.
Vbi hæ ruptæ sunt: infra quasi exulcerata caro apparet. helcodes græce nominat̄. Fiūt
vel ex frigore: vel ex igni: vel ex medicamētis. Phyzacion at̄ paulo durior pustula ē sur-
balbida: acuta ex qua ipsa qd̄ exprimit̄ humidū ē. Ex pustulis vero nonūq; et̄ vlcuscu-
la sunt aut aridiora aut humidiora: & modo tm̄ cū prurigine: modo et̄ cū inflātiōe
aut dolore. Exitq; aut pus: aut sanies: aut vtrūq;. Maxieq; id euenit in ætate puerili ra-
ro in medio corpore. sæpe in eminentibus ptebus. Pessima pustula est: quæ epinyctis
vocatur. Ea colore vel subliuida: uel subnigra: uel alba esse consuevit. Circa hanc at̄ ue-
hemēs inflātiō est: & cū ad aperta est: reperit̄ intus exulceratio mucosa. Color est
humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinē eius est. Neq; n. ea faba maior ē.
Atq; hæc quoq; orit̄. in eminentibus ptebus: & fere noctu. Vnde nomē quoq; a græcis
ei epinyctis impositū est. In oī uero pustularū curatione primū est multū ambulare
atq; exerceri. Si quid ista prohibet: gestari. Secundū est: cibū minuere: abstinere ab oī-
bus acribus & extenuantibus. eadēq; nutrices facere oportet: si lactēs puer ita affectus
est. Præter hæc is qui iā robustus est: si pustulæ minutæ sunt desudare in balneo debet
simulq; sup eas nitrū inspergere: oleoq; vinū miscere. & sic vngi. Tū descendere i solis

Thymion

Myrmecia

Clauus

Exanthemata

Helcodes

Phyzacion

Epinyctis

Si nihil sic proficitur: aut si maius pustularum genus occupauit: imponenda lenticula est. de tractaque summa pellicula ad medicamenta lenia transcendendum. Epimyctis post lenticulam recte herba quoque sanguinali vel viridi coriandro curatur. Ulcera ex pustulis facta tollit spuma argenti cum semine sceni graeci mixta: sic ut his inuicem rosa atque intubi succus adiciatur: donec mellis crassitudo fiat. Proprie ad eas pustulas: quae infantes male habent: lapidis: quae pyritem vocant. P. xviii. cum quinquaginta amaribus nucibus miscetur: adiciuntur quoque olei cyathi tres. Sed prius ungi ex carussa pustulae debent. tum hoc illini.

De scabie & eius curatione.

Scabies vero est durior. cutis rubicundior: ex qua pustulae oriuntur. quaedam humidiores: quaedam sicciores. Exit ex quibusdam sanies: fitque ex his continuata exulceratio pruricens. serpitque in quibusdam cito. Atque in alijs quidem ex toto desinit: in alijs vero certo tempore anni reuertitur. Quo asperior est: quoque prurit magis: eo difficilius tollitur. Itaque eadem quae talis est: agria: id est feram graeci appellant. In hac quoque victus ratio eadem. quae supra necessaria est. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum est: quod fit ex sporidij: croci: aeruginis singulorum. P. xi. piperis albi: omphacij. singulorum. P. xi. cadmia. P. xviii. Aut ubi iam exulceratio est: id quod fit ex sulphuris. P. xi. cera. P. xiiii. picis liquida hemina: olei sextarijs duobus. Quae simul iocoquuntur dum crassitudo mellis fiat. Est et quod ad Protarchum auctorem refert. Habet hoc farinae lupinorum sextarium: nitri cyathos quattuor picis liquidae hemina: resinae humidae selibram: aceti cyathos tres. Crocum quoque licium: arugo: myrra: cinis: aequis portionibus recte miscetur: & ex passo coquuntur. Idque omnem pituitam ubique sustinet. At si nihil aliud est amurca ad tertiam partem decocta: vel sulphur picis liquidae mixtura sicut in pecoribus propositum: hominibus quoque scabie laborantibus opitulatur.

De impetiginis speciebus & curationibus.

Impetiginis vero species sunt quattuor. Minime mala est: quae similitudine scabie representat. Nam & rubet & durior est: & exulcerata est & roditur. Distat autem ab ea quae magis exulcerata est: & varis similes pustulas habet: videnturque esse in ea quasi bullulae quaedam ex quibus interposito tempore squamulae resoluuntur: certioribusque hoc temporibus reuertitur. Alterum genus prius est simile papulae ferre: sed asperius rubicundiusque figuras varias habens. Squamulae ex summa cute discedunt. roseo maior est. celerius & latius procedit. certioribusque est nonnumquam prior temporibus & fit & desinit. rubrica cognominatur. Tertia est nunc deterior est. Nam & crassior est & durior & magis tumet. in summa cute finditur: & vehementius rodit. Ipsa quoque squamosa: sed nigra procedit: & late & tarde terminus serpit. In temporibus: aut oritur: aut desinit: neque ex toto tollitur. nigra cognomen est. Quartum genus est: quod curationem omnino non recipit: distans colore. Nam subalbidum est & recentis cicatricis simile: squamulaeque habet pallidas: quasdam subalidas: quasdam lenticulae similes. quibus deperitis nonnumquam profluit sanguis. Alioquin vero humor eius albidus est: cutis dura atque fissata est: proceditque latius. Haec vero omnia maxime genera oriuntur in pedibus & manibus: atque ungues quoque infestant. Medicamentum non aliud valentius est: quam quod ad scabiem quoque pertinere sub auctore. Protarcho rettuli. Serapion autem nitri. P. xii. sulphuris P. xiiii. excipiebat resina copiosa: coque utebatur.

De papulis & earum curatione.

Papularum vero duo genera sunt. Altera est in qua per minimas pustulas cutis exasperatur & rubet leuiterque roditur. medium habet paulillo leuius. tarde serpit idque uitium maxime rotundum incipit: eademque ratione in orbem procedit. Altera autem est: quam agria: id est feram: graeci appellant. In qua similiter quidem

sed magis cutis exasperatur: exulceraturque: ac vehementius & roditur & rubet. interdū
et pilos remittit. Quæ minus rotundi est. difficilius sanescit. nisi sublata est: in impeti-
ginem vertitur. sed leuis papula: etiam si ieiuna salua quotidie defricatur: sanescit. Ma-
ior comodissime murali herba tollit: si sub ea detrita ē. Vt vero ad cōposita medica-
menta veniamus: idē illud Protarchi tāto valētius in his est: quāto minus i his vitij est.
alterū ad idē Myronis. nitrū rubri turis: singulorū. P. xi. cantharidū purgatarū. P. xii.
sulphuris ignē non experti tantundem: resinæ terebinthinæ liquidæ. P. xxx. farinae lolij
semis gith cyathos tres: picis crudæ vnum.

De vitilignis speciebus: idest de Alpho & Mela & leuce & earum curatione.

Vitiligo quoque quis per se nullū periculum affert: tñ fœda est: & ex malo corpo-
ris habitu fit. Eius tres spēs sunt. Alphos vocat vbi color albus est fere suba-
spersus & nō continuus: vt quædam quasi guttæ dispersæ esse videantur. Interdū
et latius & cū quibusdam intermissionibus serpit. Melas colore ab hoc differt: quia ni-
ger ē & umbræ similis. Cætera eadem sūt. Leuce habet quiddam simile alphi: sed ma-
gis albida ē: & altius descendit in eaque albi pili sunt & lanugini similes. Oia hæc serpūt.
Sed in alijs celerius: in alijs tardius Alphos & melas in quibusdam varijs temporibus
& oriūtur & desinunt. Leuce quem occupauit: non facile dimittit. Priora curationem
non difficillimā recipiunt. vltimum vix nunquā sanescit: ac siquid ei vitio dēptum est:
tñ non ex toto sanus color reddit. Vtrum at aliquod horū sanabile sit: an non sit: expe-
rimento facili colligitur. Incidi enī cutis debet: aut acu pungi. Si sanguis exit. qd fere
fit in duobus prioribus: remedio locus est. Si humor albidus: sanari non pōt. Itaque ab
hoc quidē abstinendū est. Super id vero: quod curationem recipit: iponenda lenticu-
la mixta cū sulphure & ture: sic vt ea contrita ex aceto sit. Aliud ad idem: quod ad Hi-
reneū auctore refertur Alcyonium: nitrū: cuminū: fisci folia arida paribus portiōibus
contunduntur adiecto aceto. His in sole vitiligo perungitur. deinde nō ita multo post:
ne nimis erodatur. eluitur. Proprie quidem Myrone auctore eos: quos alphi vocari
dixi hoc medicamento perungunt sulphuris. P. xii. nitrū. P. xiiii. myrræ aridæ contritæ
acetabulum miscent. deinde in balneo super vitiliginem inspergunt fariam ex faba: tñ
hæc inducūt. Hi vero: quos melanas vocari dixi: curat. Cū simul cōtrita sūt alcyoniū
tus: hordeū: faba sine oleo: i balneo ante sudorē ispgūt. tñ gēus id vitiliginis defricat.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER SEXTVS INCIPIT.

De vitijs singularum corporis partium.

Caput primū.

De capillis fluentibus.

Dixi de his vitijs: quæ per totum corpus orientia: medicamentoꝝ au-
xilia desiderāt. Nūc ad ea veniā: quæ nō in singulis ptibus incidere cō-
sueuerūt: orsus a capite. In hoc igit capillis fluentibus maxie quidem
sepe radēdo succurrit. Adijcit enī vim quādā ad cōtinēdū: ladanum
cū oleo mixtū. Nūc de his capillis loquor: q post morbū fere fluūt.
Nā quo minus caput quibusdā etate videt: succurri nullo mō potest.

De porrigine & eius curatione.

Caput secundum.

Porrigo autem ē vbi iter pilos quædam quasi squamulæ surgunt: exque a cute
resoluuntur: & interdum madent: multo sæpius sicca sunt. Idque euenit mo-
do sine vlcere: modo exulcerato loco. huic quoque modo malo odore: modo
nullo accidente. fereque id in capillo fit: rarius in barba. aliquando etiam supercilio. Ac

Ex papula transitus
in impetiginem

Alphos

Melas
Leuce

neq; sine aliquo corporis vitio nascitur: neq; ex toto inutile ē. Nam bene integro capite nō exit. Vbi aliquid in eo vitium ē: nō incōmodum est: summam cutem potius subinde corrumpi: quā id qd nocet in aliam partē magis necessariam verti. Cōmodius est ergo subinde peccando repurgare: quā id ex toto prohibere. Si tñ ea res nimium offendit. qd humore sequente fieri pōt: magisq; si id ēt mali odoris ē caput saepe radēdum ē dein id sup adiuuādū aliquibus ex leuiter reprimētibus. quale ē nitrū cum aceto: vel ladanum cum myrteo vino: vel myrobalanū cum vino. Si parum p hęc proficitur vehementioribus vti licet: cum eo: vt sciamus vtiq; in recenti vitio id inutile esse.

De sycosi & eius curatione.

Caput tertium.

Sic etiam vlcus: qd a fici similitudine Sycosis a græcis noīatur. Caro excrescit. & id quidē generale ē. Sub eo vero quæ spēs sunt. Alterum vlcus durum & rotundum est. alterum hūidum & inæquale. Ex duro exiguum quidam & glutinosum exit. ex humido plus: & mali odoris. Fit vero vtrunq; in his partibus: quæ pilis cōteguntur. Sed id quidē qd callosum & rotundum est: maxie in barba. Id vero qd hūidum: præcipue est in capillo. Super vtrunq; oportet iponere elaterium: aut lini semē contritum & aqua coactū: aut ficū in aqua decoctā aut emplastrū tetrapharmacū ex aceto subactū: terra quoq; erythria ex aceto liquata recte illiniter.

De areis & earū curationibus.

Caput quartū.

Arearū quoq; duo genera sunt. Cōe vtriq; est: qd emortua sūma pellicula pili primum extenuāt. deinde excidūt. ac si ictus is locus est: sanguis exit liquidus & mali odoris: increscitq; vtrunq; in alijs celeriter: in alijs tarde: Peius ē quod densam cutē & subpinguem & ex toto glabram fecit. sed ea quæ alopecia noīatur: sub qualibet figura dilatatur fit & in capillo & in barba. id vero qd a serpētis similitudine ophiasis appellat: incipit ab occipitio: duorū digitorū latitudinē non excedit. ad aures duobus capitibus serpit. quibusdam ēt ad frontem: donec se duo capita in priorē ptē cōmittāt. Illud vitium in qualibet ætate ē: hoc fere infantibus. Illud vix vnq; sine curatione. hoc per se saepe finit. Quidā hęc genera arearū scalpello exasperant. Quidā illi nunt adurētia ex oleo: maxieq; chartā cōbustā. Quidā resinā terebinthinā cū taphia inducūt: Sed nihil melius ē: quā nouacula quotidie radere. qua paulatī sūma pellicula excisa est adaperiūtur pilorū radiculæ. Neq; ante oportet desistere: quā frequentē pilū nasci apparauerit. Id at: qd subinde raditur: illini atramēto scriptorio satis est.

De Varis & lenticulis & ephelide & eorum curationibus.

Caput quintū.

Pene ineptiæ sunt: curare varos & lenticulas & ephelidas. Sed eripi tñ sceminis cura cultus sui nō potest. Ex his autem quas supra proposui: vari: lenticulæq; vulgo notæ sunt. quamuis rarior ea species est: quam xanion græci vocant: cum sit ea lenticula rubicundior & inæqualior. Ephelis vero a plerisq; ignorat. quæ nihil est: nisi asperitas quædam & durities mali coloris. Cætera non nisi in facie: lenticulæ ēt in alia parte nonnūquā nasci solent. De qua p se scribere alio loco visum operæ p̄tium non est. Sed vari commodissime tolluntur iposita resina: cui non minus quam ipsa est: aluminis scissilis: & paulum mellis adiectum est. Lenticulam tollunt galbanum & nitrū: cū pares portioēs habēt contritaq; ex aceto sūt: donec ad mellis crassitudinē venerint. His corpus illinēdū: & interpositis pluribus horis mæe eluendū ē. oleo q; leuiter ungedū: Ephelidē tollit resina: cui tertia pars salis fossilis & paulū mellis adiectū est. Ad oīa uero ista atq; ēt ad colorādas cicatrices pōt ea cōpositio: quæ ad Thryphonē patrē auctorē refert. In ea pares portiones sunt myrobalani: magmatis: cretæ

ciolix subcetrulæ: nucū amararū farina hordei atq; erui: strucij albi: fertulæ cāpāæ semi
nis. Quæ oīa cōtrita: melle quā amarissimo coquūt illitūq; a vespere vsq; mane eluit.
¶ De oculorū morbis curationibusq; eorum: & priō de his morbis qui lēibus medica
mentis curantur.

¶ Caput vi.

Sed hæc quidē mediocria sunt. In gētibus vero & varijs casibus oculi nostri pa
tent. Qui cū magnā partē ad vitā simul & vsū & dulcedinē cōferant: summa
cura tuendi sūt. Protinus at̄ orta lippitudine quædā notæ sunt: ex quibus qd
euēturū sit: colligere possimus. Nā simul & lachryma & tumor & crassa pituita cœpe
rint: si ea pituita lachrymæ mixta ē: & ea lachryma calida ē: pituita vero alba & mol
lis: tumor nō durus: lōgæ valetudinis metus nō ē. At si lachryma multa & calida pitu
itæ paulū: tumor modicus: idq; i vno oculo ē: lōgū id: sed sine piculo futurū est. Idq;
lippitudinis genus minime cū dolore ē: sed vix ante vigesimū diē tollit: nōnunq; p du
os mēses durat: sed quādoq; finit. Si pituita alba & mollis eē incipit: lachrymæq; mi
scētur: aut si simul hæ vtrūq; oculū inuaferūt: pōt eē breuior: sed piculum vlcerū est. Pi
tuita at̄ sicca & arida dolore quidē mouet: sed maturius desinit: nisi quid exulcerauit.
Tumor magnus si sine dolore ē & siccus: sine vllō piculo ē. Si siccus quidē. sed cū do
lore ē: fere exulcerat: & nōnunq; ex eo casu fit: vt palpebra cū oculo glutinet̄. Eiusdē ex
ulcerationis timor i palpebris: pupillis ve ē: vbi sup magnū dolore lachrymæ falsæ ca
lidæq; eūt: aut et̄ si tūore infinito diu lachryma cū pituita pfluit. Peius et̄ non ē: vbi pi
tuita calida: aut liuida ē: lachryma calida: aut multa pfluit: caput calet: a tēporib⁹ ad
oculos dolor puenit: nocturna vigilia vrget. Siqdē sub his oculus plerūq; rumpit̄. vo
tūq; ē: vt tantū exulceret̄. Intus ruptū oculū febricula iuuat. Si foras iam ruptus pce
dit: sine auxilio ē. Si de nigro aliqd albidū factū est diu mæet. At si asperū crassū ē:
et̄ post curationē vestigiū aliquod relinqt. Curari vero oculos sāguinis detractiōe: me
dicamēto: balneo: uio vetustissimus auctor Hippocrates memoriæ pdidit. Sed eorū
t̄pa & causas parū explicuit. In quibus medicinæ sūma ē. Neq; minus i abstinentia &
alui ductiōe sæpe auxiliij ē. Hos igit̄ interdū iſlāmatio occupat: ubi cū tumore i his
dolor ē: sequiturq; pituitæ cursus: nonnūq; copiosior uel acrior: nōnūq; utraq; pte mo
deratior. In eiusmodi casu prima oīum sūt qes & abstinentia. Ergo primo die loco ob
scuro cubare debet sic ut a sermōe quoq; abstineat. Nullū cibū assumere: si fieri pōt ne
aquā qdē. sin minus: certe quā minimū eius. Quod si graues dolores sūt. cōmodius
secūdo die. si tñ res vrget. et̄ priō sanguis mittēdus ē. utiq; si i fronte uenæ tument. Si
firmo corpi materia superest. Si uero minor ipetus minus acrē curationē requirit aluū:
sed nō nisi secūdo tertio die duci oportet. At modica iſlāmatio neutrū ex his auxiliū
desiderat. Satisq; ē uti quiete & abstinentia. Neq; tñ in lippientibus lōgū ieiuniū neces
sariū est: ne pituita tenuior atq; acrior fiat. Sed secūdo die dari debet id qd leuissimum
videri pōt ex his: q̄ pituitā faciunt crassiorē. q̄lia sunt oua sorbilia. Si minor uis vrget:
pulticula quoq; aut panis ex lacte. In sequētibusq; diebus quātū iſlāmationi detrahe
tur: tñ adijci cibus poterit. Sed generis eiusdē. utiq; ut nihil falsū: nihil acre: nihil ex his
q̄ extēuant: sumat̄: nihil potui p̄ter aquā. Et uictus qdē ratio talis maxie necessaria ē.
Protinus at̄ priō die croci. P. xi. & farinæ cādidæ quā tēuissimæ. P. xii. excipere oportet
oui albo: donec mellis crassitudinē hēat: idq; i linteolū illinire & fronti agglutinare: ut
cōpressis uenis pituitæ ipetū cohibeat. Si crocū nō ē: tus idē facit: Linteolo an lana ex
cipiat̄: nihil interest. Super iniungi uero oculi debent: sic ut croci quantū tribus digi
tis cōprehēdi pōt: summatur. myrræ: ad fabæ: papaueris lachrymæ ad lenticulæ ma

gnitudinē: caq; cū passo cōterant & specillo sup oculū idurant. Aliud ad idē. Myrræ. P. xi. mandragoræ succi. P. xii. papaueris lachrimæ. P. xii. foliorū rosæ: cicuræ seminis singulorū. P. xiiii. acaciæ. P. xiiii. gummi. P. xviii. Et hæc quidē interdiu. Noctu vero: quō. cōmodior qes veniat: non alienū est superiponere cādidi panis interiorē ptē ex vi no subactā. Nā & pituitā reprimat: & si qd lachriæ pcessit: absorbet: & oculū glutina ri nō patit. Si graue id & durū ppter magnū oculorū dolorē videt: oui & albū & vitel lus in vas defundēdū ē: adijciēdūq; eo mulsi paulū. idq; digito permiscēdū. Vbi facta vnitas ē demitti debet lana mollis bene carpta: q̄ id excipiat: superq; oculos iponi. Ea res & leuis ē: & refrigerādo pituitā cōcercet: & nō exarescit: & glutinari oculū nō patit. Faria quoq; hordeacea cocta & cum malo cotoneo cocto mixta cōmode ipōit. Neq; ab rōne abhorret et p̄cillo potissimū vti expresso. si leuior ipetus ē: ex aq; si maior: ex posca. P̄iora fascia deligāda sunt: ne per somnū cadant & hoc super iponi satis est: q̄a & reponi ab ipso cōmode pōt: & cum inaruit: iterum madefaciendum est. Si tantum mali est: vt somnū diu p̄hibeat eorū aliquid dandū est: quæ anodyna græci vocāt. Sa tisq; ē puero: qd̄ erui: viro: qd̄ fabæ magnitudinē impleat. In ipsū vero oculū p̄io die ni si modica inflāmatio ē: nihil recte cōiicit. Sæpe. n. potius cōcitur eo pituita: quā mi nuit. A secūdo die graui quoq; lippitudini p̄ idita medicamēta recte succurrit: vbi vel iā sanguis missus: vel aluus ducta est aut vbi neutrū necessarium eē: manifestum est.

De diuersis oculorum collirijs.

Ulta aut multorumq; auctorum colliria ad id apta sunt: nouisq; et nunc mix turis temperari possunt cum lenia medicamenta & modice reprimentia facile & varie misceantur. Ergo nobilissima exequar.

Philonis collirium.

St igitur Philonis qd̄ habet cærussæ elotæ. spodij: gūmi: singulorū. P. xi. pa paueris lachriæ combustæ. P. xi. Illud scire oportet: hic quoq; oia medicamē ta: singula primū per se teri deinde mixta iterū adiecta paulatim vel aqua uel alio humore. gummi cum quasdam alias facultates habeat: hoc maxime præstare: vt vbi colliria facta inaruerunt: glutinata sint. neq; fricentur.

Dionysij collirium.

Dionysij vero collirium est: papaueris lachrimæ cōbustæ donec tenerescat. P. xi. thuris cōbusti: gūmi. singulorum. P. xij. spodij. P. xiiii.

Cleonis collirium.

Leonis nobile admodū papaueris lachriæ frictæ. P. xi. croci. p. xi. gūmi. p. xi. quibus cū terūt: adijcitur rosæ succus. Aliud eiusdē valētius. squamæ aris qd̄ stomoma appellant. P. xi. croci. P. xii. spodii. P. xiiii. plumbi & eloti & cōbu sti. P. xi. gūmi tantundem. Eius aliud quoq; id idē est. maxie vbi multa pituita p̄fluit. Castorei. P. x. z. aloes. P. xl. croci. p. xl. myrræ. p. xii. lycii. p. xiiii. cadmię curatę. p. xviii. stibis tantundē. acaciæ succi. p. xxii. qd̄ cū miscuit: liquidū i pixidicula seruat. Theo dotus vero huic compositioni adiecit papaueris lachriæ cōbustæ. p. x. aris cōbusti & eloti. p. xii. nucleos palmarū combustos. p. xx. gūmi. p. xxii.

Theodoti collirium Acharistum appellatum.

T ipsius theodoti: qd̄ a qbusdā Acharistū noiat. eiusmodi ē. Castorei: nardi idici. singulorū. P. xi. lycii. p. x. papaueris lachriæ tātūdē: myrræ. p. xii: croci: cærussæ elotę: aloes singulorū. p. xiiii. cadamię botryodis elotę: eris cōbusti sin gulorū. p. xviii. gūmi. p. xxviii. acacię succi. p. xxx: stibis tātūdē. q̄b̄ aq; pluuialis adijcit.

Cythion vel tephron collirium:

DRæter hæc ex frequentissimis collirijs est id quod quidam cythion. quidã a cirenco colore tephriõ appellat. amyli: tragacanthæ: acaciæ succi: gũmi: singulor. p. xi. papaueris lachrimæ. p. xii. carussæ elotæ. p. xiiii. spumæ elotæ. p. xviii. Quæ æque ex aqua pluuitiali conteruntur.

Euelpidis collirium trygodes nominatum.

DVelpides at q̄ ætate nostra maxius fuit oclarius medicus vtebat̄ eo: qđ ipse cõposuerat: trygodes noiabat. Castorei. p. xii. lycij: nardi: papaueris lachriæ: singulor. p. xi. croci: myrræ: aloes: singulor. p. xiiii. aris combusti. p. xviii. cadmiæ & stibis: singulor. p. xxii. acaciæ. succi. p. xxxvi. gũmi rãtũdẽ. Quo grauior vero quæq; inflãmatio est: eo magis leniri medicamẽtũ debet: adiecto vel albo vel muliebri lacte. At si neq; medicus neq; medicamẽtũ præsto ẽ: sapius vtrũlibet horũ i oculis penicillo ad id ipsũ factõ ifusum id malũ lenit. Vbi vero aliquis releuatus ẽ: iãq; cursus pituitæ cõstitit: reliquias fortasse leiores futuras discutiũt balneũ & vinũ. Igit̄ lauari debet leuiter ante ex oleo p̄fricatus: diutiusq; i cruribus & feminibus multa; calida aq̄ fouere oculos: deide p̄ caput prius calida tũ egelida p̄fundi: a balneo cauere ne quo frigore afflatuue lædat̄. post hæc cibo paulo pleniore quã ex eorũ dierũ consuetudine vti: vitatis tñ oibus pituitã extenuantibus. Vinũ bibere lenẽ: subausterum: modice vetus neq; effusc̄ neq; timide: vt neq; cruditas ex eo & tñ somnus fiat: leniãturq; itus latẽtia acria. Sed si quis i balneo senit maiorẽ oclorũ p̄turbationẽ quã attullerat. qđ ici dere his solet: qui manẽte adhuc pituitæ cursu festinarũt: quã primũ discedere debet: nihil eo die vini assumere. cibi minus ẽt quã pridie. Deinde cũ primũ satis pituita substitit: iterũ ad vsũ balnei redire. Solet tũ euenire nõnũq; siue tẽpestatũ vitio: siue corpis vt pluribus diebus neq; dolor neq; inflãmatio & minime pituitæ cursus finiat̄. Quod vbi icidit: iãq; ipsa vetustate res matura ẽ: ab his hisdẽ auxiliũ petẽdũ ẽ: id est balneo ac vino. Hæc eni vt in recẽtibus malis aliena sũt. q̄a cõcitare ea possunt & accendere. sic in veteribus quæ nullis alijs auxilijs cesserũt: admodũ efficacia cẽ cõsueuerũt. Videlicet hic quoq; vt alibi: cũ secũda vana fuerint: cõtrariis adiuuatibus. Sed ante tõderi ad curtẽ cõuenit. Deide i balneo aqua calida quã plurima caput atq; oculos fouere. tũ vtrũq; penicillo detergere: & vngere caput irino vnguẽto: cõtinereq; i lectulo se donec ois calor q̄ cõceptus est finiat̄: desinatq; sudor. q̄ necessario in capite collectus ẽ. Tũ ad idẽ cibi viniq; genus veniẽdũ. sic vti potiões meracæ sint: obtegẽdũq; caput & quiescẽdũ. Sæpe eni post hæc grauis somnus: sæpe sudor: sæpe alui deiectio pituitæ cursũ finit: Si leuatũ malũ est: qđ aliquãto sæpius fit: per plures dies idẽ fieri oportet donec ex toto sanitas restituat̄. Si diebus hisdẽ aluus nihil reddit: ducẽda est: quo magis superiores partes leuent̄. Nõnũquã at ingẽs inflãmatio tanto ipetu erũpit: vt oculos sua sede p̄pellat. Propto sin id: qm̄ oculi p̄cidunt: gr̄eci appellant. His vtiq; si vires patiũt sanguinẽ mitti: si id fieri nõ põt: aluũ duci: lõgiorẽq; mediã idici necessariũ ẽ. Opus at lenissimis medicamẽtis ẽ. Ideoq; Cleõis collirio qđã qđ ex duobus ante positũ ẽ: utũt̄. Sed optimũ ẽ Nilei. Neq; de ullo magis iter oẽs auctores cõuenit.

Nilei collirium omnium optimum.

ID habet nardi idici: papaueris lachriæ: singulor. p. x. gũmi. p. xi. croci. p. xii. foliorũ rosẽ recentiu. p. xiiii. Quæ uel aq̄ pluuitiali uel uino leni subaustero cõgunt̄. Neq; alienũ ẽ malicoriũ uel fertulã cãpanã ex uino coquere: deinde cõterere. aut myrrã nigrã cũ rosẽ foliis miscere: aut hyoscyami folia cũ oui cocti uitello: aut farinã cũ acaciẽ succo: uel passo aut mulso. Quibus si folia quoq; papaueris adiciunt̄ aliquãto ualẽtiora sũt. Horũ aliquo p̄parato penicillo fouere oculos oportet ex

aqua calida expresso: in qua ante mel myrti uel rosae folia decocta sunt. Deinde ex illis aliquid ipsi. praeter haec ab occipitio incisa cute cucurbitula admouenda est. Quod si per haec restitutus oculus in sede sua non est: eodemque lapsus permanet: scire oportet lumen esse amissum. Deinde futurum ut inarescat is aut in pus vertatur. Si suppuratio se ostendit: ab eo angulo qui propior tempore est: incidere oculus debet: ut effuso pure & inflammatione ac dolor finiat: & itus tunicae residant quo minus foeda postea facies sit. Vt tamen deinde vel hisdem collirijs est ex lacte aut ouo vel croco: cui albumi oui misceatur. Ac si induruit & sic emortuus est: ne in pus verteretur: quatenus foede permixta excidendum erit: sic ut hamo summa tunica apprehendatur infra id deinde scalpellus incidat. tantumdem medicamenta erunt coniicienda: donec omnis dolor finiat. Hisdem medicamentis in eo quoque oculo utendum est: quod primum incidit: deinde per plura loca fissus est.

¶ De carbunculis oculorum & eorum curatione.

Solent esse carbunculi ex inflammatione nasci: nonnumquam in ipsis oculis nonnumquam in palpebris. & in his ipsis modo ab interiore. modo ab exteriori. In hoc casu aluus ducenda est: cibus minuendus: lac potui dandum: ut acrimoniae quae laeserunt: leniantur. Quod ad cataplasmata & medicamenta pertinet: his utendum quod aduersus inflammationes proposita sunt. Atque hic quoque Nilei collirijs optimum est. si tamen carbunculus in exteriori palpebrae parte est: ad cataplasmata aptissimum est lini semine ex mulso coctum. aut si id non est tritici farina eodem modo cocta.

¶ De pustulis oculorum & curatione earum.

Pustulae quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quod si inter initia pertinus incidit: magis est seruanda sunt quae de sanguine & quiete supra posui. Si serius quam ut sanguis mitti possit: aluus tamen ducenda est. Si id quoque aliqua res inhibet utique victus ratio seruanda est. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus est. quale Nilei: quale Cleonis est.

¶ Phylaxos collirium ad pustulas oculorum.

Id quoque: quod phylaxos vocatur. huic aptum est. Myrrae: papaueris lachrimae: singulorum. p. xi. plumbi eloti: terrae samiae: quae astra vocatur: tragacanthae: singulorum. p. xiiii. stibis cocti: amyli: singulorum. p. xvi. spodij eloti: carussae elotae: singulorum. p. xviii. Quae aequa pluuiiali excipiuntur. Vt collirij. vel ex ouo vel ex lacte est.

¶ De ulceribus oculorum & eorum curatione & de Diabalanu collirio.

Ex pustulis ulcera interdum fiunt. ea quae recentia aequae lenibus medicamentis nutrienda sunt: & hisdem fere quae supra in pustulis posui. Fit quoque proprie ad haec quod diabalanu vocatur. Habet aeris combusti & eloti papaueris lachrimae singulorum. p. xi. spodij eloti: thuris: stibis combusti & eloti: myrrae gummi: singulorum. p. xii.

¶ Curatio oculorum aliquo casu impunitorum.

Venit esse ut oculi uel ab oculo uel singuli minores fiant: quae esse naturaliter debent. Idque & acer pituitae cursus in lippitudine efficit: & contiuati fletus: & ictus parum bene curatur. In his quoque hisdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum est. Cibus uero his qui maxime corpus alere & implere consueuerunt. Vitandaque omni modo causa: quae lachrimas excitet: curaque domesticorum: quorum est siquid tale incidit: eius notitiae subtrahendum: atque acrimonia quoque medicamenta & acres cibi non alio magis nomine his nocent: quam quod lachrimas mouent.

¶ De pediculis palpebrarum.

Genus quoque uitii est: quod inter pilos palpebrarum pediculi nascuntur. Id phthiria fin graeci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat: raro non ultra procedit. Sed fere tempore interposito pituitae cursus acerrimus sequitur: exulceratisque uehementer oculis acrimonia quoque ipsam corrumpit. His aluus ducenda: caput ad cutem tendendum diuque quotidie ieiunis perfricandum. His ambulationibus aliisque exercitationibus

diligēter vtēdū: gargarizādūq; ex mulso: in quo nepeta & pīguis ficus decocta sit: sēpe i balneo multa calida aqua fouēdū caput. Vitādi acres cibi: lacte uioq; pingui vtēdū. bibēdūq; liberalius quā edēdū ē. Medicamēta vero itus qdē lēia dāda sūt: ne acriorē pituitā cōcitēt. Sup ipsos vero pediculos alia: q̄ necare eos & phibere: ne similes nascantur possint. Ad id ipsum spumæ nitri. P. xi. sandaracæ. p. xi. vuæ timiniæ. p. xi. simul terūt: adiicit q; vetus oleū pari portiōe atq; acetū dōec ei mellis crassitudo sit.

¶ De oculorū grauioribus morbis: q̄ ex inflāmatiōibus oriūtur: & validioribus medicamentis curantur. & de Andrea collirio & de Diacerato.

H Actenus oculorū morbi lenibus medicamētis nutriūtur. Genera deinde alia sunt: q̄ diuersā curationē desiderāt: fereq; ex inflāmatiōibus nata sūt sed finitis quoq; his manētia. Atq; i primis in qbusdā pseuerat tenuis pituitæ cursus: qbus alius ab inferiorē pte euocāda ē. demēdū aliqd ex cibo: Neq; alienū est illini frontē Andrea Quæ hēt gūmi. P. xi. carussæ: stibis: singulorū. p. xii. spumæ argenti & coctæ & elotæ. p. xiiii. Sed & ea spuma ex aqua pluuiiali coqtur: & arida hæc medicamenta ex succo myrti cōterunt. His illita frōte: cataplasma quoq; sup iniiciendū ē ex farina: q̄ frigida aq̄ coacta sit: cuiq; aut acaciæ succus aut cupssus adiecta sit. Cucurbitula quoq; iciso vertice recte accōmodat. aut ex tēporibus sanguis emittit. Inungi vero eo debet qd̄ habet squamæ æris: papaueris lachriæ: singulorū. p. x. ceruini cornus cōbusti: & eloti plūbi: eloti gūmi: singulorū. p. xiiii. turis. p. xxii. Hoc colliriū: q̄a cornū habet: diaceratos noiāt. Quotiēscūq; nō adicio qd̄ gēus hūoris adiciēdū sit: aquā itelligi volo.

¶ Memigmenon Euelpidis collirium.

A Didē Euelpidis: qd̄ memigmenō noiabat. In eo papaueris lachriæ & albi pipis singulæ vnciæ sūt gūmi libra: æris cōbusti. p. xi. Inter has autē curationes post intermissionē aliquā profunt balneū & vinū. Cūq; oibus lippientibus vitādi tibi sūt q̄ extenuāt: tū præcipue qbus tenuis: humor diu fertur. Quod si iam fastidiū est eorū quæ pituitam crassiorē reddunt: sicut in hoc genere materiæ maxime promptum est: confugiendum est ad ea: quæ quia uētre corpus quoq; astringunt.

¶ De oculorū vlcerebus supcrescētibus sordidis: cauis: veteribus & de curatiōibus singulorū.

A T vlcera si cū inflāmatiōe finita nō sūt: aut supcrescētia: aut sordida: aut caua: aut certe uetera eē cōsueuerūt. Ex his supcrescētia collirio: qd̄ memigmenō vocat: optime reprimūt. Sordida purgāt & eodē: ex eo: qd̄ Smilion noiatur.

¶ Smilion collirium.

H Abet æruginis. p. xiiii. gūmi tātūdē: ammoniaci: minii sinopici: singulorū. p. xxvi. Quæ qdā ex aqua: quidā: quo vehemētiora sūt: ex aceto terunt.

¶ Phynon collirium Euelpidis.

P D quoq; Euelpidis: qd̄ phynōa appellabat. huic vtilē Croci. p. xi. papaueris lachriæ: gūmi: singulorū. p. xii. æris cōbusti & eloti: myrræ: singulorū. p. xiiii. pipis albi. p. xvi. Sed añ linitū hoc vngēdū ē. ¶ Sphērion colliriū Euelpidis.

I D quoq; eiusdē. quod sphērion noiabat: eodē valet. Lapidis hematitis eloti: p. xii. piperis grana sex. cadmię elotę: mirrę: papaueris lachrimę: singulorū. p. xiiii. croci. p. xiiii. gummi. p. xviii. Quę cum uino amineo conterūtur.

¶ Liquidum Euelpidis collirium.

L Iquidū quoq; medicamētū ad idē cōpōebat: i quo erāt hæc. Eruginis. p. x. minii cōbusti: atramēti sutorii: cynamomi: singulorū. p. xiiii. croci. nardi papaueris lachrię: singulorū. p. xi. myrrę. p. xii. æris cōbusti. p. xiiii. cineris ex odori

bus. P. xiiij. piperis grana. xv. Hæc ex vino austero terunt. Deinde cū passi tribus hemi-
nis decoquantur: donec corpus vnum sit. Idq; medicamētum vetustate efficacius sit.

De cauis oculorum vlcibus & curationibus.

CAua vero vlcera cōmodissime implent ex his quæ supra posita sunt Sphæriō: &
id quod phylætos vocatur. Idem Sphæriō vetustis vlcibus & vix ad cicatri-
cem venientibus optime succurrit.

Hermonis collirium.

Est et colliriū qd̄ cū ad plura valcat: plurimū tñ p̄ficere i his vlcibus videt̄.
Refert̄ ad hermonē auctore. hēt pipis lōgi. P. i. z. albi. P. x. cynamomi: costi
singulor̄. P. xi. atramēti sutorij: nardi: casia: castorei: singulor̄. P. xij. gallæ:
P. xv. myrræ: croci: turis: lycij: cærussæ: singulor̄. P. xvij. papaueris lachriæ. p. xxij.
aloes. aris cōbusti: cadmiæ singulor̄. p. xxvi. acaciæ: stibis: gūmi: singulor̄. P. xxxv.

De cicatricibus oculorum quæ ex vlcibus factæ sunt: & quomodo curari debeant
& de Asclepia & Canopite & Pixino collirijs.

Factæ vero ex vlcibus cicatrices duobus vitijs periclitantur: ne aut cauæ: aut
crassæ sint. Si cauæ sunt pōt eas implere id quod sphæriō uocari dixi uel id quod
asclepias nominatur hēt papaueris lachrimæ. p. xij. sagapēi. oppoponacis: sin-
gulor̄. p. xiiij. æruginis. p. xiiij. cumini. p. xvij. piperis. p. xxij. cadmiæ elotæ: cærussæ:
singulor̄. p. xxvi. At si crassæ cicatrices sunt: extenuāt vel Zmilion: vel Canopite colli-
riū. quod habet cynamomi: acaciæ: singulor̄. p. xi. cadmiæ elotæ: croci myrræ. papa-
ueris lachrimæ: gūmi: singulorum. p. xij. piperis albi: turis: singulorum. p. xiiij. aris
combusti. p. xvij. cum aqua pluuitiali. Vel Euelpidis Pixinū quod ex his constat. Sa-
lis fossilis. P. xiiij. ammoniaci: thymiamatis. p. xvij. papaueris lachrimæ. p. xxii. cæruf-
sæ. p. xxv. piperis albi: croci siculi: singulor̄. xlii. gūmi. p. xxiiij. cadmiæ elotæ. p. xviii.
Maxie sollere cicatricem uidetur id quod habet gummi. P. xiiij. æruginis. p. xi. croci:
magnatis. p. xiiij.

De alio genere inflammationis oculorum.

Est et genus inflammationis: in q̄ si cui tument ac distenduntur cum dolore oculi
sanguinē ex fronte emitti necessariū est multaq; aqua calida caput atq; oculos
fouere: gargarizari ex lenticula uel ex fici cremore: iungi acribus medicamētis
q̄ supra cōphensa sunt: maximeq; eo qd̄ sphæriō noiat̄ qd̄ lapidē hæmatite hēt. Atq;
alia quoq; utilia sunt: q̄ ad extenuādā asperitudinē sūt. de q̄ ptinus dicā. Hæc at̄ inflā-
matio oculor̄ fere seq̄: iterdū maior: iterdū leuior nōnūq̄ et ex aspritudine lippitudo
fit: deide aspritudinē ipsam auget. fitq; ea i alijs breuis: i alijs lōga & quæ uix unq̄ finia-
tur. In hoc genere ualetudinis qdā crassas durasq; palpebras & ficulneo folio & aspera
to specillo & iterdū scalpello eradūt. uersasq; quottidie medicamētis suffricant. Quæ
neq; nisi i magna uetustaq; aspritudine neq; sæpe faciēda sūt. Nā melius codē: rōne ui-
ctus & idoneis medicamentis peruenitur. Ergo exercitationibus utemur & balneo fre-
quentiore: multaq; oculorum palpebras: aqua calida fouebimus. Cibos autem sume-
mus acres & extenuantes.

Cæsarianum collirium.

AT medicamētū id quod cæsarianū uocatur habet atramēti sutorij. p. xi. my-
rræ. p. x. piperis albi. xv. papaueris lachrimæ: gūmi: singulor̄. p. xii. cadmiæ lo-
te. p. xiiij. stibis. p. xvi. Satisq; cōstat hoc collirium aduersus omne genus oca-
lorum ualetudinis idoneum esse: exceptis his q̄ lenibus nutriuntur.

Hieracis collirium.

ID quoq; qd' Hieracis noiat ad aspritudinē pōt. Hēt myrræ. P. xi. āmoniāci thymiamatis. P. xij. æruginis rasæ. P. xiiii. cū aq̄ pluuitiali. Ad idē idoneū ē ēē id qd' Canopite ē: & id qd' zimiliō vocat': & id qd' pximū. & id qd' Sphæriō. Si cōposita medicamenta nō adsunt felle caprino vel quam optimo melle satis cōmode aspritudo curatur. **De xyropt' almia: genere aridæ lippitudinis.**

Est et genus aridæ lippitudinis: xerophthalmiā græci appellāt. neq; tumēt neq; fluūt oculi: sed rubēt tm̄ & cū dolore quodā grauescūt & noctu pregravi pituita inhærescūt. quātoq; minor generis huius ipetus: tanto finis minus expeditus ē. In hoc vitio multū ambulare: multū exerceri: lauari sæpe ibiq; desudare multaq; frictiōe vti necessariū ē. Cibi q; neq; iplēt: neq; nimīū acres apti sūt: sed inter hos mediū. Mane vbi cōcoxisse māifestū ē: nō alienū ē ex sinapi gargarizare. tum deide caput atq; os diutius perfricare. **Rhinion collirium.**

Oliriū vero aptissimū ē: qd' rhiniō vocat'. Hēt myrræ. P. x. papaueris lachrymæ: acaciæ succi: pipis: gūmi: singulorū. p. xi. lapidis hæmatitis: lapidis phrygii: lycii: lapidis scissilis singulorū. p. xii. æris cōbusti. p. xiiii. Ac pixinū quoq; eodē accommodatū est. **Ad oculos scabros colliria.**

SI vero scabri oculi sūt: qd' maxie ī angulis esse cōsuevit: pōt pdesse Rhiniō id qd' supra positū ē. pōt similiter pdesse id qd' hēt æruginis rasæ: pipis lōgi papaueris lachrymæ: singulorū. p. xii. pipis albi: gūmi: singulorū. p. xiiii. cadmiæ lotæ: carussæ: singulorū. p. xvi. Nullū tm̄ meli⁹ ē q̄ Euelpidis qd' basilicō noīabat. Hēt papaueris lachrymæ carussæ: lapidis asii: singulorū. p. xii. gūmi. p. xxiii. pipis albi. P. xiiii. croci. p. xvi. psorici. p. xxiii. Nulla at p se materia ē: q̄ psoricū noietur. sed chalcitidis aliqd & cadmiæ dimidio plus ex aceto simul cōterūt: idq; ī vas fictile additū & cōtectū ficulneis foliis sub terra reponit: sublatūq; post dies viginti rursus terit & sic appellat'. Verū ī basilico quoq; collirio cōuenit ad oēs affectus oculorū id esse idoneū: q̄ nō leuibus medicamētis curant'. Vbi nō sunt at medicamēta cōposita scabros angulos leuāt & mel & vinū. Succurritq; & his & aridæ lippitudini si quis panem ex vino subactū sup oculū ipōit. Nā cū fere sit humor aliquis qui modo ipsum oculū modo angulos aut palpebras exaspāt: sic & si qd' pdit hūoris: extrahit' & si qd' iuxta ē: repellit.

Ad caligationem oculorum quæ propter lippitudinem oritur remedia & colliria.
Ealigare vero oculi nōnūq̄ ex lippitudie: nōnūq̄ ē sine hac pp senectutē ibecillitatēue aliam cōsuerunt. Si reliquis lippitudinis id vitium est: adiuuat colliriū: quod asclepias nominatur. Adiuuat id quod ex croci magmate fit.

Diacrocu collirium.

Proprie ē ad id cōponit': qd' diacrocu vocāt. Habet piperis. p. xi. croci cilicis: papaueris lachrymæ: carussæ: singulorū. p. xii. psorici: gūmi singulorū. p. xiiii. **Ad caligationem oculorum quæ pp senectutem aut aliam imbecillitatem fit.**

A si ex senectute aliaue imbecillitate id est: recte inungi potest & melle quam optimo & cyprino & oleo vetere. Commodissimum tamen est balsami partem vnā: & olei veteris: aut cyprini partes duas mellis quam acerrimi partes tres miscere. Vtilia quoq; huic medicamēta sunt: quæ ad caliginose proxime: quæq; ad extenuādas cicatrices supra cōprehēsa sūt. Cuiuscunq; vero oculi caligabūt huic opus erit multa ambulatiōe atq; exercitatiōe: frequētī balneo vbi tm̄ qdē corpus pfricādū ē p̄cipue tm̄ caput: & qdē irino: donec isudet valēdūq; postea: nec detegēdū anteq̄ sudor

& calor domi conquierint. Tū cibis utendum acris & extenuantibus interpositisq; aliquibus diebus ex sinapi gargarizandū. ¶ De suffusione oculorum.

Suffusio quoq; q̄ gr̄eci hypochysin noiant: iterdū oculi potētia: q̄ cernit: se opōit. Quod si iueterauerit māu curādū ē. Inter initia nōnūq; ē certis obseruatōibus discutit̄. Sāguinē ex frōte vel naribus mittere: ī t̄pib; vēas adurere gargarizādo pituitā euocare: suffumigare oculos acris medicamētis: iungere expedit. Victus optimus ē q̄ pituitā extenuat. ¶ De resolutiōe oculorū: q̄ paralyfis viciē.

Aene resolutio qdē oculorū: q̄ paralyfim gr̄aci noiant: alio victus mō: vel alijs medicamētis curāda ē. Exposuisse t̄m gēus vitij satis ē. Igit̄ iterdū euēit mō in altero oculo: mō ī vtroq; aut ex ictu aliquo: aut ex morbo comitali: aut ex distētiōe neruorum: q̄ vehemēter oculus ipse concussus ē vt his neq; quoquam intēdi possit nec omnino consistat: sed huc illuc sine ratione moueatur. ideoq; ne conspectum quidem rerum pr̄stat. ¶ De mydriasi oculorum.

Non multū ab hoc malo distat id: qd̄ mydriasm gr̄aci vocāt. Pupilla effunditur & dilatat̄: aciesq; eius hebesci: ac pene difficillime gēus id ibecillitatis eliditur. In vtraq; vero. i. & palyfi & mydriasi pugnādū ē p̄ eadē oīa: q̄ ī caligie oculorū p̄cepta sūt: paucis t̄m mutatis: Si qdē ad caput irino iterdū acetū iterdū nitrū adijciēdū ē: melle iungi satis ē. Quidā ī posteriore vitio calidis aq; vsi releuatq;. Quidā si ne vlla māifesta cā subito obcæcati sūt. Ex qbus nōnulli cū aliquādiu nihil vidissent: re pētina profusiōe alui: lumen receperunt. Quo minus alienum videtur: ex recenti re & interposito tempore medicamētis quoq; moliri deiectiones: quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant. ¶ De imbecillitate oculorum.

Pæter hæc ibecillitas oculorū ē. ex q̄ qdā iterdiu satis: noctu nihil cernūt. qd̄ ī fœminā bene respōdētibus mēstruis nō cadit. Sed sic laborātes iungi oportet sanguie iocineris: maxie hircini. si minus caprini: vbi ad assū coq̄ excepto. atq; edi quoq; ipsū iecur debet. Licet t̄n ēt hīsdē medicamētis nō iutiliter vti: q̄ vel cicatrices vel aspritudinē extenuāt qdā cōtrito semie portulacæ mel adijciūt eatēus ne id ex specillo destillet. coq; iungūt. Exercitatiōibus: balneo: frictiōibus: gargarizationibus iisdē his quoq; vtendum est. Ad oculos qui extrinsecus offendunt̄ cū sanguine suffusi sunt.

Et hæc qdē ī ipsis corporibus oriūt̄. Extrinsecus vero iterdū si ictus oculū lædit: vt sanguis ī eo suffundat̄: nihil cōmodius ē: q̄ sanguine vel colūbæ: vel palūbi: vel hirūdinis iungere. Neq; id sine cā fit: cū horū acies extrinsecus læsa iterposito tpe ī antiquū statū redeat: celeberricq; hirūdinis. Vnde ē locus fabulæ factus ē p̄ parētes: id herba restitui: qd̄ p̄ se sanescit. Eorū ergo sanguis nostros quoq; oculos ab externo casu cōmodissime tuet̄: hoc ordie: vt sit hirūdinis optimus: deide palūbi: minime efficax colūbæ & illi ipsi & nobis: Supra p̄cussū vero oculū ad inflāmationē leniēdā nō ē alienū īponere ēt cataplasmata. Sed āmoniacus: vel qlibet alius q̄ optimus tenēdebet: sic vt ei paulatī oleū adijciat̄ donec crassitudo strigmēti fiat. Id deide miscēdū ē cū hordeacea fariā: q̄ ex mulso decocta sit. Facile at̄ recognitis oibus: q̄ medici quoq; pdiderūt: apparere cuiibet pōt vix vllū ex his: q̄ supra cōphēsa sūt: oculi vitiū eē: qd̄ n̄ simplicibus quoq; & promptis remedijs subremoueri possit.

¶ De aurium morbis & curationibus.

¶ Caput. vij.

Actēus ī oculis ea reperiūt̄. ī qbus medicamenta plurimū possint. Ideoq; ad haures trāseūdū ē. quarū usū pximū a luminibus natura nobis dedit. Sed ī his aliquāto maius piculū ē. Nā vitia oculorū itra ipsos nocet. Auriū inflāmationes doloresq; iterdū ēt ad dementiam mortēq; precipitant. Quo magis iter initia p̄tinus

succurrendū est: ne maiori piculo locus sit. Ergo vbi primū: dolorē aliq̄s sēsit: abstine
re & cōtinere se debet. Postero die: si vehemētius malū ē: caput tōdere idq; irino unguē
to calido pungere & operire. At magnus cū febre vigiliaq; dolor exigit: vt sanguis quo
q; mittatur. Si id aliqua causā phibēt: aluus soluēda est. Cataplasmata quoq; calida
subinde mutata pficiūt: siue sceni græci siue lini: siue alia farina ex mulso decocta ē. Re
cte ēt subinde admouentur spongiæ ex aqua calida expressæ. Tū leuato dolore caratū
circūdari debet ex irino aut cyprino factū. In qbusdā tñ melius: qđ ex rosa factū ē pro
ficit. Si vehemēs inflāmatio somnū ex toto phibet adijci cataplasmata debēt papaueris
corticis fricti atq; cōtriti: sic vt ex his pars dimidia sit eaq; tū simul ex passo mixto deco
quat. In aut vero infunderē aliquod medicamētū oportet qđ semp ante tepesieri conue
nit cōmodissimeq; pstrigilē instillat. Vbi auris repleta ē: sup lana mollis addenda est:
quæ humorē itus cōtineat. Et hæc qđē cōia sunt. Medicamentū vero est & rosæ & radi
cū harundinū succus & oleū in quo lūbrici cocti sunt: & humor ex amaris nucibus aut
ex nucleo mali pfici expressus. Cōposito vero ad inflāmatōnē dolorēq; leniendū hæc fe
re sunt. Castorei: papaueris lachrimæ pares portioēs cōterūt deinde adijcit hīs passū.
Vel papaueris lachrimæ. croci: myrræ par modus sic terit: vt iuicē modo rosæ: modo
passū istillet. Vel id qđ amarū i ægyptia faba ē: cōteritur rosā adiecta. Quibus myrræ
quoq; paulū a qbusdā miscet: vel papaueris lachrimæ: aut tus cum muliebri lacte: vel
amararū nucū cū rosæ succo. Vel castorei: myrræ: papaueris lachrimæ pares portioēs
cū passo. Vel croci. P. xi. myrræ aluminis scissilis: singulorū. P. x. z. qbus tū terūt pau
latim miscent passi cyathi tres: mellis minus cyatho. Idq; ex primis medicamētis est.
Vel papaueris lachrima ex aceto. Licet ēt cōpositiōe vti Themisonis. q̄ hēt castorei op
pōacis. papaueris lachrimæ ex aceto singulorū. P. xij. spumæ licij. P. xiiij. Quæ cōtrita
passo excipiūt donec carati crassitudinē habeāt. Atq; ita reponunt. Vbi vsus requirit
rursus idē medicamētū adiecto passo: specillo terit. Illud ppetuū ē: quotiescūq; crassi
us medicamētū ē: q̄ vt in aurē: instillari possit edijciēdū eū esse humorē: ex quo id cōpōi
debet donec satis liquidū sit. Si uero pus quoq; aures habēt recte lyciū p se ifundit aut
irinū vnguētū: aut porri succus cū melle: aut cetauræ succus cū passo: aut dulcis pu
nici mali succus i ipsius cortice tepesfactus: adiecta myrræ exigua pte. Recte ēt miscen
tur myrræ quā stactē cognomināt. P. xi. croci tātūdē: nuces amaræ. xxv. mellis sesqui
cyatus. Quæ cōtrita: cū vtēdū ē i cortice punici mali tepesfiāt. Ea quoq; medicamēta:
q̄ oris exulcerati cā cōponūt: æque vlcera auriū sanāt. Quæ si vetustiora sunt: & mul
ta sanies fluit: apta cōpositio ē: q̄ ad auctorē Erasistratū referit. pipis. P. xi. croci. P. xi.
myrræ: mysi cocti: singulorū. P. xij. æris cōbusti. P. xij. Hæc ex vino teruntur. Deinde
vbi inaruerūt. adijciunt passi hemina tres & simul coquunt. Cū vtēdū ē: adijcit his
mel & vinū. Est ēt Ptolemæi chirurgi medicamentum: quod habet lētisci. P. xi. gallæ.
P. xi. omphacij. P. xi. succum punici mali. Est menophili validum admodum: quod
ex his cōstat. piperis lōgi. P. xi. castorei. P. xij. myrræ: croci: papaueris lachrimæ: nar
di syriaci: thuris malicorij ex ægyptia faba partis interioris: nucū amararū: mellis quā
optimi: singulorū. P. xiiij. Quibus: cū terūt: adijcit acetū quā acerrimū: donec crassi
tudo i his passi fiat. Est Cratōis: cynamomi: casia: singulorū. P. xi. lycij: nardi: myr
ræ: singulorum. P. xi: aloes. P. xij. mellis cyathi tres. vini sextarius. Ex quibus vinum
cum lycio decoquitur. deinde his alia miscentur. At si multum puris: malusq; odor ē.
æruginis rasæ: turis: singulorū. P. xij. mellis cyathi duo: aceti quattuor simul i coquū
tur. Vbi vtēdū est: dulce vinū miscet. Aut aluminis scissilis: papaueris lachriæ acaciæ
succu par pōdus miscetur. hisq; adijcitur hyoscyami succi dimidio minor q̄ vnus ex su

perioribus portio. Eaꝫ trita ex viõ diluunt. Per se quoꝫ hyoscyami succus satis ꝑficit. Cõmune vero auxiliũ aduersus oẽs aurium casus: iãꝫ vsu cõprobatũ A sclepiades cõposuit. In eo sunt cynamomi: casia: singulorꝫ. P. xi. flores iũci rotũdi: castorei albi pipe ris lõgi: amomi: myrobalã: singulorꝫ scripuli duo: turis masculi: nardi syriaci: myrræ piguis croci: spumæ nitri: singulorꝫ. P. xij. Quæ separati cõtrita: rursus mixta ex aceto cõterunt. atꝫ ita cõdita. vbi vtẽdũ ẽ. aceto diluunt. Eodẽ modo cõmune auxiliũ auribus laborãtibz ẽ. Polybi sphragis ex dulci vino liquata. Quæ cõpositio priore libello cõtinet. Quod si & sanies ꝑfluit & tumor ẽ: nõ alienũ ẽ: mixto viõ ꝑ oriculariũ clyste rẽ eluere: & tũ ifundere vinũ austerũ cũ rosa mixtũ: cui spodij paulũ sũ adiectũ: aut lyciũ cũ lacte aut herbæ sanguinalis succũ cũ rosa aut mali punici succũ cũ exigua parte myrræ. Si sordida quoꝫ vlcera sunt: melius mulso eluunt & tũ aliqđ ex his quæ supra scripta sunt: qđ mel habeat: ifundit: Si magis pus ꝑfluit: & caput vtiq; tõdendũ ẽ & multa calida aqua ꝑfundendũ: & gargarizãdũ: & vsq; ad lassitudinẽ ambulandũ: & cibo modico vtẽdũ ẽ. Si cruor quoꝫ ex vlceribus apparuit: lyciũ cũ lacte debet ifundi vel aqua: in qua rosa decocta sit. succo aut herbæ sanguinalis: aut acaciæ adiecto. Quod si sup vlcera caro increuit: eaꝫ mali odoris sanguinẽ fundit: aqua tepida elui debet. tũ infundi id. quod ex ture & ærugine & aceto & melle fit aut mel cum ærugine incoctũ. Squama quoꝫ æris cum sandaraca contrita. per fistulam recte instillatur.

¶ Aduersus aurium vermes.

Ubi vero vermes orti sũt: si iuxta sũt ꝑtrahẽdi oriculario specillo sũt. Si lõgius: medicamẽtis enecãdi. Cauendũq; ne postea nascantur. Ad vtrũq; ꝑficit al bum veratrum cum aceto contritum. Flui quoꝫ aurẽ oportet viõ. in quo marrubium decoctum sit. Sic: emortui vermes in primam auris partem prouocabun tur unde facillime educi possunt.

¶ Ad compressã aurium foramina.

S In forãmẽ auris cõpressũ ẽ: & itus crassa sanies subest: mel q̃ optimũ addendũ ẽ. Si id parũ ꝑficit. mellis cyatho & dimidio: æruginis rasæ. p. xii. adijciẽdũ ẽ: icoquẽdũq; & eo vtẽdũ. Iris quoꝫ cũ melle idẽ ꝑficit. Item mellis & rosæ scri puli duo. Item galbã. p. xij. myrræ cum melle & fellis taurini singulorum. P. xij. uini quantum satis est ad myrram diluendam.

¶ Ad grauem auditum.

Ubi uero grauius aliq; audire cõcepit. Quod maxie post longos capitis dolores euenire cõsuevit i primis aurẽ ipsã cõsiderare oportet. Apparebit. n. aut cru sta q̃lis sup ulcera inascit: aut sordiũ coitus. Si crusta ẽ ifundẽdũ ẽ aut oleũ ca lidũ: aut cũ melle ærugo: uel porri succus. aut cũ mulso: nitri paulũ. Atꝫ ubi crusta a corpe iã recedit: eluẽda auris aq̃ tepida ẽ: quo facilius ea ꝑ se diducta: oriculario spec illo ꝑtrahat. Si sordes aq̃ molles sunt: eodẽ specillo eximẽdæ sunt. At si duræ sunt. ace tũ & cũ eo nitri paululũ coiciẽdũ ẽ. Cũq; emollitæ sunt: eodẽ modo elui aurẽ: purgari q; oportet. Quod si capitis grauitas manet: attõdendũ idẽ: & leniter: sed diu ꝑfricãdũ est: adiecto uel irino uel laureo oleo: sic ut utrilibet paulũ aceti misceat. tũ diu ambu lãdũ: leniterq; post unctiõnẽ. aq̃ calida caput fouẽdũ. Cibisq; vtẽdũ ex ibecillissima & media materia: magisq; assumẽdæ dilutæ potiões. nõnũq; gargarizãdũ ẽ. Infundendũ ẽ i aurem castoreũ cum aceto & laureo oleo & succo radiculæ corticis. Aut cucume ris agrestis succus adiectis cõtritis rosæ folijs. Immaturæ quoꝫ uuæ succus cum rosa instillatus aduersus sorditatem satis ꝑficit.

¶ Ad sonitum aurium intra seipsas :

Aliud vitij genus ē: vbi aures intra seipsas sonāt. Atq; hoc quoq; fit: ne externū sonū accipiāt. Leuissimū ē: vbi id ex grauedine ē. Peius: vbi ex morbis: capitisue lōgis doloribus icidit. Pessimū: vbi magnis morbis veniētibus: maxieq; comitiali: puenit. Si ex grauedine ē: purgare aurē oportet: & spiritū cōtinere donec inde humor aliq; expumet. Si ex morbo uel capitis dolore. qd' ad exercitationē: frictionē: pufusionē: gargarizationēq; p̄tinet: eadē faciēda sunt. Cibis nō vtēdū nisi extenuantibus. In aurē dādus radiculæ succus cū rosa: vel cū succo radice ex cucumere egressi: vel castoreū ex aceto & laureo oleo. Veratrū quoq; cū aceto cōterit. deide melle cocto excipit: & ide colliriū factū in aurē demittit. Si sine his cepit: ideoq; nouo metu terret: in aurē dari debet castoreū cū aceto vel irino vel laureo oleo: aut huic mixtū castoreū cū succo nucū amararū: aut myrra & nitrū cū rosa & aceto. Plus tñ in hoc quoq; proficit victus ratio. Eadēq; faciēda sunt: quæ supra cōprehendi: cū maiore quoq; diligētia: & præterea donec his sonus finiat: a vino abstinendum. Quod si simul & sonus & inflamatio: laureum oleum coniecisse abunde est aut id quod ex amaris nucibus exprimit. Quibus quidam vel castoreum vel myrram miscent.

¶ Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda.

Solet ēt interdū in aurē aliqd incidere: vt calculus: aliquodq; aīal. Si pulex intus est: cōpellendū eo lanæ paulū est: quo ipse is subit & simul extrahit. Si nō est secutus: aliudue aīal est: specillū lana inuolutū in resinā q̄ glutinosissimam maxieq; terebinthinā demittendū: idq; in aurē coiciendū: ibiq; vertendū est. Vtiq; eni cōprehendet & eximet. Sin aliquid exanime est: specillo oriculario p̄trahendū est: aut hamulo retuso paulū recuruato. Si ista nihil proficiunt: pōt eodē modo resina protrahi. Sternutamēta quoq; admota id cōmode elidūt: aut oriculario clystere aqua vehemēter intus cōpulsā. Tabula quoq; collocat' media inhærens capitibus vtrinq; p̄dētibus: superq; eā homo deligatur in id latus versus: cuius auris eo modo laborat: sic vt extra tabulum emineat Tum malleo caput tabulæ: quod a pedibus est: feritur. atq; ita concussa aure: id quod inest: excidit.

¶ Denarium morbis & curationibus:

Caput. viii:

Aures vero itus exulceratas fouere oportet vapore aquæ calidæ: id est spōgia expressa atq; admota. fit & subiecto vase oris angusti calida aq̄ repleto. Post id fomētū illinēda vlcera sunt: aut plūbi recremēto: aut carussa. Aut argēti spūmā cū quolibet horū aliq; cōterit. eiq; dū terit iuicē & vinū & oleū myrteū adiicit. donec mellis crassitudinē fecerit. Si at ea vlcera circa nares sunt: pluresq; crustas & odorē foedū habēt: qd' gēus græci ozenā appellāt: sciri qdē debet: vix ei malo posse succurri. Nihilominus tñ hæc tētari possūt: vt caput ad cutē tōdeat: assidueq; vehemēter p̄frictur: multa calida aq̄ p̄fundat: multa ei deambulatio sit. cibus modicus: neq; acer neq; valētissimus. Tū i narē ipsā mel cū exiguo mō resinæ terebinthiæ coijciat. Quod specillo quoq; iuoluto lana fit: atrahaturq; spiritu is succus donec i ore gustus eius sētiat sub his. n. crustæ resoluūt: q̄ tū p̄ sternutamēta elidi debēt: Puris ulceribus uapor aq̄ calidæ subiiciēdus ē. Deide adhibēdū aut lyciū ex uio dilutū: aut amurea: aut omphaciū aut mētæ: aut marrubi succus: aut atramētū sutoriū: qd' cādēs factū deide cōtritū sit: aut interior scyllæ pars contrita sic vt horū cuilibet mel adiiciat. Cuius i cæteris admōdū exigua pars esse debet in atramēto sutorio tāta: ut ea mixtura liqda fiat. cū scylla vtiq; pars maior. inuoluendūq; lana specillū est & in eo medicamento intinguendū: coq;

ulcera implenda sunt Rursusq; linamentū inuolutū & ob longū eodē medicamento illinē
dū: demittendū quæ in narē est: & ab inferiore parte leniter deligandū. Idq; p̄ hyemē &
verbis die: p̄ æstatē & autūnū: ter die fieri debet: Interdū vero ē in naribus caruncula
quædā similes muliebribus māmīs nascunt̄. hæc; in his partibus quæ carnosissime sūt
inhærent. Has curare oportet: medicamētis adurētibus sub quibus ex toto consumūt̄.
Polypus vero est caruncula modo alba modo subrubra: quæ nariū ossi inhæret: & mo
do ad labra pendens narem implet. modo retro p̄ id foramē: quo spiritus a naribus ad
fauces descendit: adeo icrescit: uti post vuā cōspici possit strangulatq; hoīem maxie au
stro aut euro flante. fereq; mollis est: raro dura eaq; magis spiritū ipedit & nares dila
tat. quæ fere carcinodes est Itaq; attingi non debet. Illud aliud genus fere quidē ferro cu
ratur: interdum tñ inarescit. si addita in narem per linamentum aut penicillum ea cō
positio est: quæ habet minij sinopici: chalcitis: calcidijs: sandaracæ: singulorum .P. xi.
atramenti sutorij. P. xij.

De dentium dolore & curationibus.

Caput. viiiij.

IN dentium at dolore: quod ipse quoque maximis tormentis annumerari potest: vinum ex
toto circūcidendū est. Cibo quoque prius abstinendum: deinde eo modico molliq;
utendū: ne mādētis dētes irriter. tū extrinsecus admouendus per spongiā vapor
aquæ calidæ. imponendūq; caratū ex cyprino aut irino factū lanaq; id cōprehēdendū: ca
putq; velandum est. Quod si grauioris dolor est: utiliter & alius ducitur: & calida
cataplasmata super maxillas injiciunt̄: & ore hūor calidus cū medicamētis aliquibus cō
tinet̄: sæpiusq; mutat̄. Cuius rei cā & quicq; folij radix in vino mixto coquitur & hyoscya
mi radix vel in posca vel in vino mixto coquitur: sic ut paulū his salis adjiciatur & papau
ris nō nimium aridi corticis: & mādragoræ radix eodē modo. Sed in his tribus utiq; vitā
dū est: ne quod haustū erit deuoret̄. Ex populo quoque alba cortex radice in hunc usum in
vino mixto recte coquit̄ & in aceto cornu ceruinū rasum & nepeta cū teda pingui: ac ficus
itē pinguis vel in mulso vel in aceto & melle: ex quibus cū ficus decocta ē is hūor p̄colat̄.
Specillū quoque lana inuolutū in calidū oleū demittit̄ eoque ipso dēs fouet̄. Quinetiā quæ
dā quæ cataplasmata in dētē ipsum illinunt̄. In quē usum ex malo punico accido atq; ari
do: malicorij pars interior cū pari portioe & gallæ & pinci corticis cōteritus: misceturq;
his miniū: eaq; cōtrita: aq; pluuiatili cogunt̄. Aut panacis: papaueris lachriæ: peucedai:
vux timiniæ sine seminibus pares portioes cōterunt̄. Aut galbāi ptes tres: papaueris la
chriæ pars quarta. Quicquid dētibus admotū ē: nihilominus supra maxillā. caratū quē
supra posui: esse debet: lana obrectū. Quidā ē myrræ: cardamomi: singulorū .P. xi.
croci: pyretri: ficorū ptes: singulorū .P. xiiii. Sinapis. p. xviii. cōtrita lētiolo illinūt: ipo
nūtq; in hūero ptis eius qua dēs dolet. Si is superior ē a scapulis. Si inferior: a pectore. Idq;
dolorē leuat. & cū leuauit: p̄tinus submouendū ē. Si vero excusū ē dēs: festinare ad exi
mēdū eū: nisi res coegit: nō ē necesse. Sed cū oibus fomētis: quæ supra posita sunt: adij
ciendæ quædā valētiores cōpositioes sunt: quæ dolorē leuat. quæles hæc sūt. Habet at papaueris
lachriæ. P. xi. pipis. P. xii. psoreos. P. xx. quæ cōtrita galbāo excipiunt̄ idq; circūdat̄. Aut
Menemachi maxie ad maxillares dētes. in quæ sunt croci. P. xi. cardamomi turis fuliginis
ficorū ptes: pyretri: singulorum .P. xiiii. sinapis. P. xviii. Quidam autem immiscent
pyretri: piperis: elaterii: singulorum .P. xi. aluminis scissilis. papaueris lachrimæ. vux
timiniæ sulphuris ignem non experti: bituminis: l auri baccarum. sinapis singulo
rum. P. xii. Quod si dolor eximi eum cogit: & piperis semen cortice liberatum: & co
dē modo bacca hederæ coniecta in id foramen: dentem findit. isq; forte stans excidet.

Et plani piscis quā pastinacam nostri: trygona græci vocant: aculeus torretur: deinde conteritur: resinaq; excipitur. quæ denti circumdata hunc soluit. Et alumen scissile in id foramen coniectum dentem citat. Sed id tñ inuolutum in lanula demitti cōmodius ē quia sic dente seruato dolorē leuat. Hæc a medicis accepta sunt. Sed agrestium experimento cognitū est: cum dens dolet herbam mentastrum cū suis radicibus velli debere & in peluem coijci. supraq; aquam ifundi: collocariq; iuxta sedentem hoīem vndiq; veste contactū. tū in peluē candentes silices demitti: sic vt aqua tegantur: hoīemq; eum hiantē ore vaporem excipere: vt supra dictum est: vndiq; inclusum. Nam & sudor plurimus sequitur: & per os continens pituita defluit: idq; sæpe longiorem: sæpe annuam valerudinem bonam præstat.

De tonsillis & earum cura.

SI vero tonsillæ sine exulceratione p̄ inflāmationē intumuerunt: caput uelandū est extrinsecus. is locus vapore calido fouēdus. multa ambulatiōe vtēdum caput in lecto sublime habēdū gargarizandūq; ē ex reprimētibus. Radix quoq; ea q̄ dulcē appellāt cōrusa & in passo: mulsove decocta idē p̄stat. Leniterq; quibusdā medicamētis eas illini nō alienū ē. quæ hoc modo sūt. Ex malo punico dulci succus exprimit: & eius sextarius i leni igne coq̄ donec ei mellis crassitudo sit. tū croci: myrræ aluminis scissilis: singulorū. P. xij. p se cōterunt: paulatimq; his adijciūt vini lenis cyathi duo: mellis vnus. deinde priori succo ista miscēt: & rursus leniter iocoquunt. Aut eiusdē succi sextarius eodē modo coquit: atq; eadē rōne trita ei adijciunt hæc Nardi. P. x. omphacij. P. xi. cynamomi: myrræ: cabie: singulorū. P. xi. Eadē at hæc & auribus & naribus purulētis accōmodata sunt. Cibus quoq; i hac valetudine lēis esse debet ne exasperet. Quod si tāta inflāmatio ē: vt spiritū i pediat: i lecto cōquiescēdū: a cibo abstinēdū: neq; assumēdū quicq; præter aquā calidā ē. Aluus quoq; ducēda ē. Gargarizandū ex fico & mulso. Illinēdū mel cū omphacio. Intrinsicus adimouēdus sed aliquāto diutius: vapor aquæ calidæ donec ea suppurēt & p se aperiant. Si pure substante nō rumpuntur hi tumores: icidēdi sunt deide ex mulso calido gargarizandū ex fico. At si modicus qdē tumor & exulceratio ē: furfurū cremori ad gargarizandū paulū mellis adijciendū ē: illinēdaq; vlcera hoc medicamēto. Passi quā dulcissimi tres heminæ ad vnam coquūt. tū adijciūt thuris. P. xi. croci myrræ singulorū. P. x. leniterq; oīa rursus feruescūt. Vbi pura vlcera sunt eodem furfurum cremore: vel lacte gargarizandum est. Atq; hic quoq; cibus lenibus opus est. quibus adijci dulce vinum potest.

De oris vlceribus & curationibus & quæ antheræ sint.

Ulcera at oris si cū inflāmatione sunt: & parū pura ac rubicūda sunt: optime his medicamentis curantur quæ supra posita ex malis punicis fiunt. Cōtinēdusq; sæpe ore reprimens cremor: cui paulū mellis sit adiectū. Vtēdū ambulationibus & nō acri cibo. Simulatq; uero pura ulcera esse cōperūt. lenis humor: iterdū etiā quā optima aqua ore continenda est. Prodestq; assumptū purū uinū: pleniorq; cibus: dū aeribus vacet. Inspargiq; vlcera debēt alumine scissili: cui dimidio plus gallæ imaturæ sit adiectū. Si iā crustas habēt. quales inaudistis esse cōsuerūt: adhibēdæ sunt hæc cōpositiones: q̄s græci antheras noīant. Iunci quadrati: myrræ: sandaracæ: singulorū. P. xiiii. alūinis: pares portiōes. Aut croci: myrræ. singulorū. P. xij. iridis aluminis: scissilis: sandaracæ: singulorū. P. xiiii. iunci quadrati. P. xviii. Aut gallæ: myrræ: singulorū. P. xij. aluminis scissilis. P. xij. rosæ foliorū. P. xiiii. Quidā at croci. P. x. aluminis scissilis myrræ: singulorū. P. xi. sandaracæ. P. xij. iūci quadrati. P. xiiii. miscēt. Priora arida

Caput. x.

Caput. xi.

insperguntur: Hoc cum melle illinit neq; vlcerebus tantū. sed etiam tonsillis. Verum ea longe periculosissima vlcera sunt: quas apthas græci appellant: sed in pueris. Hos enim sæpe cōsumunt. In viris & mulieribus idē periculum non est. Hæc vlcera a gingiuis icipiunt: deinde palatū totumq; os occupant: tū ad vuā faucesq; descēdūt. Quib; obsessis nō facile fit: vt puer conualescat. Ac miserius ē est. si lactans adhuc infans est. quo minus ioperari remediū aliq; potest. Sed in primis nutrix cogēda est exerceri ambulationibus: hisq; opibus: quæ superiores partes mouent. Mittenda in balneum: iubēdaq; ibi calida aqua māmas pfundere. tū alenda cibus lenibus: & his qui facile non corrumpunt. Potiones: si febricitat puer: aquæ. si sine febre est: vini diluti. Ac si aluus nutritrici substitit: ducēda est. Si pituita eius in os coit: uomere debet. Tū ipsa vlcera perungenda sunt melle: cui ros: quem syriacum vocant: aut amaræ nuces adiectæ sunt. Vel mixtis iter se rosæ folijs aridis: pineis nucleis: mentæ colliculo: melle. Vel eo medicamento: qd ex moris fit. quorū succus eodē mō quo punici mali ad mellis crassitudinē coquitur. eadēq; rōne ei crocū: myrra: alumē: vinū: mel: miscet. Neq; quicq; dandum: ad quod humor euocari possit. Si vero iam firmior puer est: gargarizare debet his fere: q̄ supra cōprehensa sunt. At si lenia medicamenta in eo parū proficiunt: adhibenda sūt ea: quæ adurendo crustas vlcerebus inducant. Quale est scissile alumen: vel chalcitis: vel atramentum sutoriū. Prodest ēt fames & abstinentia quāta maxime ioperari pōt. Cibus debet esse lenis. Ad purganda tamē vlcera interdum caseus ex melle recte datur.

De linguæ vlcerebus

Caput. xii.

Inguæ quoq; vlcera non alijs medicamentis egent: quam quæ prima parte superioris capitis exposita sunt. Sed quæ in latere eius nascuntur. diutissime durant. Videndumq; est num contra dens aliquis acutior sit: qui sanescere sæpe vlcus eo loco non sinit. ideoq; limandus ē:

De parotidibus gingiuarum tuberculis deq; alijs vlcerebus gingiuarum.

Caput tertiumdecimum.

Solent etiam interdum iuxta dentes in gingiuis tubercula quædam oriri dolentia: parotidas græci appellant. Hæc initio leniter sale contrito perfricare oportet. aut inter se mixtis sale fossili: combusto cupresso nepeta. deinde eluere os cremore lenticulæ. & inter hæc hiare: donec pituitæ satis pfluat. In maiore vero inflāmatiōe iisdem medicamentis vtendū ē: quæ ad vlcera oris supra posita sunt: & mollis linamenti paulū iuoluendū aliq; cōpositione ex his: quas antheras vocari dixi: demittendūq; id inter dentē & gingiuam. qd si durior erit & id phibeat: extrinsecus admouendū erit spōgiæ vapor calidus: iponendumq; caratū. Si suppuratio se ostēdet: diutius eo vapore vtendum erit. & cōtinendum ore calidum mulsum: i quo ficus decocta sit. Itēq; subcrudū incidendū: ne si diutius ibi pus pmāserit: os lædat. Quod si maior is tumor ē: cōmodius totus exciditur: sic vt ex vtraq; parte dens liberetur. Pure exempto: si leuis plaga est: satis est ore calidam quam continere: & extrinsecus fouere eodem vapore. Si maior est: lenticulæ cremore. Vt i hisdē medicamentis: quibus cetera vlcera oris curantur. Alia quoq; vlcera in gingiuis plerumq; oriuntur: quibus eadē que in reliquo ore succurrunt. Maxime tamen mandere ligustrum oportet: succūq; eū ore continere. Fit ēt interdū: vt ex gingiuæ vlcere: siue parotides fuit: siue non fuit: diutius pus ferat. Quod aut dente corrupto: aut fracto: vel aliter viciato osse: maximeq; id per fistulam venire consuevit. Vbi incidit locus aperiendus: dens eximendus testa ossis si qua excessit recidenda est. si quid viriosū est radendum. Post q̄ quid fieri debeat supra in aliorum

ulcerū curatione cōprehensum est. Si vero a dētibus gingiuarū recedūt: eadē antherę succurrūt. Vtile est ēt pira aut mala non p̄matura mandere: & ore cum humorē continere. Idemq; p̄stare non acre acetum in ore retentum potest.

¶ De vuarū morbo & curatione.

¶ Caput quartūdecimū.

Uuarū vehemēs inflāmatio terrere quoq; debet. Itaq; in hac & abstinentia necessaria est: & sanguis recte mittit̄. & si ad aliqua res p̄hibet: aluus vtiliter ducitur: caputq; sup̄ hęc velandū & sublimius habēdū est. tū aqua gargarizandū in qua simul rubus & lēticula decocta sit. Illinenda at̄ ipsa vua vel omphacio: vel galla: vel alumine scissili: sic vt cuilibet eorū mel adiciatur. Est etiā medicamentū huic aptum: qđ andronium appellat̄. Cōstat ex his. alumine scissili: squama aris rubri: atramento sutorio: galla: myrra: myfi. Quę per se contrita mixtaq; rursus paulatim adiecto vino austero terunt̄: donec is mellis crassitudo sit vbi horū aliquo illita vua est: celandonia quoq; succo per cochlear illita vua maxie p̄dest. Fere multa pituita decurrit: cūq; ea quicuit. ex vino calido gargarizandū. Quod si minor in ea inflāmatio. laser terre: eiq; adijcere frigidā aquā satis ē: eāq; aquā cochleario exceptā ipsi vuarū subijcere. Ac mediocriter eā tumentem aqua quoq; frigida eodem modo subiecta reprimat. Ex eadem autem aqua gargarizandum quoq; est: quę vel cum lascre: vel sine eo hac curatione vuarū subiecta est.

¶ De cancro oris

¶ Caput quintūdecimū.

Si quādo at̄ vlcera oris cancer inuasit: primū considerandum ē: nū malus corporis habitus sit: eiq; occurrendum. deinde ipsa vlcera curanda. Quod si in summa parte id vitium est. satis proficit anthera humido vlceri arida inspersa: sicciori cum exigua parte mellis illita. Si paulo altius: chartę combustę partes duę: auripigmenti pars vna. Si penitus malum descendit: chartę combustę partes tres auripigmenti pars quarta. Aut pares portiones salis fricti & iridis frictę. Aut item pares portiones chalcitidis: calcis: auripigmenti. Necessariū autē est linamentum in rosa tingere. & sup̄ adurentia medicamēta iponere: ne vicinum & sanum locum lædant. Quidam ēt in acris aceti heminā frictū salem coiciūt: donec tabescere desinat. deinde id acetū coquūt: donec exiccet̄: eūq; salē cōtritū ispergūt. quoties at̄ medicamētū iniicit̄ & ante & post: os diluēdū ē vel cremore lēticulę: uel aqua in qua aut erūt: aut oleę aut uerbenę decoctę sint: sic ut cuilibet eorū paulū mellis misceat̄. Acetū quoq; ex scylla retentū ore: satis aduersus hęc vlcera p̄ficit. Ex aceto cocto sali: sicut supra demonstratū est: rursus mixtū acetū. Sed & diu cōtinere utrūlibet: & id bis aut ter die facere: pro ut uehemēs malū ē: necessariū est. Quod si puer est: cui id incidit. specillū lana iuolutū in medicamētū demittēdū est: & sup̄ ulcus tenēdū: ne p̄ imprudētia adurētia deuoret. Et si dolor in gingiuis est: mouēturq; aliqui dentes: refici eos oportet. Nā curationes uehementer impediunt. Si nihil medicamenta p̄ficiant: vlcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non necessarium. qm̄ excidere comodius est. Et id quidem aque adustū atq; excisū sine ea curatione: q̄ corpori manu adhibetur: impleri nō pōt. Gingiuarū uero ossa: quę hebetia sunt: in p̄petuū uestione nudant̄. Neq; enim postea caro increseit. Imponenda tamē adustis lēticula est: donec sanitatē: qualis esse potest recipiant.

¶ De parotibus quę sub auribus oriuntur.

¶ Caput sextumdecimū.

HAcc in capita fere medicamētis egent. Sub ipsis uero auribus oriri parotides solent: mō in secunda ualetudine ibi inflāmatio orta: mō post longas febres: illuc ipetu morbi cōuerso. Id abscessus genus ē. Itaq; nullā nouā curationē de

siderat. Animaduersionē tantūmodo hāc habet necessariam. quia si sine morbo id itumuit: primū reprimendum: experimentum est. Si ex aduersa valetudine illud inimicum ē: maturariq; & quamprimum aperiri cōmodius est.

De umbilici prominētis curatione.

Caput. xvij.

AD umbilicos vero prominētes: ne manu: ferroq; utendū sit: ante tentandū ē: ut abstineat. aluus his ducat: iponatur super vmbilicum id: qd' ex his cōstat. Cicutæ & fuliginis: singulorum. p. xi. carussæ elotæ. p. xiiii. plumbi eloti. p. xviii. ouis duobus. quibus etiam solani succus adiicit. Hoc dilutius ipositum eē oportet: & interim conuiescere hoīem. cibo modico uti: sic ut vitentur oīa infantia.

De obscenarum partium vicijs & curationibus.

Caput. xviii.

Proxima sunt ea: quæ ad partes obscenas ptinent: quarū apud græcos vocabula & tollerabilius se habēt: & accepta iam vsu sunt cū omni fere medicorū volumine atq; sermone iactentur apud nos fœdiora verba ne cōsuetudine quidem aliqua verecundius loquentium cōmendata sunt ut difficilis hęc explanatio sit simul & pudorē & artis præcepta seruātibus. Neq; tñ ea res a scribēdo detertere me debuit. Primū ut oīa: quæ salutaria accepi: cōprehēderē. dein quia in vulgus eorū curatio ēt præcipue cognoscenda est. quæ inuitissimis quisq; alteri ostendit.

De colis morbis & curationibus.

Igitur si ex inflāmatione coles intumuit: reduciq; sūma cutis: aut rursus induci nō pōt multa calida aqua fouendus locus ē. Vbi vero glans contacta ē: oriculario quoq; clystere inter eā: cutēq; aqua calida inferenda ē. Si mollita sic & extenuata cutis ducenti puit: expeditior reliqua curatio ē. Si tumor vicit: iponenda est vel lenticula vel marrubium vel oleæ folia ex uino cocta: sic ut cuiuslibet eorum dum teritur mellis paulū adijciat. Sursūq; coles ad uētre deligāndus est. Quod i oī curatione eius necessariū ē. Isq; hō cōtinere se debet: & abstinere a cibo: & potione aquæ tantū asiri uindicari. Postero die rursus ad bibendū hisdē rōnibus aquæ fomētum ē & cū ui quoq; experiundū: an cutis sequat. Ea q; si nō parebit: leuiter sūma scalpello concidenda erit. Nā cū sanies pfluxerit: extenuabitur his locus: & facilius cutis duceat. Siue autē hoc mō uicta erit. siue unquā repugnauerit: ulcera uel in cutis ulteriore pte: uel i glāde ultraue eā in cole repient. Quæ necesse ē: aut pura siccaue sint: aut hūida & purulēta: Si sicca sunt primū aqua calida fouēda sunt. deinde iponēdū lyciū ex uino ē. aut amurca cocta cū codē. aut cū rosa butyrū. Si leuis his humor est uino eluēda sunt. tū butyri & rosæ mollis paulū & resinæ terebinthinæ pars quarta adijcienda ē: eoq; utēdum. Aut si pus ex his pfluit: ante oīa elui mulso calido debet. Tū iponi piperis. p. xi. myrræ. p. xii. croci: myli cocti: singulorū. p. xii. Quæ ex uino austero coquūt: donec mellis crassitudinem habeant. Eadem autem cōpositio tonsillis: uuæmadentioris: nariumq; ulceribus accōmodata est. Aliud ad eam. piperis. p. xi. myrræ. p. xi. croci. p. xii. myli cocti. p. xi. æris combusti. p. xii. Quæ primum ex uino austero conteruntur: deinde ubi inaruerunt: iterum teruntur ex passi tribus cyathis & iocoquuntur: donec uisci crassitudinem habeant. Aerugo quoq; cū cocto melle & ea quæ ad oris ulcera supra comprehensa sunt curāt. Aut Erasistrati cōpositio: Aut cratonis recte sup purulenta naturalia iponitur. Folia quoq; oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur. His adiicitur aluminis scissilis. p. xiiii. lycii. p. xviii. mellis sesqciathus. Ac si plus puris ē: id medicamentū ex melle. si minus: ex uino diluit. Illud ppetuū ē. post curationē dū inflāmatio manet: q̄le supra positū ē cataplasma supra: dare & quottidie vlcera eadē rōne curare. Quod si

pus & multū & ū malo odore cœpit pfluere: elui cremore lenticulæ debet: sit ut ei mel
 lis paulū adijciat: aut olea: aut lentisci folia: vel marrubiū decoquēdū est. Eoq; hūore
 modo cū melle vtendū: imponēdaq; eadē. aut ēt omphaciū cū melle: aut id qd' ex eru
 gine & melle ad aures fit. aut cōpositio Andronis. aut anthera: sic vt ei paulum mellis
 adijciat. Quidā vlcera oīa: de quibus adhuc dictū ē: lycio ex vino curāt. Si uero vlcus
 latius atq; altius serpit: eodē mō elui debet: Impōi vero: aut ærugo: aut omphaciū cū
 melle: aut andronis cōpositio: aut marrubii: myrræ: aut croci aluminis scissilis: cocti:
 rosæ folior; aridor; gallæ: singulor; p. xi. minij synopici. p. xii. Quæ p se singula pri
 mū terūt: deinde iūcta iterū melle adiecto: donec liquidi carati crassitudinē hēant. tū in
 æneo vase leniter coquūtur ne supfluāt. Cū iā guttæ indurescunt: uas ab igne remoue
 tur. idq; medicamētū tū: put opus ē: aut ex melle aut ex vino liquat. Idē at per se etiā
 ad fistulas vtile ē. Solet ēt interdū ad neruos vlcus descēdere. pfluitq; pituita multa:
 sanies tenuis maliq; odoris: nō cocta: aut aqua similis: i qua caro recēs lota ē. Dolores
 q; is locus & pūctiōes hēt. Id genus quāuis iter purulēta ē: tñ lenibus medicamētis cu
 radū ē: quale ē epastrū tetrpharmacū: ex rosa liquatū: sic vt turis quoq; paulū ei mi
 sceat. Aut id qd' ex butyro: rosa: resina: melle fit. Supra vero a me positū est. Præci
 pueq; id vlcus multa calida aqua fouēdū ē: vel adūq; neq; frigori cōmittēdū. Interdum
 at p ipsa vlcera coles sub cute exesus: sic: vt glās excidat. Sub quo casu cutis ipsa circūci
 dēda est. Perpetuūq; est: quotiēs glans: aut ex cole aliquid: vel excidit: vel abscinditur:
 hanc non esse seruandā: ne confidat: vlceriq; agglutinetur: ac neq; reduci possit postea.
 & fortasse fistulam quoq; vrinæ cludat. Tubercula etiam: quæ phymata græci vocāt
circa glandem oriuntur: quæ vel medicamentis vel ferro aduruntur: & cum crusta ex
ciderunt: squama æris inspergitur: ne quid ibi rursus increseat.

De cancri qui in cole nascitur: curatione.

Nec citra cācrū sunt: q cū in reliq; partibus: tū in his quoq; vel p̄cipue vlcera iſe
 stat. Incipit a nigritie: q si cutē occupauit: p̄tinus specillū subiiciendū: eaq; iſe
 dēda est. deinde ora vulsellā prehēdēda. tū q̄cqd corruptū ē: excidendū: sic vt
 ex integro quoq; paulū demat idq; adurēdū. Quotiēs quid uſtū ē: id quoq; ſequit: ut
 iponēda lenticula sit. deinde vbi crusta exciderūt: vlcera sic ut alia curētur. At si cācer
 ipsum colē occupauit: ispergēda aliqua sūt ex adurētib;: maxieq; id qd' ex calce: chal
 citide: auripigmēto cōponit. Si medicamēta vincūt: hic quoq; scalpello quicquid cor
 ruptū ē: sic vt aliqd etiam integri trahat: præcidi debet. Illud quoq; æque perpetuum
 est: exciso cancro uulnus esse adurendum. Sed siue ex medicamentis: siue ex ferro cru
 sta occalluerunt: magnum periculum est: ne his decidentibus excole p̄fusio sangui
 nis inſequatur. Ergo longa quiete & immobili pene corpe opus est: donec ex ip̄o: crusta
 puræ leuiter resoluātur. At si uel uolēs aliquis uel iprudēs dū igredit' imature crustas
 diduxit & fluit sanguis. frigida aqua adhibēda est. Si hæc parū ualet: decurrendū ē ad
 medicamenta: quæ sanguinem supprimunt. Si ne hæc quidem succurrunt: aduri dili
 genter & timide debet neq; ullo postea motu dandus eidem periculo locus est.

De phagedænæ in cole nascentis curatione.

Nonnunquam etiam id genus ibi cancri: quod phagedænæ a græcis noīat: ori
 ri solet. in quo minime differendum: sed protinus hisdem medicamentis oc
 currendum est: & si parum ualet: ferro adurendum: Quædam etiam nigri
 ties est: quæ non sentitur & serpit: ac si sustinuimus usq; ad uescicam tendit: neq; succur
 ri postea pōt. Si id i ſūma glāde circa fistulā vrinæ est prius in ea tenue specillū demit

tendū est: ne claudatur. deinde id ferro adurendū. Si vero alte penetrauit: quicquid occupatū est: præcidendū est. Cæterum eadem: quæ in alijs cancris: facienda sunt.

¶ De carbunculo qui in cole nascitur.

Accalefcit et in cole interdū aliqd. idq; oī pene sensu caret. Quod ipsū quoq; excidi debet. Carbunculus at̄ ibi natus vt primū apparet: oriculario clystere eluendus ē: Deīde ip̄e quoq; medicamētis vtēdus: maxieq; chalcitide cū melle: aut ærugie cū cocto melle. Vbi is excidit: liqdis medicamētis vtēdū est: q̄ ad ora hulceris cōponuntur.

¶ De testiculorum morbis & eorum curatione.

Testiculis vero si qua inflāmatio sine ictu orta ē: sanguis extalo mittendus ē a cibo abstinendū. iponendū ex faba farina ex mulso cocta cū cūino contrito ex melle cocto. Aut cōtritū cūinū cum cærato ex rosa factō. Aut lini semē frictū cōtritū & i mulso coctū aut tritici farina ex mulsa cocta cū cupresso. aut lilij radix cōtrita: aut si ijdē induruerūt: iponi debet lini vel sceni græci semē ex mulso coctū: aut ex cyprino: cæratū: aut similia ex viō cōtrita: cui paulū croci sit adiectū. Si vetustior iam durities ē: maxie pficit cucumeris agrestis radix ex mulso cocta: deīde contrita. Si ex ictu tumēt: sāguinē mitti necessariū ē: magisq; si et̄ liuēt. Imponendū vero vtrūlibet ex his q̄ cū cumino cōponūt: supraq; pposita. aut ea cōpositio q̄ habet nitti cocti. p. xi. resinæ pineæ: gūmi: singulorū. p. xii. vuarū timiniæ sine seminibus. p. xiiii. mellis quātum satis sit ad ea cogēda. Quod si ex ictu testiculis aliqd desit: fere pus quoq; icrescit: neq; aliter succurri pōt: quā si iciso scroto & pus emissū: & ipse testiculus excisus est.

¶ De ragadijs & Condilonate & hæmorrhoidis: alijsq; ani morbis & curationibus eorū & primo de ragadijs.

Anus quoq; multa tedijq; plena mala recipit: nec in se multū abhorretes curationes habet. At primū i eo saepe & qdē pluribus locis: cutis excidit. Ragadia græci vocāt. Id si recēs ē: q̄escere hō debet i aqua calida desidere. Colūbia quoq; oua coquēda sunt & vbi adurerūt: purgāda deīde alterū iacere i aqua bene calida debet: altero calido foueri locus: sic: vt iuicē vtroq; aliq; vtaē. Tū tetrapharmacum: aut rhyodes: rosa diluēdū ē: aut hyso pū recēs miscendū cū cærato liquido ex rosa factō. Aut eidē cærato liquido plūbū elotum adiciendum. Aut resinæ terebinthinæ myrræ: aut spūæ argenti: vetus oleū. Et quolibet ex his id perūgēdū. Si quicquid lāsum ē: extra ē: neque itus reconditū: codē medicamēto tinctū linamentū sup dādū ē: & quicquid atē adhibuimus cærato. cōtegēdū. In hoc at̄ casu neq; acibus cibis vtēdū: neq; asperis: nec aluū cōprimētibus. ne aridū quidē quicquā satis utile ē. nisi admodum paulū. Liquida: lenia: pinguia: glutinosa meliora sunt. Vino leni vti nihil prohibet:

¶ De condylomate.

Condiloma at̄ est tuberculū: qd̄ ex quadā inflāmatione nasci solet. Id ubi ortū ē: qd̄ ad quietē cibos: potioesq; p̄tinet: eadē seruari debēt: quæ p̄xime scripta sunt. Hisdē et̄ ouis recte tuberculū id fouet. Sed desiderante hō in aqua debet: in qua verbenæ decoctæ sunt ex reprimētibus. Tū recte iponitur & lenticula cum exigua mellis parte: & fertula cāpana & vino cocta: & rubi folia contrito cum cærato ex rosa factō. & cū codē cærato contritū: vel cotoneū malum: uel malicorii ex uino cocti ps̄ iterior: & chalcitis cocta atq; contrita: deīde hyso po ac rosa excepta. Et ex ea cōpositione: quæ habet thuris. p. xi. aluminis scissilis. p. xii. cæruſsæ. p. xiii. spumæ argēti. p. xv. Quibus dum teruntur: inuicē rosa & uinū instillaē. Viculū at̄ ei loco liteolū: aut panniculus quadratus ē: qui ad duo capita duas ansas: ab altera vero pte totidē fa

scias habet: eūq; subiectus ē: anſis ad ventrē datis a posteriore pte in eas adductæ fa-
sciaē coijciunt: atq; vbi artatae sūt: dexteriori sinistra: sinisteriori dextra pcedit. circūda-
tae q; circa aluū inter se nouissime nodo deligant. Sed si uetus cōdiloma iam induruit
neq; sub his curationibus defidit: aduri medicamento pōt: qd̄ ex his cōstat. æruginis.
p. xii. myrræ. p. xiiii. gūmi. p. xviii. thuris. p. xxii. stibis: papaueris lacrima: acacia: sin-
guloꝝ. p. xxvi. quo medicamēto quidā ēt vlcera: de quibus pxime dixi: renouant. Si
hoc parū i cōdilomate pficit: adhiberi possunt etiam vehemētius adurentia. Vbi con-
sumptus est tumor: ad medicamenta lenia transeundum est. ¶ De hamorroidis.

Qertiū at vitiū ē: ora venarū tāquā ex capitulis qbusdā surgētia: qua saepe sāgui-
nē fundūt: hamorroidas græci vocāt. Idq; ēt i ore vuluæ fœminarū icidere cō-
suevit. Atq; in qbusdā parū tyto supprimē: q sanguinis pfluuiū ibecilliores
non fiūt. Habēt enī purgationē hāc nō morbū. Ideoq; curati quidā cū sanguinis exitū
nō haberēt iclinata in præcordia ac viscera materia subitis & grauissimis morbis corre-
pti sunt. Si cui vero id nocet: is desiderare in aqua ex verbenis debet. iponere maxie mali-
coriū cū aridis rosæ folijs cōtritū. aut ex his aliqua: q sanguinē supprimūt. Solet at ori-
ri inflāmatio maxie vbi dura aluus eū locū læsit. Tū in aqua dulci desidendū ē: & id fo-
uendū ouis. iponendi vitelli cū rosæ folijs ex passo subætis. Idq; si itus ē: digito illinen-
dū. si extra sup illitū panniculū imponendū est. Ea quoq; medicamēta: q recētibus scif-
suris posita sūt: hic idōea sūt. Cibis vero i hoc casu hisdē qbus i priorib⁹ vtēdū ē. Si ista
parū iuuant: solēt iposita medicamēta adurētia ea capitula absūere. Ac si iā vetustiora
sūt: sub auctore Dionysio ispargēda sādara ē. deide iponēdū: qd̄ ex his cōstat: Squa-
mæ aris: auripigmēti: singuloꝝ. p. xv. saxi calcis. p. xviii. postero die acu cōpūgendū.
Aduſtis capitulis fit cicatrix: que sanguinē fundi p̄hibet. Sed quoties is suppressus ē:
ne quid periculi afferat multa exercitatioe digerēda materia ē. Prætereaq; & uiris & fœ-
minis qbus mēstrua nō pueniunt: interdū ex brachio sanguis mittendus est.

¶ Si anus vel os uuluæ procidit qua curatione vtendum sit.

Anus vel os uuluæ pcidit. nā id quoq; interdū fit: cōsiderari debet purū ne
id sit: qd̄ puolutū ē: an humore mucoso circumdatū. si purū est: in qua desi-
dere hō debet: aut salsa: aut cum uerbenis mel malicorio incocta. si humidum
uino austero subluendū ē: illinendūq; fece uini combusta. Vbi utrolibet mō curatum
ē: itus reponēdū ē: iponēdaq; plātago cōtrita: uel folia salicis i aceto cocta tū liteolū &
sup lana æque deligēda: cruribus inter se deuinctis. ¶ De ulcere fungo simili i ano.

Fungo quoq; simile vlcus in eadem sede nasci solet. Id si hyems est: egelida: si
aliud tempus: frigida aqua fouēdum ē. deinde spuma aris inspergēda: supra
q; caratum ex myrteo factū. cui paulum squamæ fuliginis. calcis sit adiectū.
si in hac rōne non tollit: uel medicamentis uehementioribus: uel ferro adurendum ē.

¶ De digitorum ulceribus.

¶ Caput decimūnonum.

Digitorū at uetera ulcera cōmodissime curantur aut lycio aut myrra cocta: cum
utrolibet uinū adiectū ē. In hisdē recedere ab ungue carūcula cū magno dolo-
re cōsuevit. Pterygion græci appellant. Oportet alumē melinum rotundū in
aqua liquare donec mellis crassitudinē habeat. tū q̄tum eius ardi fuit: tantundē mellis
insundere & radicula miscere: dōec similis croco colore fiat. eoq; illinire. Quidam ad
eundē usū decoquere simul malunt cū paria pōdera aluminis aridi & mellis miscue-
rint. Si hac rōne ea nō exciderūt: excidēda sunt: deide digiti fouendi aqua ex uerbenis:
iponendūq; sup medicamētū ita factū. Chalcitis: malicoꝝ: squama aris excipiuntur.

fico pingui leniter cocto ex melle. Aut chartæ cōbustæ: auripigmēti: sulphuris ignem
 nō expti par modus carato miscet̄ ex myrteo factō. Aut æruginis rasæ. P. xi. squame
 P. xii. mellis cyatho cogūt̄. Aut pares portiōes miscēt̄: Saxi calcis: chalcitidis: aurip
 pigmēti. Quicqd̄ horū ipositū est: tegendū linteolo aqua madefacto ē: tertio die digi
 tus resoluēdus est. Siquid aridi est: iterū excidēdū. Similibq; adhibenda curatio est: Si
 nō vincit̄. purgādus scalpello: tenuibusq; feramētis adurēdus ē. & sicut reliq; vsta curā
 dus ē. At vbi scabri vngues sūt circū aperiri debēt: q̄ corpus cōtigūt. tūc sup̄ eos ex hac
 cōpositiōe æq; ipōi sādaraçæ: sulphuris: singuloꝝ. p. xii. nitri: auripigmēti: singuloꝝ.
 p. xiiii. refinæ liqda. p. xviii. Tertioq; id die resoluēdū ē. Sub quo medicamēto viciosi
 vngues cadunt & in eorū locum meliores renascuntur.

Libri sexti finis.

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER SEPTIMVS INCIPIT.

De chirurgica & q̄ i ea claruerit: & q̄lis eē chirurgicus deat & qd̄ i hoc libro describat̄

Ertiā eē medicīæ ptē q̄ manus curet: & vulgo notū & a me p̄positū
 ē. Ea nō qdē medicamēta atq; victus rōnē omittit. sed manu tñ pluri
 mū p̄stat. estq; eius effectūs iter oēs medicīæ ptes euidentissimus. Si
 qdē i morbis cū multū fortuna conferat: eadēq; sæpe salutaria. sæpe
 vana sint: pōt dubitari secūda valetudo medicīæ: an corpis beneficio
 cōtigerit. In his quoq; i qbus medicamētis maxie nitimur: quis p̄fe
 ctus euidentior ē: tñ sanitatē & p̄ hac frustra q̄ri & sine his reddi sæpe manifestū ē. Sicut

i oculis quoq; deprehēdi pōt: q̄ a medicis diu vexati sine his iterdū sanescūt. At i ea par
 te: q̄ manu curata euident̄ ē: oēm p̄fectū: vt aliqd̄ ab alijs adiuuet̄: hic tñ plurimum tra
 here. Hęc at̄ ps cū sit vetustissima. magis tñ ab illo parēte oīs medicīe Hippocrate: q̄ a
 priorib; exulta ē. Deinde posteaquā diducta ab alijs hęc p̄fessores suos cœpit: i agy
 pto quoq; increuit: Philoxeo maxie auctore: q̄ pluribus volūnibus hęc ptē diligētis
 sime cōprehēdit. Gorgias quoq; & Sostratus & Hierō & apolonij duo & Hāmōius
 alexādrinus. multiq; alij celebres viri: singuli qdā repperierūt. Ac romæ quoq; nō me
 diores p̄fessores: maxieq; nup̄ Tryphō pater: & Euelpistus & vt ex scriptis eius itelli
 gi pōt horū eruditissimus Meges: qbusdā i melius mutatis: aliquātū ei disciplinæ adie
 cerūt. Esse at̄ chirurgus debet adolescēs aut certe adolescētīæ p̄prior manu strēua sta
 bili: nec vnq̄ itremescēte: eaq; non minus sinistra: quā dextra p̄optus acie oculoꝝ acri
 claraq;: anio itrepidus: imisericors: sic vt sanari velit eū quē accipit: nō vt clamore eius
 motus: vel magis quā res desiderat: p̄peret: vel minus quā necesse ē: secet: sed p̄inde fa
 ciat oīa ac si nullus ex vagitibus alterius affectus oriat̄. Pōt at̄ req̄ri: qd̄ huic pti p̄prie
 vedicādū sit. q̄a vulnerū quoq; vlcerūq; multoꝝ curatiōes: q̄s alibi executus sum. chi
 rurgi sibi vedicāt. Ego eūdē quidē hominē posse oīa ista p̄stare cōcipio. Atq; ubi se di
 uiserūt eū laudo: qui quā plurimū p̄cipit. Ipse aut̄ huic pti ea reliquit: in quibus uulnus
 facit medicus: non accipit & in quibus vulneribus vlceribus ue plus perfici manu: quā
 medicamento credo. tū quicquid ad ossa pertinet: quæ deinceps exequi aggrediar. di
 latatq; in aliud volumen ossibus: in hoc cætera explicabo: p̄p̄positisq; his: quæ in quali
 bet pte corpis sūt: ad ea: quæ p̄prias sedes habent: transibo. **De luxatis. Caput. i.**

Iuxata igit̄ in quacunq; pte corporis sunt quā primū sic curari debent: vt qua
 dolor ē ea scalpello cutis crebro icidatur: detergat̄ q; eodē aduerso p̄fluēs san
 guis. Quod si paulo tardius subuertit̄: iamq; et̄ rubor ē: qua rubet corpus: si
 tumor quoq; accessit: q̄cūq; is ē: id optimū auxiliū ē. Tū super danda reprimētia sūt:
 maxieq; lana succida ex aceto & oleo. Quod si leuior is casus ē: possūt et̄ sine scalpello
 imposita eadē mederi. Et si nihil aliud est: cinis quoq; maxime ex farmentis: Si his nō

est: quilibet alius ex aceto vel etiam ex aqua coactus.

De his quæ p se itumescunt quomodo excidenda & curanda sunt. **Caput secundum.**
Quod hoc quidem promptum est. In his autem negotium maius est: quæ p se vicio itus orto itumescunt: & ad suppurationem spectant. Ea omnia genera abscessum est alias pposui: medicamentaque eis idonea executus sum. Nunc superest ut dicam in hisdem quæ manu fieri debeant. Ergo priusquam indurescant: cutem incidere & cucurbitulam accommodare oportet. quæ quicquid illuc malæ corruptæque materiae coit: extrahat idque iterum tertioque recte fit donec omne inditium inflammationis excidat. Neque tamen fas non est nihil cucurbitula agere. Interdum. n. sed raro quicquid abscedit velamento suo includitur. id antiquam tunicam nominabant. Meges quia tunica omnis nervosa est: dicit non nasci sub eo vicio nervum. quo caro consumere: sed subiecto iam vetustiore pure callum circumdari. Quod ad curationis rationem nullo loco pertinet: quia quicquid dixi si tunica est: idem si callus est fieri debet. Neque vlla res prohibet et si callus est: tamen quia cigit: tunicam nominari. Tunc pure quoque maturior hæc interdum esse consuevit. Ideoque quod sub ea est: extrahi p cucurbitulam non potest. Sed facile id intelligitur ubi nihil ad mota illa mutavit. Ergo siue id incidit siue iam durities est: in hac auxilij nihil est. Et ut alias scripsi vel auertenda concurrere materia: vel digerenda: vel ad maturitatem producenda est. Si priora contigerunt nihil propter ea necessarium est. Si pus maturuit in alis quidem & in inguinibus raro secundum est. Item ubicumque mediocris abscessus est. Item quotiens in summa cute vel et carne vitium est: nisi festinare curantis inbecillitas cogit. Satisque est cataplasmata efficere: ut p se pus aperiat: Nam fere sine cicatrice potest esse is locus: qui exptus ferrum non est. Si autem altius malum est: considerari debet nervosus ne is locus sit: an non sit. Nam si sine nervis est: cadenti ferramento aperiri debet. Cuius hæc gratia est: quod exigua plaga diutius ad pus euocandum patet paruaque postea cicatrix fit. At si nervi iuxta sunt: ignis alienum est: ne vel distendantur hi: vel membrum debilitent. Necessaria opera scalpelli est. Sed cætera etiam sub cruda aperiri possunt. Inter nervos vero vltima expectanda maturitas est: quæ cutem extenuet: eique pus iungat: quo propius reperiat. Itemque aliam rectam plagam desiderant in carne quia fere vehementer cutem extenuat. tota ea super pus excidenda est. Semp autem ubi scalpellus admouetur id agendum est ut & quæ minimæ & quæ paucissimæ plagæ sint. cum eo tamen ut necessitati succuramus & in modo & in numero. Nam maiores sinus latius: interdum etiam duabus aut pluribus lineis incidendi sunt. Dandaque opera aut imus sinus exitum habeat ne quis humor intus subsidat qui proxiæ & adhuc sana rodendo sinuet. Est etiam in rerum natura: ut cutis latius excidenda sit. Nam ubi post longos morbos totius corporis habitus vitatus est: lateque se sinus diffudit & in eo pars cutis palet: scire licet eam iam emortuam esse & inutilem futuram. Ideoque excidere commodius est. maxime si circa articulos maiores id cœrit. cubantemque agrum fluens alius exaruit: neque p alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet: ut plaga ad similitudinem myrtei folij fiat quo facilius sanescat. Idque perpetuum est. Ubicumque medicus ex quacumque causa cutem excidit: pure effuso in alis uel in inguinibus: linamento opus non est. Spongia ex uino imponenda est. In cæteris partibus si æque ea linamenta superuacua sunt: purgationis causa paulum mellis infundendum: dein glutinantia superdanda. Si illa necessaria sunt: super ea quoque similiter dari spongia eodem modo ex uino expressa debet. Quando autem linamentis opus sit: quando non sit. alias dictum est. Cætera eadem incisa suppuratione facienda sunt. quæ ubi p medicamenta rupta est: facienda esse proposui.

De bonis malisue signis exulceratorum.

Caput tertium.
Protinus autem quantum curatio efficiat quantumque aut sperari aut timeri debeat: ex quibusdam signis intelligi potest: fereque hisdem que in uulneribus exposita sunt. Nam bona signa sunt: somnum capere: facile spirare: siti non confici: cibum non fastidire: si febricula

fuit: ea vacare. Itēq; habere pus albū: leue: nō fœdi odoris. Mala sunt: vigilia: spiritū: grauitas: fitis: cibi fastidiū: febris pus nigrū aut feculētū & fœdi odoris. Itē pcedēte cu ratione eruptio sanguinis: aut si antequā sinus carne impleat̄ oræ carnosæ fiūt. Illa quoq; ipsa carne habere nec firma: deficere tñ animā vel ip̄a curatiōe vel postea: pessimū oīum ē. Quin ēt morbus ipse siue subito solutus ē: dein suppuratio exorta ē siue effuso pure pmanet nō iniuste terret. Estq; iter causas timoris: si sensus i vulnere rodētium non est. Sed vt hæc ipsa fortuna huc illucue discernit: sic medici partiū ē: eniti ad reperiedā sani tatē. Ergo quotiēs vlcus resiliuerit: eluere id: si reprimendus humor videbitur: vino ex aqua pluuiiali mixto: vel aqua in qua lenticula cocta sit: debebit. Si purgandum erit: mulso: rursusq; iponere eadē. Vbi iam repressus videbitur humor vlcusq; purum erit produci carnem conueniet & foueri vulnus pari portione vini ac mellis: superq; impo ni spongia ex vino & rosa tincta. Per quæ cum caro producat̄: plus tñ: vt alias quoq; dixi uictus ratio eo confert. id est solitus iam febribus & cibi cupiditate reddita: balneū rarū: quotidiana: sed lenis gestatio: cibi potiōesq; corpori reficiēdo. Aptēq; oīa per me dicamēta quoq; suppuratiōe rupta sequunt̄: sed quia magno malo vix sine ferro mede ri licet: in hunc locum reseruata sunt.

De fistulis.

Caput. iiii.

ADuersus fistulas quoq; si altius penetrāt ut ad ultimas demitti colliriū nō pos sic: si tortuosæ sunt: si multiplices: maius in manu quā in medicamētis pra fi diū est. minusq; operæ est. si sub cute trāsuerſæ ferunt̄: quā si recte intustēdūt. Igitur si sub cute trāsuerſa fistula est: demitti specillum debet: supraq; id ea icidi. si fle xus reperiuntur: hi quoq; simul specillo & ferro persequendi sunt. Idemq; faciendum: si plures se quasi ramuli ostendūt. Vbi ad fines fistulæ uentū est: excidendum ex toto callus est. superq; fistulæ dandæ. & medicamētū quo glutinetur. At si recta subter ten dit ubi quo maxime ferat specillo exploratū est. excidi is sinus debet: dein fistula oris cutis iniicienda est: & æq; glutinantia medicamenta super danda sunt. Aut si corrupti us ulcus. quod interdum osse uitiato fit. ubi id quoq; curatum est: pus mouentia: solēt autem inter costas fistulæ subter exire: quod ubi incidit: eo loco costa ab utraq; pte de cidenda & eximēda ē: neqd itus corruptū relinquať. solēt ubi costas trāsierūt septū id qđ trāsuerſū a superioribus uisceribus itestina discernit: uiolare. Quod itelligi & ex lo co & ex magnitudie doloris pōt: & qa nōnūq; spiritus eo: cū hūore quasi bullāte prū pit: maxieq; si hūc ore ille cōtinuit. In eo medicamini locus nullus ē. In cæteris uero q̄ circa costas sanabilia sunt: pinguia medicamenta inimica sunt. cæteris quæ ad vulnera accōmodant̄: uti licet. Optime tñ sicca linamenta: uel si purgādū aliqd uidet̄ in melle tincta iponuntur. Vētri nullū os subest. sed ibi pnitiosæ admodū fistulæ fiūt: adeo ut Solitatus i sanabiles esse crediderit. Id nō ex toto ita se habere usus ostēdit. Et qdem: qđ maxie mirū uideri pōt: tutior fistula ē cōtra iecur & lienē & uentriculū quā contra itestina: non quo perniciosior res ibi sit: sed quo alteri periculo locū facit. Cuius expe rimento moti qdā auctores parū modū rei cognouerūt. Nā vēter sæpe ēt tello pforat̄ prolapsasq; itestina cōdunt̄: & oras vulneris futuræ cōprehēdūt. qđ quēadmodum fiat mox indicabo. Itaq; ēt ubi tenuis fistula abdomē perrūpit: excidere eā licet: futura q; oras cōiungere. Si uero ea fistula itus patuit: excisa necesse ē latius foramen reliquat qđ nisi magna ui utiq; ab iteriore pte sui nō pōt q̄ quasi membrana qdā finit abdomē: q̄ peritoneō græci uocāt. Ergo ubi aliquis igredi ac moueri cœpit rūpitur illa futura atq; itestina soluuntur. Quo fit ut pereundum homini sit. Sed nō omnimodo res ea de speratione habet. Ideoq; tenuioribus fistulis adhibenda curatio est:

De ani fistulis.

Propriā ē nū ai aduersionē desiderāt ea quæ i ano sunt. In has demisso specillo ad vltimū eius caput icidi cutis debet. dein nouo foramine specillū educi lino sequēte: qđ in aliā eius partē ob id ipsū pforatū cōiectū sit. Ibi linū p̄hēdendū: vinciedūq; cū altero capite ē: vt laxē cutē: quæ sup fistulā ē: teneat. Idq; linū esse debet crudū & duplex triplex ve: sic tortū vt vnitas facta sit. Interi at licet negocia augere ambulare: lauari cibū capere peride atq; sanissimo. Tātūmodo id l. nū bis die saluo mō du cēdū ē: sic vt subeat fistulā ps q̄ superior fuerit. Neq; cōmittēdū ē vt id linum putrescat. Sed tercio quoq; die nodus resoluēdus ē: & ad caput alterū recēs linū alligādū ē: educitoq; vetere: id i fistula cū simili nodo relinquēdū. Sic. n. id paulatī cutē q̄ supra fistulā ē: icidit: simulq; & id sanescit qđ a lino relictū ē: & id qđ ab eo mordet: icidit. Hæc rō curatiōis lōga: sed sine dolore ē. Qui festinat: astrigere cutē lino debet: quo celerius secet: noctuq; p̄icillo tēuia qđā itus demittere: vt cutis hoc ipso extenuet quo extendit. Sed hæc dolorē mouēt. Adijcit celeritati sic vt tormēto quoq; si & linū & id qđ exp̄icillo ē: aliquo medicamēto illinit exijs q̄bus callū exedi posui. Poterit tñ fieri vt ad scalpelli curationē et illo loci veniēdū sit: si itus fistula fert: si multiplex ē. Igit̄ i hæc genera demisso specillo duab; lineis icidēda cutis ē vt media iter eas habēula tēuis admodū eijciat ne ptius ora coeāt sitq; locus aliq; linamētis. q̄ q̄ paucissima sup iniiciēda sūt: oia q; eodē mō faciēda: q̄ i abscessib; positus ē. Si vero ab vno ore plures sinus crūt: recta fistula scalpello erit icidēda: ab eo cetera q̄ iā patebūt lino excipiēda. si itus aliq; procedet: quo ferrū tuto puenire nō poterit: colliriū demittēdū erit. Cibus at i oibus eiusmodi casibus: siue māu siue medicamētis ageť: dari debet humidus. potio liberalis: diuq; aqua vbi iā caro icrescit. tū demū & balneis raris vtēdū erit: & cibus corpus iplentibus.

De telis e corpore extrahendis.

Caput. v.

Tela quoq; q̄ illata corporib; itus hæserūt: magno negocio saepe eijciūt. Sūtq; qđā difficultates ex generib; eor; qđā ex his sedibus i quas illa penetrarūt. Oē at telū extrahit̄ aut ab ea pte q̄ vēit: aut ab ea i qua tetēdit. Illic viā qua redeat ipsū sibi fecit. Hic a scalpello accipit. Nā cōtra mucronē caro icidit. Sed si nō alte telū isedit: & i sūma carne ē: aut certe magnas venas & loca neruosa nō trāsiť: nihil melius est: quā q̄ vēit id euellere. Si vero plus ē p qđ telo reuerēdū quā qđ prumpēdū est: iāq; venas neruosq; id trāsit: cōmodius ē apire qđ supest: eaq; extrahere. Nā & p̄pius petitur & tuti; euellit̄ & i maiore mēbro si mediū mucro trāsiť facilius sanescit qđ peruiū ē. quia utriq; medicamēto fouet. Sed si retro telū recipiēdū ē: ampliāda scalpello plaga ē: quo facilius id sequat̄: quoq; minor oriat̄ iſlāmatio: quæ maior fit: si ab illo ipso telo dū redit corpus laniat̄. Itē si ex alia parte vulnus aperit̄: laxius eē debet: quā vt telo postea trāseunte amplicet̄. Sūma aut vtraq; parte ita habēda cura ē: ne neru;: ne vena maior: ne arteria incidať. Quor; vbi aliquid detectū est: excipiēdū hamo retuso ē abducendūq; scalpello. Vbi aut satis icisū est: telū eximendū est: tū quoq; eodem mō & eadē cura habita: ne sub eo quod eximet̄: aliquid eor; lædatur: quæ tuenda esse propositi. Hæc cōmunia sunt. Propria quædā in singulis telorum generibus subijcienda sunt. quæ protinus subijciam. Nihil tā facile in corpore quā sagitta conditur: eademq; altissime isedit. Hæc autem eueniunt & quia magna vi fertur illa: & quia ipsa in angusto est. Sæpius itaq; ab altera parte quam ex qua venit recipienda est præcipueq; quia fere spiculis cingitur: quæ magis laniant si retro quam si contra trahuntur. Sed inde aperta via caro diduci debet ferramento ad similitudinem facto græcæ litteræ ψ. Deinde vbi apparuit: si mucro si harundo inhæret: propellenda est: donec ab altera par-

te apprehēdi & extrahi possit. Si iā illa decidit: solūq; itus ferrū ē mucro uel digitis ap-
prehēdi vel forcice: atq; ita educi debet. Neq; alia rō extrahēdi ē ubi ab ea pte q̄ uēit euellēda
si magis placuit. Nā ampliatio uulnere aut harūdo: si inest: euellēda ē: aut si ea nō ē: fer-
rū ipsum. Quod si spicula apparuerūt: eaq; breuia & tenuia sunt: forcice ibi cōminui de-
bēt: vacuūq; ab his telū educi si ea maiora ualētioraq; sunt: fixis scriptorijs calamis cōte-
gēda: ac ne qd lacerēt: sic euellēda sunt. Et i sagittis qdē hęc obseruatio ē. Latū uero te-
lū si cōditū ē: ab altera pte educi nō expedit: ne i gēti uulnere ipsi quoq; i gēs uulnus adij-
ciamus. Euellēdū ē ergo genere quodā ferramēti: qd̄ diocris græci helulcū uocāt: qm̄
auctore Dioclē hēt. quē iter priscos maxiosq; medicos fuisse iā posui. Lamia uel ferrea
uel ænea ē: ab altero capite duos utrinq; deorsū cōuersos uncōs hēt: ab altero duplica-
ta alteribus: leuiterq; extrema i eā partē iclinata: quæ sinuata ē. isup ibi ē pte iclinata:
q̄ pforata ē. Hęc iuxta telū trāsuersa demittit. Deinde ubi ad imū mucronē uētū ē: pau-
lū torqueat: ut telū foramiē suo excipiat. Cū in cauo mucro ē: ijlico duo digiti subiecti
ptis alterius: uncōs simul & ferramētū id extrahūt & telū. Terciū gēus telorū ē: qd̄ iter
dū euelli debet: plūbea glās: aut lapis: aut simile aliqd: qd̄ prupta cute itegrū itus i se-
dit. In oibus his latius uulnus aperiēdū: idq; qd̄ iest: ea q̄ uēit forcice extrahēdū est. Ac-
cedit uero aliqd difficultatis sub oī ictu si telū uel ossi ihæsūt: uel i articulo se iter duo os-
sa demerūt. i ossē vsq; eo mouēdū ē donec is locus laxet q̄ mucronē momordit: & tum
uel māu uel forcice telū extrahēdū ē. q̄ rō i dētibus quoq; eijciēdis ē. Et uix unq; ita telum
nō seq̄t. Sed si morabit̄ excuti quoq; ictū aliquo ferramēto poterit. Ultimū ē ubi non
euellit̄: terebra: iuxta forare. ab eo quoq; foramiē ad speciē litteræ ψ cōtra telū os exci-
dere. sic ut lineæ q̄ diducūt̄ ad telū spectēt. eo facto id necesse ē labet & facile auferat̄.
Inter duo uero ossa si p ipsū articulū pruperit: circa uulnus duo mēbra fascijs habēisue
deligāda: & p has i diuersas ptes diducēda sūt ut neruos distēdat. Quibus extētis laxi-
us iter ossa spaciū ē: ut sine difficultate telū recipiat. Illud uidēdū ē. sicut i alijs locis po-
sui. ne qs neruus aut uēa aut arteria a telo lædat̄: dū id extra itur: eadē. s. rōe q̄ supra po-
sita ē. At si uenenato quoq; telo qs ictus ē: his dē oib; si fieri pōt ēt festinātius actis adij-
ciēda curatio ē q̄ uel epoto ueneno uel a serpēte ictis adhibet̄. Uulneris at̄ ipsius extra-
cto telo medicā nā alia ē: q̄ q̄ eēt si corpe icto nihil ihæsisset. De q̄ satis alio loco dictū ē.

De gāgilijs & meliceride & atheromate Capitis tuberculus. Caput. vi.

HAcc uenire i q̄libet pte corpis possūt. Reliq; certas sedes hēt. de qb; dicā. orsus
a capite. In hoc multa uaria q̄ tubercula oriūt̄. gāgilia: melliceridas: & herōa
ta noiant: alijsq; ēt nū uocabulis qdā alij discernūt: qbus ego steathōata quoq;
adijiā. Quæ quis & i ceruice & i alis & i lateribus oriri solēt p se tñ nō posui: cū oia ista
mediocres differētias habeāt: ac ne piculo terreāt neq; diuerso genere curēt̄. Oia at̄ ista
& ex paruulo icipiūt. & diu paulatimq; crescūt. & tunica sua iccludūt. Quæda ex his
dura ac renitētia: qdā mollia cedētiaq; sūt. qdā spacio nudāt: qdā tecta capillo suo p-
manēt: fereq; sine dolore sunt. Quid itus habeāt ut cōiectura præ sagiri pōt: sic ex toto
cognosci nisi cū eiecta sunt nō pōt. Maxie tñ in his quæ renitunt̄ aut lapidis quædam
similia. aut cōcreti cōfertiq; pili reperiūt̄. In his uero quæ cedūt aut meli simile aliqd
aut tenui pulciculæ: aut q̄si rasæ cartilagini: aut carni hebeti & cruentæ. quibus aliqui
colores esse cōsuerūt. fereq; gāgilia renitunt̄. At heromati subest quasi tenuis pulcicu-
la. Meliceridi liquidior humor. Ideoq; p̄sū circūfluit. Steathōati pigre qdā idq; la-
tissime patere cōsueuit: resoluitq; totā cutē suppositā: sic: ut ea labet cū i ceteris sit astri-
ctior. Oia derasa ante si capillis cōtegūt̄ per mediū oportet icidere: sed steathōatis tu-

nica quoque secunda est: ut effundatur quicquid intus coit: quia non facile a cute subiecta carne ea separet. In ceteris ipsa tunica inuoluta seruanda est. primum autem alba & iterta se ostendit. Tunc scalpelli manubriolo diducenda a cute & carne est: eijciendaque cum eo quod intus tenet. Si quando tamen ab inferiore parte tunicae musculus inhaerit: ne his laedat: superior pars illius decidenda: alia ibidem relinquenda est. Vbi tota exempta est: committenda ora: fibulaque his iniicienda: & super medicamentum glutinans dandum est. Vbi vel tota tunica: vel aliquid ex ea relictum est pus mouentia adhibenda sunt. ¶ De oculorum vicijs quae scalpello & manu curantur: ¶ Caput. vii.

Sed ut haec neque genere vicii: neque ratione curatiois inter se multum distat: sic in oculis quoque manum postulat & ipsa diuersa sunt: & aliter aliterque curantur. Igitur in superioribus palpebris vesicae nasci solent pingues grauesque: quae vix attollere oculos sinunt leuesque pituitae cursus: sed assiduos in oculis mouent. Fere vero in pueris nascuntur. Oportet compresso digito duobus oculo atque ita cute itenta scalpello transversam lineam incidere suspensa leuiter manu ne vesica ipsa vulneretur. & ut locus ei patefactus est ipsa prumpat. tum digito eam apprehendere oportet & euellere. Facile autem sequitur. Dein super ungi collirio debet ex his aliquo: quo lippientes oculi super iunguntur. paucissimisque diebus cicatricula inducitur. Molestius est vbi incisa vesica est. Effundit enim humorem. neque postea quia tenuis admodum est: potest colligi. Si forte id incidit: eorum aliquid imponendum est: quae puri mouendo sunt. ¶ De critho tuberculo palpebrarum.

In eadem palpebra super pilorum locum tuberculum paruulum nascitur: quod a similitudine ordeii a graecis critho noiait. Tunica quoddam quod difficulter maturescit comprehensum est. Id vel calido pane: vel cera subinde calefacta foueri oportet: sic ne nimius is calor sit: sed facile ea parte sustineatur. Haec enim ratione saepe discutitur. interdum concoquitur. Si pus se ostendit: scalpello diuidi debet: & quicquid intus humoris est: exprimitur. Eodem deinde vapore postea quoque foueri & super inungi: donec ad sanitatem perueniat. ¶ De chalazia palpebrarum.

Alia quoque quaedam in palpebris huic non dissimilia nascuntur sed neque utique figurae eiusdem & mobilia simul atque digito huc vel illuc impelluntur. Ideoque ea chalazia vocant haec excidi debent si sub cute sunt ab exteriori parte: si sub cartilagine ab interiori. De scalpelli manubriolo diducenda ab integris partibus sunt. Ac si intus plaga est: inungendum primo lenibus: deinde acrioribus. Si extra: super dandum emplastrum quo id glutinetur. ¶ De ungue oculorum: quod pterigion a graecis uocatur:

Unguis uero: quod pterigio graeci uocant: est membranula neruosa oriens ab angulo: quae nonnumquam ad pupillam quoque peruenit. eique officit. Saepius a narium interdum est a temporum parte nascitur. Hunc recentem non difficile est discutere medicamentis: quibus cicatrices in oculis extenuantur si inueterauit: iamque ei crassitudo quoque accessit. excidi debet. Post abstinentiam uero unius diei: uel aduersus infedili contra medicum his homo collocandus est: uel sic aduersus ut in gremium eius caput resupinus effundat. Quidam si in sinistro oculo uicium est: aduersum. Si in dextro: resupinum collocari uolunt. Alteram autem palpebram a ministro diduci oportet: alteram a medico. Sed ab hoc: si ille aduersus est: inferiorem. si supinus: superiorem. Tunc idem medicus hamulum acutum paulum mucrone intus recuruato subijcere extremo ungui debet: eumque infigere: atque eam quoque palpebram tradere alteri. ipse hamulo apprehenso leuare unguem. eumque acu trajicere linum trahente. Deinde acum ponere. linteum duo capita apprehendere: & per ea erecto ungue si qua parte oculo inhaeret manubriolo scalpelli diducere: donec ad angulum ueniat. Deinde inuicem modo remittere: modo attrahere. ut sic & initium eius & finis anguli reperiat. Duplex enim periculum est: ne uel ex ungue

aliquid relinquat: quod exulceratum vix vllam recipiat curationem: vel ex angulo quoque caruncula abscidat: quae si vehementius vnguis ducit. sequitur. Ideoque decipit: ac si abscissa est: patefcit foramen: per quod postea semper humor descendit: rhympada graeci vocant. Verus ergo anguli finis utique noscendus est. quod ubi satis constitit non nimium adducto vngue scalpellus adhibendus est: deinde excidenda ea membrana. ne quod ex angulo laedat. Eo deinde ex melle linamentum super dandum est supraque linteolum & aut spogium aut lana succida proximisque diebus diducendus quotidie oculus est: ne cicatrice iter se palpebrae glutinent. Si quidem id quoque tertium periculum accedit: eodemque modo linamentum imponendum: ac nouissime iungendum collirio: quo vlcera ad cicatricem producantur. Sed ea curatio vera esse debet: aut certe ante hyemem. De qua re ad plura loca pertinente semel dixisse satis erit. Nam duo genera curationum sunt. Alia in quibus eligere tempus non licet: sed utendum est eo: quod incidit: sicut in vulneribus: & in fistulis. Alia in quibus nullus dies urget: & expectare tutissimum & facile est: sicut euenit in iis quae & tarde incrementum & dolore non cruciant: in his verum expectandum est. Aut si quid magis pressit: melior tamen autumnus vel aestas: quam hyems est. Atque his ipse medius: iam fractis aestatibus: non dum ortis frigoribus. Quo magis aut necessaria pars erit quae tractabitur hoc quoque maiori periculo subiecta est. & saepe quo maior plaga facienda: eo magis haec temporis ratio seruabitur.

De enchanti tuberculo.

EX curatione vero vnguis ut dixi vicia nascuntur: quae ipsa alijs quoque de causis oriri solent. Interdum. n. fit in angulo: parum vngue exciso vel aliter: tuberculum: quod palpebras parum diduci patitur. enchantis graece nominatur. Excidi hamulo & circuncidi debet: hic quoque diligenter temperata manu: ne quod ex ipso abscidat. Tum exiguum linamentum respergendum est vel cadmia vel atramento sutorio: inque eum angulum diductis palpebris inferendum: supraque eodem modo deligandum. proximisque diebus similiter nutriendum tum ut primis aqua egelida vel etiam frigida foueatur.

De ancyloblephato oculorum vicio.

Interdum iter se palpebrae coalescunt aperiri quoque non potest oculus. Cui malo solet etiam illud accedere: ut palpebrae cum albo oculi cohaerescant: scilicet cum in utroque fuit vlcus negligenter curatum. Sanescendo. n. quod diduci potuit & debuit: glutinabit. ancyloblepharos sub utroque vicio graeci vocant. Palpebrae tamen iter se cohaerentes non difficulter diducuntur: sed interdum frustra nam rursus glutinantur. Experiri tamen oportet. quia bene res saepius caedit. Igitur aduersum specillum inferendum: diducendaque eo palpebrae sunt: deinde exigua penicilla iterponenda donec exulceratio eius loci finiatur. Aut ubi albo ipsius oculi palpebrae inhaerent: Heraclides tarentinus auctor est: aduerso scalpello subsecare magna cum moderatioe: ut neque ex oculo neque ex palpebra quicquam abscidat. ac si necesse est ex palpebra potius. Post haec inungatur oculus medicamentis quibus asperitudo curatur: quotidieque palpebra uertatur non solum ut ulceri medicamentum inducat: sed et ne rursus inhaereat: ipsaque et precipitatur: ut saepe eam duobus digitis attollat. Ego sic restitutum esse neminem memini. Meges se quoque multa tentasse: neque unquam profuisse: quia semper iterum oculo palpebrae inhaerent: memoriae prodit.

De agylopa fistula oculorum.

Etiam nunc in angulo quae naribus propior est ex aliquo vicio quasi parua fistula aperitur: per quam pituita assidue destillat. agylopa graeci vocant idque assidue male habet oculum. nonnumquam et ex osse usque ad nares penetrat idque interdum naturam carcinomatis habet. Vbi intentae venae & recuruae sunt: color palet: cutis dura est & leui tactu irritatur inflammationemque in eas partes quae coniunctae sunt: euocat. Ex his eos quae carcinoma habent

curare: piculosū est. Nā mortē quoq; ea res maturat. Eos vero quibus ad nares tendit
superuacuū. Neq; n. sanescūt. At qbus id ī angulo ē pōt adhiberi curatio cū cā nō igno
tū sit esse difficile. quātoq; angulo ppius id foramē ē: tāto difficilior ē. qm̄ p angulū ē
in quo versari manus possit. Recētī tñ re mederi. facilius ē. Sed hamulo sūmū eius fora
minis excipiendū deinde totū id cauū: sicut ī fistulis dixi: vsq; ad os excidendum: oculo
q; & ceteris iunctis partibus bene obtectis os feramēto adurendum est vehementius.
Quod si iā carie vexatū est: quo crassior his squama acedat: qdā adurētia imponūt: vt
atramentum sutoriū vel chalcitidē vel æruginem rasam. Quod & tardius & non idem
facit. Oīse adusto curatio sequitur eadem: quæ in cæteris vstis.

De pilis palpebrarum oculum irritantibus.

Pili vero q in palpebris sunt duabus de causis oculū irritare cōsuerūt. Nā modo
palpebræ superioris sūma cūtis relaxat & p̄cidit. quo fit vt eius pili ad ipsum
oculū cōuertāt: qā nō simul cartilago quoq; se remisit. Modo sub ordine natu
rali pilorū alius ordo subcrefcit: q p̄tinus itus ad oculū tēdit. Curatiōes hæ sunt. si pili
nati sunt q nō debuerūt: tenuis acus ferrēa ad similitudinē hastæ lata in ignē coiciēda ē.
Deinde cādēs sublata palpebra sic: vt eius p̄nitiosi pili ī cōspectum curātis veniāt. sub
ipsis pilorū radicibus ab angulo īmittēda ē: vt ea terciā ptē palpebræ trāsueat. Deinde
iterū terciōq; vsq; ad alterū angulū. Quo fit vt oēs pilorū radices adustæ emoriāt. Tū
superimponēdū medicamētū ē: qd̄ īflāmationē p̄hibeat. atq; vbi crustæ exciderūt: ad
cicatricē p̄ducēdū. facillime at̄ id genus sanescit: qdā aiunt acu transui iuxta pilos in ex
teriorē partē palpebræ oportere: eamq; transmitti duplicem capillum muliebrem du
centē: atq; vbi acus transijt in ipsius capilli sinū qua duplicatur pilum esse coiciendum
& per eum in superiorē palpebræ partē attrahendū. ibiq; corpori agglutinandū & ipo
nēdū medicamētū quo foramē quoq; glutinet. sic. n. fore vt is pilus ī exteriorē ptē po
stea spectet. Id primū fieri nō pōt nisi ī pilo lōgiore: cū fere breues eo loco nascāt. Dein
de si plures pili sunt: necesse est lōgū tormētū cū totiens acus transuet magnā īflāma
tionē moueat. Nouissime cū hūor aliq; ibi subsit oculo & ante p̄ pilos & tū p̄ palpebræ
foramina affecto: vix fieri pōt vt glutē quo vinctus est pilus nō resoluat. Eoq; fit vt his
eo vnde vi abductus est redeat. Ea vero curatio: quæ palpebræ laxioris ab oībus frequē
tatur: nihil habet dubij. Si quidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem
siue ea superior: siue inferior est: app̄hendere digitis ac leuare. tū cōsiderare quātulo
detracto futurū sit: vt naturaliter se habeat. Si qdē hic quoq; duo picula circūstāt. Si
nimiū fuerit excisum. ne contegi oculos nō possit. Si parū: ne nihil actū sit & frustra se
ctus aliq; sit. Qua deīde incidēdū videbit̄ p̄ duas lineas atramēto notādū ē: sic vt de i
teriore quæ pilos cōtinet & p̄piore ei linea aliqd̄ relinquat: qd̄ app̄hēdere acus po
stea possit. His cōstitutis scalpellus adhibēdus ē. & si superior palpebra ē: añ. si inferior
postea p̄pius ipsis pilis incidēdū. initiūq; faciēdū ī sinistro oculo: ab eo angulo q t̄pi in
dextro: ab eo q naribus p̄piore ē: idq; qd̄ iter duas lineas ē excidēdū. Deīde orē vulneris
iter se simplici futura cōmittēdæ: operiēdusq; oculus ē: & si parū palpebra descēdet la
xāda vtiq; si nimiū: aut astringēda: aut et̄ rursus tenuis habenula ab vltiore ora exci
dēda. Vbi secta est: aliæ futuræ adijciendæ: q̄ supra tres esse non debent. Præter hęc in
superiore palpebra sub pilis ipsis incidenda linea ē: vt ab inferiore parte diducti pili sur
sū spectēt. Idq; si leuis īclinatio ē: et̄ solū satis tuet̄. Inferior palpebra eo nō eget. His fa
ctis spōgia ex aqua frigida expressa sup̄ deligāda ē. Postero die glutinans ēplastrū inij
ciēdū. Quarto futura tollēda ē: & collirio qd̄ īflāmationes reprimat sup̄ inungēdū.

De lasophthalmo oculorum:

Nonnūq̄ at̄ nimiū sub hac curatiōe excisa cute euenit vt oculos nō cōtegat̄. Idq̄ interdū ēt alia de cā fit lasophthalmos gr̄aci appellāt. In quo si nimū palpebr̄a deest: nulla id restituere curatio pōt. Si exiguū mederi licet: paulū infra super ciliū cutis incidenda est lunata figura cornibus eius deorsum spectantibus. Altitudo esse plaḡe vsq̄ ad cartilaginem debet ipsa illa nihil læsa. Nā si ea incisa est: palpebra cōcidit: neq̄ attolli postea potest: Cute igitur tm̄ diducta fit: vt paulum in ima oculi ora descendat: hiantes scilicet super plagam: in quam linamentum coiciendum ē: quod & coniungi diductam cutem prohibeat: & in medio carunculam citet. q̄ vbi eum locum impleuit: postea recte oculus operitur.

De ectropio.

Ut superioris at̄ palpebr̄a vitiū ē: qd̄ parū descēdit iōq̄ oculū nō cōtegit: sic inferioris: qd̄ parū sursū attollit̄: sed pēdet & hiat neq̄ pōt cū superiore cōmitti. Atq̄ id quoq̄ euenit interdū ex simili vitio curatiōis: interdū ēt senectute. ectropiō gr̄aci vocāt. Si ex mala curatiōe est: eadē rō medicina est: q̄ supra posita est: plaḡa tm̄ cornua ad maxillas non ad oculū conuertēda sunt. Si ex senectute ē: tenui ferramēto id totū extrinsecus adurendū est: deinde melle inungendum. at quarto die vapore aquæ calidæ fouendum inungendumq̄ medicamentis ad cicatricem perducentibus.

De Staphylomate oculi.

Hæc fere circa oculū i angulis palpebrisq̄ icidere cōsuerūt. In ipso at̄ oculo non nūq̄ sūma attollit̄ tunica siue ruptis itus mēbranis aliquibus siue laxatis & simili figura acino fit. Vnde id staphyloma gr̄aci vocāt. Curatio duplex ē. Altera ad ipsas radices p̄ mediū trāsuere acu duo lina ducēte. Deinde alterius lini duo capita ex superiore pte: alterius ex iteriore astringere iter se. quæ paulatim secādo id excidūt. Altera in sūma pte eius ad lenticulæ magnitudinē excidere. deinde spodiū aut cadmiā ifricare. Vtrolibet at̄ factō albū oui lana excipiendum & imponēdum: posteaq̄ vapore aquæ calidæ fouendus oculus & lenibus medicamentis vngendus est.

De clauis oculorum.

Clavi at̄ vocantur callosa in albo oculi tubercula: qbus nomē a figuræ similitudine est. Hos ad imam radicē pforare acu cōmodissimū est infraq̄ eam excidere: deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum & eorum suffusione.

Suffusiōis iā alias feci mentionē: quia cū recēs incidit medicamētis quoq̄ sæpe discutit̄. Sed vbi vetustior facta est: manus curationē desiderat: quæ inter subtilissimas haberi pōt. De qua antequā dico: paucis ipsius oculi natura indicanda est. Cuius cognitio cum ad plura loca pertineat: tum vel præcipue adhuc pertinet. His igitur summas habet duas tunicas: ex quibus superior a gr̄acis ceratoides vocat̄. Ea qua parte alba est satis crassa pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adiuncta ē media parte: qua pupilla ē: modico foramine cōcaua: circa tenuis: vltioribus ptibus ipsa quoq̄ plenior. quæ choroides a gr̄acis noiat̄. Hæ duæ tunicæ cū iteriorq̄ oculi cingāt: rursus sub his coeūt: extenuataq̄ & i vnū coactæ p foramē qd̄ iter ossa ē: ad mēbranā cerebri pueniunt: eoq̄ inhærescunt. Sub his at̄ qua parte pupilla est locus vacuus est: Deinde infra rursus tenuissima tunica quam herophilus arænoiden noiauit. Ea media subsidit: eoq̄ cauo cōtinet quiddā qd̄ a vitri similitudine hyaloides gr̄aci vocāt. Id neq̄ liquidū neq̄ aridū ē: sed q̄si cōcretus humor: ex cuius colore pupillæ color vel niger

est: vel cæsius: cū summa tunica tota alba sit. Id aut̄ superueniens ab interiori pte mēbra-
nula icludit sub his gutta humoris est oui albo similis: aqua vidēdi facultas pficiscit̄.
cristalloides a græcis noīatur. Igit̄ vel ex morbo vel ex ictu cōcrefcit hūor sub duabus
tunicis: qua locū vacuū esse pposui. isq; paulatī idurescēs interiori potētia se opponit.
Vicij q; eius plures species sunt. qdā sanabiles. qdā quæ curationē nō admittunt. Nā si
exigua suffusio ē: si immobilis: colorē vero hēt maria: aqua: vel ferri nitētis & a latere sen-
sū aliquē fulgoris relinqt. spes superest. Si magna ē: si nigra ps oculi amissa naturali fi-
gura i aliā vertit: si suffusioi color caruleus est: aut auro similis: si labat & hac atq; illac
mouet̄: vix vnquā succurrit̄. Ferre vero peior ē: quo ex grauiore morbo. maioribusue
capitis doloribus: vel ictu vehemētiore orta ē. Neq; idōea curatio: si senilis ætas ē: quæ
sine nouo vicio tñ aciē hebetē hēt. At ne puerilis qdē: sed iter hæc media ætas. Oculus
quoq; curatioi neq; exiguus: neq; cōcauus satis oportunus ē. atq; ipsius suffusiois qdā
maturitas ē. Expectādū igit̄ ē donec iā nō fluere: sed durities qdā cōcreuisse videat̄. An
curationē at̄ modico cibo vti: bibere aquā triduo debet. pridie ab oibus abstinere. Post
hæc i aduerso sedili collocādus ē loco lūcido: lumine aduerso: sic vt cōtra medicus pau-
lo altius sedeat. A posteriore at̄ pte caput eius: q curabit̄. minister cōtineat: & immobile
id præstet. Nā leui motu eripi acies i ppetuū pōt. Quin et̄ ipse oculus q curabit̄: imo-
bilior faciēdus ē: sup alterū lana ipolita & deligata. Curari vero sinister oculus dextra
manu: dexter sinistra debet. Tū acus admouēda ē: aut acuta: aut forte nō nimīū tēuis.
eaq; demittēda. Sed recta ē p sumas duas tunicas medio loco iter nigrū oculi & angu-
lū tēpori ppiorē e regiōe mediæ suffusiois: sic ne q vena lædat̄. Neq; tñ timide demittē-
da ē: qa inani loco excipit̄. Ad quē cū vētū ē ne mediocriter qdē peritus falli pōt: qa pre-
mētī nihil renitit̄. Vbi eo vētū ē: iclināda acus ad ipsā suffusionē ē. leuiterq; ibi verti &
paulatī eā deducere ifra regionē pupillæ debet. Vbi deīde eā trāsit vehemētius iprimi:
vt inferiori pti ifidat. Si hælit: curatio expleta ē. Si subīde redit: eadē acu magis cōciden-
da: & i plures ptes dissipāda ē: quæ singulæ & facilius cōdūt̄ & mīus late officiūt. Post
hæc educēda acus recta ē: iponēdūq; est lana molli exceptū oui albū: & supra: qd̄ iflā-
mationē coerceat: atq; ita deuinciendū. Post hæc opus est quiete: abstinentia: leniū me-
dicamentorū inunctionibus: cibo: qui postero die satis mature datur primū liquido ne
maxillæ laborent: deinde iflāmatione finita tali: qualis in vulneribus ppositus ē. Qui-
bus. vt aqua quoq; diutius bibatur: necessario accedit.

De pituita oculorum.

DE pituite quoq; tenuis cursu: q oculos ifestat: quatenus medicamētis agēdum
est: iā explicui. Nūc ad ea veniā: quæ curationē ex māu postulant. Ai aduerti-
mus at̄ qbusdā nūq; liccescere oculos: sed semp humore tenui madere: quæ res
aspritudinē cōtinuat: ex leuibus momētis iflāmatioēs & lippitudines excitat: totā deni-
q; vitā hoīs ifestat. Idq; in qbusdā nulla ope adiuuari pōt. i qbusdā sanabile est. Quod
primū discrimē ē: nō offe oportet: vt alteri succurrat̄: alteri manus nō iniiciat̄. Ac primū
superuacua curatio ē i his: q ab ifantibus id viciū habēt: qa necessario mansurū est usq;
mortis diē: Deinde nō necessariū ēt in his: qbus nō multa: sed acris pituita ē. Sigdē ma-
nu nihil adiuuant̄. medicamētis & uictus rōne: quæ crassiorē pituitā reddit: ad sanita-
tē pueniūt. Lata ēt capita uix medicinę patēt. Tū itereft uene pituitā emittāt: q iter cal-
uariā & cutē sunt: an quæ inter mēbranā cerebri & caluariā. Superiores fere p tpa ocu-
los rigant. iferiores p eas mēbranas: quæ ab oculis ad cerebrū tēdūt. Potest at̄ adhiberi
remediū his: quæ supra os fluūt: nō pōt his: quæ sub offe. Ac ne his qdē succurrit̄: qbus

pituita vtrinq; descendit: quia leuata altera parte nihilominus altera iſeſtat. Quid ſit
 at hoc rone cognoſcitur. Raſo capitea medicamēta: quibus in lippitudine pituita ſu-
 ſpēditur: a ſupercilijs vſq; ad verticem illini debēt. Si ficci oculi eſſe cōperunt apparet
 per eas venas: quæ ſub cute ſunt: irrigari. Si nihilominus madēt: manifeſtū eſt ſub oſſe
 descendere. Si ē humor: ſed leuior: duplex viciū eſt. Plurimi tñ ex laboratibus reperiū-
 tur. quos ſuperiores venæ exerceant ideoq; pluribus ē opitulari licet. Idq; non in græcia
 tantūmodo: ſed in alijs quoq; gentibus celebre eſt: adeo vt nulla medicinæ pars ma-
 gis per nationes quoq; expoſita ſit. Reperti in græcia ſunt qui nouē lineis cutē capitis
 inciderēt: duabus in occipitio rectis: vna ſuper eas trāſuerſa: dein duabus ſuper aures:
 vna inter eas itē trāſuerſa: tribus inter verticē & frontē rectis. Reperti ſunt qui a capite
 recte eas lineas ad tpa diducerēt: cognitiſq; ex motu maxillæ muſculloꝝ initijs: leui-
 ter ſup eos cutē inciderēt: inductiſq; p̄ retuſos hamos oris iſererent linamenta: vt ne-
 q; inter ſe cutis antiqui fines cōmitterent & in medio caro increſceret: q̄ uenas ex qbus
 hūor ad oculos tranſiret: astringeret. Quidā ē atramēto duas linea duxeret a media
 aure ad mediā alteram aurē. deinde a naribus ad verticem. Tum vbi lineæ committe-
 bantur ſcalpello inciderūt & poſt ſanguine fuſo os ibidē aduſſerūt. Nihilominus autē
 & in tēporibus & inter frontē atq; caluariā eminetibus venis idē candēs ferrū admoue-
 rūt. Frequens curatio eſt venas in tēporibus adurere: quæ fere q̄dem in cuiſmodi malo
 tumēt: ſed tñ vt inflent magiſq; ſe oſtēdant: ceruix ante modice deligāda eſt tenuibus-
 q; ferramētis & retuſis uenæ adurēdæ: donec in oculis pituitæ curſus conquieſcat. Id
 n. ſignū ē quaſi excæcatoꝝ itinerū p̄ quæ humor ferebat. Valentior tamen medicina
 eſt: vbi tenues cōditæq; venæ: ideoq; legi nō poſſunt. Eodē mō ceruice deligata retento
 q; ab ipſo ſpiritu quo magis venæ p̄deāt: atramento notare eas cōtra tēpora & iter ver-
 ticē ac frontem. deinde ceruice reſoluta q̄ notæ ſunt uenas incidere & ſanguinē mittere.
 Vbi ſatis fluxit: tenuibus ferramentis adurere. Cōtra tēpore quidē: timide: ne ſubiecti
 muſculi qui maxillas tenent ſentiāt. inter frontē uero & uerticē: vehemēter: ut ſic ſqua-
 ma ab oſſe recedat. Efficacior tñ ē afroꝝ curatio: q̄ uerticē uſq; ad os adurūt:
 ſic vt ſquamā remittat. Sed nihil melius eſt quā qd̄ in galliā quoq; comata ſit. vbi ue-
 nas in tēporibus & in ſupiore capitis pte legūt. Aduſta quō curāda ſint iam explicui:
 Nūc illud adijcio: neq; ut cruſtæ decidāt. neq; ut ulcus iſpleat̄ aduſtis uenis eſſe p̄pe-
 rādū. ne uel ſanguis erumpat: uel cito pus ſupprimat̄: cū per hoc ſicceſcere eas partes
 opus ſit: per illud exhauriri opus nō ſit. Si quando tñ ſanguis eruperit: inſtricanda me-
 dicamēta eſſe: q̄ ſic ſanguinē ſupprimant: ne adurant. Quēadmodū at uenæ deligēdæ
 ſint: quidq; lectis hiſ faciendum ſit cum uenero ad crurum uarices dicam.

De aurium morbis: qui manu & ſcalpello curant.

Caput. viii.

Uerū ut oculi multiplicē curationē etiā manus exigunt ſic in auribus admodū
 pauca ſunt: q̄ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamen euenire uel a pri-
 mo natali die p̄tinus: uel poſtea facta exulceratione. deinde per cicatricem au-
 re repleta: ut foramen in ea nullum ſit: ideoq; audiendi uſu careat. Quod ubi incidit:
 ſpecillo tentandum eſt: alte ne id repletum: an in ſummo tantum glutinatum ſit. Nā
 ſi alte eſt: p̄menti nō cedit. Si in ſūmo: ſpecillū p̄tinus recipit. Illud attingi nō oportet
 ne ſine effectus ſpe diſtētio oriat̄ neruoꝝ: & ex ea mortis periculum ſit. Hoc facile cu-
 rat. Nā qua cauū eſſe debet: uel medicamētum aliquod iſponēdū eſt exaurentibus uel
 candente ferro apiendū. uel ē ſcalpello iniſciendū. Cūq; id patefactū. & iam ulcus pu-
 rū ē: coiciēda eo pinna eſt illita medicamēto cicatricē inducēte: circaq; idē medicamē-

tum dandū: vt cutis circa pinnā sanescat. quo fit vt ea remota postea facultas audien-
di sit. At vbi aures: in viro puta: pforatæ sunt & offendūt: trajcere id cauū celeriter cā
dente acufatis est: vt leniter eius ora exulcerēt: aut et adurēte medicamēto idē exulce-
rare: postea deide iponere id qd purget: tū qd cū locū replcat & sic cicatricē inducat.
Quod si magnū id foramen ē: sicut solet esse in his: qui maiora pōdera aurib⁹ gesserūt:
incidere qd sup̄ est ad extremum oportet: supra deide oras scalpello exulcerare: & po-
stea suere: hac medicamētū: quo id glutinet: iponere. tertiū ē: si qd ibi curti ē: sarcire: q̄
res cū i labris quoq; & narib⁹ fieri possit: eandē et rōnē habeat: simul explicanda ē.

¶ **C**urta i auribus labrisq; hac naribus quomodo sarciri & curari possint. Caput viiij.

Curta igit in his tribus: ac si qua parua paria sunt: curari possunt. Si q̄ maiora
sunt aut nō recipiūt curationē: aut ita p hāc ipsā deformant: vt minus ideco-
ra ante fuerit. Atq; in aure qdē & naribus deformitas sola timeri pōt. In labris
vero si nimū cōtracta sunt: vsus quoq; necessarij iactura fit: quia minus facile & cibis
assumit & sermo explicat. Neq; enim creat ibi corpus: sed ex vicino adducitur. qd in
leui mutatiōe & nihil eripe & fallere oculū pōt. i magna nō pōt. Neq; senile at corpus:
neq; qd mali habitus ē: neq; in quo difficulter vlcera sanescunt: huic medicinæ idoneū
est. quia nusq̄ celerius cancer occupat aut difficiliter tollit. Ratio curationis eiusmodi
ē. Id qd curatū ē in quadratū redigere: ab iterioribus eius angulis lineas trāsuerfas in-
cidere: q̄ ceteriorē partē ab ulteriore ex toto diducāt: deide ea quæ sic resoluiamus i vnū
adducere. Si nō satis iungunt: vltra lineas quas ante fecimus: alias duas lunatas & ad
plagā cōuersas imittere: qb⁹ sūma tm̄ cutis diducat. sic. n. fit vt facilius qd adducit seq̄
possit. qd nō vi cogendū ē: sed ita adducēdū: vt ex facili subsequat: & dimissū nō mul-
tū recedat. Interdū at ab altera pte cutis haud oīno adducta: deformē quē reliqt locū
reddit. Huiusmodi loci altera pars icidēda: altera intacta habēda ē. Ergo neq; ex imis
auribus: neq; ex medio naso imis venarū partibus: neq; ex angulis labrorū quicq̄ attra-
here tētabimus. Vtrinq; autē petemus: si qd sūmis auribus: si qd imis: si quid aut me-
dio naso: aut medijs naribus. aut medijs labris decrit. Quæ tm̄ interdū etiā duobus lo-
cis curata esse cōsuerūt. Sed eadē ratio curādi est: si cartilago in eo qd incisū ē eminent:
excidēda ē. Neq; enim aut glutinat. aut acuto tuto trajcit. Neq; longe tm̄ excidi debet.
ne iter duas oras liberæ cutis: vtrinq; coitus puris fieri possit. Tū iuncte orę iter se sien-
dæ sunt vtrinq; cute apprahēsa: & q̄ priores lineæ sunt: ea quoq; futuræ iniiciendæ sūt.
Siccis locis. vt in naribus: illita spuma argenti satis p̄ficat. In vltiores uero lunatasq;
plagas linamentū dandū est: vt caro increfcens vulnus impleat. sūmaq; cura qd ita futū
est: tuendū esse: apparere ex eo pōt: qd de cancro supra posui. Ergo et tertio quoq; die
louendū erit uapore aquæ calidæ. rursusq; idē medicamentū iniiciendū: fereq; septimo
die glutinatū est. Tum futuræ eximi: & vlcus ad sanitatem p̄duci debent.

¶ **D**e polypi curatione per ferrum.

¶ **C**aput. x.

Polypū: vērō qui in naribus nascit: p̄cipue ferro curari iam alias posui. Ergo
etiā hunc ferramento acuto in modū sphathæ facto resoluerē ab offe oportet
adhibere diligentia ne infra cartilago lædatur: in qua difficilis curatio est. Vbi
abscissus est: vnco ferramēto extrahendus ē. Tum iplicitū linamētū: vel aliquid ex pe-
nicillo respergendum est medicamento: quo sanguis supprimitur: eoq; nares leniter
implendæ. Sanguine snppresso: linamēto vulnus purgandū est. Vbi purum ē. eo pinna
eodem modo quo in aure suprapositū est: medicamēto illita: quo cicatrix inducit:
intus demittenda: donec ex toto id sanescat.

De ozena.

AD autē vitiū: qđ ozena a græcis vocat̃: si medicamētis nō cederet: quēadmo-
dū manu curādū esset apud magnos chirurgos nō repperi. Credo quia res ra-
ro ad sanitatē satis p̃ficit cū aliqđ in ipsa curatione tormētum habeat. Apud
quosdā tñ positū ē vel sutilē fistulā vel enodē scriptoriū calamū in narē esse coiciēdū do-
nec sursum ad os p̃ueniat: tū p̃ id tenue ferramētū candēs dandū esse ad ipsū os. deide
adustū locū purgādū esse æruginē & melle. Vbi purus ē: lycio ad sanitatē pducendū.
Vel narē incidēda eē ab vna pte ad os: vt & cōspici locus possit & facilius cādens ferra-
mētū admoueri. Tū sui narē debere. & adustū qđē vlc? eadē rōne curari. Sutura vero
illini vel spūa argēti vel alio glutināte. ¶ De oris vicijsq̃ māu & ferro curat̃. Caput. xii.

De dentibus.

IN ore quoq; qđā manu curant̃. Vbi in primis dētes nōnūq̃ mouentur mō p̃p
radicū ibecillitatē mō p̃pter gingiuarū arescientiū viciū. Oportet in vtrolibet
candēs ferramētū gingiuis admouere vt leuiter attigat: nō vt insidat. Adustę
gingiuarū melle illinēda & mulso eluēda sūt. Vt pura vlcera eē cœperūt arida medica-
mēta ifricanda sūt ex his q̃ reprimūt. Si vero dens dolores mouet: eximiq; eū: q̃a me-
dicamēta nihil adiuuāt: placuit: circūdari debet. vt gingiua ab eo resoluat̃. Tum is cō-
cutiēdus ē. Ea q; faciēda donec bene moueat̃. Nā dens hærēs cū summo periculo euē-
lit̃: ac nōnunq̃ maxilla loco mouet̃. Idq; ēt maiore piculo in superioribus dētibus sit: q̃a
pōt tēpora oculos ue cōcutere. Tū si fieri pōt manu: si minus: forfice dens excipiēdus:
Ac si exesus ē: ante: id foramē vel linamēto: vel bene accōmodato plūbo replēdū ē: ne
sub forfice cōfringat̃. recta uero forfex ducēda est: ne iflexis radicibus: os carū: cui dēs
inhæret pte aliq̃ frangat̃. Neq; ideo nullū eius rei piculū ē: vtiq; in dētibus breuibus q̃
sere lōgiores radices habēt. Sæpe enim forfex cū dentē cōprehēdere nō possit: aut fru-
stra cōprehēdat: os gingiuarū prehēdit & frāgit. Protinus at̃ vbi plus sanguinis p̃fluit:
scire licet aliqđ ex osse fractū eē. Ergo specillo cōquirēda ē testa quæ recessit & vossella
p̃trahēda ē. Si nō seq̃t̃ incidi gingiua debet donec labās ossi testa recipiat̃. Quod si fa-
ctū statū nō est: indurescit extrinsecus maxilla: ut his hiare nō possit. Sed iponendū ca-
lidū ex farina & fico cataplasma ē donec ibi pus moueat̃. Tum incidi gingiua debet:
Pus quoq; multū p̃fluēs ossis fracti nota ē. Itaq; ēt tū id extrahi conuenit. Nōnunq̃ ēt
eo læso fistula fit quæ eradi debet. Dēs at̃ scaber qua pte niger ē: radēdus ē: illinendūq;
rosæ flore cōtrito: cui gallæ q̃rta pars & altera myrræ sit adiecta. Cōtinendūq; ore cre-
bro vinū meracum. Atq; in eo casu velādum caput: ambulatiōe multa: frictione capi-
tis: cibo nō acri ueniendū ē. At si ex ictu uel alio casu aliqđ labāt dētes auro cū his q̃ be-
ne hærēt uincēdi sunt. Cōtinendaq; ore reprimētia: ut uinū in quo malicoriū decoctū
aut in quo galla cādens eōiecta sit. Si quādo ēt in pueris alter dens nascit̃ quā prior ex-
cidat: is qui cadere debuit circū purgādus & euellēdus est. is qui natus est in locū prio-
ris quotidie digito adurgēdus dōec ad iustā magnitudinē pueniat. Quotiescūq; dē-
te exēpto: radix relicta ē: p̃tinus ea quoq; ad id facta forfice. quā rizan græci uocāt: exi-
mēda est. Tonsillas at̃ quæ post iflāmationes induruerūt antidyades aut: græcis ap-
pellant̃: cū sub leui tunica sint oportet digito circū radere & euellere. si ne sic quidem
resoluunt̃: hamulo excipere: & scalpello excidere: tū ulcus aceto eluere: & illinere uul-
nus medicamēto: quo s̃guis supprimat̃. ¶ De uua.

UVa si cū iflāmatione descendit: doloriq; ē & sub rubicundi coloris: præcidi
sine periculo non pōt. Solet enim multū sanguinē effundere. Itaq; melius est
his uti: quæ alias p̃posita sūt. Si uero iflāmatio quidem nulla est nihilomi

nus at ea ultra iustum modum apertita deducta est: & est tenuis: acuta. alba: praecidi debet. Itemque si ima: liuida & crassa: summa: tenuis est. Neque quicquam commodius est quam vulsella prehendere: sub eaque quod volumus excidere. Neque enim vllum periculum est ne plus minusue praecidatur: cum liceat tantum infra vulsellam relinquere: quantum inutile esse manifestum est. idque praecidere quo longior vna est quam esse naturaliter debet. Post curationem eadem facienda sunt: quae in tonsillis proxime posui.

De lingua.

Ingua vero quibusdam cum subiecta parte a primo natali die iuncta est: qui ob id ne loqui quidem possunt: horum extrema lingua vulsella praehendenda est: sub eaque membrana incidenda: magna cura habita: ne venae quae iuxta sunt: violenter: & profusione sanguinis noceant. Reliqua curatio vulneris in prioribus posita est: Et plerique quidem ubi conseruerunt loquuntur: Ego autem cognoui qui succisa lingua cum abinde super dentes eam premeret: non tamen loquendi facultatem consecutus est. A deo in medicina etiam ubi perpetuum est quod fieri debet: non tamen perpetuum est id quod sequi conuenit.

De abscessu sub lingua.

Sub lingua quoque interdum aliquid abscedit: quod fere consistit in tunica: doloresque magnos mouet. quod si exiguum est incidi semel satis est. si maius: summa cutis usque ad tunicam excidenda est. deinde utriusque horum hamulis excipienda: & tunica vndique circumdata liberanda est: magna diligentia pro oem curationem habita: ne qua maior vena incidatur.

De labris.

Labra autem saepe finduntur: eaque res habet cum dolore etiam hanc molestiam: quod sermo prohibetur. qui subinde eas rimas cum dolore diducendo sanguinem citat. Sed has: si in summo sunt: medicamentis curare commodius est. quam ad vlcera oris fuerit. Si vero altius descenderunt: necessarium est tenui ferramento adurere. quod spathae simile quasi transcurrere: non imprimi debet. Postea facienda eadem sunt quae in auribus adustis exposita sunt.

De ceruicis vicijis & curatione.

Caput tertiumdecimum.

At in ceruice inter cutem & asperam arteriam tumor increfcit: brochocelen graeci uocant. quo modo caro habes: modo humor aliquis mellis aquae uel similis includitur. interdum et minutis ossibus pili in mixti. Ex quibus quicquid est quod tunica continetur potest adurere medicamentis curari quibus summa cutis cum superiecta tunica exeritur. Quo facto siue humor est: profluit. siue quod densius: digitis educitur. tunc vlcus sub linamentis sanescit. Sed scalpelli curatio breuior est. Medio tumor vna lenia inciditur usque ad tunicam. Deinde viciosus sinus ab integro corpore digito separatur: totusque cum uelamento suo eximitur. Tunc aceto: cui uel sale uel nitru aliquid adiecit: eluitur. oraque una sutura iunguntur ceteraque eademque quae in alijs futuris super iniiciuntur. Leniter deinde: ne fauces urgeat: deligatur si quando autem tunica eximi non potuerit: itus inspersione: adurere: linamentisque curandum est ceteris per mouentibus.

De umbilici vicijis.

Caput quartumdecimum.

Sunt etiam circa umbilicum plura uicia. de quibus propter raritatem iter auctores parum constat. Verisimile est autem id a quoque praetermissum quod ipse non cognouerat: a nullo id quod non uiderat: fictum. Comune omnibus est umbilicum in decore prominere. Cause requiruntur. Meges tres has posuit. Modo intestinum eo irrumperet. modo omentum: modo humor. Sostratus nihil de omento dixit. Duobus his adiecit: carnem ibi interdum increfcere: eaque modo integram esse: modo carcinomati simile. Gorgias ipse quoque omenti mentionem omisit. Sed eadem tria causatus spiritum quoque interdum eo dixit irrumperet. Heron omnibus his quattuor positus & omenti mentionem habuit & eius quod simul & omentum & intestinum habuerit. Quid autem horum sit: his indicijis cognoscitur. Vbi intestinum

Mages
Sostratus
Gorgias
Heron

plapsum ē: tumor neq; durus neq; mollis est oī frigore cōminuit: nō solū sub oī calo-
re: sed et retēto spiritu crescit. Sonat iterdū: atq; vbi resupinatus est aliq; delapso inte-
stino ipse defidit. Vbi vero omentū ē. cætra similia sūt: tumor mollior & ab ima par-
te latus: extenuatus in verticē ē. si q; apprehendit: elabit. Vbi vtrunq; ē: inditia quoq;
mixta sunt: & inter vtrūq; molliēs. At caro durior ē: sempq; et resupinato corpore tu-
met: p̄mentiq; nō cedit: prioribus facile cedētibus. Si viciosa est easdem notas habet:
q̄s i carcinomate exposui. Humor at si præmit. circūfluit: At spiritus p̄suis cedit: sed
ptinus redit resupinato quoq; corpe tumorē in eadē figura tenet. Ex his id q; ex spiritu
viciū ē: medicinā non admittit. Caro quoq; carcinomati similis cū piculo tractat. Ita-
q; omittēda ē Sana excidi debet: idq; vulnus linamētis curari. Humorē qdā vel inciso
sumo tumore effundūt: & vulnus hisdē linamētis curāt. In reliq; variæ sniæ sunt. Ac
resupinādū quidē corpus esse res ipsa testat. vt in vterū. siue intestinū: siue omentū ē:
delabat. Sinus vero ūbilici tū vacuus a qbusdā duabus regulis exceptus ē: vehemen-
terq; earū capitibus deligatis ibi emoritur. A qbusdā ad imū acu traiectatur duo lina
ducēte. deinde vtriusq; lini duobus capitibus diuersæ partes astringunt. Quod i vna
quoq; oculi fit. Nā sic id qd supra vinculū est: morit. Adiecerūt qdā vt anteq̄ vicirēt:
sumū vna linea iciderēt: exciderētq; quo facilius digito demisso qd illuc irrupisset: de-
pellerēt. tū deide vixerūt. Sed abūde ē: iubere spiritū cōtinere: vt tumor quātus maxi-
mus esse pōt: se ostēdat. tū imā basim eius atramēto notare: resupinatoq; hoie: digitis
tumorē eū premere: vt si quid delapsū nō est: manu cogat. Post hæc umbilicum attra-
here: & qua nota atramēti est lino vehemēter astringere. Deide partē superiōrē aut me-
dicamētis aut ferro adurere donec emoria. Atq; ut cætera usta ulcus nutrire. Idq; nō
solū ubi intestinū uel omentū uel vtrunq; ē: sed et ubi humor ē: optime pficit. Sed ante
qdā uisenda sunt: ne qd ex vinculo piculū sit. Nā curatiōi neq; infans: neq; aut robu-
stus annis: aut senex aptus ē: sed a septimo fere anno ad quartūdecimū. Deinde ei cor-
pus idoneū est id: qd integrū est. At qd mali habitus est: quodq; papulas: ipetigines:
similiaq; habet idoneū non ē. Leuibus quoq; tumoribus facile subuenit. At in eorum
qui nimis magni sūt curatiōe piculū ē. Tēpus at anni & autūnale & hibernū uitandū
est. Ver idoneū maxie est. Ac prima æstas nō aliena est. Præter hæc abstinere pridie de-
bet. Neq; id satis est. Sed aluus quoq; ei ducēda est: quo facilius oīa q̄ excesserunt: itra
aluū cōlidāt.

Quo aqua hydropicis emittatur:

Caput. xv.

A Quā his q; hydropici sunt emitti oportere alias dixi. Nūc quēadmodū id fiat
dicendū. Quidā at qui sub ūbilico fere quattuor interpositis digitis a sinistra
pte. Quidā ipso umbilico pforato. facere cōsuerūt. Quidā cute primum adū-
sta. deinde iteriore abdomine iciso. quia qd p ignē diuisū est: minus celeriter coit. Et-
ramētū at demittit: magna cura habita ne qua vena incidatur. Id tale esse debet: ut fe-
re tertiā digiti partē latitudo mucronis impleat. Demittēdūq; ita est. ut mēbranā quoq;
trāseat: qua caro ab iteriore pte finit: eo tū plūbea aut ænea fistula coiciēda ē: uel recur-
uatis in exteriorē pte labris. uel in media circū surgēte: qdā mota: ne tota intus delabi
possit. huius ea pars q̄ itra paulo lōgior esse debet quā q̄ extra: ut ultra ulteriorem mē-
branā pcedat: p hāc effundēdus humor ē. Atq; ubi maior p̄s eius euocata ē: cludenda
demisso linteolo fistula ē. & i uulnere: si id ustū nō ē: reliquēda. Deide p īsequētes dies
circa singulas heminas emittēdū: dōec nullū aq̄ uestigiū appareat. Quidā tñ etiā non
usta cute ptinus fistulā recipiūt & sup vulnus spongiā exp̄sā deligāt. Deide postero
die rursus fistulā demittūt qd recēs uulnus paulū diductū patit: ut si qd hūoris supest
emittat. Idq; bis ita fecisse cōtēti sūt. De itestioq; uulneratoq; curatiōib; Caput. xvi.

Nonnūquā at v̄eter ictu aliquo p̄foratur: sequiturq; vt ītestina euoluant̄. Quod vbi icidit: p̄tinus cōsiderādū est: an ītegra ea sint: deīde an his color suus maneat. Si tenuius ītestinū p̄foratū ē: nihil p̄fici posse iā rettuli. Latius ītestinū sui p̄t: non qd̄ certa fiducia sit: sed qd̄ dubia spes: certa desperatione sit potior. Interdū enī glutinat̄. Tū si vtrūlibet ītestinū liuidū aut pallidū aut nigrū ē. qbus illud quoq; necessārio accedit: vt sensu careat: medicina oīs inanis ē. Si vero adhuc ea sui coloris sunt: cū magna festinatione succurēdū ē. Momēto enī alienātur externo & īsucto spiritu circūdata. Resupinādus at homo ē coxis erectiorib⁹. Et si angustius vulnus ē: quā vt ītestina cōmode refūdāt̄: icidēdū ē donec satis pateat. Ac si iā licciora ītestina sunt: pluenda aqua sunt: cui paulū admodū olei sit adiectū. Tū minister oras vulneris leuiter diducere manibus suis vel ēt duob⁹ hamis mēbranæ interiori iniectis debet. medicus priora semp ītestina q̄ posteriora p̄lapsa sunt: cōdere. Sic vt orbiū singulorū locū seruet. Repositis oīb⁹: leniter homo cōcutiēdus ē. Quo fit vt p̄ se singula ītestina ī suas sedes diducātur: & inibi cōfidāt. His cōditis omētū quoq; cōsiderādū. ex quo si qd̄ iā nigri & emortui ē: forfice excidi debet. Si qd̄ integrū ē leuiter sup ītestina diduci. futura at neq; sūmæ cutis: neq; īterioris mēbranæ p̄ se satis p̄ficit: sed vtriusq;. Et quidē duob⁹ linis viciēda ē īpissior quā alibi q̄a & rūpi facilius motu ventris p̄t: & non atq; magnis īflāmatioīb⁹ pars ea exposita ē. Igit̄ in duabus acubus filia coiciēda eaq; duabus manibus tenēda: & prius īteriori mēbranæ futura iniicienda ē: sic vt sinistra māus ī dexteriore ora: dextra ī sinistēre a p̄cipio vulneris orsa: ab īteriori p̄te in exteriorē acū imittat. Quo fit vt ab ītestinis ea p̄s semp acū longe sit: quæ retusa ē. semel vtraq; p̄te traicta p̄mutandæ acus iter manus sūt: vt ea sit ī dextra q̄ fuit ī sinistra ea veniat ī sinistrā: quam dextra cōtinuit. Iterūq; eodē mō p̄ oras imittendæ sunt. Atq; ita tertio & quarto: deincepsq; p̄mutatis iter manus acubus icludēda plaga. Post hæc eadē filia eadēq; ad cutē transferēda. Similiq; rōne ei quoq; p̄ti vtraq; futura iniicienda semp ab īteriori p̄te acubus ueniētibus: semp iter manus traictis. Dein glutinantia iniicienda. Quibus aut spōgiā aut succidā lanā ex aceto īpressam accedere debere manifestius ē: quam ut semp dicendū sit. Impositis his leuiter deligari uenter debet.

De īteriori p̄te abdominis rupta: & qua rōne curanda sit.

Caput. xvij.

Interdū tñ uel ex ictu aliquo: uel retēto diutius spiritu: uel sub graui fasce īterior abdominis mēbrana superiore cute ītegra rūpitur. Quod scēminis quoq; ex utero saepe euenire cōsueuit: sitq; p̄cipue circa ilia. sequitur at cū superior caro mollis sit: ut non satis ītestina cōtineat: hisq; intēta cutis: īdecora itumescat. Atq; id quoq; aliter ab alijs curatur. Quidā enī p̄ acū duob⁹ linis ad īmam basim imissis: sic utrinq; deuiciūt quēadmodū & in ūbilico & ī vna positū ē: ut q̄quid super uinculum ē: emoriāt̄: qdā mediū tumorē excidūt ad similitudinē myraci folij. qd̄ semp eodē mō seruādū esse iā posui: & tū oras futura iungūt. Cōmodissimū ē autē resupinato corpore: experiri manu qua parte his tumor maxie cedat. quia necesse ē ea parte rupta mēbrana sit: quaq; ītegra ē: ea magis obnitat̄. tū qua rupta uidebit̄. imittēda scalpello duæ tunicæ sup̄ ut exciso medio īterior mēbrana utriq; recentē plagā habeat. quia qd̄ uetus ē: futura nō coit loco patefacto. Si qua parte mēbrana nō nouā plagā: sed ueterē habet: tenuis excidenda habena est: quæ tantum ora eius exulceret. Cætera: quæ ad futuræ reliquam curationem pertinent: supra cōprehensa sunt.

De uaricibus uentris.

Pæter hæc euenit: ut ī quorūdā uētrib⁹ uarices sint. q̄rū quia nulla alia curatio ē. quā q̄ ī cruribus esse cōsueuit tū eā partē explanaturus: hāc quoq; eo differo.

De testiculorum natura & morbis eorum.

Caupt. xviii.

Quoniam autem ad ea, quae in naturalibus partibus circa testiculos oriri solent, quae quo facilius explicentur: prius ipsius loci natura paucis proponenda est. Igitur testiculi simile quiddam medullis habent. Nam sanguinem non emittunt & omni sensu carent. Dolent autem in ictibus & inflammationibus tunicae: quibus hi continentur. Dependunt vero ab inguinibus per singulos nervos, quos cremasteras Graeci nominant cum quosque utroque binae descendunt & venae & arteriae. Haec autem tunica conteguntur tenui: nervosa: sine sanguine alba: quam Aegyptienses a Graecis nominant. super eam valentior tunica est quae interiori vehementer ima parte inheret: dario Graeci vocant. Multae deinde membrulae venas & arterias eoque nervos comprehendunt. Atque iter duas quoque tunicas superioribus partibus leues: parvulaeque sunt. Haec tenus propria utriusque testiculo & velamenta & auxilia sunt. Communis deinde utriusque: omnibusque interioribus linus est: qui iam conspicitur a nobis, oscheon Graeci: scrotum nostrum vocant: isque ab ima parte medijs tunicis leuiter inexus est: a superiore tantum circumdatus est. Sub hoc igitur plura vicia esse consueverunt. Quae modo ruptis tunicis: quas ab inguinibus incipere proposui: modo his integris sunt. siquidem interdum vel ex morbo primum inflammantur deinde postea potere abrumpuntur. vel ex ictu aliquo praeputius rumpuntur tunicas: quae diducere ab inferioribus partibus intestina debuit. tunc potere eo devoluit aut omittit aut est intestinum. Atque ibi reperta via: paulatim aut ab inguinibus inferiores quoque partes missum subinde nervosas tunicas: & ob id eius rei patientes diducit entero coelen & epiplocoelen Graeci vocant: apud nos ideorum: sed commune his herniae nomen est. Deinde si descendit omittit: nunquam in scroto tumor tollitur: siue inedia fuit: siue corpus huc illuc converteretur: aut aliquo modo collocatum. Itemque si retentus est spiritus: non magnopere incrementum accipit. tactu vero inaequalis est & mollis & lubricus. At si intestinum quoque descendit: humor his sine inflammatione modo minuitur: modo incrementum accipit. Estque sere sine dolore. & cum congescit aliquis aut iacet: interdum ex toto desinit: interdum sic dividitur: ut in scroto exiguae reliquiae maneant. At si clamore & facietate & si sub aliquo potere his homo nixus est. crescit. frigore omni contrahitur: calore diffunditur. Estque tunc scrotum & rotundum & tactu leve. idque quod subest: lubricum est: si pressum est: ad inguine revertitur. dimissumque iterum cum quodam quasi murmure devolvitur. Et id quod in leuioribus malis evenit. Nonnumquam autem stercore accepto vastius tumet: retro compelli non potest: affertque tunc dolorem & scroto & inguinibus & abdomini. nonnumquam stomachus quoque affectus: primum ruffa bile per os reddit: deinde viride: quibusdam est nigra. Integris vero membranis interdum eam partem humor distrigit. Atque eius quoque species duae sunt. Nam vel inter tunicas is incrementum accipit: vel in membranis quae ibi circa venas & arterias sunt. ubi haec grauatam occulauerunt. Ac ne ei quod humoris: quae inter tunicas est: una sedes est. Nam modo inter summam & mediam: modo inter mediam & imam consistit. Graeci communi nomine quicquid est hydrocoele appellat. nostri ut scilicet nullis discriminibus satis cognitis: haec quoque sub eodem nomine: quo priora habent. Signa autem quaedam communia sunt: quaedam propria. Communia quibus humor deprahenditur. Propria: quibus locis humor subesse dicimus. Si tumor est nunquam ex toto se remittens: sed interdum leuior: aut prope famem: aut prope febriculam maximeque in pueris: hisque mollis est. si non nimis humor subest. At si his vehementer incrementum accipit: renititur sic ut uterus repletus & arte astrictus. Venae quoque in scroto inflantur: & si digito pressissimus: cedit humor: circumfluentisque id quod non premitur: attollit & tanquam in vitro cornu per scrotum apparet. isque quantum in ipso est: sine dolore est. Sedes autem eius sic deprahenditur. si iter summam mediam tunicam est: cum digitis duobus pressissimus: paulatim humor iter eos revertens subit. scrotum ipsius albidius est. Si ducitur: aut nihil aut parvulum intenditur. testiculus ea parte neque visu neque tactu sentitur. At si sub media tunica est: intestinum scrorum magis se attollit: adeo ut superior coles sub tumore eo delitescat. Praeter haec quoque integris tunicis ramex inascitur: cyrsocoele Graeci appellat. Venae

cremaster
epiploides
dario

oscheon scrotum

itumescūt: hæ quoq; itortæ cōglomeratæq; ad superiorē partē: vel ipsū scrotū implēt vel mediā tunicā vel imā. Interdū ē sub ima tunica circa ipsū testiculū neruūq; eius icrescunt. Ex his ea q̄ in ipso scroto sūt: oculis patēt. hæ vero q̄ mediæ imæ ve tunicæ ifidēt: vt magis cōditæ: nō atq; qdē cernūt: sed tñ ēt visui subiectæ sūt: præter quā qd' & tumoris aliqd ē p venarū magnitudine & mō & id p̄menti magis renitiē: ac per ipsos venarū toros inæquale ē: & qua pte id ē: testiculis magis iusto depēdet. Cū vero ēt sup ipsū testiculū neruūq; eius id malū icreuit: aliquāto lōgius testiculus ipse descēdit: minorq; altero fit: vt pote alimēto amisso. Raro sed aliquādo caro quoq; iter tunicas icrescit sarcocoelen græci vocāt interdū ēt ex iflāmatione tumet ip' e testiculus ac febres quoq; afferet: & nisi celeriter ea iflāmatio cōquicuit: dolor ad inguina atq; illa puenit. ptesq; hæ itumescūt. neruus: ex quo testiculus depēdet: plenior fit: simulq; indurefcit super hæc: inguen quoq; nō nunquam varices implent. bubonocoelen appellant.

¶ De testiculorū curationibus cōmunibus & primo de incisione & curatione inguinis vel scroti.

Caput. xix.

His cognitis de curatiōe dicendū ē: i qua quædā cōmunia oium sunt: qdā ppria singulorū. Prius de cōmunibus dicā. Loqr̄ aut nūc de his q̄ scalpellū desiderāt. Nā quæ uel sanari nō possint: vel aliter nutriri debeāt: dicendū erit simul ad species singulas venero. Incidūt aut interdū inguē interdū scrotū. In vtraq; curatiōe hō ante triduū. bibere aquā pridie abstinere ēt a cibo debet ipso aut die collocari supinus deide si inguen icidēdū ē. idq; iā pube cōtegit: ante radendū ē: & tū extēto scroto: vt cutis inguinis itenta sit: id incidēdū sub imo vētre: q̄ cū abdomine tunicæ inferiores comittūtur. Aperiēdū at audacter ē donec sūma tunica. q̄ ipsius scroti ē incidat: pueniat q; ad eā q̄ media ē plaga facta. Foramē deorsū uersus subest. In id demittēdus ē sinistra manus digitus idex: vt diductis iterueniētibus mēbra nullis simul laxet. Minister aut sinistra manu cōprahēso scroto sursum uersus eū debet extēdere. & quā maxie ab inguinibus adducere: primū cū ipso testiculo: dū medicus oēs mēbranulas q̄ sup mediā tunicā sūt: si digito diducere nō pōt: scalpello abscidat: Deinde sine eo vt his de lapsus ipsi plagæ iungat: digitoq; ide p̄mat: & super vētrē cū duab⁹ suis tunicis collocet. Inde si q̄ viciosa sūt circūcidēda sunt. In qbus cū multæ venæ discurrāt tenuiores qdē p̄cidi p̄tinus possūt: Maiores vero ante lōgiore lino deligādē sūt: ne piculose sanguinē fūdāt. Si media tunica vexata erit: aut sub ea malū icreuerit: excidēda erit sic: vt alte ad ipsum inguē p̄cidat. Infra tñ nō tota demēda ē. Nā qd' ad basim testiculi uchemēter cum ima tunica cōnexū ē: excidi sine sūmo piculo nō pōt. Itaq; ibi relinquēdū ē. Idē i ima quoq; tunica: si læsa ē: faciēdū ē. Sed nō a sūma inguinis plaga: verū ifra paulū ea abscidenda: ne læsa adominis mēbrana iflāmationes moueat. Neq; tñ nimiū ex ea sursum relinquendū ē: ne postea sinuet & sedē cidē malo præstet. purgatus ita testiculus p ipsā plagam cū uenis & arterijs & neruo suo leuiter demittēdus ē uidēdū q̄ ne sanguis iscrotū descēdat: neue cōcretus aliquo loco mācat. Quæ ita fiet: si uēis uiciēdo medicus p̄spexerit. Lina qbus capita earū cōtinebūt: extra plagā depēdere debebūt. q̄ pure orto sine ullo dolore excidēt. Ipsi aut plagæ injiciēdæ duæ fibulæ sunt: & insuper medicamentū quo glutinētur: Solet interdū ab altera ora necessariū esse aliqd excidi: ut cicatrix maior & latior fiat. Quod ubi icidit. linamēta super nō fulciēda: sed leuiter tantū ponenda sūt: supraq; ea quæ iflāmationē repellāt: idest ex lacto uel lana succida uel spongia. Cetera eadē q̄ ubi pus moueri debet: adhibēda sūt. At cū infra icidi oportet: resupinato homine subiicienda sub scroto sinistra manus est: deinde id uehementer apprehendendū & incidēdū. Si paruulū est qd' nocet: modice ut tertia ps integra ad sustinendum testi-

culū infra relinquat. Si maius ē: et amplius: vt paulū tantū mō ad imū: cui testiculus in
 sidere possit integrū maneat. Sed prio rectus scalpellus quā leuissima māu teneri de-
 bet: dōec scrotū ipsum diducat. Tum inclinādus mucro ē: vt trāsuersa mēbrana secet:
 quæ iter summā mediāq; tunicā sunt. At si viciū ī pximō ē. mediam tunicā attingi nō
 oportet. Si sub illa quoq; cōdit. et illa incidenda ē: sic: vt tertia quoq; si illa viciū tegit.
 Vbiq; repertū malū ē: ministrū ab inferiorē pte exprimere moderate scrotū oportet:
 medicū digito: manubriolo: vel scalpello diductā inferiorē pte tunica extra collocare.
 deinde eā ferramēto quod ad similitudinē curuū vocāt: incidere: sic vt intrare duo digi-
 ti index & medius possint. His deinde cōiectis excipienda reliqua pars tunicæ: & inter
 digitos scalpellus imittendus est. eximendūq; aut effundendū quicquid est noxiū quā
 cūq; at tunicā quis violauit: illā quoq; debet excidere. ac mediam quidē. vt supra dixi:
 quā altissime ab inguine imā at paulo infra. Cæterū ante q̄ excidantur hæ quoq; vinciri li-
 no summe debēt. & eius lini capita extra plagā relinquēda sunt: sicut in alijs quoq; vīs
 quæ id requisierint: Eo factō testiculus intus reponēdus est. oraq; scroti futuris inter se
 cōmittendæ: neq; paucis: ne parū glutinentur & longior fiat curatio: neq; multis: ne ī
 flāmationē augeant. Atq; hic quoq; videndū est: ne quid ī scroto sanguinis mæeat. Tū
 iponenda glutinantia sunt. Si qñ at in scrotum sanguis defluxit: aliquidue concretum
 ex eo decidit: incidi subter id debet: purgatoq; eo spongia acri aceto madens circūdari:
 Deligatur at vulnus oē: quod ex his causis factum est. Si dolor nullus est: quinq; pri-
 mis diebus non est resoluendū: sed bis die tm̄ aceto irrotāda lana vel spongia. Si dolor
 est: tertia die resoluendum: & vbi fibulæ sunt: hæ incidendæ: vbi linamētū id mutandū
 est rosaq; & vino madefaciendū id quod imponit. Si inflāmatio increfcit: adijciendum
 prioribus cataplasma ex lenticula & melle: vel ex malicorio: quod ī austero vino coctū
 sit vel ex his mixtis. Si sub his inflāmatio nō cōquirit post diē qntū multa calida aqua
 vulnus fouēdū: dōec scrotū ipsū & extenuet & rugosius fiat. Tū iponēdū cataplasma
 ex triticea farina: cui resina pinea adiecta sit. Quæ ipsa si robustus curat. ex aceto: si te-
 ner: ex melle coquēda sunt. Neq; dubiū ē quod cūq; initiū fuit. si magna inflāmatio est:
 quin ea: quæ pus mouēt: iponēda sint. Quod si pus in ipso scroto ortū est: paulū id in-
 cidi debet: vt exitus det. Linamentūq; eatenus iponēdū ē: vt foramē tegat. Inflāmatio
 ne finita. pp neruos priore cataplasmate: dein carato utēdū ē. Hæc proprie ad eiusmodi
 di vulnera p̄tinent. Cætera & in curatione & in victu similia his esse debent: quæ in alio
 quoq; vulnerum genere præcepimus.

De intestini curatione.

Caput. xx.

His p̄positis ad singulas species veniendū ē: ac si cui paruulo puero iustitium
 descēdit: ante scalpellū experiēda iunctura ē. Fascia eius rei cā fit: cui imo loco
 pila assuta ē ex p̄niculus facta: quæ ad repellēdū itestinū ipsū illi subijciē: dein
 de reliqua fasciæ pars arcū circūdat. sub quo saepe & itus cōpellit itestinū: & iter se tu-
 nicæ glutinant. Rursus si atas p̄cessit: multūq; intestini descēdisse ex tumore magno
 patet: adijciē q; dolor & vomitus q̄ ex stercore & ex cruditate eo de lapso fere accidit
 scalpellū adhiberi sine p̄nitie nō posse manifestū ē. Leuādū tātmōdo malū & per ali-
 as curationes extrahēdū ē. Sanguis mitti ex brachio debet. deinde: si vires patiunt: ipe-
 randa tridui abstinentia est. si minus certe pro vi corporis quā lōgissime. Eodem vero
 tempore sup habendū cataplasma ex lini semine: quod ante aliquis ex mulso decoxe-
 rit. Post hæc & farina hordeacea cū resina iniiciēda: & is demittēdus ī solū aquæ calidæ
 cui oleū quoq; adiectū sit: dādūq; aliquid cibi lenis calidi. Quidā et aluū ducūt. Id de-
 ducere aliquid ī scrotū pōt: educere ex eo nō pōt. Per ea vero quæ supra scripta sunt: le-

uato malo si qñ alias dolor reuerterit. eadē erūt faciēda. Sine dolore quoq; si multa in
testina plapla sunt: secari supuacuū ē: nō quo nō excludi a scroto possint nisi tñ id inflā-
matio phibuit. sed quo repulsa īguinibus īmorēt. ibiq; tumorē excitēt atq; ita fiat ma-
li nō finis sed mutatio. At ī eo quē scalpello curari oportebit: simul atq; ad mediā tuni-
cā vulnus ī inguē factū puenerit: duobus hamulis eā iuxta ipsas oras apprehēdi debe-
bit dū eductis oibus mēbranulis medicus eā liberat. Neq; n. cū piculo laedit: quā exci-
dēda ē: cū ītestinū esse nisi sub ea nō possit. Vbi deducta at erit ab īguine vsq; ad testicu-
lū icidi debebit: sic ne his ipse laedat. tū excidi. Fere tñ hāc curationē puerilis atas & mo-
dicū malū recipit. Si vir robustus ē: maiusq; id viciū ē: extrahi testiculū nō debet: sed in
sua sede pmanere. Id hoc mō fit. Inguē eadē rōne vsq; ad mediā tunicā scalpello aperit.
eaq; tunica eodē mō duobus hamis excipit: sic vt a ministro testiculus eatēus cōtineat
ne p vulnus exeat. tū ea tunica deorsū versus scalpello icidit: sub eaq; index digitus sini-
stræ māus ad imū testiculū demittit: eūq; ad plagā cōpellit. Deinde dextræ māus duo-
digiti pollex atq; index venā & arteriā & neruū tunicāq; eorū a superiore tūica diducit.
Quod si aliqua mēbranulā phibēt: scalpello resoluūt: dōc ante oculos tota iā tuni-
ca sit. Excisis quā excidēda sunt repositoq; testiculo ab ora quoq; ei⁹ vulneris: qd' in
inguē ē. demēda habēula paulo latior ē quo maior plaga sit & plus creare carnis possit.

De omenti curatione.

AT si omentū descēdit: eodē qdē mō: quo supra scriptū ē: aperiēdū īguē: diducē
dæq; tunicæ sunt. Cōsiderādū at ē: maior ne is modus: an exiguus sit. Nā qd'
paruulū ē: sup īguē ī aluū vel digito vel auerso specillo repellēdū ē. Si plus est
finere oportet depēdere quātū ex utero plapsū ē: idq; adurētibus medicamētis illinire
donec emoriat & excidat. Quidā hic quoq; duo lina acu traiiciūt: binisq; singulorū ca-
pitibus diuersas ptes astrigūt. Sub quo æque: sed tardius emoriat. Adicit tñ hic quo-
q; celeritati: si omentū sup vinculū illinitur medicamētis quā sic exedūt ne erodāt sepsa
græci vocāt. Fuerūt et q omentū forcice præciderēt: qd' ī paruulo nō ē necessariū. Si ma-
ius ē: pōt pfusionē sanguinis facere. Si qdē omentū quoq; vēis quibusdā ē maioribus illi-
gatū ē. Neq; vero si discusso vētre id plapsū forcice præcidit cū & emortuū sit & aliter
tutius auelli nō possit īde huc exēplū trāsserēdū est. Vulnus at curari. si relictū omentū
ē: futura debet. Si id amplius fuit: & extra emortuū ē: excisis oris: sic vt supra ppositū
ē. Si vero hūor itus ē: icidēdū ē: ī pueris qdē īguē nisi in his quoq; liquoris eius maior
modus phibet: ī viris vero & vbiq; multus hūor subest scrotū. Deinde si īguē inci-
sum ē: eo ptractis tunicis hūor effundi debet. Si scrotū: & sub hoc ptinus viciū ē. nihil
aliud quā humor ē effundēdus: abscidēdæq; mēbranæ sunt: si quā eū cōtinerūt: deinde
elūendū id ex aqua: quā vel salē adiectū vel nitrū habeat. Si sub media: ima ve tunica
totæ hæ extra scrotum collocandæ: excidendæq; sunt.

De ramicis curatione.

RAmex at si super ipsum scrotum est: adurentibus est tenuibus & acutis ferra-
mentis: quæ ipsis venis infigantur. cum eo ne amplius quā has urant maxieq;
ubi inter se implicare glomerantur: eo ferrum id admouendū est. tū super fari-
na ex aqua frigida subacta iniicienda est. utendumq; eo uiculo: quod idoneum esse ani-
curationibus posui. Tercio die lenticula cum melle imponenda est. post eiectis crustis
ulcera melle purganda rosa implenda: ad cicatricē aridis linamentis perducenda sunt.
Quibus uero super mediam tunicam uenæ tument incidendam inguen est: atq; tuni-
ca promouenda: ab eaq; uenæ digito uel marubiolo scalpelli separādæ. Qua parte ue-
o inhærebunt: & ab superiore & ab inferiore parte lino uinciendæ: tū sub ipsis uinculis

Caput. xxij.

præcidenda: reponendusq; testicul⁹ ē. At ubi supra terciā tunicā ramex iſedit: mediā excidi neceſſe ē. Deinde ſi duę: tres ve venę tumēt: & ita ps aliqua obſidetur: vt maiore uicio vacet: idē faciendū qđ ſupra ſcriptū ē: ut ab iſguine & a teſticulo deligatæ venæ præcidantur. iſq; cōdat. Si totū id ramex obſederit: p̄ plagā demittendus digitus index erit: ſubijciendusq; uēis: ſic ut paulatī p̄trahat atq; adducēdo: dōec iſ teſticulus par alteri fiat. Tū fibulæ oris ſic iſcidendæ ut ſimul eas quoq; uenas cōprehēdāt. Id hoc mō fit. Acus ab exteriorē pte orā uulneris p̄forat. Tū nō p̄ ipſā uenā: ſed p̄ mēbranā eius imittit: p̄ eāq; i alterā orā cōpellit. Venæ uulnerari nō debēt ne ſanguinē fundāt. Mēbrana ſemp̄ inter has uēas ē: ac neq; piculū affert: & filo cōprehēſas illas abūde tenet. Itaq; et ſatis ē duas fibulas eſſe. tū uenæ quæcūq; p̄tractæ ſūt i ipſū iſguē aduerſo ſpecillo cōprehēdi debēt. ſoluēdi fibulas tēpus iſflāmatiōe finita & purgato uulnere ē: ut una ſimul & oras & uenas cicatrix deuiciat. Vbi uero iter imā tunicā & ipſū teſticulū neruūq; ei⁹ ramex ortus ē: una curatio ē q̄ totū teſticulū abſcidit. Nā neq; ad generationē qcquā his cōfert & oibus idecore: qbusdā et cū dolore depēdet. Sed tū quoq; iſguē iſcidēdo media tunica promēda. atq; exidēda ē. idē i ima faciēdū: neruūq; ex quo teſticulus depēdet præcidendus. Poſt id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ & infra uinculum abſcidendæ ſunt.

De carne quæ iter tunicas teſticulorū Cōcreuit & de neruo idurato. **Caput. xxiii.**

Caro quoq; ſi qñ iter tunicas cōcreuit nihil dubij eſt: qñ eximēda ſit. ſed id ipſo ſcroto iſciſo fieri cōmodius ē. At ſi neruus iduruit: curari res neq; māu neq; medicamēto pōt. Vrgēt. n. febres ardētes: & aut uirides aut nigri uomitus præter hęc iſgēs ſitis & liguę aſp̄ritudo ſereq; a die tertio ſpumās bilis aluo cū roſiōe reddūt. Atq; neq; aſſumi facile eibus neq; cōtineri pōt. neq; multo poſt extreme ptes frigeſcunt tremor oriūt. māus ſine rōne extēdūt. deinde i frōte frigidus ſudor: eūq; mors ſequitur.

De ramice inguinis. **Caput. xxiiii.**

Qui uero i ipſo iſguine ramex ē: ſi tumor modicus ē: ſemel iſcidi. ſi maior: duab⁹ lineis debet: ut mediū excidat. deinde nō extracto teſticulo. ſicut i teſtine quoq; prolapſis iterdū fieri docui: colligēdæ uenæ uinciēdæ quæ ubi tunicis ihære būt & ſub his modis præcidendæ ſunt. Neq; qcquā noui curatio uulneris eius requirit.

Ad regendam glandem colis ſi nuda eſt. **Caput. xxv.**

His ad ea trāſeūdū ē: quæ i cole ipſo ſiūt: i quo ſi glās nuda ē: uulq; aliq; eā decoris cā tegere: fieri pōt: ſed expedit⁹ i puero q̄ i uiro. In eo: cui id naturale ē quā i eo: cui quarūdā gentiū more circūciſus ē: In eo cui glās parua iuxtaq; eā cutis: ſpacioſior uera ipſe coles ē: quā i quo contraria his ſunt. Curatio at eorū: qbus id naturale ē: eiufmodi ē. Cutis circa glandē apprehēdit & extēdit: dōec illā ipſā cōdat ibi q; deligat. Deinde iuxta pubē i orbē tergus iſcidi dōec coles nudeat: magna q; cura cauetur ne uel urinæ iter: uel uenæ: quæ ibi ſunt: iſcidat. Eo facto cutis ad uinculū iſclinatur nudaturq; circa pubē uelut circulus. eoq; linamēta dāt: ut caro icreſcat & id iſpleat ſatisq; uelamēti ſupra latitudo plagæ præſtat. Sed dōec cicatrix ſit: ſiſtū eſſe id debet. in medio tñ relicto exiguo uria itinere. At i eo q̄ circūciſus ē ſub circulo glādis ſcalpello diducēda cutis ab interiorē cole ē. Nō ita dolet: qā ſūmo ſoluto: deduci deorſū uſq; ad pubē māu pōt. Neq; iō ſanguis p̄fluit. Reſoluta at cutis rurfus extēdit ultra glādem: Tū multa frigida aqua fouet: emplaſtrūq; circa dat: qđ ualētē iſflāmatiōe reprimat. Proximisq; diebus ut p̄pe a fame uictus ē: ne forte eā partē ſacietas excitet. Vbi iā ſine iſflāmatiōe ē deligari debet a pube uſq; circulū. Sup glādē at aduerſo emplaſtro i poſito induci. Sic. n. fit: ut inferior pars glutinetur: ſuperior ita ſaneſcat: ne inhaereat.

Quomodo glans penis contacta aperiri poſſit.

Contra si glās ita cōrecta ē: vt nudari nō possit. Quod viciū grāci phylmosin appellāt: aperiēda ē. Quod hoc mō fit. Subter a sūma ora cutis icidit recta linea vsq; ad frenū. atq; ita supius tergitur relaxatū cedere retro pōt. Quod si parū sic pfectū ē. aut pp āgustias: aut pp duritiē tergoris: ptius triāgula forma cutis ab inferiore pte excidēda ē: sic vt vertex ei⁹ ad frenū basis ītergo extremo sit. Tū sup dāda linamēta sūt: aliaq; medicamēta: q̄ ad sanitatē pducāt. Necessariū at ē: dōec cicatrix sit: congescere. Nam ābulatio atterēdo: vlcus sordidum reddit. ¶ Infibulandi ratio.

Infibulare quoq; adolefcētulos īterdū valetudinis cā qdā cōsuerūt. Eiusq; hāc rō ē. Cutis q̄ sup glādē ē. extēdit. notaturq; vtriq; laterib⁹ atramēto q̄ pforatur deīde remittit. Si sup glādē notā reuertūt: nimis apprehēsu ē: & vltra notari debet. Si glās ab his libera ē: is locus idōeus fibulæ ē. Tū q̄ notā sūt. cutis acu filū ducēte trāsuit. eiusq; fili capita īter se deligāt. quotidieq; id mouetur dōec circa foramina cicatriculæ fiāt. Vbi hāc cōfirmatā sūt. exēpto filo fibula additur q̄ quo melior: eo leuior ē: Sed hoc qdē sēpius īter supuacua: quā īter necessaria ē. ¶ De vrinæ reddēda difficultate & de calculo: curationibusq; eorum.

Res vero īterdū cogit emoliri māu vrinā: cū illa nō reddat: aut q̄ senectute īter ei⁹ collapsū ē: aut q̄ calcul⁹: vel cōcretū aliqd ex sanguīe itus se opposuit. Ac mediocris quoq; īflāmatio sēpe eā reddi naturaliter p̄hibet. Idq; nō ī viris tantūmō: sed ī tēminis quoq; īterdū necessarium ē. Ergo aeneæ fistulæ fiūt: q̄ vt oī corpori āpliori minorq; sufficiāt. Ad mares tres: ad fēmiās duæ medico habēda sūt. Ex virilibus maxia decē & quīq; ē digitorū. media duodecī. minima nouē. Ex mulierib⁹: maior nouē. mīor sex. Incuruas vero eē eas paulū: sed magis viriles oportet: leuesq; admodū ac neq; nimis plēas: neq; nimis tēues. Hō tū resupius: eo mō: quo ī curatiōe ani figurat sep̄ subellū aut lectū collocād⁹ ē. Medicus at a dextro latere sinistra qdē māu colē masculi cōtinere: dextra vero fistulā demittere ī iter vrīæ debet. Atq; vbi ad ceruicē vesicæ vētū ē: simul cū colē fistulā iclinatā ī ipsā vesicā cōpellerē: eāq; vrīa reddita recipere. Fēmiā breuius vrīæ similiter & recti⁹ iter hēt. qdē māmula simile īter imas oras sup naturale positū n̄ mīus sēpe auxilio eget. aliq̄nto mīus difficultatis exigit. Nōnūq; ēt p̄lapsus ī ipsā fistulā calcul⁹ q̄ subīde ea extēuat n̄ lōge ab exitu ihærescit. Eū si fieri pōt oportet vellere: vel oriculario specillo vel eo ferramēto: quo ī sectiōe calcul⁹ p̄trahit. Si id fieri n̄ potuit: cutis extrēa q̄ plurimū attrahēda & cōdita glādē līo viciēda ē deīde a latere recta plaga colēs icidēd⁹ & calcul⁹ eximēd⁹ ē. Tū cutis remittēda. Sic. n. fit: vt icisū colē itēgra ps cutis cōtegat & vrīa nāliter p̄fluat. ¶ Quē curatio calculosis adhibeat.

Quā vrīa vero calculiq; facta mētio sit: locus ipse exigere videt. vt subiciam quæ curatio calculosis: cū aliter succurri nō pōr: adhibeat. Ad quā festinare: cū p̄ceptus sit nullo mō cōuenit. Ac neq; oī tpe: neq; oī ætate: neq; in oī vicio id experiēdū est. sed solo vere: ī eo corpore qdē iā nouē ānos nondum: quattuordecī excessit. & si tm̄ mali subest. vt neq; medicamētis vinci possit: neq; ēt trahi posse videatur quo minus īterposito aliquo spacio interimat. Nō quo nō interdum ēt temeraria medicina p̄ficiat: sed quo sēpius vtiq; in hoc fallat: in quo plura & genera & tempora periculi sunt. Quæ simul cū ipsa curatione proponā. Igitur vbi vltima experiri statutum ē ante aliquot diebus victu corpus preparandum est. vt modicos: vt salubres cibos: vt minime glutinosos assumat: vt aquā bibat. Ambulādi vero iter hāc exercitatiōe vtat: quo magis caculus ad vesicæ ceruicē descēdat. Quod an iciderit: digitis quoq; sicut in curatione. docebo: demissis cognoscit. Vbi eius rei fides ē: pridie is puer ī ieiuno cōtinēdus ē: & tū loco calido curatio adhibēda: quæ hoc mō ordinat. Hō p̄ualēs & peritus ī

sedili alto cōsedit: supinūq; eū & aduersū sup gēua sua coxis eius collocatis cōprehēdit: reductisq; eius cruribus ipsū quoq; iubet māibus ad suas poplites datis: eos quā maxie possit attrahere: simulq; ipse sic eos cōtinet. Quod si robustius corpus eius ē q; curat: duobus sedibus iūctis duo valētes insidūt: quo & sedilia & iteriora cura iter se delignant ne diduci possint. Tū is sup duorum gēua eodē mō collocat: atq; alter p̄t cōsedit fini strū crur ei⁹: alter dextrū simulq; ipse poplites suos attrahit. Siue at vnus siue duo cōtinet: sup hūeros eius suis pectorib⁹ icumbūt. Ex qbus euēit vt iter ilia finus sup pubē sine vllis rugis sit extētus: & i angustū cōpulsā vesica facilius calculus capi possit. Præter hæc et nū a lateribus duo valētes obijciūt: q; circūstantes leuare vel vnū vel duos q; puerū cōtinēt nō sinūt. Medicus deide diligēter vnguibo circūcis atq; sinistra māu duos eius digitos idicē & mediū lēiter prius vnū deide alterū i anū eius demittit: dextraq; digitos sup imū abdomē lēiter ipōit: ne si vtriq; digiti circa calculū vehemēter cōcurrerit vesicā lædat. Neq; vero festināter i hac re vt i plerisq; agēdū ē. sed ita vt q; maxie id tuto fiat. nā læsa vesica neruorū distētiōes cū piculo mortis excitat. Ac primū circa ceruicē q; nī calcul⁹. Ibi reptus miore negocio expellit. Et iō dixi ne curādū qdē: nisi cū i hoc idicijs suis cognitū ē. si vero aut ibi nō fuit: aut recessit retro: digiti ad vltimā vesicā dant: paulatī q; dextra quoq; māus ei⁹ vltra trāslata subsequē. Atq; vbi reptus ē calcul⁹ q; necesse ē i māus icidat eo curiosius deducit. quo miōr læuiorq; ē: ne effugiat: id ē ne sapius angitāda vesica sit. Ergo vltra calculū dextra semp māus eius oppōit sinistrae digiti deorsū eū cōpellit dōec ad ceruicē puēit. In quā si oblōgus ē sic cōpellēdus ē vt pnus exeat. si plāus sic vt trāsuersus sit. si qdratus: vt duob⁹ āgulis sedeat. si altera pte plēior sic vt prius ea q; tēuior sit: euadat. In rotūdo nihil itereffe ex ipsa figura patet: nisi se læuior altera pte ē vt ea añ cedat. Cū iā eo vēit. vt icidi sup vesicā ceruicē iuxta anū cutis: plaga lūata usq; ad ceruicē vesicæ debeat cornib⁹ ad coxas spectātib⁹ paulū: deide ea pte qua strictior ima plaga ē et nū sub cute altera trāsuersa plaga faciēda ē q; ceruix aperiat dōec urīæ iter pateat: sic ut plaga paulo maior q; calcul⁹ sit. nā q; metu fistulæ: quā illo loco corhyada græci uocāt: parū patefaciūt cū maiore eodē piculo reuoluūt q; calcul⁹ iter cū ui pmit. facit: nisi accipit. Idq; et p̄nitio si⁹ ē: si figura quoq; calculi uel aspricudo aliqd eo cōtulit. Ex quo & sāguis p̄fusio & distētio neruorū fieri potest. Quæ si q; euasit multo tñ patētiorē fistulā habitur⁹ ē rupta ceruice q; habuisset icisa. Cū uero patefacta ē i cōspectū calcul⁹ uēit: i cuius corpe nullū discrimē ē. Ipse si exigu⁹ ē: digitis ab altera pte ppelli ab altera p̄trahi pōt. Si maior: iniiciēdus a superiore ei pte unc⁹ ē eius rei cā fact⁹. Is ē ad extremū tēuis i semicirculi specie retusæ latitudinis: ab exteriori pte leuis. q; corpori iungit: ab iteriori asper: q; calculū attingi. Isq; lōgior potius esse debet. Nā breuis extrahēdi uī hēt. Vbi iniectus ē i utrūq; latus iclinādus ē ut appareat calculus & teneat: q; si apprahēsus ē: ille simul iclinat. Ideoq; minimo opus ē. ne cū adducti uncus cœperit: calculus itus effugiat: hic in orā uulneris icidat: eaq; cōuulneret. In qua re qd periculū esset iā supra p̄posui. Vbi satis teneri calculū patet: eodē pene momento triplex motus adhibēdus ē: i utrūq; latus: deide extra: sic tñ ut lēiter id fiat paulūq; priō calculus attrahat. quo facto attollēdus uncus extrēus ē: uti itus magis maneat: facili usq; illū p̄ducat. Quod si aliqn a superiore pte calculus parū tōmode cōprehēdetur a latere erit apprahēdēdus. Hæc ē simplicissima curatio. Sed uarietas rerū quas dā etiā nū ai aduersiones desiderat sunt. n: quidam non asperi tantummodo sed spinosi quoq; calculi: qui per se quidem delapsi in ceruicem sine ullo periculo eximūt. In vesica uero nō tuto uel hi cōquirūt uel attrahūt. qm̄ ubi illam cōuulnerarūt: ex distētiōe neruorū mortē maturāt. multoq; magis si spina aliq; vesicæ ihæret. eaq; cum duceret: duplica

uit. Colligitur autem eo quod difficilius urina redditur: in ceruice calculum esse eo quod cruenta destil-
lat: illum esse spinosum. maximeque id sub digitis quoque experiendum est: neque adhibenda manus: ni-
si id constat. Ac tunc quoque leuiter itus digiti obijciendi ne uolenter promouendo couulneret.
tunc incidendum. Multi hic quoque scalpello vsi sunt. Meges quoniam is infirmior est: potestque in alioque pro-
nuntia incidere: icisoque super illam corpore: que cauum subest non secare: sed reliquere: quod iterum inci-
di necesse sit: ferramentum fecit rectum in summam partem labrosam: in ima semicirculatum acutumque. Id
receptum iter duos digitos indicem ac medium super pollice imposito sic deprimebat ut simul cum
carne siquid ex calculo prominebat incidere. Quo cum sequebatur ut semel quantum satis esset ape-
riri. Quocumque autem modo ceruix ea parte facta est: leuiter extrahi quod asperum est: debet. nulla prope se-
stinationem vi admota. ¶ Signa calculorum vel harenosorum vel mollium.

Alcalculus harenosus: & ante manifestus est. quoniam & urina que redditur harenosa est & in ipsa
curatio: quoniam iter subiectos digitos neque atque leuiter renitit: & insuper dilatat. Item
mollis calculus & ex pluribus minutis: sed iter se parum astrictis compositus indi-
cat: in se atrahens quasdam quasi squamulas. Hos omnes leuiter permutatis subinde digitorum vicibus
sic oportet abducere ne vesica laedat. ne uel itus aliqua dissipata reliquia maneat que post
modum curatio difficultatem faciat. Quicquid autem ex his in conspectum uent uel digitis uel unco
eximendum est. At si plures calculi sunt: singuli pertrahi debent: sic tamen ut si quis exiguus superit
potius reliquat. Si quidem in vesica difficulter inuenitur. inuentusque celeriter effugit. Ita longa in-
quisitio vesica laedit: excitatque inflammationes mortiferas adeo ut quaedam secti cum diu frustra
que per digitos vesica esset agitata decesserint. Quibus accedit et quod exiguus calculus ad
plagam urina postea promouente excidit. Si quoniam autem is maior non uidetur nisi rupta ceruice atra-
hi posse fingendus est. Cuius repertor Ammonius ob id lithotomos cognominatus est. Id
hoc modo fit. Unco iniicitur calculo: sic ut facile eum concussum quoque teneat: ne is retro retol-
uat. Tunc ferramentum adhibet crassitudinis modice prima parte tenui: sed retusa: quod ad
modum calculum ex altera parte ictum findit. magna cura habita: ne aut ad ipsam ve-
sicam per ferramentum perueniat: aut calculi fractura ne quid incidat.

¶ De calculis foeminarum.

Hae uero curatioes in foeminis quoque similes sunt: de quibus tamen parum proprie quaedam dice-
nda sunt. Si quidem in his. ubi paruulus calculus est: scalpellus superuacuus est quia is urina
in ceruicem non compellit. que & breuior que in maribus & laxior est. Ergo & pro se saepe exci-
dit: & si in priore quod est angustius inhaeret eodem tamen unco sine ulla noxa educitur. At in maioribus
calculis necessaria eadem curatio est. Sed uirgini subijci digiti tamquam masculo mulieri pro natu-
ralia eius debent. Tunc uirgini quidem sub ima sinistrore ora. Mulieri uero iter urinae iter &
omnes pubis incidendum est sic ut utroque loco plaga transversa sit. neque terri conuenit si plus ex mu-
liebri corpore sanguinis profluit. ¶ Quae curatio calculo euulso habenda sit.

Calculo euulso si ualens corpus est neque magnopere uexatum: sinere oportet sangui-
nem fluere: quo minor inflammatio oriat. atque ingredi quodque eum paulum non alienum
est. ut excidat si quid intus concreti sanguinis mansit. Quod si pro se non destitit:
rursus ne uis omnis itereat suppressi debet. Idque protinus in ibecillioribus ab ipsa curatioe
faciendum est. Si quidem ut distentione neruorum piclitate aliquis dum uesica eius agitat sic alter metus
excipit reotis medicamentibus ne tamen sanguinis profluit ut occidat. Quod ne incidat: de-
siderare his debet in acre acetum cui aliquantum salis sit adiectum. Sub quo & sanguis fere con-
quiescit & astringitur uesica ideoque minus inflammat. Quod si parum proficit: agglutinanda
cucurbitula est & inguinibus & coxis & super pubem. Vbi iam satis uel euocatus est sanguis
uel prohibitus: resupinus collocandus est: sic ut caput humile sit: coxae paulum excite-
tur. ac super ulcus imponendum est duplex aut triplex linteolum aceto madens. Dide

interpositis duabus horis in solium in aqua calida resupinus demittendus est: sic ut a genibus ad umbilicum aqua teneat: cetera vestimentis circumdata sint manibus tantummodo pedibusque nudatis: ut & mius digeratur: & ibi diutius maneat. Ex quo sudor multus oriri solet quo spogia subinde facile detergendum est. finisque eius fomenti est donec infirmo offendant. Tum multo in oleo perungendus: inducendusque hapsus lanae mollis tepido oleo repletus: quae pubem & coxas & ighina & plagam ipsam cōtectam eodem ante se linteolo protegat. hisque subinde oleo tepido madefaciendus est: ut neque frigus ad vesicam admittat: & nervos leniter molliat. Quidam cataplasmaris calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent quae vesicam urgendo vulnus irritant: quam calore perficiunt. Ergo ne vinculum quidem vllum necessarium est. Proximo die si spiritus difficilius redditur: si urina non excedit: si locus circa pubem mature intumuit. scire licet in vesica sanguinem concretum remansisse. Igitur demissis eodem modo digitis leuiter pertractanda vesica est & discutienda si qua coierunt. Quo fit ut per vulnus postea procedunt. Non alienum est est oriculario clystere acetum nitro mixtum per plagam in vesicam compellere. Nam sic quoque discutiunt si qua cruenta coierunt. Eaque facere est primo die conuenit. Si timemus ne quid intus sit. maximeque ubi ambulando id elicere imbecillitas prohibuit cetera eadem facienda sunt: ut demittat in solium: ut eodem modo panniculus eadem lana super iniiciatur: Sed neque saepe: neque tandiu in aqua calida puer habendus: quam adulescens est: infirmus: quam valens: leui quam grauiore inflammatione affectus is cuius corpus digerit: quam is cuius astrictum est. Inter haec vero si somnus est & equalis spiritus & madens lingua & sitis modica & venter imus: sed & mediocris est cum febre modica dolor: scire licet recte producere curationem. Atque in his inflammatio fere quinto vel septimo die finitur. Quae leuata solium superuacuum est. Supini tantummodo vulnus aqua calida fouendum est ut si quid urinae rodet: abluatur. Imponenda autem medicamenta sunt pus mouentia: & si purgandum vlcus videbitur: melle linendum. Id si rodet: rosa temperabitur. Huic curationi aptissimum videtur enneapharmacum emplastrum. Nam & seuum habet ad pus mouendum. & mel ad vlcus repugnandum. medulla est maximeque vitulina. quod in id ne fistula relinquatur praecipuaque proficit. Linamenta vero tum super vlcus non sunt necessaria: super medicamentum ad id continendum recte imponuntur. At ubi vlcus purgatum est: puro linamento ad cicatricem producendum est. Quibus temporibus tamen si felix curatio non fuit. varia circa pericula oriuntur. Quae praesagire potius licet: si continua uigilia est: si spiritus difficultas si lingua arida est: si sitis uehemens: si uenter imus tumet: si ulnus hiat. si transiens urina id non rodit: similiter ante tertium diem quaedam liuida excidunt: si is aut nihil aut tarde respondet: si uehementiores dolores sunt: si post diem quintum magnae febres urget: & fastidium cibi permanet. si curbare in uentre iocundius est. Nihil tamen peius est distentione neruorum: & ante nouum diem uomitibilis. Sed cum inflammationis sit metus: succurri abstinentia modicis & tepestiuis cibis: inter haec fomentis. de quibus supra scripsimus: oportet.

De cancro qui excisa uesica nascitur: & qua curatione uti deceat. ¶ Caput. xxvij.

Proximus canceri metus est. His cognoscitur: si & per ulnus & per ipsius colicam fluit sanies mali odoris: cumque eo quaedam a concreto sanguine non abhorretia: tenuesque carunculae lanulis similes praeter haec si orae uulneris aridae sunt. si dolent ighina. si febris non defuit: eaque in noctem augetur. si inordinati horrores accedunt. Considerandum autem est: in quam partem cancer his tendat. Si ad colicam indurescit his locus & rubet & tactu dolore excitat: testiculi que intumescunt. Si in ipsa uesica: ani dolor sequitur: coxae indurescunt: non facile crura extendi possunt. At si in alterutrum latus: oculis id expositum est: parsque utriusque eadem notas sed minores habet. Primum autem ad rem pertinet corpus recte iacere: ut superior

pars semp eadē sit in quā viciū fert. itaq; si ad colē it: supinus his collocari debet. Si ad vesicā: in vētrē: si in latus: i id qd̄ integrius ē. Deinde vbi vētū fuerit ad curationē: hō in aquā demittet. i qua marrubiū decoctū sit aut cupressus aut myrtus idemq; hūor clystere itus adijciēt. Tū sup ponet lēticula cū malicorio mixta. quæ vtraq; ex vino decocta sint. vel rubus aut oleæ folia eodē modo decocta. aliaque medicamēta: quæ ad cohibēdos purgādosq; cācros p̄posuimus. ex qbus si qua erūt arida p̄ scriptoriū calamū ispirabunt. Vbi stare cœperit cācer: mulso vulnus eluet. Vitabit que eo tpe caratum qd̄ ad recipiēdū id malū corpus emollit potius plūbū clotū cū vini iuuet. Sup quæ idē linteolo illitū iponet. Sub qbus pucniri ad sanitatē pōt. cū eo tñ qd̄ nō ignoremus orto cācro sæpe affici stomachū cui cū vesica quoddā cō'ortiū ē. exque eo fieri vt neq; retineat̄ cibus: neq; si qs̄ retētus ē: cōcoquat̄: neq; corpus alat̄. ideoq; ne vulnus qdē aut purgari aut ali possit: quæ necessario inortem maturāt. sed vt his succurri nullo modo pōt: sic a primo tñ diu tenēda rō curatiōis ē. In qua qdā obseruatio ad cibū quoq; potio nēq; p̄tinēs necessaria ē. nam cibus inter principia non nisi hūidus dari debet. Vbi vlcus purgatū ē: ex media materia olcra & sallamēta semp aliena sunt. Potiōe opus ē nō modica: nā si parū bibit̄: accēdit̄ vulnus & vigilia vrget: & vis corporis minuitur. Si plus æquo assumitur: subinde vesica ipletur. eoque irritat̄. nō nisi aquā at̄ bibēdā esse manifestius est. quā ut subinde dicendū sit. Solet vero sub eiusmodi victu venire vt alius nō reddat̄. Hæc aqua ducēda est in qua vel fœnū græcū vel malua decocta sit. Idē humor rosa mixtus i ipsum vulnus oriculario clystere agēdus est: vbi id rodit vrina neq; purgari patitur. Fere vero primo per vulnus exit hæc deinde eo sanescēte diuiditur: & pars p colē descendere incipit: donec ex toto plaga claudat̄. quod interdū tercio mēse. interdū nō ante sextū: nōnūq; exacto quoq; anno fit. Neq; desperari debet solida glutinatio vulneris: nisi ubi aut uelēmēter rupta ceruix est: aut ex cācro multæ magnæq; carunculæ simulq; neruosa aliqua exciderunt. Sed ut uel nulla ibi fistula uel exigua admodū relinquatur: summa cura prouidendū ē. Ergo cū iā ad cicatricē vulnus intendit: extentis iacere sceminibus & cruribus oportet: nisi tñ molles: harenosæ siue calculi fuerunt. sub his enim tardius vesica purgat̄. Ideoq; diutius plagā patere necessariū est: & tū demū ibi iā nihil tale extra fertur ad cicatricē perducī. qd̄ si anteq̄ vesica purgata est. oræ se glutinarunt. dolorq; & inflāmatio redierūt: vulnus digitis uel aduerso specillo diducendum est. ut torquentibus exitus det̄: hisq; effusis tū diutius pura urina descendat. Tū demū quæ cicatricē inducāt iponēda sunt. extēdiq; ut supra docui pedes quā maxime uincti. qd̄ si fistulæ metus ex his causis quas p̄posui subesse uidebit̄: quo facilius claudat̄ ca uel certē coangustet̄: in anū quoq; danda plumbea fistula est extentisq; cruribus scemina taliq; inter se deliganda sunt donec qualis futura est cicatrix sit.

Si naturalia sceminarū cōcubitū nō admittūt quo mō curari cōueiat. Caput. xxviii.

Et hoc quidē cōmune esse maribus & sceminis pōt. Proprie uero quædam ad sceminas p̄tinent. ut in primis: quod earum naturalia nōnūq; inter se glutinatis oris cōcubitū nō admittunt. Idq; interdum euenit protinus in utero matris: interdū exulceratione in his partibus facta: & per malā curationē his oris sanescendo iunctis. Si ex utero est: membrana ori uulvæ opposita est. Si ex ulcere caro id repleuit. Oportet at̄ membranā duabus lineis inter se transuersis incidere ad similitudinem litteræ. X. magna cura habita: ne urinæ iter uiolet̄. Deinde undiq; eam membranam excidere ac si caro icreuit necessarium est recta linea patefacere. Tum ab ora uel uulsel la uel hamo apprahensam tanquā habenulam excidere: & intus implicitum in longi

rudinē linamentū: lemniscū græci vocant: in aceto tinctū demittere. supraq; succidā la-
nā aceto madentē deligare: Tertio die soluere vlcus: & sicut alia vlcera curare. Cūq; iā
ad sanitatē tendet. plūbeam fistulā medicamento cicatricē iducēt illinere: eāque intus
dare. Supraq; idē medicamētū inijcere: donec ad cicatricem plaga perueniat.

Qua curatione partus emortuus ex utero excutiatur.

Caput. xxix:

Quāsi concipit at aliqua si iā prope maturus partus itus emortuus est: neq; exci-
dere per se pōt: adhibenda curatio est: q̄ numerari inter difficillimas pōt. Nā
& sūmam prudētīā moderationēq; desiderat & maximū periculū affert. Sed
ante oīa vuluæ natura mirabilis: cū in multis alijs: tū in hac re quoq; facile cognoscit̄:
Oportet at ante oīa resupinā mulierē transuerso lecto sic collocare: vt feminibus eius
ipsius ilia cōprimantur. Quo fit vt & imus venter in conspectu medici sit & infans ad
os vuluæ cōpellatur: q̄ emortuo partu id cōprimat. ex interuallo vero paulū dehiscere.
Hac occasione vsus medicus unctæ manus indicē digitū primū debet inferere atq; ibi
continere: donec iterū ad os aperiat̄. rursusq; alterū digitū demittere debebit: & p̄ eas-
dē occasiones alios: donec tota esse intus manus possit. Ad cuius rei facultatē multū
confert & magnitudo vuluæ & vis neruorū eis & corporis totius habitus & mētis etiā
robur: cū præsertim intus nōnunquā ēt duæ manus dari debeant. Pertinet ēt ad rē quā
calidissimū esse imū ventrē: & extrema corporis: neq; dū inflātionem cœpisse: sed re-
centi re protinus adhiberi medicinā. nam si corpus iā intumuit: neq; demitti manus:
neq; educi infans: nisi ægerrime pōt: sequiturq; sæpe cū uomitu & cū tremore mortife-
ra neruorū distentio. Verū intus emortuo corpi manus iniecta p̄tinus habitum eius
sentit. Nā aut in caput: aut in pedes conuersū est aut in transuersum iacet: fere tñ sic. vt
vel manus eius: vel pes in propinquo sit. Medici vero propositū est: vt eum manu diri-
gat vel in caput: vel ēt in pedes. Si forte aliter cōpositus est: ac si nihil aliud est. manus
vel pes app̄hensus: corpus rectius reddit. nam manus: in caput. pes: in pedes eū cō-
uertet. Tū si caput proximum est: demitti debet uncus vndiq; læuis acuminis breuis:
qui uel oculo: uel auri: uel ori: interdū ēt fronti recte inijcitur: deinde attractus infan-
tē educit. neque tñ quolibet his tēpore extrahi debet. nā si cōpresso uuluæ orā id tenta-
tū ē: nō emittente eo infans abrumpitur: & unci acumen in ipsum os uuluæ delabitur
sequiturq; neruorū distentio & ingens periculum mortis. Igitur compressa uuluæ: cō-
quiescere. hiantē: leniter trahere oportet & per has occasiones paulatim eum educere.
Trahere at dextra manus uncum: sinistra intus posita infantem ipsum: simulq; dirige-
re eū debet. Solet ēt euenire: ut his infans humore distendatur: exque eo p̄fluat fœdi
odoris sanies. Quod si tale est: indice digito corpus illud forandū ē: ut effuso humo-
re extenuetur. Tum id leniter per ipsas manus recipiendum est. nam uncus iniectus fa-
cile hebeti corpusculo eleuabitur. In quo quid piculi sit: supra positum. Sed in pedes
quoq; conuersus infans nō difficulter extrahit̄. q̄bus app̄hensus p̄ ipsas manus com-
mode educitur. Si uero transuersus est: neq; dirigi potui: uncus alæ inijciendus pau-
latiq; attrahendus ē. Sub quo fere ceruix replicat̄: retroq; caput ad reliquū corpus spe-
ctat. Remedio ē ceruix præcisa. ut sperati utraq; ps auferatur. Id unco fit: qui priori si-
milis in iteriorē tantū ptē per totam aciem exacuit̄. Tū id agendū ē: ut ante caput: dei-
de reliq; ps auferat̄: q̄a fere maiore ptē extracta: caput in uacua uuluā plabit̄: extrahi-
q; sine sumo piculo nō pōt. si tñ id incidit: sup uentrē mulieris. duplici p̄niculo intecto:
ualēs hō nō ip̄eritus a sinistro latere eius debet assistere & supimū uentrē eius duas ma-
nus ip̄ocere: alteraq; alterā p̄mere. Quo fit ut illd caput ad os uuluæ cōpellat̄. Idq; eadē

ratione q̄ supra posita ē: vnico extrahit̄. At si pes alter iuxta repertus ē. alter retro cum corpe ē. quicqd̄ p̄tractū ē: paulatī abscidēdū est. & si clunes os vuluæ urgere cœpunc: iterū retro repellēdæ sūt. cōquisitiuſq; pes eius adducēdus. Aliaq; ēt num difficultates faciūt: vt q̄ solidus nō exit. cōcisus eximi debeat. Quotiēs at̄ infans p̄tractus ē: tradēdus ministro ē. Is cū sup̄inis manibus sustinere: medicus deide sinistra manu leniter trahere vmbilicū debet: ita ne abrūpat: dextraq; eū seq̄ vsq; ad eas: quas secūdas vocāt. q̄d̄ velamētū infantis itus fuit. hisq; vltimis apprchensis venulas mēbrāulasq; oēs eadē rōne manu diducere a vulua: totūq; illud extrahere: & si qd̄ itus p̄terea cōcreti sāguinis remanet. Tū cōpressis in vnū feminibus: illa cōclauī collocāda ē modicū calorem sine vllō p̄flatu habēt. Sup̄ imū ventrē eius iponēda lana succida i aceto & rosa tinctā. Reliqua curatio talis esse debet: qualis in inflātionibus & in his vulneribus: q̄ i nervosis locis sūt: adhibeat̄. ¶ De ani vicijſ & eorū curatione. ¶ Caput. xxx.

ANi quoq; uicia vbi medicamētis nō vincūt: manus auxiliū desiderāt. Ergo si q̄ scissā i co vetustate iduruerūt: iamq; callū habēt: cōmodissimū ē ducere alium. tū spongiā calidā admouete: vt relaxēt illa & foras p̄deāt. Vbi in cōspectu sūt: scalpello singula excidere & vlcera renouare. deide iponere linamētū molle & sup̄ linteolū illitū melle: locūq; eū molli lana iplere: & ita vincere altero die: deincepsq; cæteris lenibus medicamētis vti. q̄ ad recētia eadē vitia necessaria eē alias p̄posui. & vtiq; p̄ primos dies sorbitiōibus eū sustinere: paulatī deide cibis adijcere aliqd̄ generis tñ eius. q̄d̄ eodē loco p̄ceptū ē. Si qñ aut̄ ex inflāmatiōe pus i his orit̄ vbi primū id apparuit incidēdū ē. ne anus ipse suppuret. Neq; tñ ante p̄perādū ē. nā si crudū incisum ē: inflātionis multū accedit: & puris aliquāto āplius cōcitat̄. His quoq; vulnerib⁹: lenibus cibis hisdēq; medicamētis opus ē. ¶ De condilomatū curatione.

AT tubercula q̄ cōdilomata appellant̄: vbi iduruerūt hæc rōne curant̄. alius ante oīa ducit̄. tū uulsella tuberculū ap̄hēsū iuxta radices exciditur. Quod vbi factū ē eadē seq̄t̄: q̄ supra post curationē adhibēda esse p̄posui. Tantum mō si qd̄ icrescit squama aris coercēdū ē. Ora ēt uenarū fundētia sanguinē sic tollunt̄: Vbi sanguini. q̄ effluit. sanies adijcit̄: alius acrius ducit̄: quo magis ore p̄moueant̄. Eoq; fit: ut oīa uela: quasi capitula cōspicua sint. Tū si capitulū exigū ē: basimq; tēuē habet: astringēdū lino paulū supra ē: quā ubi cū ano. cōmittit̄. Imponēda spōgia aqua calida ē donec id libeat. Deide aut ungue: aut scalpello supra nodū id exulcerandū est. Quod nisi factū ē: magni dolores subsequunt̄. iterdū ēt urinæ difficultas. si id maius ē: & basis latior: hamulo uno aut altero excipiendū ē: paulūq; supra basim incidendū: neq; relinquēdū quicq; ex eo capitulo neq; quicq; ex ano demēdū ē. Quod cōsequit̄ his q; neq; nimīū neq; par̄ hamos ducit. Qua incisum ē: acus debet imiti: infraq; eā lino id capitulū alligari: si duo triaue sūt: imū quodq; primū curādū ē. Si plura: nō oīa simul ne tēpore eodē undiq; teneræ cicatrices sint. Si sanguis p̄fluit: excipiēdus ē spongia: deinde linamētū iponēdum. Vngēda scēmina & inguina & qcqd̄ iuxta ulcus ē. caratū q; sup̄ dandū ē. Farina hordeacea calida iplendūsq; his locus ē. Sic deligādus ē. Postero die is desiderē in aqua calida debet: eodēq; cataplasmate foueri: Ac bis die & ante curationē & post eā ceruices ac scēmina liqdo carato pungēda sūt: tepidoq; is loco cōtinēdus. Interpositis quinque aut sex diebus oriculario specillo linamēta educēda. Si capitula simul nō exciderūt: digito p̄mouēda. Tū lēib⁹ medicamētis hisdēq; q̄ alibi p̄posui: ulcera ad sāitatē p̄ducēda. finito uitio quēadmodū agēdū eēt iā alias sup̄i⁹ exposui. ¶ De uaricum curatione. ¶ Caput. xxxi.

A his ad crura proximus transitus est in quibus orti varices non difficili ratione tolluntur: Huc autem & earum venularum: quae in capite nocent. & eorum varicum: quae in ventre sunt: curationem distuli: quoniam ubique eadem est. Igitur vena omnis: quae noxia est. aut adusta tabescit. aut manu exciditur. Si recta est: si quauis transversa: tamen simplex: si modica est: melius aduritur. Si curua est & velut in orbem quosdam implicatur. pluresque inter se iuolunt: utilius eximeretur: Adurendi ratio haec est. Cutis super inciditur. tunc patefacta vena tenui & retuso ferramento candente modice premitur: vincaturque ne plagae ipsius orae adurantur. quae reducere hamulis facile est. Id interpositis fere quaternis digitis per totum varicem fit: & tunc superimponitur medicamentum: quo adusta sanantur. At exciditur hoc modo. Cute eadem ratione super venam incisa hamulo orae excipiuntur: scalpelloque undique a corpore vena diducitur: caueturque ne iter haec ipsa ledatur: eique retusus hamulus subiicitur: interpositoque eodem fere spacio. quod supra positum est: in eadem vena idem fit: quae quo tedit facile hamulo exteoto cognoscitur. Vbi iam idem: quacumque varices sunt: factum est: vno loco adducta per hamulum vena praeciditur. deinde quae proximus hamus est. attrahitur & euellit: ibi rursus absciditur: Ac sic undique varicibus crure liberato: tunc plagarum orae committuntur: & super emplastrum glutinans iniicitur. **C**uratio digitorum coherentium. Caput. xxxij.

A si digiti vel in vetero prius: vel propter communem exulcerationem postea cohaeserunt: scalpello diducuntur. dein separati uterque non pingui emplastro circumdatur. Atque ita per se uterque sanescit. Si vero fit vlcus in digito. posteaque male inducitur cicatrix curuum eum reddit: primum malagma tetradum est. Deinde si id nihil prodest quod & in veteri cicatrice: & ubi nervi laesi sunt euenire consuevit. videre oportet nervi ne id uicium: an cutis sit. Si nervi est: attingi non debet. Neque enim sanabile est. Si cutis: tota cicatrix excidenda est. quae ferax callosa efficit: ut extendi digitum non patiat. tunc rectus sic ad nouam cicatricem perducendus est.

C De gangraenae curatione.

Caput. xxxiii.

C Angrena inter unguis alasque aut inguina nasci. & si quam medicamenta vincunt membrum praecidi oportere. alio loco mihi dictum est. Sed id quoque cum periculo summo fit. Nam saepe in ipso opere: uel perfusione sanguinis uel aerae defectioe moriuntur. Vnde hic quoque nihil interest an satis tutum praesidium sit. quod unicum est. Igitur inter sanam uitiatamque partem incidenda scalpello caro usque ad hos est: sic ut neque contra ipsum articulum id fiat. & potius ex sana parte aliquid excidatur: quam ex aegra relinquatur. Vbi ad os uentum est: reducenda ab eo sana caro & circa os subsecanda est. ut ea quoque parte aliquid os nudetur: dein id ferrulam praecidendum est quam proxime sanae carni est inhaerenti. ac tunc frons ossis: quam ferrula exaspauit leuanda est. supraque inducenda cutis: quae sub eiusmodi curatione laxa esse debet ut quam maxime undique os contegat. Quo cutis inducta non fuerit id linamentis erit contegendum & super id spongia ex aceto deliganda. Caetera postea sic facienda. ut in uulneribus: in quibus pus moueri debet: praecipitum est. **F**inis septimi libri

CORNELII CELSI DE MEDICINA LIBER OCTAVVS.

C De positu & figura totius humani corporis.

Caput primum.

Superest ea pars: quae ad ossa pertinet. quae quo facilius accipi possit: prius positus: figuraeque eorum indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte concava: extrinsecus gibba: utrinque laeuis & quae cerebri membranam contegit. & quae cute capillum gignente contegit. Eaque simplex ab occipitio & tribus duplex usque in uertice a fronte est. Ossaque eius ab exterioribus partibus dura: ab interioribus: quibus iter se conectunt: molliora sunt. Interque ea uenae discurrunt. quae his alimentum subministrare credibile est. Raro autem caluaria solida sine futuris est. Locis tamen aestuosis facilius inuenitur. Et id caput firmissimum: atque a dolore tutissimum est.

ex cæteris: quo futuræ pauciores sunt: eo capitis valetudo cõmodior est. Neq; n. certus earũ numerus ẽ: sicut ne locus qdẽ: Fere tñ duæ sup aures: tpa a superiore capitis parte discernũt. Tertia ad aures p verticẽ tendens: occipitiũ a sũmo capite diducit. Quarta ab eodẽ vertice p mediũ caput ad frontẽ pcedit eaq; mō sub imo capillo desinit: mō frontẽ ipsã secans iter supcilia finit. Ex his cætera qdẽ futuræ in vnguẽm cõmittuntur. Hæ vero quæ sup aures trãsuersæ sunt. totis oris paulatim extenuant: atq; ita inferiora ossa superioribus leniter insidunt. Crassissimũ vero in capite os post aurẽ est. qã capillus vt verisimile ẽ: ob id ipsum nõ gignit. Sub his quoq; musculis: q tpa cõnectũt: os mediũ in exteriorẽ partẽ inclinatã positũ est. At facies futurã habet maximã: qã tẽpore incipiẽs p medios oculos nareq; trãsuersa puenit ad alterũ tẽpus. Aqua breues duæ sub interioribus angulis deorsum spectãt. Et malæ quoq; in sũma parte singulas trãsuersas futuras habet. A medijsq; naribus aut superiorẽ dẽtiũ gingiuis p mediũ palatum vna pcedit: aliaq; trãsuersa idẽ palatũ secat. Et futuræ qdẽ in plurimis hæ sunt. Foramina at itra caput maxima oculorũ sunt. deide nariũ: tũ q in auribus habemus. Ex his q oculorũ sunt: recta simpliciaq; ad cerebrũ tẽdũt. Nariũ duo foramina ossẽ medio discernunt. Siqdẽ hæc primũ a supcilijs angulisq; oculorũ ossẽ ichoantẽ ad tertiã fere partẽ: deide in cartilagine versæ quo ppius ori descẽdũt: eo magis carũcula quoq; molliũtur. Sed ea foramina q a sũmis ad imas nares simplicia sũt. ibi rursus i bina itinera diuidunt. Aliaq; ex his ad fauces puia spũm & reddũt & accipiũt: alia ad cerebrũ tendũt. In ultima pte in multa & tenuia foramina dissipant: p q sensus odoris nobis datur. In aure quoq; primo rectũ & simplex iter pcedẽdo flexuolũ fit. qdẽ ipsum iuxta cerebrũ in multa & tenuia foramina diducit: per q facultas audiẽdi est: iuxtaq; ea duo paruuli qsi sinus sũt: supq; eos finit os: qdẽ trãsuersũ a gẽis tẽdẽs ab inferioribus ossibus sustinetur. iugale appellari põt ab eadẽ similitudine a qua id græci zygodes appellant. Maxilla vero ẽ molle os: eaq; vna ẽ: cuius eadẽ & media & ẽt ima pars mentũ ẽ. a quo vtrinq; pcedit ad tẽpora solaq; ea mouet. Nã malæ cũ toto ossẽ: qdẽ superiores dẽtes exigunt imobiles sunt. Verũ ipsius maxillæ partes extremæ qsi bicornes sunt. Alter pcessus itra latior: vertice ipso tenuat: longiusq; pcedẽs sub ossẽ iugali subit: & sup id tẽporũ musculis illigat: Alter breuior & rotũdior & in eo sinu q iuxta foramina auris ẽ cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc se inclinans. maxillæ facultatẽ motus pstat. Duriores ossẽ dẽtes sũt quorũ pars maxillæ: pars superiori ossi malarũ hæret. Ex his quaterni primi qã secant tenici a græcis noiantur. hi deide quattuor caninis dẽtibus ex oĩ parte cinguntur. Ultra quos vtrinq; fere maxillares quaterni sunt: pterq; in his: in qbus tres vltimi: qui sero gigni solent: non increuerunt: Ex his priores singulis radicibus: maxillares vtiq; binis: qdã ẽt ternis quaternisue nitunt. Fereq; longior radix breuiorẽ dẽtẽ edit. rectiq; dẽtis recta ẽt radix. curui flexa est. exq; eadẽ radice in pueris nouus dens subit: q multo sapius priorẽ expellit: iterdũ tñ supra infraue eũ se ostẽdit. Caput aut spina excipit. Ea constat ex vertebra qttuor & viginti. Septem in ceruice sunt duodecim ad costas. reliquæ quinque sunt pximæ costas. Hæ teretes breuesq; ab vtroq; latere: pcessus duos exigunt: Media pforata: q spinæ medulla cerebro commissa descendit. Circa quoq; per duos pcessus tenuibus cauis peruia: per q a mẽbrana cerebri similes mẽbranulæ deducuntur. Oẽsq; vertebra exceptis tribus sũmis a superiore parte in ipsis processibus parum defidentis sinus habent: ab inferiore alios deorsum uersus processus exigunt. Sũma igitur protinus caput sustinet: per duos sinus receptis exiguis eius processibus. Quo fit: vt caput sursum deorsum uersũ tuberibus exasperetur secũda superiori pti inferiore: Quod ad circuitum pertinet: pars sũma angustiore orbe finitur. Itaq; superior sũma

circūdata. in latera quoq; caput moueri finit. Tertia eodē mō secundā excipit. Ex quo
 facilius ceruici mobilitas ē. Ac ne sustinere qdē caput posset: nisi vtriq; recti valentesq;
 nerui collū cōtinerēt: quos cerotas græci appellāt. Si qdē horū iter oēs flexus alter sem
 p̄ itētus vltra plabi supiora nō patit. Iamq; vertebra tertia tubercula quæ inferiori iſerā
 tur: exigit. Cæteræ p̄cessibus deorsū spectātibus in inferiores insinuāt. ac p̄ sinus quos
 vtrinq; habēt: supiores accipiūt: multisq; neruis & multa cartilagine cōtinētur. Ac sic
 vno flexu modico in prōptum dato cæteris negocijs homo & rectus insistit & aliquid
 ad necessaria opa curant. Infra ceruicē vero sūma costat cōtra humeros sita est: ide vn
 decim inferiores vsq; ad imū pectus pueniūt hæq; primis ptibus rotundæ & leniter qua
 si capitulatae vertebrae trāsuerſis p̄cessibus ibi quoq; paulū insinuat inharēt. Inde pa
 tescūt & in exteriorē partē recuruat paulatī in cartilaginē degenerāt. Ea; parte rur
 sus i interiora leniter flexæ cōmittunt cū osse pectoris. Quod valēs & durū a faucibus
 incipit: ab vtroq; latere lunatū: & a præcordijs iā ipsum quoq; cartilagine mollitū ter
 minat. Sub costis vero prioribus: quinque q̄s rhoas græci noīant: breues tenuioresq;
 atq; ipsæ quoq; paulatī in cartilaginē versæ: extremis abdominis partibus inharēscūt.
 ima; ex his maiore iā pte nihil nisi cartilago ē. Rursus a ceruice duo lata ossa vtriq; ad
 scapulas tendūt. nostri scoptula opta: omoplatas græci noīant. Ea in sūmis verticib;
 sinuata: ab his triangula. paulatīq; lateſcētia ad spinā tendūt: & quo latiora quaq; pte
 sunt hoc hebetiora. Ac que ipsa quoq; in imo cartilaginosa posteriore parte velut inna
 tāt: qm̄ nisi in sūmo nulli ossi inharēscūt. Ibi vero validis muscūlis neruisq; cōstricta sūt.
 At a sūma costa paulo iterius quā vbi ea media ē: os excrescit: ibi qdem tēue: p̄cedēs
 vero quo p̄pius lato scapularū ossi fit: eo plenius latiusq; & paulatim in exteriora cur
 uatū. qd̄ p̄pius: altera verticis pte modice itumescēs: sustinet ingulū: Id ā ipsū recur
 uū ac neq; iter durissima ossa numerandū: altero capite in eo qd̄ posui: altero i exiguo
 sinu pectoralis ossis insidit: paulūq; motu brachij mouet & cū lato osse scapulae iſra
 caput: eius neruis & cartilagini cōnectit. Hinc humerus incipit extremis vtrinq; capi
 tibus tumidus mollis sine medulla cartilaginosis. medius teres durus medulloſus le
 niter gibbus & in priorē & in exteriorē pte. Prior at pars est q̄ a pectore ē: posterior q̄
 ab scapulis: interior quæ ad latus tēdit: exterior: q̄ ab eo recedit. qd̄ ad oēs articulos pti
 nere in vltioribus patebit. Supius at humeri caput rotūdius quā cætera ossa: de qb;
 adhuc dixi: verticilatis scapulae ossib; inserit ac maiore pte ex trāsitu neruis deligat.
 At inferius duos p̄cessus habet. iter quos qd̄ mediū ē: magis et extremis partibus si
 nuat. Quæ res sedē brachio p̄stat. Quod cōstat ex ossibus duob;. Radius: quam cer
 cida græci appellāt: supior breuiorq; & primo tenuior rotūdo & leniter cauo capite ex
 iguū humeri tuberculū recipit. atq; ibi neruis & cartilagine cōtinetur. Cubitus inferior
 lōgiorq; & primo plenior in sūmo capite: duobus quali verticibus extātib; in sinu hu
 meri quē iter duos p̄cessus eius eē p̄posui: se iſerit. Primo vero duobus radijs brachij
 ossa iuncta paulatī dirimunt: rursusq; ad manū coeūt mō crassitudinis mutato: Siq;
 dē ibi radius plenior: cubitus admodū tenuis ē. Dein radius in caput cartilaginōsū cō
 surgēs: in verticē eius sinuat. cubitus rotūdus in extremo: pte altera paulū p̄cedit. Ac
 ne sapius dicēdū sit. illud ignorari nō oportet. plurima ossa i cartilaginē desinere: nullū
 articulū nō sic finiri. Neq; n. aut moueri posset: nisi leui initeret: aut cū carne neruisq;
 cōiungi: nisi ea media quædā materia cōmitteret. In manu vero prima palmae pars ex
 multis minutisq; ossibus cōstat: quorū numerus incertus ē. Sed oblōga oia & triangula
 structura qdā iter se cōnectunt: cū iuicē supior alterius angulus: alterius planities sit.
 eoq; sit ex his unius ossis paulū i interiora cōcauis species. Verū ex manu duo exigui p̄

cessus in sinu radij conijciunt. Tū ex altera parte recta quinque ossa ad digitos tēdētia palmā explēt: a quibus ipsi digiti oriunt: qui ex ossibus ternis cōstat: omniumq; eadem ratio ē: Interius os ī verticē sinuat: recipitq; exterioris exiguū tuberculū: neruiq; ea cōtinent: a quibus orti vngues idurascūt. Ideoq; nō ossi: sed carni magis radicibus suis inhærēt. Ac superiores qdē ptes sic ordinatæ sunt. Ima vero spina in coxarum osse desidit: qd̄ transuersū longeq; valētissimū: vuluā: vesicā: rectū intestinū tuet: idq; ab exteriorē pte gibbū ad spinā resupinatū a lateribus idest ī ipsis coxis sinus rotūdos habet: a quibus orit̄ os quod pectinē vocāt. idq; sup̄ ītestina sub pube trāsuerſū vētrē format: rectius ī viris: recuruatū magis ī exteriora in fœminis: ne partū phibeat. Inde fœmina oriūtur. quorū capita rotūdiora ēt quā hūcroꝝ sunt: cū illa ex ceteris rotūdissima sint. Infra vero duos pcessus a priorē & a posteriorē pte habēt. Dei dura & medullosa & ab exteriorē parte gibba habent: rursus ab inferioribus quoq; capitibus itumescūt: Superiora ī sinu coxæ sicut humeri ī ea ossa: quæ scapularū sunt: coiciūt. tū infra introrsus leniter itendūt: quo æqualius superiora mēbra sustineāt. Atq; in eo inferiora quoq; capita media sinuant: quo facilius excipi a cruribus possint. Quæ cōmissura osse paruo molli cartilaginosa tegit̄: patellā vocant. Hæc super innatās. nec vlli ossi ihærēs: sed carne & neruis deligata: pauloq; magis ad femoris inter oēs crurū flexus iuncturā tuet. Ipsū aut̄ crus ē ex ossibus duobus. & enī p̄ oīa femur humero: crus vero brachio: simile ē. adeo vt habitus quoq; & decor alterius ex altero cognoscat. Quod ab ossibus icipiens ēt in carne respōdet. Verū alterū os ab exteriorē parte: supra positū ē. qd̄ ipsū quoq; supra recte nominat̄. Id breui⁹: supraq; tēuius ad ip̄os talos itumescit. Alterū a priorē pte positū cui tibiæ nomē est: lōgius & ī superiore pte plenius solū cū femoris inferiorē capite cōmittit̄. sicut cū humero cubitus. Atq; ea quoq; ossa infra supraq; cōiuncta media: vt in brachio dehiscūt. Excipit̄ at̄ crus infra ossa ex trāsuerſo taloꝝ: idq; ipsū sup̄ os calcis sitū est qd̄ qdā parte sinuat: qdā excessus habet: & pcedētia ex talo recipit: & in sinū eius īferit̄. idq; sine medulla durū magisq; ī posteriorē pte p̄iectū: teretē ibi figurā representat. Cætera ossa pedis ad eorū que in manu sunt similitudinem instructa sunt. Plāta palmæ digiti: digitis: vngues: vnguibus respondent.

Ossa uiciata & corrupta quibus signis cognoscant̄ & qua rōne curent̄. ¶ Caput. ii.

O Mne autē os ubi iniuria accessit: aut viciat̄: aut findit̄: aut frangit̄: aut forat̄: aut tollit̄: aut loco mouetur. Id qd̄ viciatū ē. primo fere pinguescit. deinde vel nigrū: vel cariosum. Quæ sup̄ natis grauibus vlcibus aut fistulis: hisq; vel lōga vetustate vel ēt cancro occupatis eueniunt. Oportet at̄ ante oīa os nudare vlcere exciso & si latius eius viciū est: quā vlcus fuit. carnē subsecare: donec integrū os vndiq; pateat. tū id qd̄ p̄igū ē semel iterūue satis ē admoto ferramēto adurere: vt ex eo statu secedat. aut eradere donec iā aliquid cruoris ostendat̄. q̄ integrioris nota ē. nā necesse est aridum sit id qd̄ viciatū ē. Idē in cartilagine quoq; lasa faciendū est. Si qdem ea quoq; scalpello radenda est: donec integrum id sit qd̄ relinq̄tur. Deinde siue os: siue cartilago rasa est nitro bene trito respergendum est. Neq; alia facienda sunt ubi caries: nigrities ue in summo osse est. Si qdē id vel paulo diutius eodē ferramēto adurendū: vel radendū est. Qui radit̄ hæc: audaciter īprimere ferramētū debet: ut & agat aliquid & maturius desinat. Finis ē: cū vel ad albūos. vel ad solidū uentum est. Albo finiti ex nigritie uitium: soliditate quadā ex carie manifestum est: accedere etiā cruoris aliquid itegro supra dictum est. Si quando autem altius descenderit utrumlibet dubium ē. In carie quidem expedita cognito est. Specillū tenue in foramē demittit̄. qd̄ magis minusue itradō: uel in summo carie esse: uel altius distēdisse testat̄. Nigrities colligi qdē potest

et ex dolore & ex febre. Quae ubi mediocria sunt: illa alte descendisse non potest. Manifestior tamen ad acta terebra fit. Nam finis vicij est ubi scobis nigra esse desijt. Igitur si caries alte descendit: per terebra vrgenda crebris foraminibus est. quae altitudine vicij aequent. Tunc in ea foramina demittenda candida ferramenta sunt. donec induratum os ex toto fiat. Simul. n. post haec & resoluetur ab inferiori osse quodcumque viciatum est: & his sinus carne replebitur: & humor aut nullus postea feret: aut mediocris. Sin autem nigrities est. aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit: oportet excidi. Atque idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrare fieri potest. Sed quod totum viciatum: totum excidendum est. Si inferior pars integra est: eatenus quod corruptum est: excidi debet. Item siue capitis. siue pectoris os: siue costa cariola est: inutilis vicio est: & excidendi necessitas est. Neque audiendi sunt qui osse nudato die tertium expectant ut tunc excidant. Ante inflammationem. n. tutius omnia tractant. Itaque quantum fieri potest eodem momento & cutis incidenda est: & os detegendum: & omni vicio liberandum est. Longeque pernitiosissimum est: quod in osse pectoris est: quia vix est si recte cessit curatio veram sanitatem reddit.

Quomodo os excidat. & de Mediolo & Terebra ferramenti ad id patis. Caput. iiii.

EXcidit vero os duobus modis. Si paruulum est: quod laesum est: modiolus: quem choenicion graeci vocant. Si spaciosus: terebris. Vtriusque rationem proponam. Mediolum ferramentum concavum: teres est in osse ferratum: per quod medium clauus ipse quoque inferiori ore orbe cinctus demittitur. Terebrarum autem duo genera sunt. Alterum simile ei quo fabri utuntur. Alterum capituli longioris: quod ab acuto mucrone incipit. deinde subito latius fit: atque iterum ab alio principio paulo minus quam aequaliter sursum procedit. Si vicium in angusto est: quod comprehendere modiolus possit ille potius aptatur. Et si caries subest. mediolum clauus in foramen demittitur. Si nigrities: angulo scalpri sinus exiguus fit: qui clauum recipiat: ut eo in sistere circum actus modiolus delabi non possit. Deinde his habena quasi terebra conuertitur. Estque quaedam promendi modus: ut & foret & circum agatur. quia si leuiter imprimatur: parum proficit: si grauius: non mouetur. Neque alienum est instillare paulum rosae vel lactis: quo magis lubrico circum agatur. Quod ipsum tamen si copiosius est acie ferramenti hebetatur: at ubi iam inter modiolum pressum est: mediolum educitur: & ille per se agit. Deinde cum sanitas inferioris partis scobe cognita est: modiolus remouetur: at si latius vicium est. quam ut illo comprehendatur. terebra res agenda est. Ea foramen sit in ipso sine vicio ossis atque integri. deinde alterum non ita. longe tertiumque donec totus is locus: qui excidendus est: his cauis cinctus sit. atque ibi quoque quatenus terebra agenda sit: scobis significat. Tunc excisoriis scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus: id quod inter vtrumque medium est: excidit: ac sic ambitus similis ei fit: qui in angustiore orbe modiolus imprimatur. Vtro modo uero id circumductum est: idem excisoriis scalper: in osse corrupto planus summam quamque testam laesit: donec integrum os relinquatur. Vix unquam nigrities integrum: caries per totum os prorupit: maximeque ubi uitiata caluaria est: Id quoque signi specillo significatur: qui depressus in id foramen: quod infra solidam sedem habet: & ob id reuertes aliquid inuenit & madens exit. Si purum inuenit: alius descendens iterum os & membranam nihil oppositum inuenit: educiturque siccus: non quo non subsit aliquid vitiosa sanies. sed quoniam ibi ut in latiore sede diffusa sit. Siue autem nigrities: quam terebra detexit. siue caries: quam specillum ostendit: os transit modiolus quod usus fere supuacius est: quia latius pateat necesse est: quod iam alte proficit. Terebra uero ea: quam secundo loco posui utendum: eaque ne nimis caleascit subide in aquam frigidam demittenda est. Sed tamen maiore cura agendum est. cum iam aut simplex os dimidium perforatum est: aut in duplici: superius. Illud: spatium ipsum: hoc sanguis significat. Ergo tamen letius ducendum habere: suspensamque magis sinistra manus est: & laeuius attollenda. & foraminis altitudo consideranda: ut quoadocumque os prorupit sentiamus: neque picitemur: ne mucrone cerebri membrana laedatur. Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Factis

foraminibus eodē mō media saepe: sed multo circūspectius excidēda sunt: ne forte angulus scalpri eandē mēbranā violet: donec fiat aditus: per quā mēbranæ custos imittatur: menyngophylacas græci vocāt. Lamina ænea est firma: paulū resina ab exteriori parte læuis: quæ demissa ē: vt exterior pars eius cerebro ppior sit. subinde ei subiicitur quod scalpro discutiendū est ac si excipit eius angulū: vltra transire nō patitur: eoq; & audacius & tutius scalpri malleolo subinde medicus fuerit: donec excisū vndiq; os eadē lamina leuetur: tolliq; sine vlla noxa cerebri pōt. Vbi totū os eiectū ē: circūradendę leuandęq; sunt oræ & si quis scobis mēbranæ insedit: colligendū. Vbi superiori parte sublata: inferior relicta est: nō ora tm̄: sed os quoq; totū lauandū est. vt sine noxa postea cutis increseat. quæ aspero osse inascens protinus non sanitatē: sed novos dolores mouet. Patefacto cerebro qua rōne agendū sit dicā: cū ad fracta ossa puenero. Si basis aliqua seruata ē: superipōnda sunt medicamēta non pinguia: quæ recentibus vulneribus accomodantur: supraq; ipōnenda lana succida oleo atq; aceto madens. Vbi tēpus processit: ab ipso ore caro increscit: eaq; factū manu sinum cōplet. Si quod etiam os adustū est: a parte sana recedit: subitq; inter integrā atq; emortuam partē caruncula: quæ qd abscessit: expellat. eaq; fere quia testa tenuis & angusta est. squama est. idest lepis a græcis nominatur. Potest et euenire: vt ex ictu neq; findat os: neq; pfringat sed sūmum tm̄ collidatur: exaspereturq;. Quod vbi incidit: radi & leuari satis ē. Hæc quæuis maxime fiunt in capite: tm̄ cæteris quoq; ossibus communia sunt. vt vbiq; idem incidet: eodem remedio sit vtendum. Atq; cum ea fracta: fissa: forata: collisa sint: quasdam proprias in singulis generibus: quasdam communes in pluribus curationes requirunt. De quibus protinus dicam: initio ab eadem caluaria accepto.

De caluariæ curatione.

Caput. iij.

Igitur vbi ea p̄tusa: p̄tinus requirendū est: nū bilē is homo vomerit: num oculi eius obcæcati sint: nū obmutuerit: nū per nares aure sue sanguis ei effluxerit: nū cōciderit: nū sine sensu q̄si dormiēs iacuerit. Hæc enī nō nisi osse fracto eueniunt. Atq; vbi inciderunt: scire licet necessariā: sed difficilē curationē esse. Si vero etiā torpor accessit: si mens non cōstat: si neruorū vel resolutio vel distentio secuta est. verisimile est et cerebri mēbranā esse violatā eoq; in angusto magis spes est. At si nihil horū secutū est pōt et dubitari: an os fractū sit. Et protinus cōsiderandū ē: lapide: an ligno: an ferro: an alio telo percussū sit. & hoc ipso leni: an aspero: mediocri an vastiore: vehementer: an leniter. Quia quo mitior ictus fuit: eo facilius os ei restitisse credibile ē. Sed nihil tm̄ melius ē: quā certiore id nota explorare. Ergo q̄ plaga ē: demitti specillū oportet: neq; nimis tenue: neq; acutū: ne cū i quosdā sinus naturales iciderit: opionē fracti ossis frustra faciat neq; nimis plenū: ne paruulæ rimulæ fallāt. Vbi specillū ad os venit nihil lene & lubricū occurrit: integrū id videri pōt. Si qd asperi ē vtiq; qua suturæ non sint: fractū os esse testat. A suturis se deceptū esse Hippocrates memoriæ prodidit more scilicet magnorū viorū & fiduciā magnarū rerum habentium. Nā leuia ingenia: quia nihil habēt: nihil sibi detrahūt. Magno ingenio: multaq; nihilomius habituro cōuenit et simplex veri erroris confessio: præcipueq; i eo ministerio quod utilitatis causa posteris traditur. ne q; decipiant eadē ratione: q̄ quis ante deceptus est. Sed hæc quidē alioquin memoria maghi professoris uti interponeremus effecit. Potest autē sutura eo nomine fallere. quæq; aspera ē: vt aliquis hanc esse: etiam si rima est: existimet eo loco: quo subesse hanc verisimile ē. Ergo eo nomine decipi nō oportet. sed os ap̄ire tutissimū ē. Nā neq; utiq; certa sedes ut supra posui. suturarū ē: & pōt idē: & naturaliter cōmissū: & ictu fissum esse: iuxtaue aliquid fissum habere. Quin aliqd etiā: ubi ictus fuerit ue-

hemetior: quāuis specillo nihil iuenit tñ aperire cōmodius est. At si ne tū qdē rima manifesta ē iducēdū sup os atramentū scriptoriū est: deinde scalpro id detrahendum. Nigritiē. n. continet si qd fissum est. Solet ēt euenire. vt altera parte fuerit ictus: & os altera fiderit. Itaq; si grauiter aliq; pcussus est: si mala inditia subsecuta sunt. neq; ea parte qua cutis discussa ē: rima reperit: nō icōmodū ē pte altera cōsiderare: nūqs locus mollior sit & tumeat: eūq; aperire. Si qdē ibi fissum os reperiet. nec tñ magno negotio cutis sanescit ēt si frustra defecta est. Os fractū nisi succursum ē grauib; inflāmatiōibus afficit: difficiliusq; postea tractat. Raro: sed aliqñ tñ euenit: vt os qdē totū itegū maneat: intus vero ex ictu vena aliqua i cerebri mēbrana rupta aliqd sanguinis mittat: his q; ibi cōcretus magnos dolores moueat: oculos quibus obcecet. Sed fere contra id dolor ē: & eo loco cute icisa pallidū os reperit. Ideoq; id quoq; os excidēdū ē. quacūq; aut de cā curatio hęc necessaria ē: si nōdū satis cutis patefacta ē: latius aperiēda est: donec quicquid læsum ē i conspectu sit. In quo ipso vidēdū ē: nequid ex ipsa mēbranula quæ sub cute caluariā cingit: sup os relinquat. si quidē hęc scalpro terebrisue lacerata vehētes febres cū inflāmationibus excitat. Itaq; tñ cōmodius ē ex toto ab osse diduci. Plagā: si ex vulnere ē. talē necesse est habeamus: qualē acceperimus. si manu faciēda ē: ea fere cōmodissima ē: quæ duabus transuersis lineis litteræ. X. figurā accipit: ut deinde a singulis pcedētibus singulis cutis subsequat. Inter quæ si sanguis fert: spongia subide in aceto tinctā cohibēdus ē. occupandusq; obiectis linamētis. & caput altius excitādū. Neq; id viciū vllū metū nisi iter musculos: q tpa cōtinēt: affert. sed ibi quoq; nihil tutius fit. In oī vero fisso fractoue osse ptinus antiquiores medici ad ferramenta veniebāt: quibus id exciderēt. Sed multo melius est: ante emplastra experiri: quæ caluariæ cā cōponūt. Eorūq; aliquid oportet ex aceto mollitū p se sup fissum: fractumue os imponere: deinde super id aliquanto latius quam vulnus est: eodem medicamento illitum linteolū & præterea succidā lanā aceto tinctā. Tūc vulnus deligare & quotidie resoluerē: similiterq; curare vsq; ad diē quintū. A sexto die ēt vapore aquæ calidæ p spōgiā fouere. cætera ex eadē facere. quod si carūcula increfcere cōeperit: & febricula aut soluta erit aut leuior & cupiditas cibi reuerterit satisq; somni accedet in eodē medicamēto erit perseverandū. Procedente deinde tpe emolliendū id emplastrū adiecto carato ex rosa facto: quo facilius carnē pducatur. nā p se reprimēdū vim habet. Hac rōne sæpe rimæ callo quoq; implentur: estq; ea: ossis velut cicatrix. & latius fracta ossa: si qua inter se non cohærebāt: eodē callo glutinātur: estq; aliquanto melius velamentū cerebro: quam caro quæ exciso osse increfcit. Si vero sub prima curatione febris intēdit: breuesq; somni: & hidē per somnia tumultuosi sunt: vlcus ma det. neq; aliū: & i ceruicibus glādulæ oriuntur: magni dolores sunt: cibiq; sup hęc fastidiū increfcit. tū demū ad manū scalprū q; veniendū est: Duo vero sub ictu caluariæ pericula sunt: ne vel findatur vel medium desidat: si fissum est: possunt oræ esse compresse: vel quia altera sup alterā excessit: uel ēt quia vehementer rursus se cōmiserunt. Ex quo euenit vt humor ad mēbranā qdē descendat: exitum vero non habeat: ac si eam irritet & graues inflāmationes moueat. Vbi medium descendit: eandem cerebri mēbranam os vrget interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est: vt tantē quam minimū ex osse dematur. Ergo si ora alteri insedit: satis est id quod ēminet plano scalpro excidere. quo sublato iam rima hiat quantum curationi satis est. At si oræ inter se coprimuntur: a latere eius interposito digiti spacio: terebra foramen faciendū est: ab eoq; scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinē. C. litteræ: sicut vertex eius a foramine basis ad rimas it: quod si rima longius patet. ab altero foramine

rursus similis sinus fieri debet: & ita nihil latēs i eo cē cōcauū ē: abūdeq; exitus datur
 itus lādētibus. Ne si fractū qdē os desedit: totū excidi necesse ē. sed siue totū pfractū ē
 & ab alio ex toto recessit: siue circūposita caluaria iharet exigua pte ab eo qd natura-
 liter se hēt scalpro diuidēdū ē. deide i eo qd desedit iuxta rimā quā fecimus foramia ad
 dēda sunt: Si i angusto noxa ē: duo. si latius patet: tria: septaq; eorū excidēda. & tū scal-
 per utriq; ad rimā agēdus: sic vt lunatū sinū faciat: imaq; ps ei⁹ it⁹ ad fracturā. cornua
 ad os itegriū spectēt. Deide siq labēt & ex facili remoueri possūt. forfice ad id facta col-
 ligēda sunt: maxieq; ea q̄ acuta mēbranā ifestāt. si id ex facili fieri nō pōt: subiicienda la-
 mina ē: q̄ custodē ei⁹ mēbranā eē pposui: & sup cā qcqd spinosū ē & itus emiet excidē-
 dū ē: eadē lamina qcqd deorsū ifedit attollēdū. Hoc gēus curatiōis efficit: vt q̄ pte fra-
 cta ossa tñ iharēt: solidēt. qua pte abrupta sunt: sine vllō tormēto sub medicamēti tē-
 pore excidāt spaciūq; iter hāc satis illi magnū ad extrahēdā saniē reliquat: plusq; i osse
 ppugnaculi cerebrū habeat: q̄ habiturū fuit eo exciso. His factis ea mēbrana acri ace-
 to respergēda ē: vt siue aliqd sanguinis ex ea pfluit: cohibeat siue itus cōcretus cruor
 remāct: discutiat. Tū idē medicamētū eodē mō: q̄ supra positus ē: mollitū ipsi mēbra-
 nā iponēdū ē. Ceteraq; eodē mō faciēda sūt: quā ad liteolū illitū & lanā succidā ptinet
 collocādusq; is loco i tepido: & curādū quotidie vuln⁹: bis ēt astate qd si mēbrana
 p iflāmationē itumuerit: fundēda erit rosa tepida. Si vsq; eo tumebit: vt sup ossa quo-
 q; emineat: coercebit cā bene trita lētacula: vel folia vitis cōtrita & cū recenti vel butyro
 vel adipe anserio mixta ceruixq; molliri debet liquido carato ex irino facto. At si pa-
 rū pura mēbrana videbit par modus ei⁹ emplastri & mellis miscēdus erit: idq; sup in-
 fundēdū: eiusq; cōtinēdi cā vnū aut alterū linamētū iniiciēdū & sup liteolo cui empla-
 strū illitū sit: cōtegēdū. Vbi plus pura mēbrana ē: eadē rōne adijciēdū emplastro cara-
 tū: vt carnē pducāt. Quod ad abstinentiā vero & primos vltioresq; cibos potionesq;
 ptinet. eadē quā i vulneribus pcepti: seruāda sunt. eo magis: quo piculosus hāc ps affi-
 cit. Quin ēt cū iā nō solū substineri sed ali his quoq; apparebūt. tñ erūt vitāda quacū-
 q; mādēda sunt. itē fumus & qcqd excitat sternutamētū. Spē vero certā faciūt mēbra-
 na mollis ac sui coloris: caro icrescēs rubicūda: facilis motus maxille atq; ceruicis. Ma-
 la signa sunt. membrana imobilis nigra vel liuida uel aliter coloris corrupti: demētia:
 actis uomitus: neruorū uel resolutio uel distētio: caro liuida maxillarū rigor atq; cerui-
 cis. Ceteraq; q̄ ad somnū: cibi desiderū: febrē: puris colorē attinēt: eadē quā i ceteris
 uulneribus uel salutaria uel mortifera sunt. ubi bene res cedit: icipit ab ipsa mēbrana:
 uel si os eo loco duplex ē: idē quoq; caro icrescere. eaq; id: qd iter ossa uacuū ē: replet.
 Nōnūq; ēt sup caluariē excrefcit. Quod si icidit ispergēda squama aris ē ut id reprimat
 cohibeatq; ea carni sup dādo q̄ ad cicatricē pducāt: Oibusq; ea locis cōmode iducit ex-
 cepta frōtis ea pte: q̄ paulū sup id ē qd iter supercilia ē. Ibi. n. uix fieri pōt. ut p oēm ata-
 tē sit exulceratio: q̄ liteolo medicamētū habēte cōtegēda sit. Illa utiq; capite fracto ser-
 uāda sūt ut dōcc iā ualida cicatrix erit soluēda: uitēt frēqns balneū: maior uini modus.

De narium fractarum curatione.

Caput. v.

IN narihus uero & os & cartilago frāgi solet: & qdē modo aduersa: modo a la-
 tere. si aduersa fracta sunt alterūue ex his nares desidūt. difficulter spiritus tra-
 hiē. si a latere os fractū ē. is locus cauus ē. si cartilago i alterā pte nares declinā-
 tur. Quicquid in cartilaginē incidit. excitandū leniter ē: aut subiecto specillo: aut duo-
 bus digitis utrinq; compressis. Deinde in longitudinem implicata linamenta & molli
 pellicula cinēta circum sutaq; intus adijcienda sunt. Aut eodē mō cōpositum aliqd ex
 attrido pēicillo. Aut grādis pīna gummi uel fabrili glutine illita & molli pellicula cir-

cū data: q̄ desiderare cartilaginē n̄ sinat. Sed si aduersa ea fracta ē: aq̄liter utraq; naris im-
plēda ē. Si a latere crassius esse debet ab ea pte ī q̄ nasus iacet: ab altera tenuius ī id qd̄ ī
scriit. Extrinsecus at̄ circūdāda habena ē mollis media illita mixtis iter se similia & turis
fuligie. eaq; vltra aures ducēda & frōi duobus capitibus agglutināda ē. Id. n. corpori
q̄si glutē iharefcit & cū iduruit nares cōmode cōtinet. Sin qd̄ itus inditū ē laedit: sicut
maxie fit vbi īterior cartilago p̄fracta ē: excitatæ nares eadē tantū mō habēa cōtinendæ
sunt. Deinde post quattuordecī dies id ipsū demēdū ē. Resoluit at̄ aqua calida: eaq; tū
is locus quotidie fouēdus ē: Sin os fractū ē id quoq; digitis ī suā sedē reponēdū ē. atq;
vbi aduersū id dictū ē. vtraq; naris implēda ē. vbi a latere ea inq̄ os ipulsū ē. iponēdūq; car-
ratū & paulo vchemētius deligādū ē. q̄a callus eo loco nō ad sanitatē tantū mō: sed et̄
ad tumorē īcrefcit. A tercio die fouēdū id aqua calida ē tātoq; magis quāto p̄pius esse
sanitati debet. Quod si pura erūt frāgmēta nihilominus extrinsecus singula ī suas sedes
digitis erūt cōpellēda: iponēdaq; extrinsecus eadē habēa: & sup eā carratū: neq; vltra fa-
scia adhibēda ē. At si qd̄ frāgmētū vndiq; resolutū cū cæteris nō glutinabit: itelligetur
qd̄ ex hūore: q̄ multus ex vulnere feret: vulsella vero extrahet. Finitisq; inflāmatiōibus
iponet̄ aliquod medicamētū ex ijs q̄ leniter reprimūt. Peius est vbi aut ossi: aut cartila-
gini fractæ: cutis quoq; vulnus accessit. Id admodū raro fit. si incidit illa qd̄ nihilomi-
nus eadē rōne ī suas sedes excitāda sunt. Cuti vero sup iponēdū emplastrū aliqd̄ ex his
quæ recentibus vulneribus accōmodata sunt. sed insup nullo vinculo deligandum est.

De aurium fractarum curatione

Caput. vi.

In aure quoq; interdū rūpit̄ cartilago: qd̄ si incidit. anteq̄ pus oriat̄: iponēdum
glutinās medicamētū ē. Sæpe. n. suppurationē phibet & aurē cōfirmat. Illud
& ī hac & ī naribus ignorari nō oportet. nō qd̄ cartilaginē ipsā glutinari: circa
tū carnē īcrefcere solidariq; cū locū. Itaq; si cū cute cartilago rupta ē: cutis vtriq; sinitur.
Nūc at̄ de ea dico: quæ cute ita frāgit̄. In ea vero si iā pus natū ē: aperiēda altera pte cu-
tis: & ipsa cartilago cōtra lunata plaga excidēda ē. Deinde vtēdū ē medicamento leniter
supprimēte quale lyciū ē aqua dilutū: donec sanguis fluere desinat. Tū imponendum
lindeolū cū emplastro: sic vt pingue oē vitet̄: & a pte posteriore lana mollis auri subij-
cienda est: quæ quod est inter hanc & caput compleat: Tum ea leniter deliganda ē: &
a tercio die vapore: vt in naribus posui: fouenda. Atq; in his quoq; generibus abstinētia
primi temporis necessaria est: donec inflāmatiō finiatur.

De maxillæ fractæ curatione. deq; quibusdā ad oīa ossa pertinetibus. Caput. vii.

Ab his ad maxillā vēturus indicanda quædā purō cōiter ad oīa ossa pertinentia
ne sapius eadē dicēda sunt. Omne igit̄ os modo rectū vt lignū in longitudinē
findit̄: modo frāgit̄ trāsuersum: interdū obliquū atq; in ipsum nōnūq; retusa
habet capita: nōnūq; acuta. Quod gēus pessimū est. q̄a neq; facile cōmittūt̄: quæ nulli
retuso inittunt̄: & carnē vulnērant: interdū neruū quoq; aut musculū. Quin et̄ aliquan-
do plura frāgmēta. a frāgmēto fiūt. Sed ī alijs qd̄ ossibus ex toto sæpe frāgmētū a frag-
mēto recedit. Maxillæ vero semp aliq̄ pte et̄ uexata ossa iter se cohærent. Igitur in pri-
mis digitis duobus utrinq; p̄mentibus & ab ore & ab cute oīno ossa ī suā sedē cōpellē-
da sunt. Deinde si trāsuersa maxilla fracta est: sub qua casu fere dens super proximū
dentē excedit. Vbi ea ī suā sedē collocata est: duo p̄ximi dentes. aut si hilabāt: ulterio-
res inter se seta deligandi sunt. Id ī alio genere fracturæ superuacuū ē. Cætera eadē fa-
ciēda sunt. Nā lindeolū duplex madēs uino & oleo sup inijciēdū cū eadē similia & eadē
turis fuligie ē. Deinde aut fascia: aut mollis habēa media ī lōgitudinē icisa: ut vtriq; mē-
tū cōplectat̄: & ide capita ei⁹ supra caput adducta ibi deligāt̄. Illud quoq; ad oīa ossa

ptinēs dictū erit famē primū eē necessariā: deīde a die terciō hūidū cibū: sublata inflāma
tiōe paulo pleniorē: eūq; q carnē alat: p oē p̄s vinū esse alienū. Deīde terciō die resolui
debere: foueriq; p spōgiā vapore aqua calidā. eadēq; q̄ priō fuerūt sup dari. Itē die qu-
to fieri: & dōec inflāmatiō finiat. quā vel octauo die: vel septiō fere resoluit. Ea sublata:
rursus ossa esse tractāda: vt si qd̄ fragmētū loco suo nō ē: reponat. Neq; id esse soluen-
dū nisi duae ptes eius t̄pis intra qd̄ quaeq; ossa cōserūt trāsierint. Fere vero intra quartū
decimū & vnū & vigesimū diē sanescunt maxilla: malā: iugulū: pectus: os scapularū:
costā: spina coxarū: os tali: calx: manus: planta. Inter vigesimū & trigessimū diē cru-
ra brachiaq;. Inter septimum & vigesimū & quadragesimū humeri & scemina. Sed in
maxilla illud quoq; adijciendum ē: quod humidus cibus diu assumendus est. Atq; etiā
cum tempus processit: in lagano: similibusq; alijs perseverandum donec ex toto maxil-
lam callus firmarit. Item vtq; primis diebus habendum silentium.

De iuguli fracti curatione.

Caput. viij.

Iugulū vero si trāsuersum fractū ē: nōnūq; p se rursus recte coit: & nisi mouet:
sanari sine iūctura pōt. Nōnūq; vero: maxieq; vbi motū ē: elabit. fereq; id qd̄ a
pectore. sub id qd̄ ab hūero ē: i posteriorē ptē iclinat. Cuius ea rō ē qd̄ p se nō
mouet: sed cū hūeri motu cōsentit. Itaq; eo subsistere sub id hūerus agitat. Raro vero
admodū i priorē ptē iugulū iclinat: adeo vt magni p̄fessores nūq; se vidisse memoria
mādarint. Sed locuples tñ eius rei auctor Hippocrates ē. Verū vt dissimilis vterq; ca-
sus ē: sic qdā dissimilia requirit. Vbi ad scapulas iugulū tēdit: simul dextra māu plane p
pellēdus i posteriorē ptē hūerus ē & illud i priorē attrahēdū. Vbi ad pectus cōuersum
ē: ipsū qdē retro dādū: hūerus at i priorē ptē adducēdus ē. Ac si is inferior ē: nō id qd̄ a
pectore ē: deprimēdū ē: qā imobile ē: sed hūerus ipse attollēdus. Si casu superior ē. id
qd̄ a pectore ē: iplēdū lana. & hūerus ad pectus deligādus ē. Si acuta fragmēta sunt: i
cidi cōtra cutis debet: ex ossibus ea: quae carnē vulnerāt: praecidēda sunt. tūc retusa ossa
cōmittāda sunt. Si qd̄ ab aliqua pte emiet: opponēdū ei triplex linteolū ē i vino & olco
tinctū. Si plura fragmēta sunt: excipiēda sunt ex ferula facto canaliculo: eodēq; itus i
cerato: ne fascia diducat. quae iugulo cōposito circūdāda ē sapius potius quā valētius.
Quod ipsum quoq; i oibus ossibus fractis p̄petuū ē. A dextro vero iugulo. si id fractū
ē: ad alā sinistrā: a sinistro: ad dexterā. Rursusq; sub ala sua fasciari debet. Post hac si iu-
gulū ad scapulas iclinatū ē: brachiū ad latus. si i partē priorē: ad ceruicē deligādum ē.
Supinusq; hō collocādus: cæteraq; eadē faciēda: quae supra cōprehēsa sunt. Sunt vero
plura ossa fere imobilia vel dura vel cartilaginosa: quae vel frāgunt: vel forant vel col-
lidunt vel finduntur. vt malā pectus. latus: os scapularū: costā spina costarū: os tali:
calx. manus: planta. Horū oīum eadē curatio est. Si supra vulnus est: id suis medica-
mentis nutriendū est. Quo sanescente rimas quoq; ossis: aut si qd̄ ferrum ē. callus
i plet. Si cutis integra ē: & os laesum esse ex dolore colligimus: nihil aliud: quā q̄scēdū
i ponēdumq; caratū est. & leniter deligandum. donec sanitate ossis dolor finiat.

De costarum fractarum curatione.

Caput. ix.

Proprietn̄ quaedā de costa dicēda sunt: qā iuxta uiscera ē: grauioribusq; pericu-
lis is locus expositus est. Hæc quoq; igit̄ interdū sic findit: ut ne summū qdē
os: sed interior pars eius. quae rara est. lædatur interdū sit ut eam totā is casus
perfruperit. Si tota fracta non est: nec sanguis expuitur: nec febricula sequit̄ nec qcquā
suppurat: nisi admodū raro: nec dolor magnus est. tactu tamen is locus lenitur indo-
lescit: abunde est eadem quae supra scripta sunt facere. & a media fascia incipere deliga-
re: ne i alterutrā partē hæc cutē iclinet. Ab vno vero & vigesimo die quo vtq; os esse de-

bet glutinatū id agēdū. Cibis vberioribus ē vtēdū: vt corpus quā plenissimū fiat: quo melius os vestiatur. qd' illo loco tenerū: adhuc iniuriæ sub tenui cute expositū ē. Per oē at tēpus curatiōis vitādus clamor sermo quoq; tumultus: ira: motus vehemētior corporis: fumus: puluis: & qcqd' vel tussim vel sternutamētū mouet. Ne spiritū qdē magnopere cōtinere expedit. At si tota costa p̄fracta ē: casus asperior ē. Nā & graues inflāmatiōes & febris & suppuratio & sæpe vitæ piculū seq̄t & sanguis spuit. Ergo si vires patiūt' ab eo brachio: qd' sup eā costā ē: sanguis mittēdus ē. Si nō patiūt': alu' r̄n sine vllō acri ducēda ē: diutiusq; iedia pugnādū. Panis vero añ septimū diē nō assūmēdus: sed vna sorbitiōe viuēdū iponēdūq; ei loco caratū ex lino factū: cui cocta quoq; resina adiecta sit. aut Polyarchi malagma. aut panacis ex vino & rosa & oleo: superq; iponenda lana succida mollis & duæ fascia eā medijs orsa: minimeq; astricta. Multo vero magis oīa vitāda: quæ supra posui: adeo vt ne spiritus qdē sæpius mouēd' sit. Quod si tussis ifestabit: ad id potio sumēda erit: vel ex tryxagine vel ex ruta vel ex herba stychade vel ex cumiō & pipe. Grauiorib' vero doloribus vrgētibus cataplasma iponi quoq; cōueniet vel ex lolio vel ex hordeo: cui pinguis fic' tertia ps sit adiecta. Et id qdē iter diu superiacebit. Noctu uero idē aut caratū. aut malagma. aut pāni: q̄a pōt cataplasma decidere. Ergo quotidie quæq; resoluet': dōec iā carato aut malagmate possimus esse cōtēti & decē qdē diebus extenuabit' fame corpus. ab undecio uero ali' icipit. Ideoq; et laxior quā priō fascia circūligabit': fereq; ea curatio ad quadragesimū diē pueniet. quæ si modus erit suppuratiōis: plus malagma quā caratū ad digerēdū p̄ficiet. Si suppuratio uicerit neq; p̄ quæ suprascripta sunt discuti' potuerit. oīs mora uitāda erit: ne os ifrauiet'. sed qua pte maxie tumebit: demittēdū erit cadēs ferramētū. dōec ad pus pueniat: idq; effundēdū. Si nusquā caput se ostēdit: ubi maxie pus subit: sic itelligimus. Creta cimolia totū locū illinimus: & sicari patiemur. Quo loco maxie hūor ima perseuerauit: ibi pus proximū erit: eaq; uti debet. Si latius aliquid abscedit: duobus aut tribus locis erit perforandū: demittendū erit linamentū: aut aliquid ex penicillo. qd' summū lino sit deuinctū ut facile educatur. Reliqua eadē: quæ in cæteris adustis faciendæ sunt: Vbi purū erit u'lcus: ali' corpus debet: ne tabes pernitiōsa futura id malū subsequat'. Nōnūq; et leuius ipso osse affecto & inter initia neglecto: nō pus sed humor quidam muccis similis intus coit mollescitq; contra cutis: in qua simili uistiōe utendū est.

De spinæ curatione.

IN spīa quoq; ē qd' p̄prie notemus. Nā si id qd' ex uertebra excedit aliquo mō fractū ē: locus qdē cōcau' sit: punctiōes at in eo sentiūt': q̄a necesse ē ea fragmenta spinosa esse. Quo fit ut hō i' iteriore ptem subide nitat'. Hæc noscēdæ rei cā sunt. Medicamētis uero. hisdē opus. ē quæ plurima paruq; huius capitis exposita sūt.

De humerorum: brachioꝝ: femorum: crurum. digitorum fractorum uel euulsorū communibus curationibus.

Caput. x.

Similes rursus ex magna pte casus curatiōesq; sunt hūeris & femoribus. Communia ēt quædā humeris: brachijs: femoribus: cruribus: digitis. Si qdē ea minime piculose media frangunt'. Quo p̄prior fractura capiti uel superiori uel inferiori ē: eo p̄rior ē. Nā & maiores dolores affert: & difficili' curat'. Ea maxie tolerabilis ē simplex: trāsuersa. Peior ubi fragmenta: atq; ubi obliqua. Pessimū ubi eadē acuta. Nōnūq; at fracta in his ossa in suis sedibus remanēt: multo sæpius excidūt: aliudq; super aliud affert': Idq; ante oīa cōsiderari debet. & sunt notæ certæ. Si suis sedibus mota resimā: punctiōisq; sensum rēp̄sentāt tactu inæqualia sunt. Si uero nō aduersa: sed obliqua iungunt' qd' sit ubi loco suo nō sunt: mēbrū id altero latere breuius est: & muscu-

li eius tumēt. Ergo si hoc deprēsum ē ptinus dimēbrū oportet extēdere. Nā nerui: mu-
sculiq; itēti p ossa cōtrahūt neq; i suū locū veniūt: nisi illos p vim aliqs itēdit. Rursus si
primis diebus id obmissū ē: inflāmatio orit̄: Sub q̄ & difficile & piculose vis neruis adhi-
bet̄. Nā distētio neruorū vel cācer sequit̄: vel certū vt diutissime alatur pus. Itaq; si ante
reposita ossa nō sunt: postea reponēda sunt. Intēdere at digitū vel aliud quoq; mēbrū:
si adhuc tenerū est et vnus homo pōt: cū alterā partē dextra: alterā sinistra prēdit. Va-
lētius mēbrum duobus eget: qui i diuersa cōtendāt. Si firmiores nerui sunt: vt i viris ro-
bustis: maximeq; corū feminibus & cruribus euenit: habēis quoq; vel linteis fascijs vtri-
q; capita articulorū deligāda & p plures i diuersa ducēda sunt. Vbi paulo longius quā
naturaliter esse debet mēbrū vis fecit. tū demū ossa manibus in suā sedē cōpellēda sunt
inditiūq; ossi repositi ē. dolor sublatus. Et mēbrū alteri parti æquatū iuoluendū dupli-
cibus: triplicis pāni & in vino & oleo tinctis: quos linteos esse cōmodius est. Fere vero
his: sex opus est. Prima breuissima adhibenda quæ circa fracturā ter voluta sursum ver-
sum ferat̄. & quasi in coclea serpat: fatiscq; est eam ter hoc quoq; modo circuire. Altera
dimidio longiore: eaq; qua parte os eminet ab ea si rotum æquale est: unde libet sup fra-
cturā debet icipere priori aduersa: deorsumq; tendere atq; iterū de fractura reuerfa i su-
periore pte vltra priorē fasciā desinere. Sup has iniiciēdū latiore linteo caratū ē qd̄ eas
cōtineat. ac si qua pte os eminet: triplex ea pānus obijciēdus eodē vino & oleo madēs.
Hæc tertia fascia cōprehēdenda sunt: quartaq; sic vt semp in sequēs priori aduersa sit:
& tertia tm̄ inferiore parte tres in superiore faciāt. q̄a fatius est sapius circuire quam ad-
stringi. Siquidē id qd̄ adstrictū est. alienat̄ & cancro oportunū ē. articulū at quā mini-
me vincire opus est. Sed si iuxta hunc os fractū ē: necesse est. Deligatū vero mēbrum i
diē terciū cōtinēdū est. Ea q; iunctura talis esse debet: vt primo die nihil offenderit nō tm̄
laxa visa sit: secundo laxior: terciō iā pene resoluta. Ergo tū rursus id mēbrū deligā-
dū: adiiciēda prioribus quinta fascia ē: iterūq; quito resoluēdū ē: & sexta fascijs inuoluē-
dū. sic vt tertia & quinta infra: ceteræ supra finiant̄. Quotiēscūq; at soluit̄ mēbrū: ca-
lida aqua fouēdū ē. Sed si iuxta articulū fractura ē: diu istillandū vinū ē: exigua parte
olei adiecta: eadēq; oīa faciēda donec adeo inflāmatio soluat̄: uel leuius quoq; quā ex cō-
suetudine id mēbrū fiat. Quod si septimus dies nō dedit: certe nonus exhibet. Tū facil-
lime ossa tractāt̄. Rursus ergo si parū cōmissa sūt: cōmitti debēt. Si qua fragmēta emi-
nēt: in suas sedes reponenda sunt. Deinde eodē modo mēbrū deligādū ferulaq; sup ac-
comodāda sunt: quæ fissæ circūpositæq; ossa in sua sede cōtineant: & in quā partē fra-
ctura iclinat: ab ea latior: ualētiorq; ferula iponēda ē: Ea q; oēs citra articulū esse oportet
refirmas: ne hūc laxāt: nec vltra astringi: quā vt ossa cōtineāt: & cū spacio laxent̄. ter-
cio quoq; die paulū habenis suis coartari: ac si nulla prurigo: nullus dolor est: sic ma-
nere donec duæ partes eius tēporis qd̄ quoq; os cōseruet cōpleant̄ postea leuius aqua
calida fouere quia primo degeri materiā opus est: tū euocari. Ergo carato quoq; liqui-
do id pleniter est ungendū: pfricandaq; summa cutis est: laxiusq; id deligandum est.
Tercio quoq; die soluendum sit: ut remota calida aqua: cetera eadē fiant. Tantūmo-
do singulæ fasciæ quotiens resolutæ fuerint: subtrahantur.

De fracti humeri curatione.

Hæc communia sunt. Illa propria: Siquidē humerus fractus non sic: vt mem-
brum aliud intenditur. Sed homo collocatur alto sedili. medicus autem hu-
miliore aduersus. Vna fascia brachiū amplexa ex ceruice ipsius: q̄ læsus ē: id su-
stineat. Altera ab altera parte super caput data: ibi accidit nodū. Tercia iuncto imo hu-
mero, deorsum demittit̄: ibi quoq; capitibus eius inter se iunctis. Deinde ab occipitio

ipſius miniſter ſub ea ſaſcia: quā ſecūdo loco poſui: correpto ſi dexter hūerus ducēdus ē dextro: ſi ſiniſter: ſiniſtro brachio demiſſum iter ſcēmina eius: q̄ curat̄ baculū tenet: medicus ſup eā ſaſciā de qua tercio loco dixi planā iniicit dextrā: ſi ſiniſter: ſiniſtram: ſi dexter hūerus ſumat̄ ſimulq; alterā ſaſciā miniſter attollet alterā premit medicus. quo ſit vt leniter humerus extēdat̄. Faſcijs vero: ſi mediū aut imū os fractū ē: breuioribus opus ē. ſi ſummū: longioribus. vt ab eo ſub altera quoq; ala p̄ pectus & ſcapulas porrigant̄. Protinus vero brachiū cū deligat̄: ſic inclinandū ē: id quod afficit vt ante ſaſcias quoq; ſic figurādū ſit. ne poſtea ſuſpēſum aliter: aliter cum deligabat̄: humerum iclinet. Brachioq; ſuſpēſo ipſe quoq; humerus ad latus leniter deligādus ē. Per quā ſit: vt minime moueat̄. ideoq; oſſa ſic ſe habēt: vt aliq; composuit. Cū ad ferulas vētum ē: extrinſecus eſſe carū longiſſimæ debēt: a lacerto breuioribus: ſed ſub ala breuiſſimæ. Sapiuſq; eā reſoluēdæ ſunt: vbi ī vicinia cubiti hūerus fractus eſt: ne ibi nerui rigēſcāt. & iuti le brachiū efficiāt. Quotiens ſolutæ ſunt fractura manu continenda: cubitus aqua calida fouendus: & molli cærato perfricandus: ferulaq; vel omnino non imponendæ contra eminentia cubiti: vel aliquanto breuioribus ſunt.

De brachij fracti curatione.

AT ſi brachiū fractū ē: ipſiſ primis cōſiderādū ē: alterū os: an vtrūq; cōminutū ſit n̄ quo alia ī cuiſmodi caſu curatio admouēda: ſed primū vt valētius extēdat̄: ſi vtrūq; os fractū ē: q̄a neceſſe ē mīus neruos cōtrahi altero oſſe itegro eoſq; itē dēte. Deinde vt curioſius oīa ī cōtinēdus oſſibus ſiāt ſi neutrū alteri auxilio ē. Nā vbi alterū itegrū ē: plus opis ī eo quā ī faſcijs: feruliſq; ē. Deligari at̄ brachiū debet paulū pollice ad pectus iclinato. Si qdē maxie brachij naturalis habitus ſit: idq; iuolūtū mitella cōmodiſſime excipit̄. q̄ latitudie ipſi brachio pangutiſ capitiſ collo iniicit̄. atq; ita cōmode brachiū ex ceruice ſuſpēſū ē. Idq; paulū ſupra cubiti alterius regionem pēdere oportet. Quod ſi ex ſūmo cubito id factū ſit glutinare id viciēdo alienū eſt. Fit. n. brachium immobile. ac ſi nihil aliud quam dolori occurſum eſt: idem qui ſuit eius vſus eſt.

De crurum femorumq; fractorum curatione.

IN crure æque ad rē p̄tinet alterū ſaltē os itegrū māere. Cōmune vero ei femorū q; ē. Quod vbi deligatū ē ī canalē conijciēdū ē. Is canalis & īferiori p̄te foramina hēt: p̄ quæ ſiq; hūor exceſſerit: deſcēdat̄. & plāta morā: quæ ſimul & ſuſtineat eā & delabi nō patiat̄: & a laterib; caua: perq; loris datis mora qdē: crus femur q; vt collocatū ē detineat. Eſſe et̄ is debet a plāta ſi crus fractū ē: circa poplicē. ſi femur vīq; ad coxā. ſi iuxta ſuperius caput femoris: ſic vt ipſa quoq; ei coxa ſit. Neq; tñ ignora ri oportet ſi femur fractū eſt: fieri breuius: q̄a nunq; in antiquum ſtatum reuertit̄ ſummiſq; digitis poſtea cruris eius inſiſti: ſed multa tamen femori debilitas eſt: vbi fortuna negligentia quoq; acceſſit.

De fracti digiti curatione.

Digitum ſatis eſt ad vnum furculum poſt inflammationem deligari.

Cōes curationes ad humeros brachia Crura ſcēmia digitoſq; contractos p̄tinentia.

His proprie ad ſingula mēbra p̄tinentibus: ruruſ illa cōia ſunt primis diebus fameſ. deinde tum cū iā increſcere callū oportet: liberaliſ alimentū. longa a vino abſtinentia. fomētū aquæ calidæ: dum iſſlāmatio eſt: liberalē. cū ea deſit: modicū. Tū et̄ longior ulterioribus & liquido cærato membris: & mollis tñ unctio. Neq; protinus exercendum id mēbrum. ſed ad antiquos uſus reducendum eſt. Grauius aliquanto eſt: cum oſſis fracturæ carnis quoq; vulnus acceſſit maximeq; ſi id mu-

sculi femoris aut humeri senserunt. Nā & inflāmatiōes multo grauiōres & prōptiores cācros habēt. Ac fremur qdē: si ossa iter se cesserūt: fere præcidi necesse ē. Humerus vero quoq; i piculū venit: si facilius cōseruat. Quibus piculis ēt magis id expositū: quod iuxta ipsos articulos iētū ē. Cūriōsius igit agēdū ē & musculus qdē p mediā plagā trās uersus præcidēdus. Sāguis uero: si parū fluxit. mittēdus corpus inedia extenuādū ac reliqua qdē mēbra lētius itendēda. & lētius i his ossa i suā sedē reponēda sunt. His uero neq; itendi neruos: neq; ossa tractari satis expedit. Ipsi homini p mittēdū ē: ut sic ea collocata habeat: quēadmodū minime lædūt. Oibus at his uulneribus iponēdū primo linamētū ē uino madēs: cui rosā paulū admodū adiectū sit. cætera eadē deligāda fascijs sunt aliquāto quā uulnus latioribus: laxius scilicet: quā si ea plaga nō esset. quāto facilius & alienari & occupari cācro uulnus pōt numero potius fasciarū id agēdū est: ut laxē quoq; æque cōtineāt. Quod i femore humeroq; sic fiet: si ossa forte recte cōcurrerit. sin aliter se habebūt: eatenus circūdari fascia debet: ut ipositū medicamētū cōtineat. Cætera eadē quæ supra scripsi: faciēda sunt: præterq; quod neq; ferulis neq; canalibus: iter quæ uulnus sanescere nō pōt. Sed pluribus tantūmodo & latioribus fascijs opus est ingerendūq; subinde in eas est calidū oleū & uinū magisq; in primo: fame utendo uulnus calida aqua fouendū: frigusq; oī ratione uitandū & trāsēundū ad medicamēta quæ puri moueudo sunt. maiorq; uulneri quā ossi cura agenda. Ergo quotidie soluendū nutriendūq; est. Inter quæ si quod paruulū fragmētū ossis eminet: id si retusum est in suam sedē dandū: si acutū: ante acumen eius longius est præcidendū: si breuius limādum & utrinq; scalpro limandū. tū ipsum recondendū est. ac si id manus facere nō potest: uulSELLA: quali fabri utunt: iniiciēda est. recte se habendi capiti ab ea parte. qua summa est ut ea parte qua cibra est eminēs os in suā sedem cōpellat. Si id maius ē: mēbranulisq; cingūt linere oportet ea sub medicamentis resolui: idq; os: ubi iā nudatum est abscondere: quod maturius scilicet faciendū est. potestq; ea ratione & os coire & uulnus sanescere. Illud suo tpe: hoc pro ut se habet. Nōnūq; ēt in magno uulnere euenit ut fragmenta qdam uelut emoriantur neq; cū cæteris cocant. Quod hic quoq; ex modo fluentis humoris colligit. Quo magis necessariū est sæpius ulcus resolvere atq; nutrire. Sequit uero ut id os per se post aliquot dies excidat. cū tā misera antea cōditio uulneris sit. tamē id interdū maius diutiusq; facies. Sæpe. n. integra cutis: osse abrumpit protinusq; prurigo & dolor orit. Quæ soluere: si accidit: maturus oportet: & fouere aqua p astantē frigida: p hyemē egelida deinde cæratū myrteū iponere. Interdū fractura quibusdam uelut aculeis carnē uexat: quo a prurigine & punctiōibus cognito: aperire id melius: eosq; aculeos p̄cidere necesse habet. Reliqua uero curatio in utroq; hoc casu eadē est: q; ubi iētus p̄tinus intulit puro iam ulcere. Cibis hic quoq; utendū est carnē producētibus. si breuius adhuc mēbrū est: & ossa loco suo nō sunt paxillus tenuis quā leuissimi generis inter ea demitti debet. sic ut capite paulū supra ulcus emineat: isq; quotidie plenior adigēdus est: donec par id mēbrū alteri fiat. Tū paxillus remouēdus uulnus sanādū est: cicatrix iducta fouēda frigida aqua ē in q; myrtus: hederā: aliaue similes uerbenæ sint: illinēdūq; medicamētū: qd̄ siccat: & magis ēt hic quiescēdū donec id mēbrum cōfirmet. Si qñ uero ossa nō cōserbuerūt q; sæpe soluta: sæpe mota sunt: i aperto deide curatio ē. possunt. n. coire. Si uetustas occupauit: mēbrū extēdendū est: ut aliquid lædat. Ossa inter se manu diuidenda: ut cōcurrēdo exasperent: ut si qd pingue ē eradat: totūq; id quasi recens fiat. Magna tñ cura habita: ne nerui musculiue lædat. Tū uino fouendū ē: i quo malicoriū decoctū sit iponēdūq; id ipsum oui albo mixtū. Tercio die

resoluēdū: fouēdūq; aqua: in q̄ verbenæ de quibus supra dixi decoctæ sunt. Quinto die idē faciēdū ferulæq; circūdādæ. Cætera & ante & post eadē faciēda. quæ supra scripsi. Solēt tñ interdū diuersa iter se ossa cōferuere. Eoq; & breuius mēbrū & idēcor: fit: & si capita acutiora sunt: assidua punctiōes sentiunt. Ob quā cām frangi rursus ossa & dirigi debent. Id hoc mō fit. Calida aqua multa mēbrū id fouet & ex carato liquido pfricat itenditurq; & iter hæc medicus ptractās ossa: vt adhuc tenero callo manibus ea diducit: cōpellitq; id quod eminet in suā sedē. & si parū valuit: ab ea pte i qua os se iclinat inuolutā lanā regulā obijcit. Atq; ita deligādo assuescere iterum vetustæ sedi cogit. Non nūq̄ at recte qdē ossa cōperūt. superincreuit vero nimius callus. ideoq; locus itumuit. Quod vbi icidit diu leuiterq; id mēbrū pfricādū est ex oleo & sale & nitro: multūq; aqua calida salsa fouēdū: & iponendū malagma qd̄ digerat: astrictiusq; alligandum: oleribusq; & præterea vomitu vtendū. Perq; cū carne callus quoq; extenuat. Cōfertq; aliquid de sinapi qd̄ cū ficu in altere par mēbrum ipositum: donec id paulū erodat eoq; euocet materiā. vbi his tumor extenuatus ē. rursus ad ordinē vitæ reuertendum est.

De luxatis ossibus.

Caput. xi.

AC de fractis quidē ossibus hætenus dictū sit. Mouent aut ea sedib⁹ suis duobus modis. Nā mō quæ iuncta sunt iter se dehiscūt: vt cū latū scapularæ os ab humero recedit: & i brachio radius a cubito. & i crure tibia a sura: interdū a saltu: calcis os a talo. qd̄ raro tñ fit. Modo articuli suis sedibus excidunt. Ante de prioribus dicā. Quorū vbi aliqd̄ icidit p̄tinus his locus cauus ē. depressusq; digitus sinū iuenit. Deinde grauis inflāmatio orit: atq; i talis præcipua. Siquidē febres quoq; & cæcos & neruorū vel distētiōes vel rigores: q̄ caput scapulis annectūt: mouere cōsuevit. Quorum vitandorū cā faciēda eadē sunt. quæ i ossibus mollibus laxis aliquid vbi icidit p̄tinus his locis p̄posita sunt vt dolor tumorq; p̄ ea tollant. Nā diducta ossa nūq; rursus iter se iungunt. & vt aliqd̄ decoris eo loco sit nihil vsus admittit. Maxilla vero & vertebra oēsq; articuli cū validis neruis cōprehēdāt: excidunt aut vi expulsi: aut aliquo casu neruis vel ruptis vel ifirmatis faciliusq; in pueris & adolecētulis quā in robustioribus. hīq; elabunt i priorē & in exteriorē partē: quidā oibus modis: quidā certis. Suntq; quæ dā cōmunia oīum signa. quæ dā p̄pria sunt cuiusq; si quidē seper ea pte tumor ē: i qua os prumpit. ea sinus: a qua recessit. Et hæc quidē i oibus deprahēdunt: alia vero si in singulis. Quæ simul atq; de quoq; dicā p̄ponēda erūt. Sed vt excidere oēs articuli nō possunt: sic nō oēs reponunt. Caput. n. nōnunq; cōpellit: neq; i spina: vertebra: neq; ea maxilla quæ vtraq; parte plapsa anteq̄ reponeret inflāmatōnē mouit. Rursus q̄ neruorū vicio plapsi sunt: cōpuli quoq; i suas sedes: iter excidunt. At qbus i puericia exciderūt: neq; reposita sunt: minusq; cæteri crescūt. Omnūq; quæ loco suo nō sunt: caro ea icrescit: magisq; i pximo mēbro: q̄ i vltiore. Vt puta si humerus loco suo nō ē. maior i eo ipso fit: quā in brachio: maior in hoc quā i manus acie. Tū p̄ sedibus & p̄ casibus: qui inciderūt: aut maior aut minor vsus eius mēbri relinquit quoq; i eo plus vsus superest: eo minus id extenuat. Quicquid aut loco suo motū ē: ante inflāmatōnem reponendū ē. Si illa occupauit: dum cōquiescat. Tū laceffendū est. Vbi finita ē: tētandū est i his mēbris quæ id patiunt. Multū aut eo cōfert & corporis & neruorū habitus. Nā si corpus tenue: si humidū est: si nerui ifirmi: expeditius os reponit. Sed & primo facilius excidit: & postea minus fideliter cōtinet. Quæ cōtraria his sunt: melius continēt. Sed id qd̄ expulsū ē: difficulter admittūt. Oportet aut ipsam inflāmatōnē leuare: super succida lana ex aceto iposita. A cibo si valētioris articuli casus ē triduo: iter

dum ēt quinq; diebus abstinere debere. Bibere aquā calidā dum sitim finiat. Curiosus
q; hac facere his ossibus motis: quæ validis pleniq; musculis cōtinent. si vero ēt febris
accessit: multo magis deide ex die quinto fouere aqua calida: remotaq; lana caratum
ipōnere ex cyprino factū: nītro quoq; adiecto donec oīs inflāmatio finiat. Tunc infri
ctiōne ei mēbro adhibere. cibis vti bonis: vti vino modice: iamq; ad vsus quoq; suos id
mēbrū pmouere. qā motus vti dolore pestifer: sic alias saluberrimus corpori ē. Hac
cōmunia sunt: nūc de singulis dicā. ¶ De maxillæ luxatæ curatōe. ¶ Caput. xij.

Maxilla i priorē partē ppellit: sed mō altera parte: mō vtraq;. Si alterā i contra
riā partē: mō vtraq; ipsa mentūq; inclināt: dentes paribus non respondēt. sed
sub his qui secāt canini sunt. At si vtraq; totū mentū in exteriorē partē pmoue
tur. inferiorē q; dētes longius quā superiores excedūt: intētūq; sup musculi apparēt. Pri
mo quoq; tēpore homo in sedili collocandus ē sic. vt minister a posteriore parte caput
eius cōtineat vel sic vt iuxta parietē is sedeat: subiecto iter parietē & caput eius scorteo
puluino duro. eoq; caput per ministrū vrgeat quo sit immobilius. Tū medici digiti pol
lices linteolis vel fascijs ne dilabantur inuoluti in os eius conijciendi: cæteri extrinsecus
admouēdi sunt. Vbi vehementer maxilla apphensa ē: si vna parte pcedit: cōcutiendū
mentū & ad guttē adducēdū ē. Tunc simul & caput apphēdēdū & excitato mēto ma
xilla i suā sedē cōpellēda & os eius cōprimendū ē sic vt oīa pene momēto fiant. Si i vtra
q; parte plapsa ē eodem oīa faciēda. sed æqliter retro maxilla agenda ē. Reposito ossē
si cū dolore oculorū & ceruicis iste casus icidit: ex brachio sāguis mittēdus ē. Cū oīb;
vero quorū ossa mota sunt: primo liqdiōr cibus cōueniat: tū his p̄cipue: adeo ut sermo
quoq; frequenti motu oris p̄ neruos lædat. ¶ De capite luxato. Caput. xiiii.

Caput duobus p̄cessibus in duos sinus sūmæ uertebrae demissis sup ceruicē
cōtineri i prima pte p̄posui. Hi p̄cessus interdū in posteriorē partē excidūt:
quo fit ut neruus sub occipitio extēdat mētum p̄ctōri agglutinet: neq; bi
bere is: neq; loq; possit: interdū sine uolūtate semē emittat. Quibus celerime mors su
puenit. Ponendū aut hoc esse credidi nō quo curatio eius rei ulla sit: sed ut res inditijs
cognoscere: & non putaret sibi medicum defuisse si qui sic aliquē perdidissent.

¶ De spina luxata.

Caput. xiiii.

Idem casus manet eos: quorū i spina uertebrae exciderūt. Id. n. nō pōt fieri: ni
si ex medulla q̄ per mediū: & duabus mēbranulis: q̄ per duos a lateribus p̄
cessus ferūt: & neruis: q̄ cōtinēt ruptis. Excidūt aut & in posteriorē partē &
in priorē & supra septū trāuersum & infra. In vtranq; partē exciderit: a posteriore par
te vel tumor: uel sinus orit. Si super septū id icidit: manus resoluunt: uomitus: aut di
stētio neruorū isequit. spiritus difficulter mouet: dolor urget: & aures obtusę sunt. Si
sub septo: scemina resoluunt: urina supprimūt: interdū ēt sine uolūtate p̄rupit. Ex eius
modi casibus ut tardius quā ex capitis: sic tñ itra triduū homo morit. Nā qd̄ Hippo
crates dixit uertebra i exteriorē partē plapsa: p̄nū hoīem collocādū eē & extendēdū:
tū calce aliquē sup ipsum debere cōsistere: id itus ipellere: i his accipiēdū ē: quæ paulū
excesserūt: nō i hīs: quæ toto loco mutatae sunt. Nōnunq; n. neruorū ibecillitas efficit:
ut quāuis nō exciderit uertebra: paulū tñ i priorē partē p̄mineat. Id nō iugulat. sed ab
iteriore parte nō cōtingit quidē posse. ab exteriorē: si ppulsum ē: plerūq; iteg; redit: nisi
qd̄ admodū rax ē: uis neruis restituta ē. ¶ De humero luxato. ¶ Caput. xv.

Humerus aut mō in alā excidit: mō i partē priorē. Si i alā delapsus ē & uictus
cubitus recedit ab latere: rursus iuxta eiusdē partis aurē cū humero porrigi

nō pōt. Longiusq; altero id brachiū ē. Si i priorē partē summū quidē brachiū extēdit: minus tñ quā naturaliter difficiliusq; i priorē partē q̄ in posteriorem cubitus porrigit. Igit̄ si i alā humerus excidit: & vel puerile adhuc ē corpus vel molle certe & ibecillibus neruis itentū ē: satis ē collocare id i sedili & ex duob⁹ ministris: alteri i perare: vt caput late scapularū ossibus leniter redūcat alteri vt brachiū extēdat: ipsum posteriore parte residētē renū sub ala eius coire simulq; & ille os & altera manu brachiū eius ad latus i- pellere. At si vastius corpus: neruiue robustiores sunt: necessaria ē spatula lignea: & q̄ crassitudinē duorū digitorū habet: lōgitudine ab ala ad digitos puenit. In qua sūma capitulū ē rotūdū & leniter cauū: vt recipe particulā aliquā ex capite humeri possit. In ea bina foramina trib⁹ locis sunt iter se spacio distātibus: inq; ea lora mollia coiciunt. Ea q; spatha fascia inuoluta quo minus tactu lædā: ad alam a brachio dirigē. sic vt caput eius summæ alæ subiiciat. Deīde loris suis ad brachiū deligat: vno loco paulū i fra hu- meri caput: altero paulū supra cubitū: tertio s̄ manū. Cui rei p̄tinus iter valla tūc quo q; foraminū aptata sunt. Sic brachiū deligatū super scalæ gallinariæ gradū traicit ita alte vt cōsistere hō ipse nō possit. simulq; i alterā ptē corpus demittit: i alterā brachiū i- tēdit. Eoq; fit vt capite ligni caput humeri i pulsu i suā sedē mō cū sono nō sine hoc cō- pellaat. Multas alias eē ratōes scire facile ē vno Hippocrate lecto: sed nō alia magis vsu cōprobata ē. At si i priorē partē humerus excidit supinus homo collocādus ē fasciaq; aut habena media alā circūdāda ē: capitaq; eius post caput hominis ministro tradēda: brachiū alteri: p̄cipiēdūq; vt ille habenā: hic brachiū extēdat. Deīde medic⁹ caput q̄ dē hominis sinistra debet repellere: dextra vero cubitū cū humero attollere: & os i suā sedē cōpellere. Faciliusq; id i hoc casu quā i priorē reuertit. Reposito humero lana alæ subiiciēda ē. Si i teriore parte os fuit: vt ei opponat. Si i priorē parte: vt tñ commodius deliget. Tū fascia primū sub alæ obuoluta caput eius debet cōprehēdere: deīde p̄fe- ctus ad alterā alā: ab eaq; ad scapulas: rursusq; ad eiusdē humeri caput tēdere. Sapius q; ad eādē rōnē circūagi: dōc bñ id teneat. Vinct⁹ hac rōe humer⁹ cōmodius cōtinet. Si adductus ad latus sit. ad id quoq; fascia deligat. ¶ De cubiti luxati curatōe. Ca. xvi

IN cubito aut̄ tria coire: ossa humeri: & radij: & cubiti ipsius ex his que prima parte huius voluminis posita sunt: itelligi potuit. Sed cubitus qui inexus hu- mero ē: ab hoc excidit. radius q̄ adiūctus ē interdū trahit: interdū subsistit. In oēs vero q̄ttuor partes excidere cubitus pōt. sed si i priorē plapsus ē: extētū brachiū ē: neq; recuruat. Si i posteriorē: brachiū curuū ē: neq; extēdit: breuiusq; altero ē. Interdū febrē vomitūq; bilis mouet. Si i exteriorē iteriorēue brachiū porrectū ē: sed paulū i cā paratū a qua os recessit recuruatū: qcqd̄ icidit: reponēdi ratio vna ē. Neq; i cubito tātū ē: sed in oibus quoq; mēbris lōgis: q; p̄ articulū lōga testā iungūt. Vtrūq; mēbrū in di- uersas partes extēdere donec spaciū iter ossa libere sit. Tū id os q̄d excidit ab ea pte i q̄ plapsū ē in cōtrariā i pellere. Extēdēdi tñ alia atq; alia ḡna sūt: put nerui valēt aut ossa huc illuc ve sederūt: Ac mō manibus solis vtēdū ē: mō q̄dā alia adhibēda. ergo si i prio- rē partē cubit⁹ plapsus ē: extēdi p̄ duas man⁹: interdū ēt habenis iniectis satis ē. Deīde rotūdū aliqd̄ a lacerti parte ponēdū ē. & sup id repēte cubitus ad humerum i pellēdus ē. At i alijs casibus cōmodissimū ē eadē rōne brachiū extēdere. quæ fracto cubito s̄ po- sita ē: & tū osse reponere. Reliqua curatio eadē ē quæ i oibus. Celerius tñ & sapius id- rosoluēdū ē: multoq; magis aq̄ calida fouēdū: diuti⁹ ex oleo & nitro ac sale p̄fricādū. In cubito. n. celeri⁹ q̄ i vllō alio articulo: siue extra remāsit: siue itus reuertit: call⁹ cir-

Quāda. isq; si p̄ getē icreuit: flex⁹ illi⁹ postea phibet. ¶ De māu luxata. Ca. xvii. Anus quoq; i oīs q̄ttuor ptes plabit: Si i posteriorē ptē excidit porrigi digitū nō possunt. si i priorē nō iclinant. si i alrerutq; latus: manus i contrariū. idest aut

ad pollicē: aut ad minimū digitū cōuertit̄. Reponi nō difficillime pōt. Super durę lo-
cū & renitentē ex altera parte intēdi mānus: ex altera brachiū debet: sic vt pna sit. si in
posteriorē partē os excidit: supina: si i priorē si i interiorē exteriorēue: i latus. Vbi satis
nerui diducti sunt. si i alterutq; latus pcidit manus brachiū i cōtrariū repellēdū ē. At
his: quæ i priorē posteriorēue partē plapsa sunt: super iponendū durę aliquid. idq; su-
pra prominens os manu vrgendū est: per qd̄ vis adiecta facilius in suā sedem cōpellit.

¶ De palma.

¶ Caput decimum octauum.

In palma quoq; interdū suis sedibus pmouent̄: mō in priorē partē: mō in po-
steriorē. In latus. n. moueri paribus ossibus oppositis nō possūt. signū id solū
ē: qd̄ oium cōe ē. Tumor ab ea pte: i quā os venit: sin⁹ ab ea aq; recessit. Sed si
ne itētionē digito: tm̄ mō bñ pressū os suā sedē reuertit̄. ¶ De digitis. Caput. xix.

At i digitis totidē fere casus: eadēq; signa sunt: quæ i manibus. Sed i his extēdē-
dis nō æq; vi opus ē: cū & articuli breuiiores & nerui min⁹ validi sint. Sup me-
sam tm̄ mō itēdi debēt: q; vel i priorē vel iposteriorē partē exciderūt. tū iā pla-
na cōpellit̄: atq; id qd̄ i latus elapsū ē: digitis restitui. ¶ De femore ¶ Ca. xx.

Quoniam de his dixerim de his quoq; quæ i crurib⁹ sunt: videri possū dixisse. Si qui
dēt i hoc casu quādā similitudo ē femori & humero: & tibia & cubito: pedi
& manui. Quādā tm̄ separatim quoq; de his dicēda sunt. Femur i oēs q̄ttuor
partes pmouet̄. sapissime i iteriorē: deīde i exteriorē: raro admodū i priorē: aut po-
steriorē. Si i iteriorē partē plapsum ē crus lōgius altero & vastius ē. Extra. n. pes vlti-
mus spectat. si i exteriorē: breuius: rarūq; fit & itus ielinaf. Calx i gressu terrā nō cōtin-
git: sed plāta ima. meliusq; id crus supius corpus quā i priore casu fert: minusq; baculo
eget. si i priorē crus extēsum ē: iplicariq; nō pōt. alteri cruri ad calcē par ē. sed ima plā-
ta minus i priorē partē ielinaf: dolorq; i hoc casu precipuus ē: & maxime vrina suppri-
mit̄. Vbi cū dolore i flāmatio q̄uit cōmode i grediunt̄ totusq; eorū pes ē. Sed & si i po-
steriorē extēdi nō pōt: crus: breuiusq; ē: vbi cōstitit: calx quoq; terrā nō cōtingit. Magnū
aut̄ femori periculū ē: ne vel difficulter reponat̄: vel repositū rursus excidat. Quidam
iterq; semp excidere cōtēdūt. sed Hippocrates & Diocles & philotim⁹ & Nile⁹ & He-
raclides tarētinus: clari admodū auctores: ex toto se restituisse memoriæ pdiderūt.
Neq; tot gna machinamētoꝝ quoq; ad extēdēdū i hoc casu femur. Hippocrates: An-
dreas: Nileus: Nymphodorus: Protarchus: Heraclides repperisset: si id frustra esset:
Sed vt hæc falsa opinio ē: sic illud verū ē. Cū ibi valētissimi nerui: musculiq; sint: si suū
robur habēt: vix admittere. si nō habēt postea nō cōtineri. Tentādū igit̄ ē: & si tenerius
mēbrū ē: satis ē habenā alterā ab i guine: alterā a genu itēdi. Si validius: melius addu-
cēt̄: q; easdē habenas ad valida bacula deligarit̄ tūq; eorū fustiū imas ptes oppositę mo-
re obiecerit: supioresq; ad se vtraq; manu traxerit. Etiā nū valētius itēdit̄ mēbrū sup scā-
nū: cui ab vtraq; pte axes sūt: ad quos habenæ illæ deligat̄. q; vt i torcularib⁹ cōuersū rū-
pere quoq; si q; pseuerauerit: nō solū extēdere neruos & musculos possūt. collocādus
aut̄ hō sup id scānū ē: aut pnus aut supin⁹: aut i latus: sic vt semp ea ps superior sit: i quā
os plapsum ē: cā et inferior: aq; recessit. Neruis extētis i priorē os vēit: rotūdū aliqd sup
i guen ponēdū: subitoq; sup id genu adducēdū ē eodē mō eadēq; de cā: q; idē i brachio fit
ptinusq; si cōplicari femur pōt: itus ē. In ceteris vero casib⁹: vbi ossa p vi paulū iter se
recesserūt: medicus debet id qd̄ emiet retro cogere. mister cōtra ide coxā ppellere. Po-
sito osse nihil aliqd̄ noui curatio req̄rit quā vt diutius his i lecto detineat̄: ne si motū ad

Quoniam huc neruis laxiorib⁹ femur fuerit: rursus erūpat. ¶ De genu: ¶ Ca. xxi.
Genu vno & i exteriorē & i iteriorē & i posteriorē pte excider̄ notissimū ē: i prio-
rē nō plabi pleriq; scripserūt. Pōtq; id vero pximū eē: cū ide opposita patella:
ipsa quoq; caput tibię cōtineat. Meges tm̄ eū cui i priorē pte excidisset: a se curatū eē me-

moriae perdidit. In his casibus itēdi nerui ratiōibus hisdē: q̄s i femore rettuli possūt. Et id qdē qd i posteriorē ptē excidit eodē mō rotūdo aliquo sup poplitē iposito: adductoq; eo crure recōdit. Cetera vero māib; sūt ossa i diuersas ptes cōpellūt. De talo. C. xxii

Qalus in oēs ptes plabit. Vbi in interiorē partē excidit: ima ps pedis in exteriorē partē cōuertit. Vbi huic contrarius talus contrariū ēt signū extat. Si i priorē ptē erūpit a posteriore. latus neruus durus & isanus ē: minusq; is opus ē. si i posteriore calx pene cōdit: plaga maior fit. Reponit aut his quoq; p man; prius i diuersa pede & crure diductis. Et i hoc quoq; casu diutius i lectulo pseuerādū ē: ne his talus q totū corp; sustinet pag; cōfirmatis neruis ferēdo oneri cedat. rursusq; prūpat. Calciamētis quoq; humiliorib; primo tēpore vtēdū: ne iūctura talū ipsū lædat. De plāta

Dlātā ossa hisdē modis qbus i manu pdeūt: his hisdē q cōdunt. (Ca. xxiiij. Fascia tātū mō calcē quoq; debet cōprehēdere: ne cū mediā plantā imūq; eius viciri necesse ē: liber tal; i medio relict; materiā pleniorē recipiat: iō suppuret.

In digitis nihil vltra fieri debet: q̄ qd i his: q sūt ima- De digitis Ca. xxiiij nu positū ē. Pōt tñ cōditus articulus medius aut sūmus canaliculo aliquo cōtineri. Hæc faciēda sūt i his casib; vbi sine vulnere ossa exciderūt. Hic quoq; & igēs piculū ē: & eo grauius quo maius mēbrū ē. quoue validiorib; neruis: aut musculis cōtinet. Ideoq; humeris: femoribusq; metus mortis ē. ac si reposita ossa sunt: spes nulla ē. Nō repositis tñ: nō nullū piculū ē. Eoq; maior i vtroq; timor ē: quo ppius vulnus articulo ē. Hippocrates nihil tuto reponi posse: prater digitos & plātas & manus dixit. atq; i his quoq; diligēter eē agēdū: ne precipitarēt. Quidā brachia quoq; & crura reposita sūt: Et ne cācri: distētionēsq; neruor; orirēt: sub qb; i eiusmodi casu fiet mors matura: sanguinē ex brachio miserūt. Ver; ne digitus quidē: i quo minimū vt malū: sic ēt piculū ē: reponi debet añ i flāmationē: aut postea cū iā vetus res ē. Si quoq; reposito osse: nerui distēdūt: rursus id p̄tin; expellēdū ē. Oē aut mēbrū: qd cū vulnere loco motū: neq; repositū ē: sic iacere cōuenit vt maxime cubātē iuuat: tātū ne moueat: neue de pēdeat. In oīq; tali morbo magnū ex lōga fame præsidū ē. Deide ex curatione eadem quæ pposita ē: vbi ossib; fractis vulnus accessit. Si nudū os eminent: ipedimēto semp futur; ē. Id qd excedit: abscidēdū ē: Imponēdaq; sup arida linamenta sunt & medicamenta nō pinguia: donec quæ sola esse in eiusmodi re sanitas pōt: veniat. Nā & debilitas sequit: & tenuis cicatrix inducit. quæ necesse ē: facile noxæ postea p̄ateat.

IN PRIMO LIBRO CORNELII CELSI DE MEDICINA hæc cōtinēt.

Medicine iūctio & diuisio variēq; de ea illustriū medicor; opiniōes Exordiū car. ij. Quēadmodū sanos ager cōueniat car. v. Quæ stomacho i becillis seruāda sint .v. Observationes quēdā prout res nouę accidunt & corpor; genera & sextus & ætates & tēpora anni sunt car. v. de his q aliqua parte corporis laborant & primū de his qbus caput ifrimū ē car. vij. De his qui lippitudine: grauedine: destillatione: tofillisq; laborant car. vij. Ad solutā aluū remedia car. vij.

Remedia ad colī dolorem car. vij. Quę agēda sint stōacho laborātib; viij. Quid obseruandum sit dolore neruor; laborantibus car. viij. Obseruatio in pestilentia car. viij. IN LIBRO. II. HAEC CONTINENT. Quę āni tpa: quæ tempestatū gnā: q ptes ætatis q̄lia corpa vel tuta vel morbis oportuna sūt: & qd valetudinis genus in quoq; timeri possit car. viii. De signis aduersæ valetudinis futuræ ix. Quæ bona i ægotātib; signa sint ca. ix. Mala signa ægotantiū car. x. De signis valetudinis car. x. De indicijs mortis car. x.

De notis quas aliquis in singulis morborum generibus habere possit	car. xi.	Remedia in febribus ad capitis dolorem & precordiorum inflammationem & ariditatem & scabriciem linguarum	car. xxiiii.
Quae notae in quoque morbi genere vel specie vel pericula ostendant	car. xij.	Remedia contra frigidam quae febre praecedit	xxiiii.
De morborum curationibus	car. xiiii.	Curatio horridae febris	ca. xxiiii.
De sanguinis detractioe per venas	car. xiiii.	Curatio quotidiana febris	car. xxiiii.
de sanguinis detractioe per cucurbitulas	xv.	Curatio tertianae febris	ca. xxiiii.
De deiectione	car. xv.	Curatio quartanae febris	ca. xxiiii.
De vomitu	car. xvi.	Curatio duarum quartanarum	car. xxv.
De frictione	car. xvi.	Curatio quotidianae febris: quae ex quarta facta sit.	car. xxv.
De gestatione	car. xvi.	De tribus insanie generibus & primo de eius curatione: quae a grecis phrenesis dicitur	xxv.
De abstinentia	car. xvii.	Cardiaci morbi curatio	ca. xxvi.
De sudore	car. xvi.	de lethargo & eius curatione	ca. xxvii.
Qui cibi: potioe suae: aut valentis aut mediocritate aut inbecillae materiae sint	car. xvii.	de aqua inter cutem hoc est hydropico morbo	car. xxvii.
Quae natura ac proprietas cuiusque rei sit: quae vescimur	car. xviii.	de tabe & eius speciebus & curationibus	xxviii.
Quae res boni succi sint	car. xviii.	de comitialis morbi curationibus	xxix.
Quae res mali succi sint	car. xviii.	de regij morbi curatione	ca. xxix.
Quae res lenes: quae ve acres sint	car. xviii.	de elephantiae curatione	ca. xxix.
Quae res crassiores quae tenuiorem pituitam faciunt	car. xviii.	de attonitis & eorum curatione	ca. xxx.
Quae res stomacho idoneae sunt	car. xviii.	de resolutione nervorum quae appoplexia vel paralysis dicitur	car. xxx.
Quae res alienae stomacho sunt	car. xviii.	IN. III. LIBRO HAEC CONTINENT.	
Quae inflant aut inflationem leuant.	car. xviii.	De humani corporis interioribus sedibus	xxx.
Quae res aut calefaciunt aut refrigerant	xviii.	De curationibus morborum quae nascuntur: a capite & primo de eius dolore: deinde de morbo qui circa faciem nascitur tum de liguere resolutione postremo de destillatione ac grauedine	xxxi.
Quae res intus facile vitiantur: vel minime corrumpuntur	car. xviii.	de morbo qui circa faciem nascitur quem greci cynicum spasmodum vocant	car. xxxi.
Quae res aluum mouent	car. xviii.	de resolutione linguarum	car. xxxii.
Quae res aluum astringant	car. xviii.	de destillatione a grauedine	ca. xxxii.
Quae res urinam mouent	car. xviii.	de cervicis morbis curationibusque	xxxii.
quae res sonum mouent: aut sensus excitant	xviii.	de faucium morbis ac curationibus: & primum de angina. deinde de difficultate spirandi. ultimo de tussi	car. xxxii.
Quae res corpus aut erodant aut reprimant. aut refrigerent aut calefaciant. aut durent. aut emoliant	car. xviii.	De difficultate spirandi	car. xxxiii.
IN LIBRO TERTIO haec continent.		De tussi	car. xxxiii.
De morborum generibus	car. xviii.	De stomachi morbis & curationibus	xxxiiii.
Quomodo morbi cognoscantur & an incrementum an consistant an minuantur & qua ratione ab initio quae languere incipit curari debeant	car. xx.	De laterum doloribus	car. xxxiiii.
De febrium generibus	car. xx.	De viscerum morbis & primo de pulmonibus deinde de iocinere tum de liene: postremo de renibus	car. xxxv.
De curationum diuersis generibus	car. xx.	De iocineris morbo & curatione	xxxv.
de febrium speciebus & singularum curationibus & primo quoniam cibi febricitantibus dandus sit	xxi.	De lieni morbo & curatione	car. xxxv.
Quoniam potiones febricitantibus dari expediat	xxii.	De renum morbis & curationibus	car. xxxv.
quomodo pestilentes febres curari debeant	xxiii.	de intestinorum morbis & primo de cholera	xxxvi.
Curatio semitertianae febris quae hemitritaeos dicitur	car. xxiii.		
Curatio lentarum febrium	car. xxiii.		

Obferuationes quædã & ætatis & corpis & vitæ & tps in vulneribus	car. xlviij.	& primo aduersus cataridas	ca. liii.
Signa percussi cordis	car. xlviij.	Aduersus cicutam	car. liii.
Signa pulmonis icti	ca. xlviij.	Aduersus hyoscyamũ	car. liii.
Signa iocineris vulnerati	car. xlviij.	Aduersus cerusam	car. liii.
Signa percussorũ reniũ	car. xlviij.	Aduersus sanguisugam si epota est: & lac quod intus coit	car. liii.
Signa vulnerati lienis	car. xlviij.	Aduersus fungos inutiles	ca. liii.
Signa percussæ vuluæ	ca. xlviij.	adustis corpis locis & quõ curari deant lut de interioribus vlceribus: quæ aliqua corpore parte corrupta nascunt	liii.
Signa percussi cerebri vñ mēbranæ ei⁹	xlviij.	de carbūculo & eius curatiōe	car. liii.
Signa percussi stomachi	car. xlviij.	de carcinomate & ei⁹ curatiōe	ca. liii.
Signa ieiuni intestini & vētriculi vulnerati & aliorũ intestinorũ	ca. xlviij.	de thieriomate & eius curatiōe	ca. liii.
Signa percussæ medullæ q̄ i spina ē	.xlx.	de sacro igne & eius curatione	liii.
Signa septi transuersi percussi	car. xlix.	de chironco vlcere & eius curatiōe	c. liii.
Signa vesicæ vulneratæ	ca. xlix.	de vlceribus q̄ ex frigore i pedibus & mani b⁹ oriunt & eorũ curatiōibus	ca. liii.
de sanguine & sanie & pure & eorũ speciebus qñq; meliora deterioraue sint	xlx.	de struma & eius curatiōe	car. liii.
Curatio aduersus p̄fusionem sanguinis in vulneribus	car. xlix.	de furūculo & eius curatiōe	ca. liii.
curatiōes aduersus vulnere inflamationē	xlx.	de phymate & eius curatiōe	car. lv.
de glutinatione vulnere	car. xlix.	de phlygeto & eius curatiōe	car. lv.
Quõ vulnus ligari cõueniat	car. l.	de fistulis & earũ gñ b⁹ & curatiōibus	lv.
deratione victus & notis vulnere curatiōibusq; eorum	car. l.	de melicera	ca. lvi.
Curatiōes pprie articuloꝝ	car. l.	de acrocordone & Thymio & Myrmetio & Clauo curatiōibusq; eorũ	lvi.
Vulnus quõ purgādum est	ca. l.	de pustularũ gñib⁹ & earũ curatiōibus	lvi.
Quõ vulnus implendũ est	ca. l.	de scabie & eius curatiōe	car. lvii.
de vulneribus: q̄ extrinsecus p vulnera inci dũt curatiōibusq; eorũ	car. li.	de ipetiginis speciebus & curatiōibus	lvii.
Curatio vlceris	car. li.	de papulis & earũ curatione	ca. lvii.
Curatio erisipelæ	car. li.	de vitilignis speciebus. i. de Alpho & Me la & leuce & earũ curatiōe	ca. lvii.
Curatio Cangrenæ	car. li.	IN. VI. LIBRO HAEC CONTINENT.	
quõ cicatrix vñ i ducēda purgādaq; sit li.		de vitiis singularũ corpis partiũ	lvii.
de vulneribus q̄ permorsus inferũt eorũq; curationibus	car. lii.	de capillis fluētibus	car. lvii.
curatio aduersus rabiosi canis morsũ	lii.	de Porrigine & eius curatione	ca. lvii.
curatiōes cões aduersus oēs mors⁹ spētũ lii.		de sycosi & eius curatione	car. lviii.
Speciales curatiōes aduersus ictus serpen tiũ & primo aduersus ictũ aspidis	lii.	de arcis & earũ curatiōibus	ca. lviii.
Aduersus ictũ scorpionis	car. lii.	de Variis & lēticulis & ephelide & eorũ curationibus	ca. lviii.
Aduersus aranei & scorpions ictũ	ca. lii.	de oculorũ morbis curatiōibusq; eorũ & priõ d his morbis q̄ leib⁹ medicamentis curat	lviii.
Aduersus carastis & Dipsæ & Aemorroidis ictũ	car. lii.	de diuersis oculorum collirijs	ca. lix.
Aduersus Chelydri ictũ & carastis	c. lii.	Philõis collirium	car. lix.
Aduersus Phalangi ictũ	car. lii.	dionysii collirium	car. lix.
Aduersus ictus italorũ anguiũ qui minus terribiles peregrinis sunt	ca. liii.	Cleonis collirium	car. lix.
Remediũ generale aduersus oĩa venena vñ i cibo vel in potiōe assumpta	car. liii.	theodoti colliriũ Acharistũ appellatũ	lix.
Specialia remedia aduersus quædã venena		Cythron vel tephron colliriũ	ca. lix.
		Euelpidis colliriũ trygodes noiatũ	lix.
		Nilei colliriũ omnium optimũ	ca. lix.
		de carbūculis oculorũ & eorũ curatiōe	lx.

dū & ad purgādū valens	ca. xliiii.	ad putrē carnē cōtinēdā ne vltra spat: eā q̄	
Aralū emplastrū ad vulnera	ca. xliiii.	leniter exedēdā plures cōpositiōes	xlv.
Iudæi emplastrū fracto capiti accōmoda- tum	car. xliiii.	Hieræ cōpositio	car. xlv.
diadaphnidō ēplastrū ad extrahēdū	xliiii.	Iudæi cōpositio	car. xlvi.
Aliud diadaphnidō ad extrahendū & pus mouēdum	ca. xliiii.	Iollæ cōpositio	car. xlvi.
Philocratis emplastrū ad extrahendū & pus mouēdum	car. xliiii.	Ad sāguinis p̄fluuiā: vel ex mēbrana cere- bri vel alijs locis. & ad cācrū & ad iducēdā cicatricē & ad coercēdā carnē crescētē	xlvi
Rhypodēs ēplastrū ad extrahēdū	xliiii.	Timæi cōpositō ad ignē sacre vī cācrū	xlvi
Emplastrū Hecatei ad extrahendū	xliiii.	Ad sternutāmētā excitanda	ca. xlvi.
alexādrinū ēplastrū viri d' ad extrahēdū	xliiii.	Gargarizatiōes q̄bus fieri debeāt	ca. xlvi.
de emplastris exedentibus	ca. xliiii.	De antidotis & q̄b⁹ malis opitulēt	xlvi.
Emplastrū qd̄ exest corpus & ossa resoluit & sup̄crescētē carnē coercet	ca. xliiii.	Cōpositio antidoti	ca. xlvi.
Emplastra aduersus morūs & alia recen- tiora vulnera	ca. xliiii.	ali d' antidotū ābrofia noiatū: qd̄ zopyrus ptolemæo regi cōposuit	car. xlvi.
Ethesiū ēpla. rubrū ad idē valēs	xliiii.	Antidotū mitridatis	xlvi.
Aliud emplastrū ad idē valēs	ca. xliiii.	de acopis acopū neruis vtile	car. xlvi.
Leuca emplastra nō grauibus vulneribus accōmodata & maxie senilibus	xliiii.	Acopū elæodes neruis vtile	car. xlvi.
Elephātinū emplastrū	ca. xliiii.	Enchrista ad vlcera purgāda & iplēda	xlvi
Lenia emplastra	ca. xliiii.	Ad sacrum ignem	car. xlvii.
Emplastrū lene	ca. xliiii.	de catapotijs	car. xlvij.
Archati emplastrū lene	car. xliiii.	catapotiū ad somnū accersendū & leuatio nē doloris & simi' ad cōcoquēdū	ca. xlvii.
ēplastra eiusdē ḡnis ad leniēdū apta	xliiii.	catapotiū valētius ad somnū	ca. xlvii.
de pastillis & primo de his q̄ ad recētia vul- nera glutināda sanādaq; apti sūt	xliiii.	Catapotiū ad plurimos dolores per som- num leniēdos	ca. xlvii.
Ali⁹ pastillus ad glutināda vulnera	xliiii.	catapotiū aliud ad multa valēs	ca. xlvii.
De phragide pastillo quē Polybus cōficat ad glutinādū vulnus	ca. xliiii.	catapotiū ad inducēdū somnū: quod vul- ua dolens prohibuit	ca. xlvii
Pastill⁹ ad vlcera sordida & nigritiē i auri- bus: naribus: obscenis partibus: inflāma- tiōesq; eorū	ca. xliiii.	Ad iecur sanandum	car. xlvii.
Pastill⁹ ādronis ad vnā inflāmatā ad natu- ralia sordida ēt cancro laborantia	xliiii.	ad finiēdos doloris lateris	ca. xlvii
Pastillus ad fixa ani: vel ora venarū funden- tia sanguinē vel cācrum	car. xlv.	ad thoracis dolores finiēdos	ca. xlvii.
Pastill⁹ ad expellēdū calculū cū vrina	xlv.	catapotiū Atheniōis ad tussim	ca. xlvii.
De pessis	car. xlv.	Catapotiū Heraclidis tarentini ad tussim & somnum	car. xlvii.
Ad sanguinē eyocādum	car. xlv.	Catapotiū ad purganda vlcera in faucib⁹ tussientibus	car. xlvii.
Ad vuluā molliendā	car. xlv.	Colice cassij medici	ca. xlviii.
Alia pessi cōpositio ad idē valens	xlv.	ad ifātē mortuū aut fas expellēdas	xlvii.
Ad inflāmatōes vuluę numenij pessus	xlv.	Laborātibus ex partu qd̄ dari debeat	xlvii
Ad eijciēdū euulua ifātē mortuū	ca. xlv.	Ad adiuuandam vocem	ca. xlvii.
Si mulier vitio locoꝝ cōcidit qua' curatiōe vtendum sit	ca. xlv.	Aduersus difficultatē vrinæ	ca. xlvii.
de medicamētis q̄bus aridis vtimur	xlv.	Arteriaces cōpositio quō fiat	ca. xlvii.
Ad carnē sup̄crescētē exedendā	xlv.	de qnq; ḡnib⁹ noxarū corpis & prio de vul- neribus q̄ maxime p̄ tela iferūt	ca. xlvii.
		Quæ vulnera ifanabilia sint	car. xlviii.
		q̄ vulnera difficilē curationē habeāt	.xxxi.
		Quæ vulnera tutiorem curationem ha- beant	car. xlviii.

Observatiões quaedā & atatis & corpis & vita & tps in vulneribus	car. xlviii.	& primo aduersus cataridas	ca. liii.
Signa percussi cordis	car. xlviii.	Aduersus cicutam	car. liii.
Signa pulmonis icti	ca. xlviii.	Aduersus hyoscyamū	car. liii.
Signa iocineris vulnerati	car. xlviii.	Aduersus cerusam	car. liii.
Signa percussoꝝ renū	car. xlviii.	Aduersus sanguisugam si epota est: & lac quod intus coit	car. liii.
Signa vulnerati lienis	car. xlviii.	Aduersus fungos inutiles	ca. liii.
Signa percussæ vuluæ	ca. xlviii.	daustis corpis locis & quō curari deant lūt de interioribus vlceribus: quæ aliqua corpore parte corrupta nascunt	liii.
Signa percussi cerebri vñ mēbranæ ei⁹	xlviii.	de carbūculo & eius curatiōe	car. liii.
Signa percussi stomachi	car. xlviii.	de carcinomate & ei⁹ curatiōe	ca. liii.
Signa ieiuni intestini & vētriculi vulnerati & alioꝝ intestinore	ca. xlviii.	de theriomate & eius curatiōe	ca. liii.
Signa percussæ medullæ q̄ i spina ē	.xlix.	de sacro igne & eius curatione	liii.
Signa septi transuersi percussi	car. xlix.	de chironco vlcere & eius curatiōe	c. liii.
Signa vesicæ vulneratæ	ca. xlix.	de vlceribus q̄ ex frigore i pedibus & mani b⁹ oriunt & eorū curatiōibus	ca. liii.
de sanguine & sanie & pure & eorū speciebus q̄nq; meliora deterioraue sint	xlix.	de struma & eius curatiōe	car. liii.
Curatio aduersus pfusionem sanguinis in vulneribus	car. xlix.	de furūculo & eius curatiōe	ca. liii.
curatiōes aduers⁹ vulnere i flāmationē	xlix.	de phymate & eius curatiōe	car. lv.
de glutinatione vulnere	car. xlix.	de phlygetlo & eius curatiōe	car. lv.
Quō vulnus ligari cōueniat	car. l.	de fistulis & earū gñ b⁹ & curatiōibus	lv.
de ratione victus & notis vulnere curatiōibusq; eorum	car. l.	de melicera	ca. lvi.
Curatiōes pprie articuloꝝ	car. l.	de acrocordone & Thymio & Myrmetio & Clauo curatiōibusq; eorū	lvi.
Vulnus quō purgādum est	ca. l.	d pustulæ gñ b⁹ & earū curatiōibus	lvi.
Quō vulnus implendū est	ca. l.	de scabie & eius curatiōe	car. lvii.
de vulneribus: q̄ extrinsecus p vulnera incidunt curatiōibusq; eorū	car. li.	de ipetiginis speciebus & curatiōibus	lvii.
Curatio vlceris	car. li.	de papulis & earū curatione	ca. lvii.
Curatio erisipelæ	car. li.	de vitilignis speciebus. i. de Alpho & Melia & leuce & earū curatiōe	ca. lvii.
Curatio Cangrenæ	car. li.	IN. VI. LIBRO HAEC CONTINENT.	
quō cicatrix vñ i ducēda purgādaq; sit	li.	de vitiis singularū corpis partiū	lvii.
de vulneribus q̄ permorsus inferūt eorūq; curationibus	car. lii.	de capillis fluētibus	car. lvii.
curatio aduersus rabiosi canis morsū	lii.	de Porrigine & eius curatione	ca. lvii.
curatiōes cōes aduers⁹ oēs mors⁹ spētū	lii.	de lycosi & eius curatione	car. lviii.
Speciales curatiōes aduersus ictus serpentiū & primo aduersus ictū aspidis	lii.	de arcis & earū curatiōibus	ca. lviii.
Aduersus ictū scorpionis	car. lii.	de Variis & lēticulis & ephelide & eorū curationibus	ca. lviii.
Aduersus aranei & scorpions ictū	ca. lii.	d oculoꝝ morbis curatiōibusq; eorū & p̄o d his morbis q̄ leib⁹ medicamentis curāt	lviii.
Aduersus carastis & Dipstæ & Aemorroidis ictum	car. lii.	de diuersis oculoꝝ collirijs	ca. lix.
Aduersus Chelydri ictū & carastis	c. lii.	Philois collirium	car. lix.
Aduersus Phalangi ictū	car. lii.	dionysii collirium	car. lix.
Aduersus ictus italoꝝ anguiū qui minus terribiles peregrinis sunt	ca. liii.	Cleonis collirium	car. lix.
Remediū generale aduersus oīa venena vñ i cibo vel in potiōe assumpta	car. liii.	theodoti colliriū Acharistū appellatū	lix.
Specialia remedia aduersus quaedā venena		Cythron vel tephron colliriū	ca. lix.
		Euelpidis colliriū trygodes noiatū	lix.
		Nilei colliriū omnium optimū	ca. lix.
		de carbūculis oculoꝝ & eorū curatiōe	lx.

de pustulis oculorū & curatiōe earū	ca. lxx.	de lingua vlcēribus	car. lxxv.
Phyletos colliriū ad pustulas oculorū	lx.	de parotidibus gingiuarū tuberculis deq̄	
de vlcēribus oculorū & eorū curatiōe & de		aliis vlcēribus gingiuarū	car. lxxv.
diabalanu collirio.	car. lx.	de vuæ morbo & curatione	car. lxxv.
curatiō oculorū aliquo casu imminutorū	lx.	de cancro oris	car. lxxv.
de pediculis palpebrarū	car. lx.	de parotib⁹: q̄ sub auribus oriūť	car. lxxv.
de oculorū grauioribus morbis: qui ex in-		de vmbilici p̄minētis curatiōe	ca. lxxvi.
flāmationibus oriūťur & validioribus me-		de obscenarū p̄tiū vitiis & curatiōib⁹	lxxvi.
dicamētis curantur. & de Andrea collirio		de colis morbis & curatiōib⁹	ca. lxxvi.
& de Diacērato	car. lx.	de cācri q̄ in cole nascit̄: curatiōe	ca. lxxvi.
Memigmenō Euelpidis colliriū	car. lx.	de phagedenā i cole nascētis curatiōe	lxxvi.
de oculorū vlcēribus supercrescētibus: for-		de carbūculo q̄ in cole nascit̄	ca. lxxvii.
didis: cauis: veteribus: & de curationibus		de testiculorū morbis & eorū curatiōe	lxxvii.
singulorū	car. lx.	de ragadiis & cōdilomate & hamorroidis	
Smilion collirium	car. lx.	aliisq; ani morbis & curatiōibus eorū & pri-	
Phynon collyriū Euelpidis	car. lx.	mo de ragadiis	car. lxxvii.
Sphæriō colliriū Euelpidis	car. lx.	de condilomate	car. lxxvii.
Liquidū Euelpidis colliriū	car. lx.	de hamorroidis	car. lxxvii.
de cauis oculorū vlcērib⁹ & curatiōib⁹	lxi.	Si anus vel os vuluæ p̄cidit qua curatione	
Hermonis collirium	car. lxi.	vtendum sit.	car. lxxvii.
de cicatricibus oculorū quæ ex vlcēribus fa-		de vlcere fungo simili in ano	lxxvii.
ctæ sunt: & quō curari debeāt. & de Ascle-		de digitorum vlcēribus	car. lxxvii.
pia & Canopite & Pixino collirijs	car. lxi.	IN LIBRO VII. HAEC CONTINĒT:	
de alio gñe inflāmationis oculorū	car. lxi.	d̄ chirurgica & q̄ i ea claruerit: & q̄lis eē chi-	
Casarianum collirium	car. lxi.	rurgic⁹ d̄eat & qd̄ i hoc libro d̄scribat̄	lxxviii.
Hieracis collirium	car. lxi.	de luxatis	car. lxxviii.
de xyrophthalmia gñe: aride lippitudis	lxi.	de his quæ per se intumescūt quō excidēda	
Rhinion collirium	car. lxi.	& curāda sunt	car. lxxviii.
Ad oculos scabros colliria	car. lxi.	de bōis malisue signis exulceratorū	lxxviii.
ad caligationē oculorū q̄ p̄pter lippitudi-		de fistulis	ca. lxxix.
nē oritur remedia & colliria	car. lxi.	de ani fistulis	car. lxxix.
diacrocu colliriū	car. lxi.	de telis e corpe extrahēdis	ca. lxxix.
Ad caligationē oculorū q̄ p̄pter senectutē		De gangiliis & meliceride & atherōate &	
aut aliam imbecillitatem fit	car. lxi.	steathōate Capitis tuberculus	car. lxxx.
de suffusione oculorū	car. lxxii.	d̄ oculorū vitiis q̄ scalpello & māu curāt̄	lxxx.
de resolutōe oculorū: q̄ p̄p̄sis d̄r	ca. lxxii.	de crithe tuberculo palpebrarū	ca. lxxx.
de mydriasi oculorum	car. lxxii.	de chalazia palpebrarum	ca. lxxx.
de imbecillitate oculorum	car. lxxii.	de vngue oculorū: quod pterigion a gr̄cis	
de auriū morbis & curatiōibus	ca. lxxii.	vocatur	car. lxxx.
Aduersus auriū vermes	car. lxxiii.	de enchanti tuberculo	car. lxxxi.
Ad cōp̄ressa auriū foramina	lxxiii.	de ācyloblephato oculorū vitio	c. lxxxi.
Ad grauem auditum	car. lxxiii.	de ægylopa fistula oculorū	car. lxxxi.
Ad sonitum auriū intra seipsas	ca. lxxiii.	de pilis palpebrarū oculū irritātib⁹	lxxxi.
Ad ea q̄ i aurē iciderūt extrahēda	ca. lxxiii.	de glaucophthalmo oculorū	ca. lxxxi.
de nariū morbis & curatiōibus	ca. lxxiii.	de ectropio	car. lxxxi.
de dentiū dolore & curatiōibus	car. lxxiii.	de Staphylomate oculi	car. lxxxi.
de tonsillis & earum cura	car. lxxiii.	de clauis oculorū	car. lxxxi.
de oris vlcēribus & curationibus & quæ an-		de natura oculorū et eorū suffusiōe	lxxxi.
theræ sint	car. lxxiii.	de pituita oculorū	car. lxxxi.

De aurium morbis: qui manu & scalpel- lo curantur.	ca. lxxiiij.	ro excutiatur	car. lxxxii.
Curta i auribus labrisq; ac naribus quo lar- ciri & curari possint.	ca. lxxiiij.	de ani uicijs & eor; curatiōe	ca. lxxxii.
De polypi curatiōe per ferrū.	ca. lxxiiij.	de condilomatū curatiōe	ca. lxxxii.
De ozena.	ca. lxxiiij.	de uaricum curatione	ca. lxxxii.
De oris vicijs q; māu & ferro curāt	lxxiiij.	Curatio digitor; cohærentiū	ca. lxxxii.
Dedentibus.	ca. lxxiiij.	de cāgrenæ curatione	ca. lxxxii.
Devua.	car. lxxiiij.	IN LIBRO. VIII. CORNELII CEL- SI DE MEDICINA HEC Cōtinent.	
De lingua.	car. lxxiiij.	de positu & figura totius humani corpo- ris	car. lxxxii.
De abscessu sub lingua.	car. lxxiiij.	Ossa uiciata & corrupta quibus signis co- gnoscat & q; ratiōe curētur	car. lxxxiii.
De labris.	car. lxxiiij.	Quō os excidat: & de Modiolo: & Tere- bra ferramētis ad id paratis	ca. lxxxiiii.
De ceruicis vicijs & curatiōe:	ca. lxxiiij.	de caluarię curatione	car. lxxxiiii.
de umbilici uicijs.	car. lxxiiij.	de nariū fracturę curatiōe	car. lxxxv.
Quō aq; hydropicis emittat:	ca. lxxv.	de auriū fracturę curatiōe	ca. lxxxvi.
de intestinor; uulnerator; curatōib; c.	lxxv	de maxillæ fracturę curatiōe deq; quibusdā adoia ossa pertinetibus	ca. lxxxvi.
de iteriore parte abdominis rupta: & qua ratione curanda sit.	car. lxxv.	de iuguli fracti curatione	ca. lxxxvi.
de uaricibus uentris.	car. lxxv.	de costar; fracturę curatione	ca. lxxxvi.
de testiculor; natura & morbis eor; lxxvi.		de spinæ curatione	car. lxxxvii.
de testiculor; curatōibus cōibus & primo de icisiōe & curatōe iguinis v; scroti lxxvi.		de humeror;: brachior;: femor;: crur;: di- gitor; fractor; vel euulsor; cōmunibus cu- rationibus	car. lxxxvii.
de intestini curatione	car. lxxvij.	de fracti humeri curatōe	car. lxxxvii.
de omenti curatione	car. lxxvij.	de brachii fracti curatione	ca. lxxxviii.
de ramicis curatione	ca. lxxvij.	de crur; femor; q; fractor; curatōe	lxxxviii
de carne quæ inter tunicas testiculor; con- creuit & de neruo idurato	car. lxxviii.	de fracti digiti curatione	ca. lxxxviii.
de ramice inguinis	car. lxxviii.	de luxatis ossibus	car. lxxxix.
Ad tegedā glādē colis si nuda ē	c. lxxviii	de maxillæ luxatæ curatiōe	car. lxxxix.
Quō glās pēis cōtectā apiri possit	lxxviii	de capite luxato	car. lxxxix.
Infibulandi ratio	car. lxxviii.	de spina luxata	car. lxxxix.
de urinæ reddēdæ difficultate & de calcu- lo: curationibusq; eor;	car. lxxviii.	de humero luxato	car. lxxxix.
Quæ curatio calculosis adhibeat	lxxviii	de cubiti luxati curatione	ca. lxxxx.
Signa calculorum vel harenosorum vel mollium	car. lxxxix.	de manu luxata	car. lxxxx.
de calculis sceminar;	car. lxxxix.	de palma	car. lxxxx.
Quæ curatō calculo euulso nōda sit	lxxxix	de digitis	car. lxxxx.
de cancro qui excisa uesica nascitur: & qua curatione uti deceat	car. lxxx.	de femore	car. lxxxxi.
Si naturalia sceminar; cōcubitū nō admit- tūt quō curari cōueniat	car. lxxx.	de genu	car. lxxxxi.
Qua curatione partus emortuus ex ute- ro excutiatur		de talo	car. lxxxxi.
		de planta	car. lxxxxi.
		de digitis	car. lxxxxi.

Registrum.

A b c d e f g h i k l m Omnes sunt quaterni preter. m. qui est ternus.
Impressum Venetiis per Philippum pinzi. Sumptibus dñi Benedicti fontana. Anno
dñi. M. cccc. xcvii. die. vi. Mai.

